

Açık Erişim-Hakemli Dergi

Open Access Peer-Reviewed Journal

e-ISSN: 2718-0808

Derleme Makalesi / Review Article

Dil öğrenmede Matthew etkisi

Matthew effect on language learning

Murat Demirekin

İnceleme Makalesi / Review Article

Constructivist learning practices & culturally responsive teaching: A post-secondary developmental literacy program's multimodal response to the pandemic

Yapılandırmacı öğrenme uygulamaları ve kültüre duyarlı öğretim: Bir ortaöğretim sonrası gelişimsel okuryazarlık programının pandemiye çok modlu yanıtı

Eric Junco, Rebecca Vaughn, Gunel Karimova & Michele Duffy

İnceleme Makalesi / Review Article

Türk eğitim felsefesi literatürü üzerine bibliyografik bir inceleme

A bibliographic review of the literature on the Turkish philosophy of education

Hatice Fakioglu-Bağci

İnceleme Makalesi / Review Article

Öğretmen ve öğretmen adaylarının sorgulama becerileri ile ilgili tezlerin incelenmesi

Examination of thesis conducted about teachers' and pre-service teachers' inquiry skills

Biken Taş & Kamil Arif Kırkıç

İnceleme Makalesi / Review Article

Eğitim teknolojilerinde güncel uygulamaların incelenmesi

Examination of current applications in educations in educational Technologies

İsmail Tonbuloğlu

Derleme Makalesi / Review Article

Eğitimde Kapsayıcı liderlik

Inclusive leadership in education

Necibe Damla-Özdemir, İbrahim Umut & Ahmet Talha Özdemir

ALANYAZIN

Eğitim Bilimleri Eleştirel İnceleme Dergisi
CRES Journal Critical Reviews in Educational Sciences

ALANYAZIN

Eğitim Bilimleri Eleştirel İnceleme Dergisi
Açık Erişim Hakemli Dergi

İmtiyaz Sahibi

İbrahim Hakan Karataş
Öncü Okul Yöneticileri Derneği YKB

Yayın Periyodu

Mayıs ve Kasım aylarında yılda 2 kez
yayınlanır.

Yayın Dili

Türkçe- English
(C) Bütün hakları saklıdır

Yayın Tarihi

Kasım 2023

Yayıncı

Öncü Okul Yöneticileri Derneği Yayıncı
Sertifikası: 49487

CRES Journal

Critical Reviews in Educational Sciences
Open Access Peer-Reviewed Journal

Owner

İbrahim Hakan Karataş
Board Chair of School Principals Society

Publication Period

Published twice a year in May and
November.

Language of Publication

Türkçe- English
(C) All rights reserved.

Publication Date

Nov 2023

Publisher

Leading School Principals Society Publisher
Certificate: 49487

İletişim / Contact

www.alanyazin.com

+902163428383 +905050197059

alanyazindergisi@gmail.com

Murat Reis Mh. Teyyareci Muammer Sok. No 10/2 34664 Üsküdar, İstanbul, Türkiye

[alanyazin](https://twitter.com/alanyazin)

[alanyazin](https://www.instagram.com/alanyazin)

[alanyazin](https://www.facebook.com/alanyazin)

[ALAN YAZIN](https://www.linkedin.com/company/ALAN-YAZIN)

**OKUL
YÖNETİCİLERİ**
SCHOOL HEADS

ALANYAZIN

Eğitim Bilimleri Eleştirel İnceleme Dergisi
CRES Journal Critical Reviews in Educational Sciences

Open Access Peer-Reviewed Journal

Baş Editör / Editor in Chief

Doç. Dr. İbrahim Hakan Karataş

Editör Yardımcıları / Assistant Editors

Dr. Hatice Fakioğlu-Bağcı

Dr. Ceyda Çavuşoğlu

Dr. Murat Polat

Dr. Saffet Karayaman

Dil Editörleri / Language Editors

Dr. Cihan Kocabaş

şeyma Dağ, PhD

Serhat Tunç, PhD

Yusuf Mugaya, PhD

Mizanpaj

Ebrar Karataş

Fatma Suedanur Karanlı

Yayın Sekreteryası / Publication Secretariat

Nurgün Varol, PhD

Esra Seyratlı-Özkan, PhD

ALANYAZIN

Eğitim Bilimleri Eleştirel İnceleme Dergisi
CRES Journal Critical Reviews in Educational Sciences

Open Access Peer-Reviewed Journal

Yayın Kurulu /Editorial Board

◆Prof. Dr. Khalid ARAR, Texas State Üniversitesi, ABD ◆Prof. Dr. Nicholas J. PACE, Nebraska-Lincoln Üniversitesi, ABD ◆Prof. Dr. John L. ADAMSON, Niigata Prefecture Üniversitesi, Japonya ◆Prof. Dr. Larry G. DANIEL, Texas Permian Basin Üniversitesi, ABD ◆Prof. Dr. Burhanettin DÖNMEZ, Başkent Üniversitesi, Türkiye ◆ Prof. Dr. İsmail AYDOĞAN, Kırıkkale Üniversitesi, Türkiye◆Prof. Dr. Selami AYDIN, Medeniyet Üniversitesi, Türkiye ◆Prof. Dr. Ahmet AYPAY, Anadolu Üniversitesi, Türkiye ◆Prof. Dr. Yusuf CERİT, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkiye ◆ Prof. Dr. İbrahim KOCABAŞ, Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye ◆ Prof. Dr. Nuray SUNGUR, Kocaeli Üniversitesi, Türkiye ◆Prof. Dr. Soner POLAT, Kocaeli Üniversitesi, Türkiye ◆Prof. Dr. Selahattin TURAN, Bursa Uludağ Üniversitesi, Türkiye ◆Prof. Dr. Yeşim Güleç Aslan, Medeniyet Üniversitesi, Türkiye ◆Doç. Dr. Ramesh Chander Sharma, Delhi Ambedkar Üniversitesi, Hindistan◆ Doç. Dr. Akif PAMUK, Marmara Üniversitesi, Türkiye ◆Doç. Dr. Sedat GÜMÜŞ, Education University of Hong Kong, Çin ◆ Doç. Dr. Mustafa SEVER, Ankara Üniversitesi, Türkiye ◆Doç. Dr. Mehmet Şükrü BELLİBAŞ, Adıyaman Üniversitesi, Türkiye ◆ Dr. Rania Sawalhi, Qatar Üniversitesi, Katar ◆ Dr. Theophile Muhayimana, Northern Iowa Üniversitesi, ABD

Danışma Kurulu / Advisory Board

◆Prof. Dr. Özlem FEDAI, İstanbul Medeniyet Üniversitesi◆Prof. Dr. Çiğdem KILIÇ, İstanbul Medeniyet Üniversitesi◆Prof. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM, İstanbul Medeniyet Üniversitesi◆Prof. Dr. Lütfi ARSLAN, İstanbul Medeniyet Üniversitesi◆Doç. Dr. A. Faruk LEVENT, Marmara Üniversitesi◆Doç. Dr. Kevser KOÇ, İstanbul Medeniyet Üniversitesi◆Doç. Dr. Halil Coşkun ÇELİK, Siirt Üniversitesi◆Doç. Dr. Füsün EKŞİ, İstanbul Medeniyet Üniversitesi◆Doç. Dr. Bilal ÇANKIR, İstanbul Medeniyet Üniversitesi◆Doç. Dr. Zeynep Çiğdem ÖZCAN, İstanbul Medeniyet Üniversitesi◆Dr. Ersin TÜRE, Erzincan Üniversitesi◆Dr. Emine AYYILDIZ, İstanbul Medeniyet Üniversitesi◆Dr. Fatma ALBAYRAK, İstanbul Medeniyet Üniversitesi◆Dr. Güler Doğan AVERBEK, İstanbul Medeniyet Üniversitesi◆Dr. İbrahim Hakkı BULUT, İstanbul Medeniyet Üniversitesi◆Dr. Murat BÜLBÜL, İstanbul Medeniyet Üniversitesi◆Dr. Elif Kır CULLEN, İstanbul Medeniyet Üniversitesi◆Dr. Ferdane Denkci AKKAŞ, İstanbul Medeniyet Üniversitesi◆Dr. Ahmet ÖZKAN, İstanbul Medeniyet Üniversitesi◆Dr. Yunus Emre ÖZSARAY, İstanbul Medeniyet Üniversitesi◆Dr. Ayşe Tuğba ÖNER, İstanbul Medeniyet Üniversitesi◆Dr. Nihan ŞAHİNKAYA, İstanbul Medeniyet Üniversitesi◆Dr. Işıl TEKİN, İstanbul Medeniyet Üniversitesi◆Dr. Sümeyra Buran UTKU, İstanbul Medeniyet Üniversitesi◆Dr. Serkan UÇAN, İstanbul Medeniyet Üniversitesi◆Dr. Mevlüt KARA, Gaziantep Üniversitesi◆Dr. G. Figen FİDAN, Fırat Okulları, Öncü Okul Yöneticileri Derneği◆Dr. Feyza YILMAZ, Öncü Okul Yöneticileri Derneği◆Dr. Erdem OKLAY, MEB◆Dr. Kevser YILDIRIM, Birikim Eğitim Kurumları◆Dr. Ramazan ERTÜRK, MEB

Bu Sayının Hakemleri / Peer Reviewers or Current Issue

◆Anindya SEN ◆Soner POLAT ◆Serkan UCAN ◆ Barış ERİÇOK ◆Canan DEMİR-YILDIZ ◆Yunusemre ÇENTİK ◆Raşit ÇELİK ◆ Vefa TAŞDELEN ◆Barış ÇUKURBAŞI ◆Burcu AVI-AKBEL

ALANYAZIN

Eğitim Bilimleri Eleştirel İnceleme Dergisi
CRES Journal Critical Reviews in Educational Sciences

Açık Erişim-Hakemli Dergi

Open Access Peer-Reviewed Journal

İçindekiler / Table of Contents

Derleme Makalesi / Review Article

Dil öğrenmede Matthew etkisi
Matthew effect on language learning

Murat Demirekin

83-92

İnceleme Makalesi / Review Article

Constructivist learning practices & culturally responsive teaching: A post-secondary developmental literacy program's multimodal response to the pandemic

Yapılandırmacı öğrenme uygulamaları ve kültüre duyarlı öğretim: Bir ortaöğretim sonrası gelişimsel okuryazarlık programının pandemiye çok modlu yanıtı

Eric Junco, Rebecca Vaughn, Gunel Karimova & Michele Duffy

93-104

İnceleme Makalesi / Review Article

Türk eğitim felsefesi literatürü üzerine bibliyografik bir inceleme
A bibliographic review of the literature on the Turkish philosophy of education

Hatice Fakioglu-Bağcı

105-158

İnceleme Makalesi / Review Article

Öğretmen ve öğretmen adaylarının sorgulama becerileri ile ilgili tezlerin incelenmesi
Examination of thesis conducted about teachers' and pre-service teachers' inquiry skills

Biken Taş & Kamil Arif Kırkıç

159-171

İnceleme Makalesi / Review Article

Eğitim teknolojilerinde güncel uygulamaların incelenmesi
Examination of current applications in educations in educational technologies

İsmail Tonbuloglu

173-186

Derleme Makalesi / Review Article

Eğitimde kapsayıcı liderlik
Inclusive leadership in education

Necibe Damla-Özdemir, İbrahim Umut & Ahmet Talha Özdemir

187-196

Önsöz

Cumhuriyetin 100. Yılı kutlu olsun

Türkiye tarihinin en heyecanlı günlerini yaşıyoruz. Zorlu bir istiklal mücadelesinin ardından, yıllarca süren savaş ve krizlerin sosyal, politik, ekonomik insani tahribatına rağmen bağımsız, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti kurduğumuzun üzerinden tam 100 yıl geçmiş. Gururluyuz.

Gurur kaynağımız Cumhuriyetin genç, inançlı, yılmaz ve ne yaptığının farkında olan lideri, kurucusu ve ilk Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü minnetle anıyoruz.

Cumhuriyet sadece bir rejim ve yönetim şekli değişikliği olmadı. Hayatın her alanında devrimler ve devrim niteliğinde değişim ve gelişmelerin yaşandı. Eğitim, yokluklar içinde kurulan Cumhuriyeti, sürdürmek ve güçlendirmek için yegâne kaynaktı.1923'te bir üniversite ile kurulan Cumhuriyet, bugün 200'den fazla üniversite ile yarınlara güvenle ilerliyor. 1923'te 13 milyonluk bir ülkede ortaokul ve lise düzeyinde 100'ü bulmayan okula sahipken bugün her kademedede 70 bin okulda 2 milyona yakın öğretmen ile 20 milyon küsur öğrenciye ulaşmış durumda. 1923'te sadece %10'u okuma yazma bilen bir toplumdaki bugün üniversite mezunu oranınının %20'lere yaklaştığı bir topluma dönüşmüş durumda.

Cumhuriyet bilimde de büyük devrimler yaşattı. Bugün 3000'e yakın akademik hakemli dergi yayınlanan bir ülkede yaşıyoruz. Eğitim bilimleri alanında üretilen bilimsel bilginin eleştirisini ve incelemesini yapmak amacıyla kurulan Alanyazın dergisi de Cumhuriyet'in bu seçkin birikiminin bir örneği. Umuyor ve diliyorum ki Alanyazın da Cumhuriyet'le birlikte 2. Yüzyıla ve sonrasına ulaşacak.

Alanyazın bu sayıda da altı derleme, inceleme makalesi ile size ulaştı. Bu sayıda makalesi yayınlanan yazarlarımıza, makaleleri değerlendiren hakemlerimize ve editöryal süreci yürüten değerli ekibimize teşekkür ederim.

İbrahim Hakan Karataş

Dil öğrenmede Matthew etkisi

Murat Demirekin¹

Özet: Bu araştırmada dil öğrenme konusunda yetersiz olanakları bulunan bireyler üzerindeki Matthew etkisi tartışılmaktadır. Matthew etkisi kuramına göre eğitime daha yüksek düzeyde beceri ile başlayan bireyler daha kolay öğrenebilir. Ancak başlangıçtan itibaren yetersiz bilgiye ve sosyal beceriye sahip olan bireyler dil öğrenme konusunda başarısız gibi görünebilir. Öte yandan dil öğrenme, konuşma, yazma ya da dili anlamlandırma ile ilgili ortamlarda daha az deneyime sahip olan bireyler ise daha az kelime bilgisi edinmektedir. Bunun yanı sıra öz güveni azalan, yeterli aile desteği bulamayan ya da eğitim olanaklarından yeterince faydalanamayan bireylerin dil öğrenme başarı süreçleri geride kalabilir. Konu hakkında farkındalık geliştirmek ve okul öncesi eğitim kurumlarında Matthew etkisi yaşayan bireylere yönelik özel programlar hazırlamak için bu konunun çok önemli olduğu öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Matthew etkisi, dil öğrenme, dili anlamlandırma.*

Matthew effect on language learning

Abstract: In this study, Matthew's effect on individuals with insufficient opportunities for language learning is discussed. According to the Matthew effect theory, individuals who start education with a higher level of skill can learn more easily. However, it may turn out that those who have insufficient knowledge and social skills from the beginning may be unsuccessful in language learning. On the other hand, individuals who have less experience in language learning, speaking, writing, or making sense of language acquire less vocabulary. In addition, individuals with low self-confidence, unable to find adequate family support, or unable to benefit from educational opportunities may lag behind in their language learning success process. One can foresee that this issue is very important in order to raise awareness about the subject and to prepare special programs for individuals who experience the Matthew effect in pre-school education institutions.

Keywords: *Matthew effect, language learning, making sense of language.*

Başvuru/Submitted
22 May / Mar 2023
Kabul/Accepted
04 Eki / Oct 2023
Yayın/Published
29 Eki / Oct 2023

DOI:
10.59320/alanyazin.1300279

Derleme Makalesi
Review Article

*Alanyazın Eğitim
Bilimleri Eleştirel
İnceleme
Dergisi*
CRES Journal
*Critical Reviews in
Educational Sciences*
2023, 4/2, 83-92

Demirekin, M. (2023). Dil öğrenmede Matthew etkisi. *Alanyazın*, 4(2), 83-92.

Okul Yöneticileri Derneği
e-ISSN: 2718-0808

¹ Öğr. Gör. Dr. Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi, mdemirekin@gmail.com ORCID: 0000-0001-6757-0485

Giriş

Dil ile ilgili beceriler akademik başarı ve yaşama uyum için temel bir beceri olarak kabul edilmektedir (Rockinson-Szapkiw vd., 2016). Dil öğrenme yolculuğu bebeklik ve erken çocukluktan itibaren başlar. Bireylerden fikirleri ya da durumlarını net bir şekilde aktarmaları beklendiğinden erken yaşlardan itibaren dilin hızlı bir şekilde öğrenilmesi beklenir.

Dil ve konuşma becerilerinin gelişimi, son on yılda küresel olarak artan bir ilgi görmüştür. Araştırmacılar dil öğrenme becerilerini geliştirmenin yollarını irdeledikçe (Eisenberg & Guo, 2013) ve diğer bilişsel-sosyal beceriler arasındaki ilişkilerin modellenmesi oluştuğunda, dil öğrenme ile ilişkili faktörlerin önemi daha fazla ortaya çıkmıştır (Olpak & Cakmak, 2018).

Eğitim süreçlerindeki eşitsizliğin doğası ve belirleyicilerini anlamak, bu nedenle eğitim olanaklarından yararlanabilme fırsatlarının toplumdaki dağılımının incelenmesi için çok önemlidir. Etkili bir eğitim desteğiyle, bireylerin önemli bir bölümü başarılı bir akademik performans gösterebilirken, bazıları ise eğitimdeki temel becerilerden yoksun kalmakta veya bu becerilere sınırlı bir şekilde sahip olmaktadır. Dil öğrenme, okuduğunu anlamayı anlamlandırma ile de ilişkilidir (Kim, 2015).

Yapılan bazı araştırmalarda bireyin geçmişteki eğitim deneyimlerinin, bireyin her alandaki başarılarının en önemli belirleyicisi olduğu (Merton, 1988; Pfof, Hattie, Dörfler & Artelt, 2014, Pfof vd., 2014). yaşamın erken dönemlerindeki eğitimle ilgili oluşan alt yapının okuldaki performansa doğrudan katkıda bulunduğu (Bast & Reitsma, 1998; Rigney, 2010) belirtilmektedir. Eğitim; topluma, aileye ve yaşadığımız çevreye karşı üstlendiğimiz görevlerin bilinmesi, anlaşılmasını sağlamak için bireylere beceri, teknik bilgi ve birikim kazandıran faaliyetleri kapsar (United Nations, 2023). Yaşam süresi boyunca öğrenme süreci, resmi ve yaygın ortamlarda olduğu kadar aileler, topluluklar ve siber alanlarda kurumsallaşmış, kasıtlı ve planlı eğitim yoluyla gerçekleşir. Bu nedenle, eğitimin yaşamdaki önemi hem çok büyük hem de çok yönlüdür. Eğitimin hayattaki önemi, herkesin dünyaya ve topluma iyi bir bakış açısı geliştirmesine yardımcı olmasıdır. Eğitim, yeni fikirler edinilmesine ve yeni fikirlerin keşfedilmesine yardımcı olur. Eğitim, aynı zamanda bireylerin her konuda bilgi edinerek hayata olan güvenini geliştirmesine yardımcı olan tüm çabalar (Aydın, Selvitopu & Kaya, 2017, Aydın vd., 2017). Kişisel gelişim ve kariyerin geliştirilmesine yardımcı olabilir. Eğitimli olan bir kişi, topluma katkı sağlayan değerli bir birey olabilir. Bunun yanı sıra eğitim, hayatta doğru kararlar alınmasına yardımcı olur. Eğitim faaliyetleri aynı zamanda sağlık, nitelikli ömür, topluma katılım, kişisel mutluluk ile de ilişkilidir. Bu tür faydalar pek araştırma sonuçları ile kanıtlanmıştır. Eğitim, insanları insanî gelişmenin yatay alanına getirmek için toplumsal sorunları ortadan kaldırmanın araçlarından biridir. Aynı zamanda tüm çocuklar için eşit eğitim, aynı okulda aynı müfredatın uygulanması gerektiği anlamına gelir (Lazenby, 2016, s. 65).

Pek çok çalışmada çocukların çok önemli bir bölümünün dil öğrenme ve dili anlamlandırma becerilerinde akranlarıyla aynı düzeyde başarı gösteremedikleri ve neredeyse yaşamları boyunca akranlarının gerisinde kalmaya devam ettikleri gösterilmiştir (Nordstrom vd., 2016 Ergül vd., 2022). Bu çerçevede çalışmanın amacı, dili anlamlandırma ve dil öğrenme sürecinde çocukların gösterdikleri performansların sürekliliğinin, Matthew etkisi ile ilişkili olarak incelenmesidir. Matthew Etkisi, bilgi ve beceri birikimi üzerindeki etkileri nedeniyle dil edinimi alanında yeterince ele alınmamış görünmektedir. Bu çalışma, Matthew Etkisi'nin sınırlı dil öğrenme seçeneklerinin yanı sıra yetersiz bilgi ve sosyal becerilere sahip bireyler üzerindeki etkisinin keşfedilmemiş arazisine dalmaktadır. Bu faktörlerin nasıl etkileşime girdiğini araştırarak, bu tür bireylerin neden başarılı dil edinimiyle mücadele edebileceklerini anlamayı umuyoruz. Bu araştırma, hedeflenen müdahaleleri bilgilendirme ve daha adil sonuçlar elde etmek için eğitim yaklaşımlarını değiştirme potansiyeline sahiptir.

Matthew Etkisi

"Matthew Etkisi", zengin uyarıcı ortamda yaşama fırsatıyla büyümüş veya önceden kazanılmış becerileri bulunan ve yaşama avantajlı bir yerden başlayan insanların, diğerlerine kıyasla bu avantajı daha fazla elde etme fırsatına sahip olacağını tanımlayan bir terimdir

(Kempe, vd., 2011). Bu kurama göre, akademik becerilerde akranlarına göre başarısız olan çocukların daha az eğitime odaklanması, akranları ile arasındaki uçurumun artmasına yol açar. Daha sonra çocuk “öğrenmek için çabalaması” gerektiğinde öğrenme gücünü yaşar ve diğer derslerin çoğunun anlamlandırılmasında zorluk oluşur. Bu şekilde okulda akademik başarı açısından gittikçe daha da geri kalır ve yaşatlarından çok daha geri düzeyde akademik başarı gösterir. Bu etkiyi yaşayan çocuklar yüksek oranda okulu ya da öğrenme çabalarını bırakır (Stanovich, 1986, s. 362).

Matthew Etkisi, önceleri üstün konumda olan kişilerin zaman içinde ek avantaj kazanırken, başlangıçta dezavantajlı konumda olanların artan sorunlarla karşılaştıklarını ortaya koymaktadır. Bu olgu, disiplinler arasında kapsamlı bir şekilde belirtilmiş (Smith, 2002; DiPrete & Eirich, 2006) ve küçük yaştaki öğrencilerden başlayarak birinci, ikinci dil edinimi ve öğrenimindeki öneminin yeniden düşünülmesine yol açmıştır. Dil gelişimi bağlamında, Matthew Etkisi, özellikle orijinal dillerine çok az maruz kalan ve sosyal becerileri zayıf olan kişiler için dilsel zorlukları daha da kötüleştirebilmektedir (Snow & Uccelli, 2009).

Matthew Etkisi genellikle "zenginler daha zengin olur ve fakirler daha da fakirleşir" ifadesiyle anlam bulmaktadır. Eğitim bilimlerinde Matthew Etkisi terimi iyi öğrenenlerin daha iyi olduğunu ve zayıf öğrenenlerin nispeten daha kötüleştiğini öne sürer (Merton, 1988). Matthew Etkisi kuramına göre eğitime daha yüksek düzeyde beceri ile başlayan bireyler, kendilerini daha kolay öğrenmeye hazırlayabilir. Ancak başlangıçtan itibaren yetersiz bilgi ve sosyal beceriye sahip olan bireyler yaşamda daha az başarılı olur (Ergül vd., 2022; Merton, 1988; Pfost vd., 2014). Matthew Etkisi genel olarak bol deneyim yaşanmış bir geçmişin, maddi durumun, ailenin statü ya da siyasi gücünün, geçmişten itibaren nitelikli eğitim alma durumunun ya da sosyal ve eğitsel birikimin başarıda etkili olduğunu ifade eden bir durumdur (Bast ve Reitsma, 1998, s.1374). Aynı zamanda Matthew Etkisi ifadesi bireyin güçlü olmasının onu daha da güçlendirdiğini ifade etmektedir (Kempe vd., 2011, s. 183). Morgan ve diğer araştırmacılar (2008) Matthew Etkisini “birikmiş üstünlük” olarak da tanımlamaktadır. Keith Stanovich, otuz yılı aşkın bir süre önce “Matthew Etkisi”ni dile getirmiştir. Matthew Etkisini, önceden var olan zengin ve ayrıntılı bir bilgi tabanının, bireyin daha fazla öğrenmesini kolaylaştırdığı teorisini vurgulamıştır. Bu teori kapsamında daha fazla öğrenme yaşayan ve diğerlerine göre daha fazla uzmanlığa sahip bir kişinin daha geniş bir bilgi tabanı olduğu, bu bilgi alt yapısının ise kişinin daha hızlı şekilde başarı edinmesine olanak tanıdığı belirtilmektedir (Stanovich, 1986: s. 381).

Eğitim alanında “Matthew Etkisi” kavramı eğitime avantajlarla başlayan bireylerin, bu avantajlardan yoksun olan bireylerden daha etkili bir şekilde kavramları öğrendiklerini açıklayan bir yaklaşımdır (Lamb, 2011). Eğitimi kapsayan uygulamalarda Matthew Etkisi kavramını ilk kullanan, Toronto Üniversitesi’nde uygulamalı psikoloji ve insan gelişimi alanında çalışmaları bulunan Keith Stanovich’tir. Stanovich bu terimi okuma becerilerinin nasıl edinildiğiyle ilgili bir fenomeni tanımlamak için kullanmıştır. Matthew Effects in Reading başlıklı bir makalede “çok okuyan ve kelime hazinesi iyi olan çocuklar daha fazla okur, daha fazla yeni kelime anlamı öğrenir ve dolayısıyla daha iyi bilir” kuramını geliştirmiştir. Kelime dağarcığı yetersiz olan, yavaş ve zevk almadan okuyan çocukların daha az okuduğunu ve sonuç olarak kelime bilgisi gelişiminin daha yavaş olduğunu ve bunun da okuma yeteneğinin gelişmesini engellediğini vurgulamıştır (Stanovich, 1986: s. 381).

Aslında Matthew Etkisi kavramı Mukaddes Kitap İncil’de Matta ayeti 13:12’nde “Zengin daha zengin olur, fakir daha da fakirleşir” şeklinde tanımlanır. Bu ifade “Kimde varsa, daha fazlası verilecek ve o bolluğa kavuşacak; ama sahip olmayandan, sahip olduğu bile alınacaktır” (New Testament, Matthew 25:29) şeklinde tefsir edilmektedir. İncil’deki bu bölümün geleneksel dinî yorumu hem zenginlik hem de yetenek kaynaklarından en iyi şekilde yararlanmaya çalışan insanların uygun şekilde ödüllendirileceği, sadece sahip olduklarıyla hiçbir şey yapmadan oturanların ise sahip olduklarını bile kaybedecekleri şeklinde yorumlanmaktadır (Kempe vd., 2011; Protopapas vd., 2011).

Çocukların akademik öğrenmelerinde Matthew Etkisini araştıran Lamb (2011) okulda ve okul dışında öğrenmeye yönelik döngüyü bir diyagram ile açıklamıştır. Bu kurama göre, çocuğun öğrenme yaşantıları yetersiz ise öğretmenin açıklamalarını anlayamaz; kültürel ve sosyal

eksiklikler (çocuğun evdeki ve sosyal çevresindeki iletişim eksiklikleri, kültürel etkinliklere yeterince katılmaması gibi) çocuğun sosyal gelişimini ve özellikle özgüvenini olumsuz etkiler. Çocuk öncelikle çevresinde konuşulan dili kullanmazsa okulda öğretilen konuları çok zor algılar. Zaman içinde çocukta ve çevresinde “az öğrenen” kimliği oluşur. Çocuk bu etiketlenme sonucunda sık sık hatalar yapar, utanç hisseder ve sınavlarda başarısız olur. Çocuk kendi gibi okulda öğretilenleri zor gören ve az anlayan akranlarıyla daha sık birlikte olur, sınıfta sık sık dikkati dağılır. Bu süreç sonrasında da öğretmenler, çocuğu “az ve yavaş öğrenen” bir çocuk olarak görür, çocuğa bu etikete göre davranır (Şekil 1).

Şekil 1. Çocukların Öğrenmesinde Matthew Etkisi (Lamb, 2011: 16), s. 381).

Matthew Etkisi süreci hakkında araştırmacılar, bir eğitim etkinliğine daha çok ve yüksek düzeyde kavramları anlama becerileri ile başlayan çocukların, daha düşük becerilerle ve olanaklarla başlayanlara göre daha iyi akademik başarıya sahip olacaklarını belirtmektedirler (Merton, 1988; Pfof vd., 2014; Stanovich, 1986; Walberg ve Tsai, 1983: s. 381). Juel (1988) 1. sınıftan 4. sınıfa kadar 54 çocuk üzerinde yaptığı boylamsal bir çalışmada Matthew Etkilerinin çocuklar üzerinde belirgin olduğunu bildirmiştir. Özellikle 4. sınıfta hem okul içinde hem de okul dışında iyi öğrenen ve öğrenemeyen çocukların akademik başarıları arasında giderek genişleyen bir uçurum olduğunu belirtmiştir (Juel, 1988: s. 381, 445). Seltzer, vd., (2003), birkaç okuldan elde edilen boylamsal verilerin analizinde Matthew etkisini incelemişlerdir. Bir okulda, düşük başlangıç başarı seviyelerine sahip çocukların ilerleme oranları “minimum” iken ortalama akademik başarıları olan çocukların çok daha hızlı ilerlediklerini belirlemişlerdir.

Eğitimde hak ve fırsat eşitliği, eğitim sisteminin iyileştirilmesi, eğitim alan bireylerin etkin büyüme ve gelişmelerinin teşvik edilmesi, amaç ve hedeflere ulaşılmasını kolaylaştırma açısından çok önemli unsurlardan biridir. Eğitimde eşitlik, eğitim alanını aşan ve siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlere tabi olan karmaşık bir konudur (Chauhan, 2008). Eğitim kurumlarının tüm üyelerine eğitimciler, personel ve öğrenciler dahil olmak üzere eşit hak ve fırsatlar sağlandığında ve ayrımcılığa uğramadığında, eğitim sistemi içinde herkese eşit hak ve fırsatların sağlandığı yeterince anlaşılmaktadır (Erbaş & Başkurt, 2021). Eğitim kurumlarının tüm üyelerinin kast, mezhep, ırk, din, etnik köken, cinsiyet, yaş, eğitim nitelikleri, beceriler ve sosyo-ekonomik geçmiş gibi faktörler açısından birbirinden farklı olduğu açıktır (Can & Sezer, 2022). Eğitim kurumlarında eğitimci, öğrenci ve öğretim elemanları çeşitli faktörler açısından birbirinden farklıdır. Toplumda cinsiyet, yaş, inanç, özel gereksinim, ırk, din, etnik köken, eğitim nitelikleri, yeterlilikler ve sosyo-ekonomik geçmiş gibi faktörler bireylerin eğitim olanaklarından yararlanmalarını etkiler (Pfof, , vd. 2014: s. 205). Eşit hak ve fırsatların sağlanması ve hiçbir faktöre karşı ayrımcılık yapılmaması önemlidir (MEB, 2015).

Dünya genelinde farklı ülkelerde her birey eğitim olanaklarından eşit şekilde yararlanamamaktadır. Bazı ülkelerde hakkaniyet ve eşitlik krizi yaşanmaktadır. Milyonlarca çocuk, genç ve yetişkin eğitim hakkından yoksun bırakılmaktadır ve bu durum bazı bireylerin

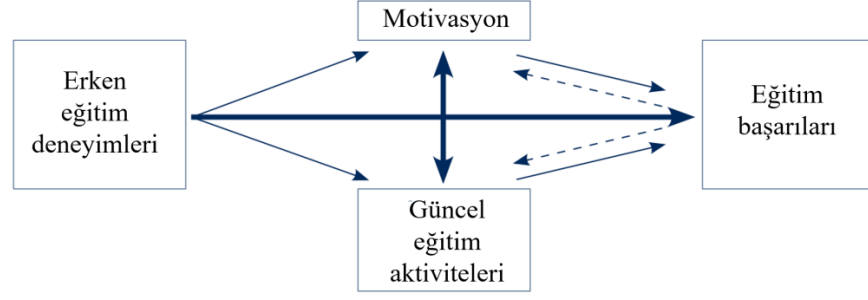
hak ve özgürlüklere ulaşma potansiyellerini sınırlamaktadır. Dünyada halâ temel okuryazarlık becerilerine bile sahip olmayan en az 763 milyon genç ve yetişkin bulunmaktadır. Okula gitmeyen 244 milyon çocuk ve genç bulunmaktadır (United Nations, 2023). Dünyayı sarsan pandemi salgınının yansımaları, önceden var olan eğitim eşitsizliklerini ve zorluklarını büyütürken, bazı toplumlara orantısız bir şekilde etkilemiştir. Pandemi, bazı durumlarda 80 haftaya kadar yükselen ortalama 20 hafta boyunca okulların kapanmasıyla 1,6 milyar çocuğu etkilemiştir (Global Education Newsletter, March 2023). Eğitimin sürdürülebilirliği konusunda aksamalar, çocukların eğitim olanaklarından eşit ve adil yararlanabilmesini önlemektedir ve dezavantajlı olarak yaşama başlayan çocukların eğitimde başarı durumları da olumsuz etkilenmektedir (Can & Sezer, 2022; Erbaş & Başkurt, 2021). Oysa yüksek kaliteli eğitim, tüm bireylerin her alandaki gelişimi ve toplumdaki kalkınmanın önemli bir katalizörüdür. Ayrıca çok boyutlu hedeflerin bütünleştirilmesi ile eğitim sayesinde önceki nesillerde olmayan bir bilinç geliştirilebilir (Lazenby, 2016).

Dil Öğrenme ve Matthew Etkisi

Konuşma, yazma, dili anlamlandırma ve dil öğrenme ile ilişkili ortamlarda erken yaşlardan itibaren doyurucu deneyime sahip olan bireyler, daha geniş ve daha ayrıntılı kelime dağarcığı geliştirir. Bu bireyler dil öğrenme konusunda donanımlı olduktan sonra, hem eğitim ortamlarındaki dil etkileşimlerinde, hem de yaşam sürecindeki öğrenme fırsatları sırasında yeni bilgiler edinirken mevcut kelime bilgilerini kullanabilir (Coyne vd., 2019). Ayrıca, birikmiş başarılı öğrenme deneyimleri sayesinde bireylerde; okuma ve sözlü dil etkileşimlerinde bulunma fırsatlarını arama olasılığı daha yüksektir. Bu durum, dil öğrenme sürecini hızlandırır (Wanzenek, 2014: s. 143). Bununla birlikte, dil öğrenme, konuşma, yazma ya da dili anlamlandırma ile ilgili ortamlarda daha az deneyime sahip olan bireyler, eğitime daha az gelişmiş kelime dağarcığı ile başlar. Sonuç olarak, eğitim ortamlarındaki öğrenme fırsatları sırasında daha az yeni kelime bilgisi edinirler (Blewitt, vd. 2009). Dil öğrenme ile ilişkili daha yetersiz düzeyde deneyimi olan bireyler genellikle olumsuz öğrenme deneyimleri yaşadıklarından, eğitim ortamında okuma ve sözlü dil aktivitelerinden kaçınabilir. Bu da kendileriyle daha gelişmiş kelime bilgisine sahip akranları arasındaki uçurumu artırabilir (Coyne vd., 2019: s. 164).

Matthew Etkisi'ne göre, başlangıçtaki avantajlar daha sonra faydaların artmasına, başlangıçtaki dezavantajlar ise engellerin artmasına yol açar. Bu olgu, dört dil becerisi olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesindeki önemini yeniden düşündürmektedir. Bu etki, dile düşük düzeyde maruz kalan ve sosyal becerileri zayıf olan kişiler için tüm beceri alanlarındaki zorlukları daha da kötüleştirir. Herkese özel geliştirilmiş özel çözümler, becerilerin adil bir şekilde geliştirilmesini sağlamak ve dilsel rekabet alanını herkes için eşitlemek bakımından gereklidir.

Matthew Etkisi'nin en önemli etkisi, başlangıçta daha geniş kelime dağarcığı olan bireylerin, artan sözlü dil ve okuma deneyimleri yoluyla yeni kelimelerle daha fazla karşılaşmaları ve bu deneyimlerden daha iyi öğrenebilmeleridir (Shaywitz vd., 1995). Stanovich (1986) bu süreci karşılıklı bir nedensel ilişki olarak tanımlamıştır. Genel kelime bilgisindeki bireysel farklılıklar, öğrenme fırsatları sırasında yeni kelime dağarcığı edinmede farklı verimliliğe neden olur. Erken dönemden itibaren eğitim deneyimleri, eğitimde elde edilen başarı gibi durumlar da öğrenme motivasyonunu ve öğrenmeye yönelik tutumları etkiler. Şekil 2'de eğitim deneyimlerinin başarı ile ilişkisi özetlenmiştir.

Şekil 2. Eğitim Deneyimlerinin Başarı ile İlişkisi (Walberg ve Tsai, 1983)

Şekil 2’de belirtildiği gibi Walberg ve Tsai (1983) “erken eğitim deneyimleri, güncel eğitim aktiviteleri ve eğitime ilişkin başarıların motivasyonu etkilediğini belirtmektedir ve bu üç farklı özelliğin etkileşiminin bireyin öğrenme yaşantılarını etkilediğini vurgulamışlardır. Erken yaşlardan itibaren diğer akranlarından biraz daha fazla eğitim olanaklarından yararlanan, sosyo-ekonomik ve kültürel ortamda daha fazla fırsatlara maruz kalan gruplar, ilerleyen yaşlarda bu bilgi altyapısının yararlarını görebilir (Merton, 1988). Bilgi birikiminin oluşturduğu avantaj, okullarda sınıf düzeyleriyle birlikte istikrarlı bir şekilde artar (Walberg ve Tsai 1983, s. 360) Pfof ve diğer araştırmacılar (2014) ilkököl dönemindeki çocuklar ile yaptıkları araştırmada erken eğitim deneyimlerinin, genel olarak yaşamdaki başarının en önemli belirleyicisi olduğunu, bu tür deneyimlerin doğrudan okuldaki performansa da katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir.

Eğitim alanında Matthew Etkisi, çocukların okuma, dili anlamlandırma ve dil öğrenme becerilerinin geliştirilmesinde çok ayrıntılı şekilde araştırılmıştır (Bast & Reitsma, 1998; Coyne vd., 2019; Kempe vd., 2011; Merton, 1988; Morgan vd., 2008; Pfof vd., 2014; Rigney, 2010; Stanovich, 2006). Matthew Etkisi ile ilgili en iyi örneklerden biri, başlangıçta yoksul işçi sınıfından gelen ve TV izlemeyi seven çocukların eğitim kazanımlarını artırmak için tasarlanmış olan Susam Sokağı adlı TV programıdır. Bu programla ilgili değerlendirme çalışmaları, özellikle orta sosyokültürel düzeydeki ebeveynlerin çocuklarıyla programı tartışmak için daha fazla zaman harcadıklarını ve programdan daha fazla yararlanmalarını sağlamaları nedeniyle, çocukların akademik başarılarındaki boşlukların artma eğiliminde olduğu belirlenmiştir (Lamb, 2011).

Bourdieu ve Passeron (1990), tüm çocukların, aileleri ve diğer erken sosyal ortamlardaki durumları yoluyla, kültürel sermayenin yanı sıra, değişen düzeylerde sosyal ve ekonomik birikimi miras aldığını belirtmektedirler. Ayrıca kültürel birikimin, okul gibi ortamlarda rahat, sosyal ve kültürel ortamlarda ise farklı yararlar oluşturabileceğini de vurgulamaktadırlar. Bu nedenle, bir ebeveynin çocuğunu ana dili olan Fransızcada kötü olmakla suçlayabileceğini, ancak düşük performansının aslında ailenin kültürel atmosferinin doğrudan bir işlevi olduğunu göz önünde bulundurmak gerekir (Lamb, 2011). Ergül ve diğer araştırmacılar, Türkiye’de (2022) bir çalışma yürütmüşlerdir; çalışmada, çocukların okuma performansları birinci sınıftan ikinci sınıfın sonuna kadar detaylı olarak gözlemlenmiş, düşük okuma başarısının ne ölçüde görüldüğü, performansın sürekliliği, Matthew Etkisi’nin varlığı ve farklı okuma başarısı düzeylerine sahip çocuklar arasında sosyoekonomik ve cinsiyet özelliklerinin betimsel olarak incelenmesi araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar düşük okuma performansı gösteren çocukların oranının %34 olduğunu, farklı düzeylerde okuma başarısı gösteren gruplar arasındaki farkın ilerleyen dönemlerde artarak devam ettiğini ve böylece Matthew Etkisi’nin oluştuğunu göstermiştir. Dil öğrenimi ile ilgili olarak Williams, vd., (2002) okullarda çocukların Fransızca ve Almanca öğrenmeye yönelik motivasyonları üzerine yaptıkları çalışmada Matthew Etkisi’nden bahsetmişlerdir. Liseye kadar dil öğrenme konusunda yüksek yeterliliğe sahip ve düşük yeterliliğe sahip çocukların dil öğrenme ile ilgili motivasyonlarında zaten önemli farklılıklar olduğunu ve bu farklılıkların özellikle orta öğretim döneminin başlarında açıkça ortaya çıktığını bulmuşlardır. Bu çalışmada aynı zamanda öğretmenleri ve kendileri tarafından dili iyi öğrenen bir öğrenci olarak algılanan çocukların derslerden daha fazla zevk alma eğiliminde oldukları, bu nedenle daha fazla öğrenmek için motive oldukları, daha iyi

performans gösterdikleri saptanmıştır. Bunun yanında dil öğrenme konusunda istekli ve başarılı çocukların özellikle ebeveynlerinin destekleyici tutumlarının süreçte etkili olduğu bulunmuştur. Bu etkilerde sosyal arka planın olası bir rolü olduğu düşünülebilir.

Okula başladıklarında fonetik farkındalıkta az da olsa bir üstünlüğü olan çocukların ve kelimelerin farklı seslerden nasıl oluştuğunu anlayan çocukların alfabetik sistemdeki öğretim teknikleri kullanıldığında daha başarılı olduğu belirtilmektedir. Dil öğrenme konusunda donanımlı ve ön bilgileri daha fazla olan çocukların hazır bulunuşluk düzeyleri, dili anlamlandırmada başarılarını artırabilir (Lazenby, 2016). Kim (2015) dili anlamlandırırken bir metni anlamının dil ve bilişsel yordayıcılarının önemini vurgulamaktadır. Dil öğrenme ile ilişkili yapılan pek çok araştırmada ön bilgisi olan ya da ailesi ve öğretmeni tarafından desteklenen çocukların daha hızlı okumaya başladığı, bu nedenle daha fazla pratik yapabildikleri, pratik yaptıkça otomatiklik geliştirdikleri ve anlama daha fazla dikkat verebildikleri belirtilmektedir (Marulis & Neuman, 2010; Vaughn & Fuchs, 2003). Ayrıca dil öğrenme konusunda desteklenen çocukların dili anlamlandırdıkça bu durumun zevklerini artırdığı ve onları daha fazla okumaya ve dil öğrenmeye teşvik ettiği vurgulanmaktadır (Eisenberg & Guo, 2013).

Sonuç ve Müdahale Önerisi

Dil öğrenme ve dili anlamlandırma konusunda yapılan pek çok çalışmada çocukların eğitim yaşamına başladıkları süreçte gösterdikleri başarısızlıkların sonraki yıllarda da devam ettiği gösterilmiştir (Bast & Reitsma, 1998; Coyne vd., 2019; Ergül vd., 2022; Kempe vd., 2011; Merton, 1988; Morgan vd., 2008; Pfof vd., 2014; Rigney, 2010; Stanovich, 2006). Ülkemizdeki durumun ne olduğuna ilişkin yapılan çalışmaların sayısı sınırlıdır ve Matthew Etkisi gündeme getirilmemektedir. Diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında ülkemizde eğitim alanında bazı sorunlar yaşadığımız ve çocuklarımızın uluslararası karşılaştırmalı sınavlarda istenilen düzeyde performans gösteremedikleri bilinmektedir (MEB, 2015; Yüksel, 2022). Center for Applied Linguistics'in (2009) verilerine göre çocukların yabancı dil ediniminde kritik dönem, okul öncesi dönem olarak tanımlanmaktadır ve erken yaşlardan itibaren yabancı dil eğitiminin yapılması çocuğun bilişsel gelişimini güçlendirmektedir. Nitelikli yapılan ve çocukta merak ve ilgi uyandıran bir yabancı dil eğitimi çocukta dil öğrenmeye ve yeni bilgiler keşfetmeye karşı duyarlılık kazandırır (Dellal & Kuru, 2015). Oysa erken yaşlarda çocukların beyni çok esnek bir yapıya sahiptir, bu sebeple yeni kavramları kolaylıkla öğrenebilirler. Yeni kavramlara karşı çocuklarda ilgi, heyecan, merak uyandırıldığı takdirde, sonraki yıllarda da önceden öğrenilen kavramların kullanımı ve sosyal gelişim kolaylaşmaktadır (Morgan vd., 2008).

"Matthew Etkisi", başlangıçta avantajlı olan kişilerin zaman içinde avantajlarını artırma eğiliminde olduklarını, başlangıçta dezavantajlı olanların ise artan engellerle karşılaştıklarını vurgulamaktadır. Bu olgu birçok alanda doğrulanmıştır (Smith, 2002; Stanovich, 1986; DiPrete & Eirich 2006) ve yaşam boyu süren eğilimleri oluşturmada erken yaşlarda yaşanan deneyimlerin önemini vurgulamaktadır. Bu etmen, sınırlı dile maruz kalan ve sosyal becerileri zayıf olan kişileri geciktirebilir ve dil öğrenimindeki zorluklarını daha da kötüleştirebilir (Snow & Uccelli, 2009). Söz konusu konu, eşit dil gelişimini desteklemeye yönelik önlemlerin yeniden gözden geçirilmesini sağlayacaktır.

Bu çalışmada dil öğrenme konusunda eşit fırsatlardan yararlanılamadığı durumlarda çocukların dili öğrenmede zorluk yaşadıklarına dikkat çekilmiş; sosyokültürel ve ekonomik durumu daha iyi olanların mevcut destekten yararlanma ve bunları uygulamaya koyma olasılıklarının daha yüksek olduğu, bu avantajların bazı çocuklarda öğrenme motivasyon ve hızlarını artırdığı; ancak olanaklardan yararlanamayan bazı çocukların öğrenme açığının gittikçe genişleyebildiğini ifade eden Matthew Etkisi süreci açıklanmıştır. Ancak bu açıklamaların tersine sosyokültürel ve ekonomik olanakları yetersiz olup özel çaba sarf ederek diğer avantajlı ortamlardaki akranlarından daha üst düzeyde öğrenme gerçekleştiren pek çok çocuğun bulunduğu göz ardı edilmemelidir. Her ne kadar Matthew Etkisi bazı çocuklarda yoğun baskı oluşturarak düşük bir motivasyona ve yetersiz öğrenmeye neden olsa da her çocuk için aynı sonuçların oluşmayacağı dikkate alınmalıdır. Dil öğretme sürecinde hizmet veren eğitimcilerin Matthew Etkisi'nin farkında olmaları, her çocuğa adil eğitim fırsatları oluşturmaları,

çocuklarda özgüven kaybı olmaması için her çocuğun dil öğrenme stillerini ve çoklu zekâ özelliklerini dikkate alarak eğitim programı hazırlamaları gerekmektedir.

Ayrıca dil öğrenme konusunda çoklu zekâ kuramına göre dil ile ilgili konulara ilgisi olan çocukları daha iyi tanımak, dil öğrenme stratejilerini daha etkili bir şekilde belirlemek ve desteklemek açısından Matthew etkisinin bilinmesinin önemli olacağı düşünülmektedir. Gelecekteki araştırmalar, Matthew Etkisi'nin çoklu zekâ fikrinin dille ilgili alanlara ilgi duyan gençlerin belirlenmesi üzerindeki etkisini incelemelidir. Bu bağlantının araştırılması, dil öğrenme süreçlerinin iyileştirilmesi ve bu çocuklara kişiselleştirilmiş destek sağlanması, ilgili eğitimci ve müfredat hazırlayan uzmanların bu konuyu öğretim ve öğrenim süreçlerine dahil etmeleri açısından da önemlidir. Ayrıca bu tür araştırmalar, dil öğretimini geliştirerek ve genç öğrencilerde dil becerilerinin daha etkili öğretiminin yanı sıra, daha kapsayıcı bir öğrenme ortamı yaratma yönüyle de gereklidir. Bu nedenle, ileri araştırmaların bu sorulara yanıt oluşturmak amacıyla okul öncesinden başlayarak lisansüstü eğitim dönemini de kapsayacak şekilde desenlenmesi ve böylece dil öğretimde daha kapsamlı verimli bilgiler elde edilmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Aydın, A., Selvitopu, A. & Kaya, M. (2017). PISA 2012 sonuçları ve eğitim yatırımları. *PAU Eğitim Fakültesi Dergisi*, (42), 45-58. <https://doi.org/10.9779/PUJE789>
- Bast, J. & Reitsma, P. (1998). Analyzing the development of individual differences in terms of Matthew effects in reading: Results from a Dutch longitudinal study. *Developmental Psychology*, 34(6), 1373–1399. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.34.6.1373>
- Blewitt, P., Rump, K. M., Shealy, S. E. & Cook, S. A. (2009). Shared book reading: When and how questions affect young children's word learning. *Journal of Educational Psychology*, 101(2), 294–304. <https://doi.org/10.1037/a0013844>
- Bourdieu, P. & Passeron, J.-C. (1990). *Reproduction in education, society and culture*. London: Sage.
- Can, E. & Sezer, Ş. (2022). 20 years of education in Turkey (2000-2021): A descriptive analysis. *Journal of Research in Education and Teaching*, 11(3), 58- 69.
- Chauhan, C. (2008). Education and caste in India. *Asia Pacific Journal of Education*, 28(3), 217–234.
- Coyne, M., McCoach, B., Ware, S., Austin, C., Loftus-Rattan, S. & Baker, D. (2019). Racing against the vocabulary gap: Matthew effects in early vocabulary instruction and intervention. *Exceptional Children*, 85(2), 163–179.
- Dellal, N. A. & Kuru Atadere, Y. (2015). Erken yaşta yabancı dil eğitimine yönelik velilerin bilinç ve algı düzeyleri. *Turkish Studies*, 10/11, 25-38. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8539>
- DiPrete, T. A. & Eirich, G. M. (2006). Cumulative advantage as a mechanism for inequality: A review of theoretical and empirical developments. *Annual Review of Sociology*, 32, 271-29.
- Eisenberg, S.L. & Guo, L. (2013). Differentiating children with and without language impairment based on grammaticality. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 44(1), 20-31 [https://doi.org/10.1044/0161-1461\(2012/11-0089\)](https://doi.org/10.1044/0161-1461(2012/11-0089))
- Erbaş, A. & Başkurt, İ. (2021). Reflection of values in life studies curriculum to life studies textbook. *Erzincan University Journal of Education Faculty*, 23(3), 785-813. <https://doi.org/10.17556/erziefd.841337>
- Ergül, C., Bahap-Kudret, Z., Akoğlu, G., Ökcün-Akçamuş, M., Kılıç-Tülü, B. & Demir, E. (2022). Birinci ve ikinci sınıfta okuma becerilerinin gelişimi ve Matthew etkisi: Boylamsal bir çalışmanın sonuçları. *Millî Eğitim*, 51(234), 939-966.
- Global Education Newsletter (March 2023). *The 2023 World Bank's hman development*. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/9b9ecb979e36e80ed50b1f110565f06b->

[0200022023/related/WBG-Educaion-Newsletter-March-2023.pdf](https://doi.org/10.1002/2023/related/WBG-Educaion-Newsletter-March-2023.pdf)

- Juel, C. (1988). Learning to read and write: A longitudinal study of fifty-four children from first through to fourth grade. *Journal of Educational Psychology*, 80(4), 437-447. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.80.4.437>
- Kempe, C., Eriksson-Gustavsson, A. L. & Samuelsson, S. (2011). Are there any Matthew effects in literacy and cognitive development? *Scandinavian Journal of Educational Research*, 55(2), 181-196. <https://doi.org/10.1080/00313831.2011.554699>
- Kim, Y. S. (2015). Language and cognitive predictors of text comprehension: Evidence from multivariate analysis. *Child Development*, 86(1), 128-144. <https://doi.org/10.1111/cdev.12293>
- Lamb, M. (2011). Dreams and realities: developing countries and the English language. In H. Coleman (ed.). *Matthew Effect' in English language education in a developing country context. Social and geographic mobility.* www.britishcouncil.org
- Lazenby, H. (2016). What is equality of opportunity in education? *Theory and Research in Education* 14(1), 65-76. <http://eprints.gla.ac.uk/133451/1/133451.pdf> .
- Marulis, L. M., & Neuman, S. B. (2010). The effects of vocabulary intervention on young children's word learning: A meta-analysis. *Review of Educational Research*, 80(3), 300-335. <https://doi.org/10.3102/0034654310377087>
- MEB (2015). *PISA 2012 araştırması ulusal nihai rapor*. Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Yayınları.
- Merton, R.K. (1988). The Matthew effect in science II: Cumulative advantage and the symbolism of intellectual property. *ISIS* 79(4), 606-623.
- Morgan, P., Farkas, G. & Hibel, J. (2008). Matthew effects for whom? *Learning Disability Quarterly*, 31(4), 187-198. <https://doi.org/10.2307/25474651>
- Nordstrom, T., Jacobson, C. & Soderberg, P. (2016). Early word decoding ability as a longitudinal predictor of academic performance. *European Journal of Psychology of Education*, 31, 175-191. <https://doi.org/10.1007/s10212-015-0258-5>
- Olpak, Y. Z. & Cakmak, E. K. (2018). Examining the reliability and validity of a Turkish version of the community of inquiry survey. *Online Learning Journal*, 22(1), 142-160.
- Pfost, M., Hattie, J., Dorfler, T. & Artelt, C. (2014). Individual differences in reading development: A review of 25 years of empirical research on Matthew effects in reading. *Review of Educational Research*, 84(2), 203-244. <https://doi.org/10.3102/0034654313509492>
- Protopapas, A., Sideridis, G., Mouzaki, A. & Simos, P. (2011). Matthew effects in reading comprehension: Myth or reality. *Journal of Learning Disabilities*, 44(5), 402-420. <https://doi.org/10.1177/0022219411417568>
- Rigney, D. (2010). *The Matthew effect, How advantage begets further advantage*. Columbia University Press.
- Rockinson-Szapkiw, A. J., Wendt, J., Whighting, M. & Nisbet, D. (2016). The predictive relationship among the community of inquiry framework, perceived learning and online, and graduate students' course grades in online synchronous and asynchronous courses. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 17(3), 18-35.
- Seltzer, M., Choi, K., & Thum, Y. M. (2003). Examining relationships between where students start and how rapidly they progress: Using new developments in growth modeling to gain insight into the distribution of achievement within schools. *Educational evaluation and Policy Analysis*, 25(3), 263-286.
- Shaywitz, B. A., Holford, T. R., Holahan, J. M., Fletcher, J. M., Stuebing, K. K., Francis, D. J. & Shaywitz, S. E. (1995). A Matthew effect for IQ but not for reading: Results from a longitudinal study. *Reading Research Quarterly*, 30(4), 894-906. <https://doi.org/10.2307/748203>
- Smith, R. L. (2002). The Matthew Effect in Science: The reward and communication systems

- of science are considered. *Science*, 295(5558), 325-328.
- Snow, C. E. & Uccelli, P. (2009). The challenge of academic language. In A. E. Farstrup & S. J. Samuels (Eds.), *What research has to say about vocabulary instruction* (pp. 77-93). International Reading Association.
- Stanovich, K. E. (1986). Matthew effects in reading: Some consequences of individual differences in the acquisition of literacy. *Reading Research Quarterly*, 21(1-2), 360-406. <https://doi.org/10.1177/0022057409189001-204>
- Stanovich, K. E. (2009). Matthew effects in reading: Some consequences of individual differences in the acquisition of literacy. *Journal of Education*, 189(1-2), 23-55. <https://doi.org/10.1177/0022057409189001-204>
- United Nations (2023). *Report on the 2022 transforming education summit convened by the UN Secretary-General*. Secretary-General on the Transforming Education Summit and the UNESCO. https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/report_on_the_2022_transforming_education_summit.pdf
- Vaughn, S. & Fuchs, L. S. (2003). Redefining learning disabilities as inadequate response to instruction: The promise and potential problems. *Learning Disabilities Research & Practice*, 18(3), 137-146. <https://doi.org/10.1111/1540-5826.00070>
- Walberg, H.J. & Tsai, S. (1983). Matthew effects in education. *American Educational Research Journal*, 20(3), 359-373.
- Wanzek, J. (2014). Building word knowledge: Opportunities for direct vocabulary instruction in general education for students with reading difficulties. *Reading & Writing Quarterly*, 30(2), 139-164. <https://doi.org/10.1080/10573569.2013.789786>
- Williams, M., Burden, R. & Lanvers, U. (2002). French is the language of love and stuff: Student perceptions of issues related to motivation in learning a foreign language. *British Educational Research Journal*, 28(4), 504-528.
- Yüksel, M. (2022). PISA 2018 araştırma sonuçlarına göre ülkelerin bileşik PISA performans sıralaması. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 788-811.

Constructivist learning practices & culturally responsive teaching: A post-secondary developmental literacy program's multimodal response to the pandemic

Eric Junco¹, Rebecca Vaughn², Gunel Karimova³, and Michele Duffy⁴

Abstract: This article identifies the need for post-secondary developmental literacy programs despite historical resistance to them. COVID-19 has arguably posed the largest threat to a U.S. Midwestern university's post-secondary literacy program, compelling it to make structural and pedagogical adjustments to support its racially, culturally, and linguistically diverse populations. With the purpose of making coursework immediately more relevant and applicable, the program separated the original class into meta-majors including the humanities, social sciences, natural sciences, and general studies. The authors discuss how these new meta-majors courses helped students complete assignments within their respective majors by applying literacy strategies and metacognitive techniques to assignments given to them in their other classes with the ongoing support of a literacy expert. The article concludes by providing specific recommendations about specific culturally responsive and constructivist learning practices to adopt within in-person and online learning contexts to support student success.

Keywords: *Culturally responsive teaching, constructivist learning, post-secondary literacy, online learning.*

Yapılandırmacı öğrenme uygulamaları ve kültüre duyarlı öğretim: Bir ortaöğretim sonrası gelişimsel okuryazarlık programının pandemiye çok modlu yanıtı

Özet: Bu makale, tarihsel dirence rağmen ortaöğretim sonrası gelişimsel okuryazarlık programlarına duyulan ihtiyacı tanımlamaktadır. COVID-19, bir ABD Ortadoğu üniversitesinin ortaöğretim sonrası okuryazarlık programı için tartışmasız en büyük tehdidi oluşturmuş ve onu ırksal, kültürel ve dilsel olarak farklı nüfuslarını desteklemek için yapısal ve pedagojik düzenlemeler yapmaya zorlamıştır. Dersleri hemen daha ilgili ve uygulanabilir hale getirmek amacıyla program, orijinal sınıfı beşeri bilimler, sosyal bilimler, doğa bilimleri ve genel çalışmaları içeren meta-ana dallara ayırmıştır. Yazarlar, bu yeni meta-ana dal derslerinin, bir okuryazarlık uzmanının sürekli desteği ile diğer derslerinde kendilerine verilen ödevlere okuryazarlık stratejileri ve üstbilişsel teknikler uygulayarak öğrencilerin kendi ana dallarındaki ödevleri tamamlamalarına nasıl yardımcı olduğunu tartışıyor. Makale, öğrenci başarısını desteklemek için yüz yüze ve çevrimiçi öğrenme bağlamlarında benimsenecek kültüre duyarlı ve yapılandırmacı öğrenme uygulamalarına ilişkin spesifik öneriler sunarak sona ermektedir.

Anahtar Kelimeler: *Kültüre duyarlı öğretim, yapılandırmacı öğrenme, ortaöğretim sonrası okuryazarlık, çevrimiçi öğrenme.*

Başvuru/Submitted
17 Mar / Mar 2023
Kabul/Accepted
29 Eyl/ Sep 2023
Yayın/Published
29 Eki / Oct 2023

DOI:
10.59320/alanyazin.12401
37

İnceleme Makalesi
Review Article

*Alanyazın Eğitim
Bilimleri Eleştirel
İnceleme
Dergisi*
CRES Journal
*Critical Reviews in
Educational Sciences*
2023, 4/2, 93-104

Junco, E., Vaughn, R.,
Karimova, G. & Duffy, M.
(2023). Constructivist
learning practices &
culturally responsive
teaching: A post-
secondary developmental
literacy program's
multimodal response to
the pandemic, *Alanyazın*,
4(2), 93-104.

Okul Yöneticileri Derneği
e-ISSN: 2718-0808

¹Northern Illinois University, Ericjunco22@gmail.com ORCID:0000-0003-3455-707X

²Northern Illinois University, rvaughn2@niu.edu ORCID: 0000-0002-6219-8230

³ADA University, gunel.kerimova020406@gmail.com ORCID:0000-0001-9869-962X

⁴Northern Illinois University, Mduffy@niu.edu ORCID:0000-0001-8246-6741

The Developmental Education Controversy

Developmental literacy coursework has been offered at “approximately 90% of community colleges and 70% of universities” within the United States (Shields, 2005), and about 20% of secondary students enroll in developmental/remedial coursework for reading while still enrolled in high school (Eagan et al., 2014). Despite the fact that US educators have deemed college students’ literacy skills to be lacking for nearly two centuries (Arendale, 2010; Carter & Daraviras, 2010; Hodges & Agee, 2009; Stahl & King, 2009; Wyatt, 1992), there has been a curious resistance to developmental reading programs since their onset (Edgecombe & Bickerstaff, 2018; McGee et al., 2021). While developmental education has been defined as a holistic approach, one that nurtures student social and intellectual growth (Cassaza, 1999), efforts to support the professional field of developmental education have been consistently stymied by subsets of local and state-level policymakers, arguing that colleges should not be obligated to teach skills previously taught in K-12 settings. Conversely, developmental education advocates contest that policymakers have weaponized negative stereotypes about remedial education, ultimately promoting meritocratic ideals at the expense of student growth (Arendale, 2005; Crisp & Delgado, 2014; McGee, Williams, Armstrong, & Holschuh, 2021). Developmental education advocates problematize their opponents’ assumption that all K-12 settings equally prepare students for college and career success (Armstrong, 2020), which they refute with research about educational opportunity gaps identifying a number of structural inequities and an unequal distribution of opportunities that BIPOC (Black, Indigenous, and people of color) and students from low socioeconomic backgrounds experience before entering into college (Hayward, 2022). In the present, policy changes and financial reallocations still pose threats to developmental education across the US; however, because of its syndemic qualities (Shim & Starks, 2021), COVID-19 has arguably posed the largest threat to students’ learning and secondary developmental literacy in modern history (Kafka, 2020).

COVID-19 and Student Responses to Online Learning Contexts

In the wake of the COVID-19 pandemic, university programs had to rapidly shift to online remote instruction, and in many cases, its most vulnerable populations were most adversely impacted (Karakose, 2021; Liu, et al., 2021; Schuurman et al., 2021). Some research studies have identified how students reported feeling less confident they would be ready for their careers due to the quality of online learning they experienced when comparing their courses with in-person instruction. One reason for this finding was that students noticed the absence of opportunities to make meaningful connections with peers (Kim, et al. 2020). Other studies have also revealed how students’ engagement and personal goals for achievement decreased, while their perceptions about the likelihood of them cheating increased (Daniels, Goegan, & Parker, 2021). These types of findings have all been explained as byproducts abroad concept known as pandemic fatigue, a type of mental exhaustion “causing boredom, demotivation, alienation, and hopelessness (El-Sakran, Salman, & Alzaatreh, 2021; Liu, et al., 2021; Salvador et al., 2021, p. 7426). International research about best practices for remote instruction has identified how student learning is enhanced through constructivist learning activities (Babar & Hidayat, 2022; Gutier et al., 2021), while increasing the number of relational supports like improving communication accessibility between students and teachers and increasing meaningful group work as best practices within online learning modalities (Salvador et al., 2021). Despite the ubiquity of research-based, best practices for online instruction available, there is a gap in literature connecting best practices to actionable steps developmental literacy programs can take to support vulnerable student populations working within online & remote learning contexts. The following sections of this article underscore actionable steps and recommendations for best practices within developmental literacy programs with online learning contexts.

Constructivism and Online Education

Constructivism is a foundational learning theory that posits that learning is an active process including a learner’s interpretation of the world (Seyyedrezaie & Barani, 2017). Although constructivism has its roots in Socrates, Kant, and Dewey’s teachings, modern constructivism is generally associated with Piaget’s cognitive development and Vygotsky’s sociocultural

theories. Piaget asserted that human beings learn through the experiences and interactions they undertake (Rovai, 2004). According to Vygotsky (1978), the process of learning always includes more than one human being and is essentially co-constructed within human groups. Additionally, one tenet of Vygotsky's (1978) zone of proximal development (ZPD) is, "solving and the level of potential development as determined through problem-solving under adult guidance or in collaboration with more capable peers" (p.86). So, in spite of having the same premise, the two differ from each other in their approaches to the process of constructivism in learning i.e., Piagetian approach being more individualistic and Vygotsky's being social.

Generally, constructivists believe that in order to facilitate effective learning, it is necessary to provide the learner with an authentic learning environment. At the same time, constructivists argue that the creation of one's reality is the key element for a productive learning process. This is achieved through a learner's inquiry, repeated reflection, experimentation, and metacognition while learning. According to Lambert et al. (1995, as cited in Conceição-Runlee), to foster these, a course has to integrate activities that will enable learners to experience, reflect, think, explore, feel, and ask questions.

Distance education, particularly the online version, was predicted to become a major educational trend long before the pandemic due to the multiple opportunities it offers students and educators (Chan, 2010). A vital advantage of online learning is fostering active student interaction including peer feedback and mutual support without considerable impact and domination of instructors (Hughes & Daykin, 2002). Yet, at the same time, there has always existed a certain level of skepticism towards this model, as Koohang et al. succinctly state, "...the issue of learning in elearning environments must be given a thorough attention" (2009, p.91). In fact, research suggests that there has always existed a significant level of student and instructor dissatisfaction with online education (Koohang et al., 2009; Rovai, 2004). Student and educator discontent can be mainly explained by limited opportunities for human interaction; consequently, several scholars sought to establish an applicable theoretical framework that would enable designing more interactive courses resulting in more effective learning (Jonassen, 1994 as cited in Rovai, 2004). Accordingly, this was the context that put the theory of constructivism into the spotlight of online education. Constructivism can be a powerful influence on best practices in the development of online instruction (Babar & Hidayat, 2022; Gutier et al, 2021).

Even back in 1994, Jonassen, a prominent figure in the field of educational technology, suggested that constructivism could be a reasonable option to apply in distance education. A key element in computer-mediated knowledge construction should be, he claimed, collaboration achieved through social negotiation as opposed to competition (as cited in Rovai, 2003). Designing an online constructive course includes, but is not limited to, skillfully constructed, precise learning outcomes, substantial course content, ample feedback opportunities, meaningful course discussions as well as activities and purposeful deliverables. The most challenging aspect of this process, however, involves reflecting on how the course offers opportunities for the social negotiation of knowledge through a social dialogic approach (Soysal, 2020).

Scholarship delivers several examples of online constructivist courses with various success levels before and after the pandemic. Having been tested for several years prior to COVID-19, some constructivist online courses seemed to continue successfully and served as examples for others. The main difference, though, was the considerable stress and anxiety levels associated with COVID-19 which had to be seriously considered in designing post-pandemic courses (Harris, Ernstberger, Cox, & Watson, 2021). When the COVID-19 pandemic started, many educational institutions, departments, and individual faculty globally seemed to seek to deliver quality courses to replace traditional classes. Some gladly embraced constructivist elements to foster their online courses more effectively (Agopian, 2022; Funa & Talaue, 2021; Zuckerman, Hardesty, Denaro, Lo, & Owens, 2021). Being viewed as 'an opportunity offered by COVID-19 pandemic' for some (Funa & Talaue, 2021, p. 252), and as 'a solution' for others (Arifah & Marzuki, 2021), constructivism was accepted as a leading strategy in some state-level programs to design online courses and materials as a response to COVID-19 (ibid.). It is a widely known fact that students enrolled in online classes are not usually satisfied with the quality of them in comparison to face-to-face mode (Inman & Kerwin, 1999 as cited in Rovai,

2004). Nevertheless, contrary to the pre-existing skepticism, with the application of constructivist learning strategies during COVID-19 pandemic, relevant studies seem to report quite inconsiderable differences in face-to-face mode student satisfaction, course engagement, and interaction (Zuckerman et al., 2021). As a whole, constructivism should be a foundational approach and best practice for online educators because it underscores human interaction as a driving core element for learning. A focus on constructivist learning activities can facilitate active learning and collaborative interaction in any learning venue (Agopian, 2022; Funa & Talaue, 2021; Gutier et al., 2021; Zuckerman, et al., 2021).

Scholarship on constructivist learning, combined with documented educational fallout resulting from the global pandemic, informed a paradigm shift at a Midwestern University. Following is a description of the curriculum before and after modifications along with perspectives of students who were enrolled when these changes were implemented.

Methodology

The authors of this article engaged in a comprehensive three-phase process to refine their developmental literacy program incrementally while adjusting to the fluctuating demands of multimodal instruction (in-person and online) during the pandemic. Initially, program educators engaged in a rigorous literature review to examine trends in online education. Program educators synthesized literature related to best practices for online education and literacy acquisition. Research revealing students' sense of isolation and lack of motivation resulting from pandemic fatigue became one of our premier considerations for necessary adjustments to our coursework (Salvador et al., 2021).

The second phase of the literature review process focused on solutions to the aforementioned pandemic fatigue. Program educators' research led them to two viable solutions: constructivism to increase students' capacity to learn in online contexts (Arifah, & Marzuki, 2021; Koohang et al., 2009) and culturally responsive teaching (Lawrence, 2017) to support constructivism and development of meaningful relationships.

Once constructivism and culturally responsive teaching were identified as focal points, two key conceptual frameworks emerged to help program educators reimagine and reshape the developmental literacy program. Koohang et al. (2009) Constructivism Elements & E-Learning Design of Learning Activities framework and Hammond's (2014) culturally responsive, Ready for Rigor Framework became key conceptual tools for redesigning our program. The following sections provide an in-depth exploration of how these frameworks were utilized to resign our program.

Constructivist Changes to Our Literacy Program Curriculum

Our program is located at a Midwestern University in the United States. Formerly, our developmental literacy coursework aimed to help students cultivate effective reading, vocabulary, learning, and study techniques allowing them to excel in their academic coursework in college. The course focused on teaching students how, why, and when to study, using college text chapters from various Biology, History, and Psychology texts to practice the techniques and strategies that are taught. With the purpose of making coursework immediately more relevant and applicable, the course was separated into meta-majors: the humanities, social sciences, natural sciences, and general studies. These new courses paired constructivist literacy strategies and metacognitive techniques to improve student performance with coursework from classes within their major as they completed them, with the ongoing support of a literacy expert. This restructured, semi-paired iteration, emphasized learning activities that were both constructivist and responsive to the objectives of students' other courses. In some contexts, instructors noted how particular vocabulary and reading strategies like the Frayer model and text coding could be adapted across disciplines. However, in other contexts, instructors also emphasized how the epistemologies of particular disciplines mandated different pedagogical approaches. Social science epistemology, for example, called for students to understand concepts like sourcing and corroboration; consequently, they employed modified inquiry charts to help students document types of sources to identify biases along with the ability to confirm

consistencies and discrepancies among sources to understand corroboration. Because epistemologies in the natural sciences, by contrast, were predicated more on the scientific method, particularly observing parts and processes within natural phenomena; instructors in these courses tended to emphasize the use of variations SQ4R and Cornell note-taking strategies.

Coursework took the following forms: online synchronous, online asynchronous, and in-person synchronous. In online synchronous coursework students and the instructor logged in at a specific time and followed guided instruction with instructors; however, online asynchronous mode required no scheduled time for classes and students completed online modules without direct interaction-based instruction. Finally, in-person synchronous mode utilized a combination of in-person classes followed by scheduled online meeting times with students to follow instruction. Being mindful that we wanted to support our predominantly Racially, Culturally, and Linguistically Diverse (RCLD) student population, we viewed constructivist practices as a way to engage in a form of cultural responsiveness to support student learning, particularly by cultivating space for student voice and agency through talk-task structures in digital spaces (Hammond, 2014). Constructivist alterations to our developmental literacy classes within our asynchronous course work involved inspiration from Zhao and Watterson's (2021) calls for educational changes in the wake of the pandemic, particularly involving their insights about curriculum and pedagogy, and social interactions: Their first call to prepare students to be globally and technologically competent meant that our curriculum and pedagogy needed to be designed to develop students' capacity for life-long learning habits and skills. We began to redesign our coursework by ensuring that each class allowed opportunities for students to construct and negotiate their own learning through student-centered, metacognitive, and inquiry-based activities. Another best practice according to Zhao and Watterson (2021) focuses on a balance of synchronous and asynchronous learning opportunities. To this end, we organized a balance of online videos and digital resources that required independent work, with inquiry-based assignments that required small group collaborations. The third practice Zhao and Watterson (2021) emphasized was that students should have multiple opportunities to meet instructors individually or in small groups for additional support. Due to the potential for lack of interaction between and among teachers and students in an online, asynchronous course format, we endeavored to be preemptive and responsive by instituting a number of approaches: through creating constructivist activities and assignments, increased interactions between students and instructors, and finally increased interactions between students within disciplines.

Culturally Responsive Pedagogy to Support Constructivist Online Learning

With an awareness that the pandemic exacerbated students' need and desire for meaningful opportunities to collaborate with peers and communicate with their instructors (Salvador et al., 2021), we endeavored to pair culturally responsive teaching practices, particularly those related to affording students' choice, providing diverse representation, and developing meaningful relationships (Gay, 2002; Hammond 2014), with constructive learning opportunities. The section below delineates how the application of constructivist practices can be further supported by culturally responsive pedagogy.

Combining Constructivist Literacy Strategies and Student Choice

The new meta-major courses required that students apply a combination of vocabulary, pre-reading, while reading, and test preparation strategies to construct their knowledge for chapters they studied within their discipline as they allowed along with other courses within their major. Because choice is a foundational part of the characteristics of culturally responsive teaching (Hammond, 2014; Sleeter, 2001), our program emphasized the importance of allowing students to choose and experiment with different strategies at different stages of the reading process. Students generally appreciated the semi-paired course model because it afforded them additional opportunities to study, interact, and construct their learning related to courses like chemistry, history, biology and psychology. They also acknowledged how opportunities to choose from a number of strategies motivated them to experiment and transfer what we did in class to their other course contexts. Among the most widely selected strategies students chose were concept cards, informal outlining, SQ4R, S-Run-R, Cornell notes, and text coding with

summarization. Particular disciplines used chart notes as well. Students then posted their work and were encouraged to reflect on how the strategies they chose promoted topics like metacognition, metacomprehension, intertextuality, and schema.

Increasing Models for Completing Literacy Strategies with Diverse Representation

Culturally responsive teaching advocates have long underscored how providing students with role-models who represent their racial and cultural backgrounds is a way to increase relevance and motivation among students (Gay, 2018; Sciarba, 2017). Accordingly, in an attempt to fortify students' knowledge about strategic literacy strategies and approaches, meta-major instructors shared YouTube videos of graduate student and professor influencers from various racial and cultural backgrounds as role models. For example, a video titled, "How I Study for my Biology Classes | Biomedical Science Major " introduced students to Natasha Mathurent who is majoring in biomedical sciences. Meta-major instructors encouraged students to discuss how Natasha embodied constructivist and growth mindsets as she revealed tips and tricks for students to stay organized with their literacy strategy note-taking. Videos like these revealed a culture of success to students in the course, mainly through revealing effective habits, organizational practices, and learner epistemologies of successful college students. After watching the videos, students were asked to find other diverse role models who shared various note-taking strategies to model the successful completion of literacy strategies and effective study habits. Furthermore, instructors reinforced students' understanding of concepts like notetaking, metacognition, and neuroplasticity by means of culturally responsive "sociocultural talk-task structures" inviting students to share and discuss their videos in online forums which granted them ownership over the collaborative learning process (Chavez, 2020; Gay, 2018). On the whole, these videos helped to reinforce that notetaking can make a substantial difference in the depth of student learning, which also may support an increased focus on texts, deeper comprehension, higher-order thinking, and anticipation of test questions.

Pairing Digital Modalities for Constructivism With Group Discussions

Another salient characteristic of culturally responsive teaching involves cultivating a community of learners and group work to support constructivist learning contexts (Bennet et al., 2018; Hammond, 2014). To meet this characteristic, meta-major instructors embedded Nearpod activities into lecture slides. Nearpod is an interactive classroom application that allows instructors to add group-oriented activities including drawings, quiz questions, fill-in-the-blanks, and discussion boards to their Google slideshows. Instructors, for example, asked students to draw their understanding of what learning looks like before analyzing each other's drawings as a means to explain and challenge learner epistemologies. Meta-major instructors also utilized discussion boards to ask questions like, "What ways did text coding facilitate your metacomprehension? Which part of the Frayer model requires intertextuality? and Which strategies are most useful for previewing a chapter?" Students acknowledged that Nearpod activities helped them identify study habits and strategies that work authentically for them. Because one of the affordances of Nearpod included multiple choice questions, students generally found that it helped them enhance their memory of complex concepts and topics. Moreover, because student responses could be anonymized on Nearpod, it helped create a culturally responsive environment that was both intellectually rigorous and socially safe while aiding students to take ownership of their learning (Hammond, 2014).

Assigning Culminating Projects & Portfolios with Multiple Opportunities for Student Choice

With the goal of increasing student choice as an additional culturally responsive adjustment to improve motivation and relevancy (Gay, 2018), students within the meta-majors had the opportunity to select one of three possible culminating projects as an additional capstone to showcase their development of self-regulatory processes. Choices included the construction of a self-designed strategy to meet the academic needs of a future course within their major or the creation of a website to teach disciplinary epistemologies, literacy strategies, and effective study habits to future students in the meta-major of their choice.

Student work was assessed in a final portfolio. The use of online portfolios is well supported

in educational literature as a tool for learning and evaluation (Ciesielkiewicz, 2019; Mobarhan & Abdul, 2015; Wakimoto & Lewis, 2014). The portfolio included pre and post Metacognitive Awareness of Reading Strategies Inventory (MARS) results (Mokhtari & Reichard, 2002) with an accompanying reflection, a course analysis (Armstrong & Reynolds, 2011), and four exemplary literacy strategies that embody their best work in the domains of vocabulary, pre-reading, while reading, and test preparation strategies. To help with engagement, students could choose between two to three different strategies to work on within their discipline. Students were also required to write a page to two-page reflection to explain why their selection embodied their best work, how the literacy strategies facilitated course concepts like metacognition and self-regulation, and finally, what contexts and classes the strategy would be most applicable.

Increasing Opportunities for Meaningful Interactions and Cultivating Student Belonging

Literacy scholars have long posited that talk is the foundation of literacy and constructivism (Fisher et al., 2008; Vygotsky, 1986), and modern interdisciplinary scholarship underscores how classroom talk-task structures that position students as co-creators of their learning is also way to enact culturally responsive teaching (Davis & Jones, 2021; Hammond, 2014). Considerations about how to structure conversations became ever more critical for program educators while considering the pandemic fatigue and loneliness we witnessed our students experiencing during online coursework (Salvador et al., 2021). The next section of this article highlights specific changes the meta-major program instructor made to support students' sense of connection and belonging. A number of individual studies identified peer-to-peer support and the quality of relationships with instructors as some of the most influential sources of meaningful connection and belonging to support student success (Allen et al., 2018; McMahan et al., 2008; Steinberg, 2001).

Increasing Meaningful Interactions Between Students and Instructors

To increase interactions between students and instructors, bimonthly check-ins in person or via Zoom were required. Students earned ten points for each check-in to discuss their well-being, class assignments, and any need for additional support or clarification. Students could complete check-ins during in-class work time or via Zoom outside of class. Students often claimed that this process helped them see the intrinsic value of the coursework. Instead of completing tasks and perceiving assignments as a form of busy work, the increased interaction with instructors helped them learn alternative ways to think and complete assignments while learning disciplinary expertise.

Instructors also periodically gave students formative feedback on their weekly strategies and engagement on Yellowdig, a Blackboard-based social media program with a similar design to Facebook. Instructors would post weekly tasks, videos, surveys, and questions to Yellowdig, which afforded increased interaction between students and instructors. Students each week were required to earn a certain amount of points through interactions and engagement on the platform. This platform allowed instructors to engage with students by commenting on posts and polls, asking follow-up questions, and advancing disciplinary topics between and among the commenters on students' posts.

Increasing Meaningful Interactions Between Students Within Their Discipline

To increase meaningful interactions between students about disciplinary content, instructors utilized Yellowdig to encourage authentic discussions. Students earned weekly points by posting an initial response, and they could earn additional points by responding to a number of their classmates' posts. The first post of the semester required students to post an introductory video or photo and then share a few personal characteristics, passions, goals, etc. The 20-word minimum response requirement prompted conversation between students from the beginning. In addition to responding to weekly instructor posts, students engaged in weekly peer review and constructive feedback about the weekly assignments that they completed. Students also discussed their insights from applying new literacy strategies to their disciplines along with how particular strategies helped them engage with their metacognition, metacomprehension,

intertextuality, and personal schema on a weekly basis as well. Since students were paired with other students who were studying the same subject, they had several opportunities to troubleshoot chapter questions while also predicting questions and content they assumed would show up on exams. Students reported that opportunities to interact with other students' opinions and feedback on their work encouraged them to think more about their interactions with texts, which deepened their comprehension.

Conclusion

Without question, teaching and learning during a global pandemic brought about unprecedented changes. Isolation resulting from the national shutdown demanded attention from a holistic front, one that was sensitive to every aspect of learning. Educational institutions had to be responsive to the ripples caused by the familiar mode of learning being replaced with what became a new educational frontier, one susceptible to unforeseen isolation and feelings of inadequacy in both students and teachers alike.

A Midwestern University sought to address this new educational frontier brought about by COVID-19 by pairing culturally responsive teaching practices with increased opportunities for constructivist online learning, peer collaboration, and multimodal interactions with instructors. Whenever feasible, students were given the freedom to choose: strategies, role-model influencers, level of engagement in learning platforms like Nearpod, projects to include in their portfolios, and wherever else appropriate. Student belonging was supported and emphasized through one-on-one engagement with instructors and communication in all course modalities. All learning activities were further infused with a lens of culturally responsive teaching and ample constructivist learning opportunities as discussed herein.

The immediacy of modality changes due to forces beyond all of our control left limited time to prepare for the new frontier of learning. Educators across the world might collectively echo the "if-we-knew-then-what-we-know-now" chant, but by and large, the pandemic likely caused all educational institutions to re-examine, and redefine, what constitutes best practices. We are all called to be responsive educators, and if there is a silver lining to teaching and learning during a pandemic, it might be the introspection that led to bringing an expanded sense of community to our students during times of uncertainty.

Implications

There is a dearth of literature about developmental literacy programmatic responses to online instruction in the wake of the pandemic. This Midwestern University's programmatic responses may serve as guideposts to other programs considering best practices to provide students with responsive and relevant education. Because we know that institutions will likely maintain developmental literacy coursework online in some capacity, we first and foremost encourage programs to focus on constructivism and fostering meaningful relationships. We believe it is imperative that students are given opportunities to construct and negotiate their own learning and learning pathways with professors within online instruction. We recommend that programs interrogate their curricula for ways to make it more student-centered with a focus on the inquiry process. Research has also drawn our attention to the idea that communication in online formats should have a balance of synchronous and asynchronous learning opportunities. Programs should also conceptualize ways faculty can check in on their students periodically throughout the semester. Likewise, we recommend that programs consider ways to increase meaningful conversations between students both inside and outside of class to support individualized learning needs.

With an increasing understanding of the salience of student belonging, program educators are frontloading the semester with explicit messaging about the importance of student belonging to increase engagement (Scaia, 2021). We recommend that faculty ask students personalized check-in questions like, "What am I doing that is working for you? If you think of some of your favorite classes or classes you learned the most in, what might I be able to replicate in this classroom space?" To increase students' sense of belonging in these courses, we also encourage faculty to normalize feelings of imposter syndrome (Cisco, 2020) with students in addition to

teaching them about concepts like stereotype threat (Harrison et al., 2006).

Finally, while revisiting Koohang et al. (2009) Constructivism Elements & E-Learning Design of Learning Activities framework to examine the importance of self-assessment, we recommend courses engage in ways to help students engage in more metacognitive reflections to develop self-efficacy. We recommend this approach as part of a process to move students towards being strategic and independent learners endorsed by Zareta Hammond (2014) in her book, *Culturally Responsive Teaching and the Brain*.

References

- Allen, K., Kern, M. L., Vella-Brodrick, D., Hattie, J., & Waters, L. (2018). What schools need to know about fostering school belonging: A meta-analysis. *Educational Psychology Review, 30*(1), 1-34.
- El-Sakran, A., Salman, R., & Alzaatreh, A. (2022). Impacts of emergency remote teaching on college students amid COVID-19 in the UAE. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 19*(5), 2979.
- Arendale, D. R. (2010). Access at the crossroads: Learning assistance in higher education. *ASHE Higher Education Report 35*(6). Jossey-Bass.
- Arendale, D. (2005). Terms of endearment: Words that define and guide developmental education. *Journal of College Reading and Learning, 35*(2), 66-82.
- Arifah, R., & Marzuki, I. (2021). Constructivism Theory Of Learning Solutions During The Covid-19 Pandemic In Indonesia. *International Journal of Education, Information Technology, and Others, 4*(1), 91-96. <https://doi.org/10.5281/zenodo.466801>
- Armstrong, S. L. (2020). What's been keeping me awake at night: the future(?) of the "The field." *Journal of college Reading and Learning, 50*(2), 56-69. <https://doi.org/10.1080/10790195.2020.1750849>
- Armstrong, S. L., & Reynolds, R. (2011). An Authentically simulated approach to disciplinary literacy instruction in a study strategies course. *NADE Digest, 5*(2), 1-9.
- Babar, S., & Hidayat, M. (2022). Online flipped classroom (E-Fcr): way forward in Covid 19 era. *J Ayub Med Coll Abbottabad, 34*(4 Suppl 1), 1056-7.
- Bennett, S. V., Gunn, A. A., Gayle-Evans, G., Barrera, E. S., & Leung, C. B. (2018). Culturally responsive literacy practices in an early childhood community. *Early Childhood Education Journal, 46*(2), 241-248. <https://doi.org/10.1007/s10643-017-0839-9>
- Carter, J. C. & Daraviras, T. (2010). Cultivating college success among underprepared college students. *NADE Digest 5*(1), 1-7.
- Casazza, M. E. (1999). Who are we and where did we come from? *Journal of Developmental Education, 23*(1), 2-7.
- Chan, S. (2010). Designing an Online Class Using a Constructivist Approach. *Journal of Adult Education, 39*(1), 26-39.
- Chavez, F. R. (2020). *The anti-racist writing workshop: How to decolonize the creative classroom*. Haymarket Books.
- Ciesielkiewicz, M. (2019). The use of e-portfolios in higher education: From the students' perspective. *Issues in Educational Research, 29*(3), 649-667. <https://www.proquest.com/scholarly-journals/use-e-portfolios-higher-education-students/docview/2391970066/se-2>
- Cisco, J. (2020). Exploring the connection between impostor phenomenon and postgraduate students feeling academically-unprepared. *Higher Education Research & Development, 39*(2), 200-214.
- Conley, D. T. (2007, April). The challenge of college readiness. *Educational Leadership, 64*(7), 23-29.

- Cowan Pitre, C. (2014). Improving African American student outcomes: Understanding educational achievement and strategies to close opportunity gaps. *Western Journal of Black Studies*, 38(4), 209-217.
- Crisp, G., & Delgado, C. (2014). The impact of developmental education on community college persistence and vertical transfer. *Community College Review*, 42(2), 99-117.
- Daniels, L. M., Goegan, L. D., & Parker, P. C. (2021). The impact of COVID-19 triggered changes to instruction and assessment on university students' self-reported motivation, engagement and perceptions. *Social Psychology of Education*, 24(1), 299-318.
- Davidson, F., & Davidson, J. (1994). *Vygotsky's Developmental Theory: An Introduction*. [Video/DVD] Davidson Films. <https://video.alexanderstreet.com/watch/vygotsky-s-developmental-theory-an-introduction>
- Davis, A. D., & Jones, A. (2021). *Culturally Responsive Teaching*. <https://thekeep.eiu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1030&context=mei-conference>
- Eagan, K., Stolzenberg, E. B., Lozano, J. B., Aragon, M. C., Suchard, M. R., & Hurtado, S. (2014). *Undergraduate teaching faculty: The 2013–2014 HERI faculty survey*. Los Angeles: Higher Education Research Institute, UCLA.
- Edgecombe, N., & Bickerstaff, S. (2018). Addressing academic underprepared-ness in service of college completion. *Texas Education Review*, 6(1), 75-83. <https://doi.org/10.15781/T27941B74>
- Fisher, D., Frey, N., & Rothenberg, C. (2008). *Content-area conversations: How to plan discussion-based lessons for diverse language learners*. Association for Supervision and Curriculum Development.
- Funa, A. A., & Talaue, F. T. (2021). Constructivist Learning Amid the COVID-19 Pandemic: Investigating Students' Perceptions of Biology Self-Learning Modules. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 20(3), 250–264. <https://doi.org/https://doi.org/10.26803/ijlter.20.3.15>
- Gay, G. (2002). Preparing for culturally responsive teaching. *Journal of Teacher Education*, 53(2), 106-116. <https://doi.org/10.1177/0022487102053002003>
- Gay, G. (2018). *Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice*. Teachers College Press.
- Guitter, G. E., Sapia, S., Wright, A. I., Hutchins, G. G., & Arayssi, T. (2021). Development of a remote online collaborative medical school pathology curriculum with clinical correlations, across several international sites, through the Covid-19 pandemic. *Medical Science Educator*, 31, 549-556.
- Hammond, Z. (2014). *Culturally responsive teaching and the brain: Promoting authentic engagement and rigor among culturally and linguistically diverse students*. Corwin.
- Harmon, N. (2012). *The role of minority-serving institutions in national college completion goals*. Institute for Higher Education Policy.
- Harris, M. L., Ernstberger, K. W., Cox, K. C., & Watson, C. F. (2021). A holistic perspective on students' lives and learning during COVID-19 can help shape the university experience. *The Journal of Continuing Higher Education*, 71(1), 77–97. <https://doi.org/10.1080/07377363.2021.1977528>
- Harrison, L. A., Stevens, C. M., Monty, A. N., & Coakley, C. A. (2006). The consequences of stereotype threat on the academic performance of White and non-White lower income college students. *Social Psychology of Education*, 9, 341–357. <https://doi.org/10.1007/s11218-005-5456-6>
- Hodges, R. B. & Agee, K. S. (2009). Program management. In R. A. Flippo & D. A. Caverly (Eds.), *Handbook of college reading and study strategies research* (pp. 351- 376). Hillsdale, N.J: LEA.
- Holzer, J. et al. (2021). Higher Education in Times of COVID-19: University students' basic need satisfaction, self-regulated learning, and well-being. *AERA Open*, 7(3), 1-13. <https://doi.org/10.1177/23328584211003164>

- Hughes, M., & Daykin, N. (2002). Towards constructivism: Investigating students' perceptions and learning as a result of using an online environment. *Innovations in Education and Teaching International*, 39(3), 217–224. <https://doi.org/10.1080/13558000210150036>
- Jonassen, H. D., & Grabowski, B. L. (1993). *Handbook of individual differences, learning and instruction*. L. Erlbaum Associates.
- Kafka, A. C. (2020). *The pandemic and racial turmoil are changing curricula. Here's how*. Chronicle of Higher Education.
- Karakose, T. (2021). Emergency remote teaching due to COVID-19 pandemic and potential risks for socioeconomically disadvantaged students in higher education. *Educational Process: International Journal (EDUPIJ)*, 10(3), 53-61.
- Kim, H., Krishnan, C., Law, J. & Rounsaville, T. (2020). COVID-19 and US higher education enrollment: Preparing leaders for fall. <https://www.mckinsey.com/industries/education/our-insights/covid-19-and-us-higher-education-enrollment-preparing-leaders-for-fall>
- Koohang, A., Riley, L. & Smith, T. (2009). E-learning and constructivism: from theory to application. *Interdisciplinary Journal of E-Learning and Learning Objects*, 5(1), 91–109.
- Lawrence, A. D. (2017). *Toward culturally responsive online pedagogy: Practices of selected secondary online teachers*. The College of William and Mary.
- Liu, C., McCabe, M., Dawson, A., Cyrzon, C., Shankar, S., Gerges, N., ... & Cornish, K. (2021). Identifying predictors of university students' wellbeing during the COVID-19 pandemic—A data-driven approach. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(13), 6730.
- McGee, B. S., Williams, J. L., Armstrong, S. L., & Holschuh, J. P. Gateways, not gatekeepers: Reclaiming the narrative for developmental education. *Journal of Developmental Education*, 44(2), 2-10.
- McMahon, S., Parnes, A., Keys, C., & Viola, J. (2008). School belonging among low-income urban youth with disabilities: testing a theoretical model. *Psychology in the Schools*, 45(5), 387–401.
- Mobarhan, R., Rahman, A. A. & Majidi, M. (2015). Electronic portfolio motivational factors from students' perspective: A qualitative study. *Knowledge Management & ELearning: An International Journal*, 7(2), 265-279.
- Mokhtari, K., & Reichard, C. A. (2002). Assessing students' metacognitive awareness of reading strategies. *Journal of Educational Psychology*, 94(2), 249–259. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.94.2.249>
- Nist S. L. & Simpson, M. L. (2000). *College studying. Handbook of reading research Vol.III*. <http://www.readingonline.org/articles/handbook/nist>
- Paulson, E. J., & Armstrong, S. L. (2010). Postsecondary Literacy: Coherence in Theory, Terminology, and Teacher Preparation. *Journal of Developmental Education*, 33(3), 4-15.
- Pretlow III, J. & Wathington, H.D. (2013) Who places into developmental education and why. *Community College Journal of Research and Practice*, 37(10). 794-799. <https://doi.org/10.1080/10668926.2012.719482>
- Rado, D., Cohen, J. S. & Germuska, J. (2011, August 31). Public H.S. grads struggle at college. *Chicago Tribune*, pp. A1 & A10.
- Rovai, A. P. (2004). A constructivist approach to online college learning. *The Internet and Higher Education*, 7(2), 79–93. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2003.10.002>
- Baltà-Salvador, R., Olmedo-Torre, N., Peña, M., & Renta-Davids, A. I. (2021). Academic and emotional effects of online learning during the COVID-19 pandemic on engineering students. *Education and Information Technologies*, 26(6), 7407-7434.
- Scaia, J. A. (2021). Do I belong? What students teach us about belonging to a new university (Doctoral dissertation, University of South Florida).
- Sciurba, K. (2017). Journeys toward textual relevance: Male readers of color and the

- significance of Malcolm X and Harry Potter. *Journal of Literacy Research*, 49(3), 371-392. <https://doi.org/10.1177/1086296X177183>
- Schuurman, T. M., Henrichs, L. F., Schuurman, N. K., Polderdijk, S., & Hornstra, L. (2023). Learning loss in vulnerable student populations after the first COVID-19 school closure in the Netherlands. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 67(2), 309-326.
- Seyyedrezaie, S. H., & Barani, G. (2017). Constructivism and curriculum development. *Journal of Humanities Insights*, 1(3), 119-124.
- Shields, D. J. (2005). Developmental education: Criticisms, benefits and survival strategies. *Research and Teaching in Developmental Education*, 22(1), 43-51.
- Sides, M. (2016). Adapting the ALP model for student and institutional needs. *NADE Digest*, 9(1), 27-29.
- Sleeter, C. E. (2001). Preparing teachers for culturally diverse schools: Research and the overwhelming presence of whiteness. *Journal of Teacher Education*, 52(2), 94-106. <https://doi.org/10.1177/00224871010520020>
- Soysal, Y. (2020). Establishing the norms of the Vygotskian teaching in the science classroom. *Elementary Education Online*, 19(3), 1838-1857.
- Stahl, N. A., & Boylan, H. R. (Eds.). (2003). *Teaching developmental reading: Historical, theoretical and practical background readings*. Bedford/St. Martin's.
- Stahl, N. A. & King, J. R. (2009). History. In R. A. Flippo & D. A. Caverly (Eds.), *Handbook of college reading and study strategies research* (pp. 3-25). Mahwah, NJ: LEA.
- Steinberg, L. (2001). We know some things: parent-adolescent relationships in retrospect and prospect. *Journal of Research on Adolescence*, 11(1), 1-19.
- Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in Society*. Harvard University Press.
- Vygotsky, L. (1986). *Thought and Language*. MIT Press
- Wakimoto, D. K. & Lewis, R. E. (2014). Graduate student perceptions of eportfolios: Uses for reflection, development, and assessment. *The Internet and Higher Education*, 21, 53-58. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2014.01.002>
- Weinstein, C. E. (2006). Teaching students how to become more strategic and self-regulated learners. In W. J. McKeachie & M. Svinicki (Eds.), *McKeachie's teaching tips: Strategies, research, and theory for college and university teachers* (pp. 300-317). Houghton Mifflin.
- Wyatt, M. (1992). The past, present, and future need for college reading courses in the US. *Journal of Reading*, 36(1), 10-20.
- Zhao, Y., & Watterston, J. (2021). The changes we need: Education post COVID-19. *Journal of Educational Change*, 22(1), 3-12.
- Zuckerman, A. L., Hardesty, R. A., Denaro, K., Lo, S. M., & Owens, M. T. (2021). Effects of remote teaching in a crisis on equity gaps and the constructivist learning environment in an introductory biology course series. *Journal of Microbiology & Biology Education*, 22(1). <https://doi.org/10.1128/jmbe.v22i1.2293>

Türk eğitim felsefesi literatürü üzerine bibliyografik bir inceleme

Hatice Fakioglu-Bağcı¹

Özet: Bu makalede, Türkiye’de eğitim felsefesi alanında yapılmış çalışmaların incelenmesi, sınıflandırılması ve değerlendirilmesine yönelik bir analiz yapılması hedeflenmektedir. Ülkemizdeki eğitim felsefesi literatürünü tespit eden ve değerlendiren bir çalışmanın olmayışı, bu makalenin çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu makalede ülkemizde eğitim felsefesi alanında 1951-2022 yılları arasında Türkçe olarak yayınlanmış tez, makale ve kitaplar incelenmiştir. Bu incelemede, söz konusu çalışmaların bazı konu başlıkları altında yoğunlaştığı görülmüştür. Bu çalışmalar, içeriklerine ve yöntemlerine göre ana hatlarıyla şu şekilde sınıflandırılabilir. 1. Eğitim felsefesine dair temel çalışmalar 2. Eğitim felsefesi dersine yönelik çalışmalar 3. Kişilerin eğitim felsefelerini inceleyen nitel çalışmalar 4. Kişilerin eğitim felsefesi eğilimlerini inceleyen nicel çalışmalar. Ülkemizdeki eğitim felsefesi çalışmalarını bu başlıklar altında toplamakla birlikte, bazı çalışmaların bu başlıkların dışında kaldığını, bazılarının da birden fazla başlık altında incelenebileceğini belirtmek gerekir. Bu sınıflandırma çerçevesinde ülkemizde 1951-2022 yılları arasında yayınlanan tez, makale ve kitaplardan oluşan toplam 1033 çalışma tespit edilmiş ve bunlara ilişkin bibliyografya oluşturulmuştur. Bu çalışmalar 304 tez, 509 makale ve 220 kitaptan oluşmaktadır. Bu çalışmalar arasında kişilerin eğitim felsefelerini nitel olarak araştıranların sayısı 422; nicel olarak araştıranların sayısı ise 108’dir. Son olarak bu çalışmanın Türkiye’deki eğitim felsefesi literatürünün keşfine ve tasnifine yönelik bir deneme girişimi olduğunu belirtmek gerekir. Bu literatürün daha spesifik başlıklar altında incelenerek sınıflandırılmasına ve analiz edilmesine ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim felsefesi, Türk eğitim felsefesi, bibliyografik inceleme, literatür inceleme

A bibliographic review of the literature on the Turkish philosophy of education

Abstract: This article aims to carry out an analysis on the research, classification, and evaluation of studies in the field of the philosophy of education in Türkiye. The lack of any previous study having identified and evaluated the literature in Türkiye on the philosophy of education forms the starting point of this article. This study reviews the theses, articles, and books published in Turkish between 1951-2022 in the field of the philosophy of education in Türkiye. This review reveals these studies to have focused on specific subject headings and to be classifiable according to their content and methods as follows: 1) basic studies on the philosophy of education, 2) studies on the philosophy of education lecture, 3) qualitative studies researching people’s educational philosophies, and 4) quantitative studies researching people’s tendencies regarding the philosophy of education. While gathering Turkish philosophy of education studies under these headings, some of these studies should be stated to have occurred not within any of these headings and others still to be examinable under more than one heading. Within the framework of this classification, a total of 1,033 studies consisting of theses, articles, and books were determined to have been published in Türkiye between 1951-2022, for which a bibliography has also been created. These studies contain 304 theses, 509 articles, and 220 books. Among these studies, 422 qualitatively researched Turkish educational philosophies, while only 108 were researched quantitatively. In conclusion, this study should be noted to be an attempt at discovering and classifying the philosophy of education literature in Türkiye, and this body of literature needs to be classified and analyzed under more specific headings.

Keywords: Philosophy of education, Turkish philosophy of education, bibliographic review, literature review.

Başvuru/Submitted
17 Ağu / Aog 2023
Kabul/Accepted
04 Eki / Oct 2023
Yayın/Published
29 Eki / Oct 2023

DOI:
10.59320/alanyazin.1345069

İnceleme Makalesi
Review Article

*Alanyazın Eğitim
Bilimleri Eleştirel
İnceleme
Dergisi*
CRES Journal
Critical Reviews in
Educational Sciences
2023, 4/2, 105-158

Fakioglu-Bağcı, H.
(2023). Türk eğitim
felsefesi literatürü üzerine
bibliyografik bir inceleme,
Alanyazın, 4(2), 105-158.

Okul Yöneticileri Derneği
e-ISSN: 2718-0808

¹ İstanbul Medeniyet Üniversitesi, hatice.fakioglu@medeniyet.edu.tr. ORCID: 0000-0002-9901-3850

Giriş

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de eğitim felsefesi alanında yapılmış çalışmaların incelenmesi, sınıflandırılması ve değerlendirilmesine yönelik bir analiz yapmaktır.

Eğitim felsefesi, yeni bir kavram olmakla birlikte genel felsefe içinde daima var olmuştur. Zira tüm felsefi öğretilerde insanın eğitilmesi ve yetiştirilmesi üzerinde düşünülmüştür (Büyükdüvenci, 1987, s.56). Eğitim felsefesi, genel olarak eğitimle ilgili meseleleri felsefi bir metotla inceleyen bir felsefe dalıdır (Noddings, 2017, s.ix). Daha açık bir ifadeyle eğitim felsefesi, eğitimle ilgili kavramları, kuramları ve faaliyetleri sorgulayıp çözümlen bir felsefe disiplini (Cevizci, 2016, s.11).

Eğitim felsefesi, hem eğitime ilişkin felsefi bir sorgulamayı içermesi açısından hem de eğitimin amaçlarını belirlemesi ve uygulamalı eğitime yön vermesi açısından önem arz etmektedir. Eğitime felsefi bir bakışın gerekliliği, Tozlu tarafından şöyle ifade edilmiştir: “Felsefesiz bir eğitim eğitim değildir, ideolojidir. Dönüştürme aletidir. Böyle bir eğitim insanı kendisinden çalar.” (Tozlu, 2005, s.148). Özetle eğitim felsefesi, bir eğitim sisteminin bel kemiği gibidir. O olmadan sağlam ve uygulanabilir bir eğitim sistemi kurmak ve yürütmek mümkün değildir. Peki, ülkemizde eğitime dair felsefi çalışmalar nelerdir?

Tespit edebildiğimiz kadarıyla Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi’nde eğitim felsefesine ilişkin ilk çalışmayı “Terbiye İlminin Ana Meseleleri: Sistem, Nazariye, ve Cereyanlar Üzerine Tahlilî ve Tenkidî Bir Araştırma” (1951) adlı eseriyle Bedi Ziya Egemen (1908-1967) yapmıştır. Egemen, bu eserin devamı niteliğindeki ikinci kitabını da “Terbiye İlminin Ana Meseleleri: Terbiye Felsefesi” başlığıyla 1957 yılında yayınlamıştır. Yüksek lisans ve doktorasını Almanya’da pedagoji alanında yapan Egemen’in doçentlik çalışması “Yeni Bir Terbiye İlminin İmkân ve Hudutları” başlığını taşımaktadır (Koç, 2021, s.162). Egemen’in yukarıdaki iki eserinin onun doçentlik çalışmasıyla doğrudan ilgili olduğu görülmektedir.

Cumhuriyet Dönemi birinci kuşak felsefecilerden Hilmi Ziya Ülken (1901-1974) eğitim felsefesi alanına katkı sağlayan önemli bir isimdir. Mülkiye mezunu olan Ülken bir süre Almanya’da eğitim gördükten sonra yurda dönmüş ve üniversitede uzun süre öğretim üyeliği yapmıştır. Cumhuriyet Dönemi ikinci kuşak felsefeciler arasında Saffet Bilhan (1934-2005) da eğitim felsefesiyle ilgili önemli çalışmalar yapmıştır. Vural’a göre bu kuşağın önceki kuşaktan farkı Batı felsefesini aktarmaktan ziyade felsefenin diğer ilimler arasındaki yerine, felsefe yaparken kullanılan dile ehemmiyet göstermeleri ve yeni felsefi yaklaşımlar ortaya koymaya çalışmalarıdır (Vural, 2018, ss.80-87). Vural’ın çalışmasında adı geçmemesine rağmen hem yaş olarak hem de eğitim felsefesine yaptığı katkılar göz önüne alınarak Nurettin Topçu’yu (1909-1975) da ikinci kuşak içerisinde değerlendirmek mümkündür.

Üçüncü kuşak felsefeciler arasında İhsan Turgut (1936-2013), Necmettin Tozlu (1945-2022) ve Ahmet Cevizci (1959-2014) eğitim felsefesi alanında önemli çalışmalar yapmış kişilerdir. Her ne kadar Vural’ın yaptığı tasnifte ismi geçmese de ülkemizde eğitim felsefesi alanında öncü çalışmaları bulunan Sabri Büyükdüvenci (1952-2015) de bu kuşağa dâhil edilebilir. Türkiye’de, yukarıda adı geçen felsefecilerin yaptıklarına ek olarak, eğitim felsefesine ilişkin çalışmaların sayısı her geçen gün artmaktadır. Bu artışa rağmen ülkemizde bu çalışmaları tespit eden ve analiz eden sadece bir araştırmaya rastlanmıştır. Bu araştırma 1971 yılında Frank A. Stone tarafından yapılmış ve “Çağdaş Türk Eğitim Düşüncesine Bibliyografik Giriş” (Modern Turkish Educational Thought A Bibliographic Introduction) başlığıyla hem Türkçe hem de İngilizce olarak yayınlanmıştır (Stone, 1971). Aradan geçen yaklaşık yarım asır zamanda bu konuya dair başka bir çalışma yapılmamıştır. Hem bu eksikliği gidermek hem de alandaki mevcut durumu ortaya koyarak bundan sonra yapılacak çalışmalar konusunda fikir vermek, bu makalenin çıkış noktasıdır. Bu makalede ülkemizde eğitim felsefesi alanında yapılmış çalışmaların bibliyografik bir incelemesi ve analizi yapılmıştır. Bu çalışma, ülkemizdeki eğitim felsefesi literatürünün keşfine ve analizine yönelik bir deneme girişimidir.

Yöntem

Bu çalışmanın verileri, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılmak istenen konu hakkındaki yazılı materyallerin analizine dayanır (Yıldırım ve Şimşek, 2000, s.140). Bu yolla toplanan verilerin içerikleri, içerik analizi tekniği ile düzenlenmiş ve yorumlanmıştır. İçerik analizi, bir konu hakkında toplanan verilerin, benzer olanlarının belirli kavramlar ve konular altında bir araya getirilmesine, bunların uygun şekilde düzenlenerek yorumlanmasına dayanan bir araştırma tekniğidir (Yıldırım ve Şimşek,

2000, s.162).

Bu makalede Türkiye’de 1951-2022 yılları arasında eğitim felsefesine ilişkin Türkçe olarak yayınlanmış çeşitli dokümanlar (tez, makale ve kitap) incelenmiştir. Makalede 1951 yılının başlangıç tarihi olarak belirlenmesinin nedeni, Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi’nde eğitim felsefesine ilişkin ilk çalışmanın (Egemen, 1951) bu tarihte yayınlanmış olmasıdır. Bitiş tarihinin 2022 yılı olarak belirlenmesinin sebebi ise 2023 yılına ait yayınların henüz devam etmesidir. İncelenen dokümanlar, öne çıkan konularına göre tasnif edilmiş ve bazı örnekler verilmiştir. Bu araştırmaya eğitim felsefesine ilişkin lisansüstü tezler, hakemli dergilerde yayınlanmış bilimsel araştırma makaleleri ve telif kitaplar dâhil edilmiştir. Araştırmaya lisans bitirme tezleri, kitap bölümleri, bildiriler ve sınavlara hazırlık kitapları dâhil edilmemiştir. İçerisinde eğitim felsefesinden bahsedilmiş olsa bile ana teması eğitim felsefesi olmayan çalışmalara yer verilmemiştir.

Literatür hazırlanırken tezler için YÖK’ün “Ulusal Tez Merkezi”nden, makaleler için de Dergipark, Ulakbim ve “Türkiye Makaleler Bibliyografyası” platformlarından yararlanılmıştır. Diğer dokümanların tespiti için de İSAM (İslami Araştırmalar Merkezi) ve Google Akademik gibi platformlarda taramalar yapılmıştır. Bunlara ek olarak, eğitim felsefesiyle ilgili çalışmaların kaynakçaları da taranmıştır. Taramalar genellikle şu anahtar kelimeler ile yapılmıştır: “Eğitim felsefesi”, “eğitim anlayışı”, “eğitim düşüncesi”, “eğitim görüşü”, “eğitim inançları”, “terbiye”, “maarif”, “pedagoji”.

Literatürde ilgili çalışmalar araştırmacılara kolaylık sağlaması açısı için tezler, makaleler ve kitaplar olarak üç grupta toplanmıştır. En nihayetinde bu araştırma, yukarıda adı geçen kanallardan elde edilen çalışmalarla sınırlıdır. Bu kanallarından toplanılan bilgiler mümkün mertebe kontrol edilmiştir. Tüm çabalara rağmen eksik ve yanlışlıkların olması muhtemeldir.

Bulgular

Türkiye’deki eğitim felsefesi çalışmalarına bir bütün olarak bakıldığında, bunların bazı konu başlıkları altında kümelendikleri görülmektedir. Bu çalışmalar, ana hatlarıyla şu şekilde sınıflandırılabilir:

1. Eğitim Felsefesine Dair Temel Çalışmalar
2. Eğitim Felsefesi Dersine Yönelik Çalışmalar
3. Kişilerin Eğitim Felsefelerini İnceleyen Nitel Çalışmalar
4. Kişilerin Eğitim Felsefesi Eğilimlerini İnceleyen Nicel Çalışmalar

Ülkemizdeki eğitim felsefesi çalışmalarını bu başlıklar altında toplamakla birlikte, bazı çalışmaların bu başlıkların dışında kaldığını, bazılarının da birden fazla başlık altında incelenebileceğini belirtmek gerekir. Bu sınıflandırma çerçevesinde ülkemizde 1951-2022 yılları arasında yayınlanan tez, makale ve kitaplardan oluşan toplam 1033 çalışma tespit edilmiş ve bibliyografya oluşturulmuştur. Bu çalışmalar, 304 tez, 509 makale ve 220 kitaptan oluşmaktadır. Bu çalışmalar arasında kişilerin eğitim felsefelerini nitel olarak inceleyenlerin sayısı 422, nicel olarak inceleyenlerin sayısı ise 108’dir.

1. Eğitim Felsefesine Dair Temel Çalışmalar

Bu başlıkta eğitim felsefesine dair temel çalışmalar veya eğitim felsefesine giriş mahiyetindeki eserlerden örnekler sunulacaktır. Ülkemizde eğitim felsefesi kuramlarını veya yaklaşımlarını konu alan çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Araştırmamızın sınırlı yılları (1951-2022) içerisinde tespit edebildiğimiz kadarıyla, bu konularla ilgili yapılan ilk çalışma, 1951 yılında yayınlanan Bedii Ziya Egemen’in “Terbiye İlminin Ana Meseleleri: Sistem, Nazariye ve Cereyanlar Üzerine Tahlili ve Tenkidi Bir Araştırma” adlı kitabıdır. Bu kitap, çoğunlukla Batılı düşünürlerin pedagoji görüşlerini ve sistemlerini eleştirmektedir. Bu bağlamda pedagoji kavramı yerine terbiye hadisesinin mahiyetini, kademelerini, şekillerini ve kanunlarını ortaya koymayı kendine görev edinen bir “Terbiye İlmi”nin olması gerektiğini savunmaktadır. (Egemen, 1951). Egemen, 1957 yılında yayınladığı “Terbiye İlminin Ana Meseleleri: Terbiye Felsefesi” adlı ikinci kitabında ise terbiye hadisesinin sadece okul, öğretim ve bilinçli tesirler çerçevesinde ele alınmasına karşı çıkmakta ve onu çok çeşitli boyutlarıyla teorik olarak inceleyen bir Terbiye İlmi inşa etmeye çalışmaktadır. (Egemen, 1957). Bu iki kitap birlikte incelendiğinde, eğitimin tam anlamıyla bir felsefesinin yapıldığı ve Terbiye İlmi olarak izah edilen alanın da Eğitim Felsefesi disiplinine karşılık geldiği görülmektedir. Tam da bu nedenle

Türk eğitim felsefesi literatürünü bibliyografik olarak incelediğimiz bu araştırmada, Egemen'in bu çalışmasının birinci kitabının basım yılı olan 1951 yılı, başlangıç tarihi olarak belirlenmiştir.

Bu kitapların yayınlanmasından birkaç yıl sonra 1960'da Nurettin Topçu "Türkiye'nin Maarif Davası" başlığıyla bir kitap yayınlamıştır. Bu kitabın önsözünde Topçu, Türkiye'nin kendine özgü bir millî mektebi bulunmadığını belirtmiştir. Bunun nedenleri olarak iki hususa dikkat çekmiştir. Birincisi, son dönemlerde din âlimlerinin gerçek anlamda bir aydın olamadığından yakınmıştır. İkinci olarak da yeni açılan mekteplerin Batı'nın eğitim müesseselerinin bir taklidi olduğunu ifade etmiştir. Millî bir mektebin ancak İslam ve Kur'an'ın bir felsefesi yapılarak inşa edilebileceğini vurgulamıştır. Ona göre "yirminci asır mektebinin kapısına, 'felsefesi olmayan milletin mektebi olmaz' cümlesini yazmak gerektir." (Topçu, 1960, ss.3-4). Eğitim felsefesinin önemine dair, Topçu'nun yaklaşık 60 yıl önce yaptığı bu vurgu kayda değerdir.

Türkiye'de "Eğitim Felsefesi" adıyla yayınlanan ilk kitap ise Hilmi Ziya Ülken tarafından 1967 yılında yazılmıştır. Bu kitap, ilk ve kapsamlı bir eser olması hasebiyle incelenmeye değerdir. Ülken, çoğunlukla Batılı kaynaklara istinaden yazmış olduğu bu kitapta, farklı filozofların eğitimle ilgili görüşlerini ele alarak onlardan hangi yönde ayrıldığını ve onları hangi açıdan tamamladığını belirtmektedir (Ülken, 1967, s.294). Bu kitabın yazılışından 20 yıl sonra 1987'de, Sabri Büyükdüvenci, eğitim felsefesiyle ilgili olarak yapmış olduğu çeşitli çalışmalarını (makaleleri, çevirileri ve tebliğleri) gözden geçirerek belirli bir sistem dâhilinde "Eğitim Felsefesi-Yazılar" başlığıyla kitaplaştırmıştır. Bu çalışma, kitabın girişinde de belirtildiği gibi, Batılı düşünürlerin eğitimle ilgili fikirlerinin özümsemek suretiyle sunulduğu bir eser olmuştur (Büyükdüvenci, 1987, s.viii). Büyükdüvenci, 1991 yılında "Eğitim Felsefesine Giriş" adıyla bir kitap daha yayınlamıştır. Kitabın önsözünde yazar, Cumhuriyetten günümüze, ülkemizdeki eğitimle ilgili sorunların felsefi bir bakışla ele alınmadan Batı'nın kendine mahsus koşulları içerisinde doğan ve gelişen pozitivism ve pragmatizmin bilimci anlayışlarının taklit edildiğini belirtmektedir. Bununla ilintili olarak ülkemiz eğitim sisteminin en büyük sorunun, felsefesizlik olduğunu vurgulamaktadır (Büyükdüvenci, 1991, s.v-viii).

Ülkemizin öne çıkan eğitim felsefecilerinden biri olan Saffet Bilhan da 1991 yılında yayınladığı "Eğitim Felsefesi: Kavram Çözümlemesi" başlığını taşıyan kitabında, eğitim felsefesiyle ilgili kavramların derinlikli bir çözümlemesini yapmıştır. Buna ilaveten kitabında eğitim felsefesinin neliği ve bilimler içerisindeki konumu, eğitim felsefesi akımları, bilgi kuramı, özgürlük, sanat, iletişim, din ve kültür gibi insan ve eğitimle ilgili çeşitli meseleleri felsefi bir bakışla ve teorik bir düzlemde ele almıştır (Bilhan, 1991).

Eğitim felsefesi alanında önemli çalışmalara imza atan Necmettin Tozlu ise, "Eğitim Felsefesi" adlı kitabında eğitim felsefesinin neliğini sorgulayarak onu filozoflar, temel felsefi ekoller (idealizm, realizm), çağdaş felsefi yaklaşımlar (pragmatizm, varoluşçuluk, analitik felsefe) ve çeşitli bakış açılarından ele alarak incelemiştir. Bu incelemenin sonunda, her eğitim felsefecisine göre farklı bir eğitim felsefesi ileri sürülebileceği kanaatine ulaşmıştır. Bununla birlikte eğitim felsefesinin mahiyetine yönelik farklı anlayışları üç grupta toplamıştır. Birinci grup, eğitim felsefesinin ne olduğunu ve temel özelliklerinin neler olması gerektiğini açıklar. İkinci grup, eğitimle ilgili problemleri felsefi bir bakışla ele alır. Üçüncü grup ise ilk iki gruba karşı olmakla birlikte kesin olarak hangi anlayışı benimsediğini ifade etmez. Tozlu, bütün bu farklı gruplar ve anlayışlara rağmen, bir eğitim felsefesinin şu esasları barındırması gerektiğinin altını çizer. 1. Eğitim felsefesi, sistematik bir tecrübeye dayanmalıdır. 2. Eğitim felsefesi geniş kapsamlı olmalıdır. 3. Eğitim felsefesi, tek yönlü bir metodu benimseme yerine ilgili birkaç bölümü birden içermelidir. 4. Eğitim felsefesi, içeriği açısından uygulanabilir olmalıdır. 5. Eğitim felsefesi, onu benimseyenler tarafından tatmin edici olmalıdır. (Tozlu, 1997, ss.35-88).

Günümüzde eğitim felsefesi yaklaşımlarını ve kuramlarını ayrıntılı bir şekilde ele alan çalışmalardan en kapsamlı olanı, Ahmet Cevzici'nin kaleme aldığı "Eğitim Felsefesi" kitabıdır. Bu kitap, antikçağdan günümüze kadar, eğitim felsefesinde öne çıkan temel yönelimlere, bu yönelimler içindeki eğitim felsefesi yaklaşımlarına ve her yaklaşıma örnek olabilecek ya da o yaklaşımı temsil edebilecek şekilde bir filozofun eğitim felsefesine yer vermektedir. Kitapta eğitim felsefesindeki temel yönelimler olarak preskriptif (normatif) yönelim, analitik yönelim ve eleştirel yönelim belirtilmektedir. Klasik eğitim felsefesi de denilen preskriptif (normatif) yönelimin altında şu yaklaşımlar ve filozoflar ele alınmaktadır: İdealist yaklaşım ve Platon, realist yaklaşım ve Aristoteles, spiritüalist yaklaşım ve Gazâlî,

natüralist yaklaşım ve Jean-Jacques Rousseau, kültürel yaklaşım ve Friedrich Nietzsche, pragmatist yaklaşım ve John Dewey, bireyci yaklaşım ve Martin Buber. Bunlara ek olarak kitapta, analitik yönelim ve eleştirel yönelim incelenmekte, eleştirel yönelime örnek olarak da Paulo Freire'nin eğitim görüşü verilmektedir (Cevizci, 2016).

2. Eğitim Felsefesi Dersine Yönelik Çalışmalar

Bu kategori altındaki çalışmalar, üniversitelerin eğitim fakültelerinde okutulan Eğitim Felsefesi dersine yönelik kitaplardır. Ülkemizde 1981 yılında çıkarılan “Yükseköğretim Kanunu” ve “Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kararname” ile yükseköğretimde bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bunlardan biri de Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının üniversitelere bağlanmasıdır. Bu sırada söz konusu kurumlarla ilgili olarak bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler ile birlikte Eğitim Felsefesi, 1983-1984 öğretim yılından itibaren üniversitelerin Eğitim Fakültelerinin Eğitim Bilimleri Bölümlerinde 6 programda zorunlu ders olarak konulmuştur. Bu derse kaynak sağlamak amacıyla farklı yazarlar tarafından “Eğitim Felsefesi” adıyla çeşitli kitaplar yazılmıştır. Bunlara örnek olarak, 1991 yılında Veysel Sönmez ve 1992 yılında Hüseyin Öztürk tarafından yazılan “Eğitim Felsefesi” adlı kitaplar verilebilir.

Ne var ki YÖK bu dersi 1997-1998 yılından itibaren uygulamaya koyduğu “Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları” ile birlikte Eğitim Fakültelerinin tüm lisans programlarından kaldırmıştır. Daha sonra bu ders, YÖK'ün 2006-2007 eğitim öğretim yılından itibaren yürürlüğe koyduğu “Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları” ile birlikte 15 öğretmenlik lisans programından sadece ikisinde zorunlu ders olarak konulmuştur.

YÖK'ün 2018 yılında hazırladığı ve 2018-2019 eğitim öğretim yılından itibaren birinci sınıflardan başlamak üzere uygulamaya koyduğu “Yeni Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları”nda Eğitim Felsefesi 25 lisans programında da ortak meslek dersi olarak kabul edilmiştir. Bu gelişmeyle birlikte, bu ders daha da önem arz etmeye başlamış ve derslerde kullanılmak üzere daha fazla kaynağa ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaca binanen olsa gerek, 2018 yılından itibaren “Eğitim Felsefesi” adıyla ve anılan programdaki ders içeriğine uygun olarak 10 kitap yayınlanmıştır.

3. Kişilerin Eğitim Felsefelerini İnceleyen Nitel Çalışmalar

Kişilerin eğitim felsefelerini nitel olarak araştıran çalışmalar, genellikle tarihe mal olmuş insanların eserlerinden ve/veya konuşmalarından yola çıkarak onların eğitim anlayışlarını ortaya koymaya yöneliktir. Tespit edebildiğimiz kadarıyla ülkemizde bu türde 172 lisansüstü tez, 207 araştırma makalesi ve 43 telif kitap çalışması yapılmıştır. Yerli veya yabancı kişilerin eğitim felsefelerini doküman analizi yoluyla inceleyen bu çalışmalar incelendiğinde, bazı çalışmalarda neredeyse aynı veya benzer başlıklarla aynı kişilerin eğitim anlayışlarının mükerreren çalışıldığı görülmektedir. Bu mükerrer çalışmalar, bir yandan bir konunun farklı kişiler tarafından çalışılması açısından bir zenginlik olarak görülebilirken, başka bir açıdan da bir araştırmaya başlamadan önce yapılması gereken literatür taramasının dikkatli bir şekilde yapılmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Kişilerin eğitim felsefelerini eserler üzerinden araştıran çalışmalardan öne çıkanlardan bahsetmek gerekirse, bunlardan biri Necmettin Tozlu'nun aynı zamanda doktora tezi (Tozlu, 1980) olan “İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim Sistemi Üzerine Bir Araştırma” başlıklı telif kitaptır. Bu kitapta yazar, Baltacıoğlu'nun eğitimle ilgili ana eserlerini ve makalelerini doküman inceleme yoluyla araştırarak onun eğitim felsefesini ortaya koymaya çalışmıştır. Yazara göre, İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun eğitim felsefesi, “İçtimaî Mektep” adı verilen eğitim sistemine karşılık gelir. Bu eğitim sisteminde ilk önce toplum çeşitli ilimlerin yardımıyla tahlil edilir, sonra da millî kültüre dayalı millî bir insanın yetiştirilmesine çalışılır (Tozlu, 1989, ss.276-280). Aynı yazarın, “İbn Tufeyl'in Eğitim Felsefesi” başlıklı kitabı da bu kategoride anılması gereken eserlerdendir. Bu eserde yazar, İbn Tufeyl'in “Hayy İbn Yekzan” adlı kitabından onun eğitim felsefesini ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Buna ek olarak İbn Tufeyl'in tabiat merkezli düşünmeye dayalı eğitim felsefesinden yola çıkarak İslam eğitim felsefesini, Batı eğitim felsefelerinden ayıran önemli noktalara da temas etmektedir (Tozlu, 1993, ss.73-76).

Bu başlık altında değerlendirilebilecek çalışmalardan bir kısmı da Bayraktar Bayraklı danışmanlığında hazırlanan doktora çalışmalarıdır. Sözelimi Mustafa Usta, 1989 yılında tamamladığı “Mesnevî'de Mevlâna'nın Eğitim Anlayışı” (Usta, 1989) adlı doktora

çalışmasında ve 1995 yılında yazdığı “Divan-ı Kebîr’de Mevlâna’nın Eğitim Görüşü” başlıklı kitabında, Mevlâna’nın eğitim felsefesini beyitleri üzerinden gün yüzüne çıkarmaya çalışmıştır. Usta, kitabında Mevlâna’nın sevgiye dayalı eğitim felsefesinde başta Kur’an olmak üzere İslam eğitim felsefesinden esintiler taşımakla birlikte çağdaş eğitim felsefeleriyle de örtüşen kimi görüşler bulunduğunu belirtmektedir (Usta, 1995, ss.249-265). Bir diğer çalışma da Abdurrahman Dodurgalı tarafından 1991’te tamamlanan doktora tezidir (Dodurgalı, 1991). Yazar, 1995’te kitap olarak da yayımlanan “İbn Sina Felsefesinde Eğitim” başlıklı çalışmasında, İbn Sina’nın çeşitli eserlerinden onun eğitim felsefesini çıkarmaya çalışmıştır. Ona göre İbn Sina’nın felsefesinde İslam dininden unsurlar olmakla birlikte Yunan ve Helen düşüncesine ait fikirlerin de etkileri vardı. Onun eğitim felsefesinin temelini ise ferdi farklara göre eğitim yapılması gerektiği fikri oluşturmaktaydı (Dodurgalı, 1995, ss.199-207). Bunlara ek olarak Ahmet Koç’un 1996’da yazdığı “İhvan-ı Safa’nın Eğitim Felsefesi” adlı doktora tezini (Koç, 1996) de belirtmek gerekir. Daha sonra kitap olarak da basılan bu çalışmaya göre İhvan-ı Safa, hicri 4. asrın ikinci yarısında ortaya çıkan dini, felsefi ve kısmen siyasi bir topluluktur. Bu topluluğun genel olarak felsefesi, tüm din ve felsefeler yer veren eklektik bir felsefedir. Eğitim felsefesi ise, genel felsefesi gibi eklektik bir görünüm arz etmekle beraber dini ve mistik unsurlar içermesinden dolayı daha çok spiritüalist bir karakter taşımaktadır (Koç, 1999, ss.217-288).

Kişilerin hem eserleri hem de konuşmalarından yola çıkarak onların eğitim felsefelerini ortaya koymaya çalışan iki yüksek lisans tezinden de söz etmek gerekir. Her iki tez de Erdal Toprakçı danışmanlığında hazırlanmıştır, biri İsmet İnönü’nün diğeri ise Mehmet Akif Ersoy’un eğitim felsefelerini belirlemeye yöneliktir. Her ikisinde de araştırılan kişilerin yazdıklarında ve konuşmalarında niçin/ ne/ nasıl/ nerede/ ne kadar/ kime-kiminle öğretilim sorularının cevapları aranmıştır: Bu soruların cevapları doğrultusunda onların eğitim felsefeleri belirlenmeye çalışılmıştır. Yılmaz’ın yaptığı çalışmaya göre İsmet İnönü’nün eğitim felsefesi esasıcılık (Yılmaz, 2015, s.170); Baysülen’in araştırmasına göre de Mehmet Akif Ersoy’un eğitim felsefesi ağırlıklı olarak esasıcılıktır (Baysülen, 2016, s.125).

4. Kişilerin Eğitim Felsefesi Eğilimlerini İnceleyen Nicel Çalışmalar

Başta öğretmen ve öğretmen adayları olmak üzere öğretim elemanlarının ve eğitim kurumları yöneticilerinin eğitim felsefesi eğilimlerini nicel olarak araştıran çalışmaların sayısı 108’dir. Bu çalışmaların 65’i makale, 43’ü de lisansüstü tez şeklinde hazırlanmıştır. Bu çalışmalarda veri toplama aracı olarak genellikle “Eğitim İnançları Ölçeği” veya “Felsefi Tercih Değerlendirme Ölçeği”nin kullanıldığı görülmektedir. Az sayıda araştırmacı ise kendilerinin geliştirmiş olduğu ölçeği kullanmışlardır. Bu çalışmaların bazılarında amaç, kişilerin eğitim felsefelerinin/ inançlarının belirlenmesi iken bazılarında ise eğitim felsefelerinin/ inançlarının başka bir olgu ile ilişkisinin incelenmesidir.

Kişilerin eğitim felsefesi eğilimlerini nicel olarak inceleyen tezlerin 40’ı yüksek lisans, 3’ü ise doktora tezidir. İki 2020 yılında tamamlanan doktora tezlerinden birincisi Alper Aytaç tarafından yazılan “Öğretmen Adaylarının Epistemolojik İnançlarının ve Eğitim Felsefesi Eğilimlerinin Öğretme ve Öğrenme Anlayışları Üzerindeki Etkisi” başlıklı çalışmadır. Araştırmaya 2017-2018 eğitim öğretim yılında Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi’nde çeşitli bölüm ve sınıflarda öğrenim gören 1621 öğretmen adayı katılmıştır. Veriler, “Epistemolojik İnanç Ölçeği”, “Öğretme ve Öğrenme Anlayışları Ölçeği” ve araştırmacı tarafından geliştirilen “Eğitim Felsefesi Eğilimleri Ölçeği” ile toplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre öğretmen adaylarında, çağdaş eğitim felsefesi eğilimleri ağırlık kazanmaktadır. Eğitim felsefesi eğilimleri, bölümlere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta ve sınıf seviyesi yükseldikçe daha çağdaş bir yapıya dönüşmektedir. Eğitim felsefesi eğilimleri ve epistemolojik inançlar, öğretme ve öğrenme anlayışlarının anlamlı yordayıcılarıdır (Aytaç, 2020, ss.138-152).

Bu başlıkla ilgili ikinci doktora tezi, Sinan Dağ tarafından yazılan “Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerin Benimsedikleri Felsefi Yaklaşım ile Okul İklimi ve Öğrenci Davranışlarını Kontrol Etme Eğilimi Arasındaki İlişki” başlıklı çalışmadır. Araştırmaya Ankara’daki bazı resmi Anadolu liselerinde görev yapan okul müdürleri, müdür yardımcıları ve öğretmenler katılmıştır. Veriler, “Felsefi Yaklaşım Ölçeği”, “Okul İklimi Ölçeği” ve “Öğrenci Davranışlarını Kontrol Etme Eğilimi Ölçeği” ile toplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre okul yöneticileri ve öğretmenlerin eğitim felsefesi yaklaşımları sırasıyla varoluşçuluk, ilerlemecilik, daimicilik, yeniden kurmacılık ve esasıcılıktır. Yöneticilerin ve öğretmenlerin okul iklimine bakışları olumludur. Okul yöneticisi ve öğretmenlerin eğitim felsefesi eğilimleri

ile okul iklimini algılama biçimleri, öğrenci davranışlarını kontrol etme eğiliminin anlamlı yordayıcısıdır (Dağ, 2020, ss.210-215).

Üçüncü doktora tezi ise Mestan Boyacı tarafından yazılan “İlkokul ve Ortaokul Öğretmenlerinin Eğitim İnançları ile Eleştirel Düşünme Eğilimi ve Bilimin Doğası İnanışları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi” adlı çalışmadır. Araştırmaya Bursa’nın Nilüfer, Osmangazi ve Yıldırım ilçelerinde görev yapan toplam 411 ilkokul ve ortaokul öğretmeni katılmıştır. Veri toplama araçları olarak; "Bilimin Doğası İnanışları Ölçeği", "Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği" ve "Eğitim İnançları Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin en fazla varoluşçuluğu, en az ise esasiciliği benimsedikleri bulgusuna ulaşılmıştır (Boyacı, 2022, s.137).

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu makalede ülkemizde eğitim felsefesi alanında 1951-2022 yılları arasında Türkçe olarak yayınlanmış tez, makale ve kitaplar incelenmiştir. Söz konusu çalışmaların bazı konu başlıkları altında yoğunlaştığı görülmüştür. Bu çalışmalar, içeriklerine ve yöntemlerine göre ana hatlarıyla şu şekilde sınıflandırılabilir: 1. Eğitim felsefesine dair temel çalışmalar 2. Eğitim felsefesi dersine yönelik çalışmalar 3. Kişilerin eğitim felsefelerini inceleyen nitel araştırmalar 4. Kişilerin eğitim felsefesi eğilimlerini inceleyen nicel araştırmalar. Bu sınıflandırma çerçevesinde ülkemizde 1951-2022 yılları arasında yayınlanan tez, makale ve kitaplardan oluşan toplam 1033 çalışma tespit edilmiş ve bunlara ilişkin bibliyografya oluşturulmuştur. Bu çalışmalardan 304’ü tez, 509’u makale ve 220’si kitaptan oluşmaktadır. Bu çalışmalar arasında kişilerin eğitim felsefelerini nitel olarak inceleyenlerin sayısı 422, nicel olarak inceleyenlerin sayısı ise 108’dir.

Görüldüğü üzere ülkemizde eğitim felsefesine dair çalışmaların sayısı az değildir. Ne var ki Cumhuriyetten günümüze Türk eğitim sisteminin felsefesini ortaya koymaya yönelik bazı çalışmaların ortak sonucuna göre ülkemize özgü bir eğitim felsefesinin olduğu söylenemez (Gülmez, 2019; Kalkan, 2019; Güler, 2020). Bunun birçok nedeni olmakla birlikte Ertürk’e göre Türkiye’de eğitim felsefesi alanında “yaratıcılık” yerine “kopyacılık” egemen olmuştur. “Kopyacılık” ile “çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma hırısı” birleşince eğitim felsefesi alanında yaratıcı düşüncenin önu tıkanmıştır. Buna dogmatizm de eklenince yeni bir eğitim felsefesini oluşturmanın ve geliştirmenin zor olacağı aşikârdır. Bu zorlukla birlikte, aktarmacılıktan ve dogmatizmden uzak, kendi ihtiyaçlarımızı dikkate alarak, kendi değerlerimize uygun, bilimlerden de destek alarak, işe dönük yeni bir eğitim felsefesini yaratmanın mümkün olduğunu belirtmektedir (Ertürk, 1988, ss.13-16). Benzer bir görüş de Necmettin Tozlu tarafından dile getirilmiştir. Tozlu’ya göre Türkiye’deki eğitim Batılı paradigmaya göre şekillenmiştir. Eğitim kurumlarımızda bu paradigmanın düşüncesi ve pratiği talim ettirilmiştir. Bu yüzden de bu kurumlarda millî bilinç içeren bir eğitim felsefesi ve uygulamasının doğması güçtür (Tozlu, 2005, s.144).

Bütün bu değerlendirmeler dikkate alındığında, Cumhuriyet’ten günümüze, ülkemizde Batılı eğitim felsefelerinin etkisi altında gelişen eklektik bir eğitim anlayışının hâkim olduğu söylenebilir. Bununla birlikte Türkiye’de eğitim felsefesi alanında yapılan çalışmaların sayısının gün geçtikçe artması olumlu bir gelişme olarak nitelendirilebilir. Söz gelimi filozofların veya eğitim ile ilgili görüş beyan eden kişilerin eğitim felsefelerini veya anlayışlarını ortaya koymaya yönelik çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Buna rağmen ülkemize özgü uygulanabilir bir eğitim felsefesinin olmayışı, eğitime ilişkin zengin kültürel mirasımızdan yeterince istifade edilmediği şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç olarak bu araştırma Türk eğitim felsefesi literatürünün keşfine ve tasnifine yönelik bir deneme girişimidir. Bu literatürün daha spesifik başlıklar altında incelenmesine ve analiz edilmesine ihtiyaç vardır. Özellikle ülkemizin eğitim felsefesine dair, ülkemizdeki kurum ve kuruluşların eğitim anlayışlarına ilişkin çalışmaların derlenerek analiz edilmesine gereksinim olduğu görülmektedir. Son olarak eğitim felsefesi alanında çalışma yapacak araştırmacılar için, nicel ve nitel verilerin birlikte yorumlandığı karma yöntemli araştırmalara ihtiyaç olduğunu belirtmek gerekir

Kaynakça

- Aytaç, A. (2020). *Öğretmen adaylarının epistemolojik inançlarının ve eğitim felsefesi eğilimlerinin öğretme ve öğrenme anlayışları üzerindeki etkisi* (Doktora tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayşülen, E. (2016). *Mehmet Akif Ersoy'un eğitim felsefesi (konuşmaları ve yazdığı eserler bağlamında nitel bir analiz)* (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Boyacı, M. (2022). *İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin eğitim inançları ile eleştirel düşünme eğilimi ve bilimin doğası inanışları arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Doktora tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bilhan, S. (1991). *Eğitim felsefesi: Kavram çözümlemesi*, 1. Cilt, 1. Kısım. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Büyükdüvenci, S. (1987). *Eğitim felsefesi-yazılar-*. Yargıçoğlu Matbaası.
- Büyükdüvenci, S. (1991). *Eğitim felsefesine giriş*. Savaş Yayınları.
- Cevzici, A. (2016). *Eğitim felsefesi*. Say Yayınları.
- Dağ, S. (2020). *Okul yöneticisi ve öğretmenlerin benimsedikleri felsefi yaklaşım ile okul iklimi ve öğrenci davranışlarını kontrol etme eğilimi arasındaki ilişki* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dodurgalı, A. (1991). *İbn Sina felsefesinde eğitim* (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dodurgalı, A. (1995). *İbn Sina felsefesinde eğitim*. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Egemen, B. Z. (1951). *Terbiye ilminin ana meseleleri: Sistem, nazariye ve cereyanlar üzerine tahlil ve tenkid bir araştırma* (birinci kitap). Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T. A. O.
- Egemen, B. Z. (1957). *Terbiye ilminin ana meseleleri: Terbiye felsefesi* (ikinci kitap). Yaprak Basımevi.
- Ertürk, S. (1988). Türkiye'de eğitim felsefesi sorunu. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (3), 11-16.
- Güler, O. (2020). *Cumhuriyet dönemi eğitim felsefesi* (Doktora tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gülmez, F. M. (2019). *2000 yılından sonra Türk milli eğitiminde yaşanan değişimlerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kalkan, P. (2019). *1920-1950 yılları arası Türk eğitim politikasının oluşumu* (Yüksek lisans tezi). Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koç, A. (1996). *İhvan-ı Safa'nın eğitim felsefesi* (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koç, A. (1999). *İhvan-ı Safa'nın eğitim felsefesi*. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Koç, M. (2021). Türk din psikolojisinin kurucusu: Bedi Ziya Egemen üzerine biyografik bir araştırma. *Türk Din Psikolojisi Dergisi*, (4), 155-209.
- Noddings, N. (2017). *Eğitim felsefesi*, (R. Çelik, çev.). Nobel Yayınları.
- Stone, F. A. (1971). *Çağdaş Türk eğitim düşüncesine bibliyografik giriş*. Hacettepe Üniversitesi Yayınları No: D-12.
- Topçu, N. (1960). *Türkiye'nin maarif davası*. Çeltüt Matbaası.
- Tozlu, N. (1980). *İsmayil Hakkı Baltacıoğlu'nun eğitim sistemi üzerine bir araştırma* (Doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tozlu, N. (1989). *I. H. Baltacıoğlu'nun eğitim sistemi üzerine bir araştırma*. MEB.

- Tozlu, N. (1993). *İbn Tufeyl'in eğitim felsefesi*. İnkılâb Yayınları.
- Tozlu, N. (1997). *Eğitim felsefesi*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Tozlu, N. (2005). Necmettin Tozlu ile eğitim meselelerimiz üzerine. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 2(6), 141-154.
- Usta, M. (1989). *Mesnevi'de Mevlana'nın eğitim anlayışı* (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Usta, M. (1995). *Divan-ı Kebir'de Mevlana'nın eğitim görüşü*. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Ülken, H. Z. (1967). *Eğitim felsefesi*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Vural, M. (2018). *Tanzimat'tan günümüze Türkiye'de felsefe*. Elis Yayınları.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2000). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, G. (2015). *İsmet İnönü'nün eğitim felsefesi (konuşmaları ve yazdıkları ışığında nitel bir analiz)* (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türk eğitim felsefesi çalışmaları bibliyografyası

1. Tezler

- Acar, Ali Kemal. Bertrand Russell'in Eğitim Görüşü, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- Acar, Feyzullah. Nurettin Topçu ve Mümtaz Turhan'ın Eğitim Düşünceleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Acar, Tuba. Cumhuriyet Döneminde İlköğretim I. Kademe Programlarının Özellikleri ve Dayandığı Eğitim Felsefeleri, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Acuner, İbrahim Süphan. Ahmet Cevdet Paşa'nın Eğitim Görüşü, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1994.
- Afacan, Özsel. Nermi Uygur'un Eğitim Felsefesi, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- Ağdacı, Gülsüm. Öğretmenlerin Eğitim Felsefeleri Eğilimi ile Eleştirel Düşünme Becerileri Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2018.
- Akar, İlhan. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim ve Kültür Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1985.
- Akbulut, Gürbüz. Osmanlı Medreseleri (1453-1656)'nin Ders Programları ve Katip Çelebi'nin Bu Konudaki Düşünceleri, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.
- Akbulut, Tülay. Mustafa Rahmi Balaban'ın Eğitim, Din ve Din Eğitimiyle İlgili Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.
- Akdağ, Bülent. Bindokuzyüztatmış'tan Günümüze Milli Eğitim Politikalarının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.
- Akdağ, Bülent. Hilmi Ziya Ülken'in Eğitim Felsefesi, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2005.
- Akdemir, Emre. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eğitim Felsefeleri ile Özerklik Destekleri, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2020.
- Akdemir, Gökhan Hamdi. Türk Toplumunun Eğitim Anlayışına Tanzimat'ın Getirdiği

- Yenilikler, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- Akdoğan, Elif. Aristoteles ve Kant Felsefeleri Işığında Eğitimin Etik Temelleri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2020.
- Akgün, Ganime. Bir Bilgi Kaynağı Olarak Sezgi ve Sezgi Türlerinin Eğitimde Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2021.
- Akgün, İsmail. Sınıf Öğretmeni Adaylarında Eleştirel Düşünce Yönelimleri ile Eğitim İnançları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2014.
- Akın, Ufuk. Nusret Köymen'in Eğitim Görüşü, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2021.
- Akkurt, Halil. Yapılandırmacı Yaklaşımın Yönelik Eleştirileri ve Tarih Öğretimine Yansımaları, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2010.
- Akman, Bilge. Edgar Morin'de Eğitim Düşüncesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aksakal, Aykut. John Dewey'in Eğitim Felsefesinde Deneyim Kavramı, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Aksu, M. Hakkı. Ziya Gökalp'in Eğitim ve Din Eğitimi ile İlgili Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989.
- Aktaş, Elif. Namık Kemal'in Eserlerinde Eğitsel Bir Değer Olarak İnsan, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2011.
- Aktaş, Hamza. Ömer Çam Hoca Hayatı, Eserleri ve Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.
- Alabaş, Ramazan. Cumhuriyet Dönemi Çocuk Dergilerinin Eğitim ve Tarih Anlayışı Açısından İncelenmesi (1928-1950), Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2014.
- Albayrak, Yılmaz. Yapılandırmacı Paradigma Bağlamında Öğretmenin Rolünün İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- Altuntaş, Salih. Kazım Nami Duru Hayatı ve Eğitim Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2002.
- Arı, Muhammed Bilal. Eğitim Felsefesinde Eğitimin Amacı ve Öğretmenin Rolü: Freire Çerçevesinde Özgürlüğün Praksisi ve Bankacı Eğitim Modelinin Kritiği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021.
- Arıbaş, Sebhattin. Mehmet Akif'in Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1985.
- Arslan, Eda. Türkiye'deki Alternatif Eğitim Felsefesine Sahip Okulların Benzerlikleri ve Farklılıkları Bakımından Değerlendirilmesi, Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2020.
- Arslan, Yavuz. Yusuf Akçura'nın Eğitim ve Kültür Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2010.
- Arvas, Meryem Betül. Seyyit Ahmet Arvasi'nin Genel Eğitim Bağlamında Din Eğitimi Hakkındaki Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- Aslan, Hidayet. Okul Yöneticilerinin Benimsedikleri Eğitim Felsefelerinin Örgüt Kültürü Üzerindeki Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- Asmaz, Adem. John Dewey'in İlerlemeci Eğitim Felsefesine Dayanan Öğrenci Merkezli Eğitimin Öğrencilerin Türkçe Dersindeki Akademik Başarısına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019.

- Aşkı, Oya. Rıfat Ilgaz'ın "Sarı Yazma" ve "Karartma Geceleri" adlı Romanlarında 1940'ların Eğitim-Öğretim Anlayışı ve Aydın Yaşayışını Yansıtan Anlam Birimleri, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.
- Atılğan, Arzu. Emin Özdemir'in Dil, Edebiyat ve Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2011.
- Avar Vayvay, Neslihan. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Benimsedikleri Eğitim Felsefeleri ile Eğitim Programı Okuryazarlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- Avcı, Burak. Mustafa Şekip Tunç'un Kültür, Medeniyet ve Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2012.
- Avcı, Nazmi. Milli Şairimiz Mehmet Akif Ersoy'da Eğitim Düşüncesi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000.
- Ayaz, Mehmet Ali. Öğretmenlerin Eğitim Felsefesi İnançları ile Değerler Eğitimi Tutumları Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022.
- Aybar, Özkan. Eleştirel Pedagoji Bağlamında Paulo Freire'nin Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022.
- Aydın, Mehmet. Siraceddin Hasircioğlu'nun Eğitim Görüşleri ve Çocuk Edebiyatı Tarihimizdeki Yeri, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.
- Aytaç, Alper. Öğretmen Adaylarının Epistemolojik İnançlarının ve Eğitim Felsefesi Eğilimlerinin Öğretme ve Öğrenme Anlayışları Üzerindeki Etkisi, Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- Bakar, Kemal. Atatürk Döneminde (1923-1938) Eğitim Felsefesi ve Orta Dereceli Okullara Öğretmen Yetiştirme Kurumları, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992.
- Bala, Medet. Muallim Vahyi ve Eğitim Görüşü, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1999.
- Balcı, Aslı. Öğretmen ve Öğretmen Adaylarının Eğitim İnançları ile Özyeterlik İnançlarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2015.
- Ballı, Cemil. Öğretmen Adaylarının Eğitim Programı Okuryazarlıkları ile Eğitim İnançları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022.
- Basmacı, Göksel. Galatasaray Lisesi'nin Türk Basınına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.
- Başar, Hatice. Satı Bey'in Eğitim ile İlgili Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.
- Batman, Elif. Din Eğitimi Açısından Hikmet Kavramı, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.
- Bayan, Alim. Ahmet Hamdi Akseki'nin Eğitim Görüşleri ve Çocuklara Din Dersleri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Baykara, Bahri. Türkiye'deki Eğitim Yönetimi Programlarının Ontolojik Eleştirisi, Doktora Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019.
- Bayrak, Elif Nur. Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Eğitim Felsefesi İnançları (Sakarya Üniversitesi Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019.
- Bayraktar, Olcay. Türk Eğitim Sistemi İçerisinde Yapılandırmacılığın Kuramsal Çözümlemesi, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2015.
- Baysülen, Ercan. Mehmet Akif Ersoy'un Eğitim Felsefesi (Konuşmaları ve Yazdığı Eserler Bağlamında Nitel Bir Analiz), Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler

- Enstitüsü, 2016.
- Bekaroğlu, Ahmet. Ebu'l Velid Muhammed bin Ahmed bin Rüşd'ün Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992.
- Biçer, Zeynep. Yeni Osmanlıların Eğitim Öğretim Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Bilgiç, Emrah. John Locke'un Görüşleri Işığında Gerçekleştirilebilir Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- Boyacı, Mestan. İlkokul ve Ortaokul Öğretmenlerinin Eğitim İnançları ile Eleştirel Düşünme Eğilimi ve Bilimin Doğası İnanışları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, Doktora Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2022.
- Boyras, Ekrem Zahid. Necmettin Erbakan'ın Eğitim Anlayışı, Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019.
- Bozkurt, Abdullah. Ahlâk-ı Alâî'de Eğitim Felsefesi, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Bölükbaş, Seher. Rehber-i Tedris ve Terbiye Adlı Eserine Göre Musa Kâzım'ın Eğitim ve Öğretim Üzerine Görüşleri (1894-1897), Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.
- Bucuka, Yusuf. Eğitim Sosyologlarının Türk Eğitim Sistemi ile İlgili Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- Buğday, Gülümser. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Öğretim Üyelerinin Bilimsel Epistemolojik İnançlarının Nitel Modellemesi, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Bulgan, Nilgün. Pragmatizmin Eğitime Uygulanışı ve Köy Enstitüleri Modeli. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.
- Bülbül, Merve. 2009 Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Programı ile 2017 Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Programının İçeriksel Açıldan Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2018.
- Büyükoşkun, Seyhan. Muallim M. Cevdet ve Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991.
- Can, Özlem. Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim İnançlarının ve Öğretim Programına Bağlılıklarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- Cengiz, Hasan Ali. Atatürk'ün Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, 1985.
- Ceyhan, Mehtap. İttihât ve Terakkî Dönemi Eğitim Anlayışının Cumhuriyet Dönemi Eğitim Anlayışına Yansımaları, Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021.
- Ceylan, Tuncay. Cahiliye Dönemi Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- Coşğun, Sena. Eski Yunan'da Çocukların ve Gençlerin Eğitimi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2011.
- Coşğun, Sena. Atatürk Dönemi Yurt Bilgisi Ders Kitaplarının Eğitim Felsefesi ve Sosyolojisi Açısından Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
- Çakmak, Reyhan. Kant'ta Ahlak ve Eğitim Sorunu, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2020.
- Çam, Hüseyin. Yahya Akyüz'ün Eğitim Felsefesi ve Türk Milli Eğitimine Katkıları, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- Çay, Turan. Mehmet Akif'in Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal

- Bilimler Enstitüsü, 2003.
- Çebi, Tuba. Yalnızız, Onuncu Köy ve Bozkırdaki Çekirdek Romanlarındaki Değerler ve Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2016.
- Çelik, İsmail. Türk Eğitim Düşüncesinde Elit Eğitimi Akımı, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2011.
- Çelik, Mehmet. Okul Öncesi Öğretmen ve Öğretmen Adaylarının Eğitim Felsefesi Yönelimlerinin İncelenmesi (Malatya Örneği), Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2020.
- Çelik, Nejd. Nurettin Topçu'nun Eğitim Anlayışı ve Sosyal Bilgiler Ders Kitapları, Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.
- Çelikel, Bülent. Fazlur Rahman'ın Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.
- Çelikel, Bülent. Gazali'nin Eğitim Görüşü, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.
- Çermik, Hülya. Jean Jacques Rousseau ve Modern Eğitime Etkileri, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.
- Çetin, Mustafa Sami. Katip Çelebi'nin Bilim ve Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996.
- Çetin, Mustafa. Eleştirel Pedagoji Bağlamında Türkiye'de Din Eğitiminin Felsefi Analizi, Doktora Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2022.
- Çetin, Necip. Eğitim ve Değer Tartışmasında Edebiyatın Meşruluğu Sorunu, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- Çot, Fatma Zühal. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Eğitim Sistemi, Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Dağ, Sinan. Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerin Benimsedikleri Felsefi Yaklaşım ile Okul İklimi ve Öğrenci Davranışlarını Kontrol Etme Eğilimi Arasındaki İlişki, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2020.
- Davranmaz, Rabia. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri ile Eğitim İnançları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2021.
- Dayanç, Cansu. Eğitim Birey için mi Toplum için mi? Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2021.
- Demir, Hülya. Eleştirel Teori ve Sosyo-Kültürel Bileşmeler Ekseninde Eleştirel Sanat Pedagojisi, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2012.
- Demir, Murat. Milli Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Tanrıöver'in Eğitim ve Kültür Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2010.
- Demiray, Taner. John Dewey'in Eğitim Felsefesinde Bilgi ve Bilim, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.
- Demirci, Abdurrahman. Yeni Adam Gazetesinde Eğitim Anlayışı (1934-1960 Yılları Arası), Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.
- Demirci Gedük, Nuray. Platon'un Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- Deniz, Gürbüz. Katip Çelebi'nin Eğitim ve Öğretim Anlayışı. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992.
- Dilcioğlu, Zahit. Sosyal Bilgiler Dersinin Genel Amaçları, Ünite Hedefleri, İçeriği ve Eğitim Durumlarının Eğitim Akımlarına Göre Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.

- Dinamitçi, Tolga. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri ile Farklı Branş Öğretmenlerinin Eğitim Felsefesi Kuramlarına İlişkin Görüşlerin Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2021.
- Dodurgalı, Abdurrahman, İbn Sina Felsefesinde Eğitim, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991.
- Durna, Atilla. Farabi'nin Türk Eğitim Tarihindeki Yeri, Yöneticilerin Yetiştirilmesi ve Eğitime İlişkin Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- Dursun, Nurgül. İbni Tufeyl, Jean Jacques Rousseau, Bertrand Russell ve John Dewey'e Göre Merak, Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Dündar, Selma. Alternatif Eğitimin Felsefi Temelleri ve Alternatif Okullardaki Uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2007.
- Düzce, Şehnaz. Necip Fazıl Kısakürek ve Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Ekinci Akça, Amine. Wilhelm von Humboldt'un Eğitim Anlayışı, Dile Dair Düşünceleri ve Günümüzde Uygulanabilirliği, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2013.
- Elçi, Yasin. Martin Buber'in Eğitim Felsefesinin, Diyalog (İlişki) ve "Ben ve Sen" Kavramları Çerçevesinde Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2022.
- Elkatmış, Rabia. Eğitim Felsefesi Dersinde Dijital Hikaye Kullanımının Öğretmen Adaylarının Tutumlarına Etkisi ve Öğrencilerin Derse İlişkin Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022.
- Elmas, Büşra. Platon ve Locke Felsefelerinde Eğitim Düşüncesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019.
- Engin, Bayram. Çanakkale İli Ortaöğretim Okul Yöneticilerinin Eğitim Felsefemizi Algılama Düzeyleri, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.
- Erarslan, Alper. Scopenhauer'de Ahlak ve Eğitim İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- Erdamar, Fatih Selim. Sınıf Öğretmenlerinin Program Okuryazarlık Algıları ve İlkokul Yöneticilerinin Öğretmenlerin Program Okuryazarlık Becerisine Yönelik Algılarının İlerlemeci Felsefe Bağlamında Analizi, Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2020.
- Erdem, İsmail Bünyamin. Ali Haydar Taner'in Eğitim ve Din Eğitimi Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- Erdoğan, Pınar. Çocuklarla Felsefe Yaklaşımının Düşünseli Tarihi ve Sosyal Temelleri Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2018.
- Erdoğan, Safiye. İbn Haldun'un Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.
- Ergen, Samed. Wilhelm Von Humboldt'un Dil ve Eğitim Anlayışı Çerçevesinde Dil ve Eğitim Bağlantısı Üzerine Bir Çalışma, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Erkılıç, Özden Erdal. Alternatif Okulların Felsefi Temelleri ile Türkiye'deki Uygulamaları: İstanbul İli Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- Erkul, Mubarek. Halis Ayhan Hayatı Eserleri ve Eğitim Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.

- Erol, Elif. Bertrand Russell'in Eğitim Anlayışında Özgürlük ve Otorite Problemleri, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Erşahin, İsmail. Tüccarzade İbrahim Hilmi Çığıracı Hayatı ve Eğitim Görüşleri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.
- Ev, Hacer. İbn Haldun'un Eğitim Görüşü, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- Fakioğlu Bağcı, Hatice. Dewey ve Gadamer'in 'Tecrübe' Anlayışlarının Din Eğitimi Açısından Felsefi Olarak İncelenmesi, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Fartlı, Hasan Hüseyin. Milli Eğitim Bakanı Ali Naili Erdem'in Eğitim Anlayışı ve Uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2018.
- Geçici, Süleyman. İlköğretim Öğretmenlerinin Eğitim Anlayışları "Uşak İli Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000.
- Genç, Hilal. İbn-i Haldun'un Eğitim Görüşleri ve Eleştirel Bir Bakış Açısıyla Çağdaş Sosyal Bilgilere Aktarımının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2018.
- Genç Yıldırım, Gülcan. Nurettin Topçu'nun Eğitim Anlayışı ve İdeal Öğretmen Modeli, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2015.
- Geylan, Talip. Ortaöğretim Müfredatındaki Değerler Eğitimi Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
- Göçmen, Şenol. Eğitim Felsefesi Bağlamında Öğretmen ve Veli Görüşlerine Göre İlkokul Yazma Öğretiminde Karşılaşılan Problemler, Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- Gökçe, Orhan Gazi. XV. Yüzyıl Tasavvufi Eserlerinde İnsan Terbiyesi- Müzekki'n-Nüfus Örneği-, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2017.
- Göküş, Şeref. Ahmed Ağaoğlu ve Eğitim Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.
- Görmez, Selin. Öğretmen Adaylarının ve Öğretmenlerin Eğitim Felsefelerinin Belirlenmesi ve Eğitim Ortamı Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2015.
- Gülen, Ceren Nur. Martin Buber'in Eğitim Felsefesi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022.
- Güler, Oya. Cumhuriyet Dönemi Eğitim Felsefesi, Doktora Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- Gülmez, Fatih Mehmet. 2000 Yılından Sonra Türk Milli Eğitiminde Yaşanan Değişimlerin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Günaydın, Satuk Buğra. Yapılandırmacı Eğitim Felsefesi Açısından Natüralist Eğitim Anlayışının Değerlendirilmesi: Emile Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2014.
- Günaydın, Satuk Buğra. Jean Jacques Rousseau'nun Eğitim Felsefesinde Tutarlılık Sorunu, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2022.
- Güner, Serda. İlkokul Öğretmenlerinin Eğitim Felsefelerine İlişkin Algıları ile Eğitim Programı, Öğretmen-Öğrenci Roller ve Öğretim Uygulamalarına İlişkin Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- Güneş, Hüseyin Nihat. 2005 İlköğretim Programlarının Temel Felsefesi ve Prens Sabahattin'in Fikirleri Arasındaki Kavramsal İlişkiler, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Güven, Gülsüm Şeyma. Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim İnançları ile Mesleki Gelişime Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim

- Enstitüsü, 2022.
- Güvenç etinkol, Şükran. Türkiye'de Eğitime Farklı Bir Bakış Açısı: Feminist Pedagoği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- Güvercin, Yener. Eğitim Kurumlarında Toplam Kalite Ynetmi ve Uygulanabilirliği, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- Hamarat, Ercenk. Sosyal Bilgiler Felsefesinin Alan Eğitimi Uzmanlarının Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2014.
- Hariki, Vehbi. Halide Nusret Zorlutuna'nın Din, Toplum ve Eğitim Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.
- İŞık, Cem. Aydınlanma Düşüncesi erevesinde Jean Jack Rousseau'nun Aydınlanma ve Eğitim İle İlgili Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- İlengiz, Fatma. Sosyal Bilgiler ğretmenlerinin Eğitim Felsefesine Dair İnançları ile Uygulamalarına Yönelik Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019.
- İnaltekin, Abdullah. İsmail Hakkı Tonguç ve İsmail Hakkı Baltacığlu'nun Eğitim Görüşleri ve Uygulamaları zerine Bir alıŐma, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2002.
- İnan, Bilal. Mobil Destekli evrimii Ters-Yüz ğrenme Yönteminin ğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlığı Becerilerine ve Eğitim İnançlarına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Tokat GaziosmanpaŐa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2022.
- İnce, Ramazan. Halil Fikret Kanad'ın Hayatı, Eserleri ve Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2010.
- İnce, Tarık. Necmettin Tozlu'nun Eğitim Felsefesi, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019.
- İncir, Nurettin. Friedrich Nietzsche'nin İnsan, Ahlak ve Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- İpek, Muammer. Bir Eğitim Bakanı Olarak Emrullah Efendi'nin Eğitim Felsefesi Politikaları ve Uygulamaları: 1908-1914, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.
- İŐeri, Alaettin. Program Teorisinin Düşünsel Temelleri: Felsefe, Sosyoloji ve İdeoloji Kuramları Açısından, Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2011.
- İzalan, Zehra. Sınıf ğretmenlerinin Eğitim İnançları ile Eğitim Programına İlişkin Metaforik Algılarının Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.
- Jusufi, Nuhman. İbn Rüşd'n Eğitim Felsefesi, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.
- Kabadere, Tülay. Lise Biyoloji ğretim Programlarının Cumhuriyetten Günümüze Değerimini Etkileyen Unsurlar ve Analizleri, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2010.
- Kaçar, Mustafa. Osmanlı Devletinde Mhendishanelerin Kuruluşu ve Bilim ve Eğitim AnlayıŐındaki Değerismeler, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995.
- Kahveci, Hakkı. Neoliberal Bireyciliğin ğrencilere Yansıması, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2017.
- Kalafatoğlu, Esra. Uluslararası Bakalorya Eğitim Felsefesine İlişkin ğretmen ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2020.
- Kalıpçı, Sevil. Okul ncesi ğretmenlerinin Uygulamalarında Benimsedikleri Eğitimsel

- Yaklaşımları Belirleme, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2008.
- Kalkan, Pınar. 1920-1950 Yılları Arası Türk Eğitim Politikasının Oluşumu, Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Kandil, Mustafa. İsmail Hakkı Tonguç ve Mümtaz Turhan'ın Eğitim Görüşleri Üzerine Bir Değerlendirme, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karaca, Mehmet Semih. José Ortega Y Gasset'nin Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2015.
- Karaçam, H. Zahit. Mehmet Ali Ayni'nin Eğitim Felsefesi, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.
- Karahan, İlhan. Doğan Ergun'un Sosyoloji Görüşleri ve Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.
- Karahan, Osman. Eğitim Programları ve Eğitim Felsefesi Bağlamında Medreseler (Osmanlı Döneminde Eğitim), Doktora Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2021.
- Karabulut, Sevgi. Eğitim Anlayışı Bağlamında Fuat Baymur (1924-1964), Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022.
- Kaya, Sedat. İlk ve Ortaöğretim Okulu Yöneticilerinin Eğitim Felsefesi Akımlarına Karşı Eğilimlerinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- Kayacan, Arzu. Kur'an'da Çocuk Eğitimi, Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Kayışlı, Buket. Nurettin Topçu ve Hilmi Ziya Ülken'in Eğitim Görüşleri ve Eğitim Felsefeleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2012.
- Kaytancı, Lütfi. İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2014.
- Kazancı, Abdullah. Ayşe Sıdika Hanım'ın "Usul-İ Talim ve Terbiye Dersleri" Adlı Eseri Çerçevesinde Ahlak Öğretimi İlkeleri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.
- Keleş, Hüseyin. Temel Eğitim Felsefesi Akımları Bağlamında John Locke'un Liberal Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- Kemaloğlu, Yahya. Ömer Faik Numanzade'nin Siyaset, Din ve Eğitime Dair Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
- Kesmetaş Serçe, Merve Nur. Kınalızâde Ali Efendi'nin Ahlâk-Alâî'sinde Ahlâk ve Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Kılıç, Cengiz. Eğitimci Olarak Kant: Immanuel Kant'ın Eğitim Üzerine Düşünceleri, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- Kılınç, Mehmet Nafi. Sultan Vasiyetnamelerinde Eğitici Değerler, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019.
- Kırıkçı, Recep. Abderi'nin Eğitim Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992.
- Kızılkaya, Hasan. Postmodern Felsefe Işığında Türk Eğitim Sistemi Sorunlarının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- Kiremitçi, Ferdi. Muhammed Şerif'in Hayatı, Edebî Kişiliği, Eğitim Anlayışı ve "Pend-i Gülistan" Adlı Eseri (İnceleme-Tenkitledi Metin), Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- Kocamanoğlu, Emine. Ayşe Sıdika'nın "Usul-i Talim ve Terbiye Dersleri" Kitabının Eğitim

- Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995.
- Kocabıyık, Arzu. Öğretmenlerin Mesleki Etik İlkeleri ile Eğitim İnançları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Koç, Ahmet. İhvan-ı Safa'nın Eğitim Felsefesi, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996.
- Koç, Oğuz. Öğretmenlerin Eğitim İnançları ve Öğretim Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019.
- Koçoğlu, Bülent. Aliya İzzetbegoviç'in Eğitim, Din Eğitim ve Öğretimi Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Kotan, Adem. Yaşar Kemal'in İnce Memed Romanının Eleştirel Pedagoji Bakış Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2018.
- Kozan, Nazlı. Abdurrahman Şeref Bey'in Eğitim, Din ve Ahlak Eğitimiyle İlgili Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Kökten, Hasret. Postmodernizm ve Eğitim, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- Kökten, Hasret. Neoliberalizmin Eğitim Felsefesi Üzerine Bir İnceleme, Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- Kurt, İbrahim. Eğitim Felsefesinin Mahiyeti, Fonksiyonu ve Geleceğine İlişkin Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2016.
- Kurtoğlu, Ayşenur. Türk İslam Felsefesinde Ailede Çocuk Eğitiminin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü, 1987.
- Kutluer, Filiz. Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Eğitim İnançları İle Görsel Sanatlar Dersine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2022.
- Küçükahmet, A. Tolga. Mitat Enc'in Hayatı ve Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2008.
- Kyzy, Zhanylmyrza Tynybek. 19. y.y.-20.y.y. Türk Dünyasında Eğitim Reformu Çalışmaları ve Usul-ı Cedid Hareketinin Eğitim Felsefesi Açısından Eleştirisi, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Maboçoğlu, Mehmet. Jean-Jacques Rousseau'nun Eğitim Felsefesi (Emile'nin Bir Analizi), Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1990.
- Maboçoğlu, Mehmet. B. Russell'in Eğitim Felsefesinin Bir Analizi, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995.
- Makas, Aybala Hatun. Fahreddin Razi'nin Tefsir-i Kebir İsimli Eserindeki Eğitim ile İlgili Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- Mala, Nur. Cumhuriyetten Günümüze İlköğretim Programlarının Faydacı ve İlerlemeci Ekole Uygunluğu Bakımından Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2011.
- Meral, Yaprak Dilek. Ortaöğretim Matematik Öğretmenlerinin Eğitim Felsefesi Görüşleri ve Öğretme-Öğrenme Anlayışlarının Yapılandırıcı Öğrenme Ortamı Düzenleme Becerilerine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- Mindivanlı Akdoğan, Esra. Köy Enstitülerinde Eğitim Anlayışı ve Tarih ve Yurttaşlık Bilgisi Öğretimi, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2016.
- Mollaahmetoğlu, Büşra. Sadreddin Konevi'nin Eğitim Düşüncesinde Münasebet Kavramı, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- Nacak Deniz, Fatma. Okul Yöneticilerinin Eğitim İnançları ve Öğretimsel Liderlik

- Davranışlarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021.
- Nikravan, Cem. Martha Craven Nussbaum'un Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- Ogün, Çakır. İlkokul Öğretmenlerinin Postmodern Eğitim Anlayışına İlişkin Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2017.
- Olur, Nuri. Atatürkçü Milli Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 1988.
- Ortaç, Uğur. Schopenhauer'un İnsan ve Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2017.
- Oruç, Cemil. İmam Gazali'nin Eğitim Anlayışı, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- Öksüz, Büşra. İlköğretimde Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Felsefelerine İlişkin Eğilimlerinin Belirlenmesi: Bayburt İli Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2020.
- Öktem, Gönül. Rousseau'nun Eğitim Anlayışı ve Günümüze Yansımaları, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- Önden, Rıdvan. Öğretmenlerin Eğitim İnançları ile Meslek Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019.
- Ören, Mehmet Furkan. Muhammed Abduh ve Eğitim Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- Özalp, Ahmet. Din Eğitiminde Bilgi Problemi, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- Özarslan, Zeynep. Postmodern Söylemle Eğitime Eleştirel Bir Bakış. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000.
- Özbakış, Gönül. Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim İnançlarının ve Epistemolojik İnançlarının Belirlenmesi ve Aralarındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2018.
- Özdemir, Çilemcan. İbn Rüşd'ün Eğitim Felsefesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022.
- Özdemir, Özkan. 1911-1931 Yılları Arasında Yayınlanan Türk Yurdu Dergilerinde Gelişen Eğitim Anlayışı ve Cumhuriyet Dönemine Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.
- Özeçoğlu, Halil. Eğitimde Bir Öncü: Selim Sabit Efendi, Hayatı ve Eserleri, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2004.
- Özer, Gökçe. Takiyettin Mengüşoğlu'nun Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Özgen, Rezzan. Eğitime Alternatif Felsefi Yaklaşımlar, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- Özkan, İhsan. Nurettin Topçu'nun Eğitim ve Kültüre İlişkin Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.
- Özmen, Hülya. Nafi Atuf Kansu ve Türk Eğitimine Katkıları, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
- Öztürk, Fatih. John Stuart Mill'de Eğitim ve Bireysel Özgürlük, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Öztürk, Kurtuluş. II. Meşrutiyet Dönemi Eğitimcilerinin Modern Birey Tasavvuru ve Dönemin Eğitim Politikalarına Yansımaları, Doktora Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2020.

- Öztürk, Mehmet. İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1987.
- Öztürk, Murat. John Dewey'in Eğitim Felsefesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- Öztürk, Murat. Yapılandırmacı Eğitim Kuramının Felsefi Temelleri, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- Öztürk, Tülay. Modern İslam Düşüncesinde Eğitim (Fazlur Rahman Muhammed İkbâl ve Cemalettin Afgani Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.
- Özudoğru, Sami Merdan. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Beden Eğitimine İlişkin Felsefi Görüşlerinin Dağılımı, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2010.
- Polat, Hüseyin. İlköğretim I. Kademe Öğretmen, Öğrenci ve Velilere Göre Eğitim, Okul, Öğrenci, Öğretmen, Çocuk Kavramlarına İlişkin Görüşlerinin Yapılandırmacı Eğitim Anlayışına Göre Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2008.
- Polat, Murat. Metafizik- Eğitim İlişkisinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2017.
- Polat, Serdar. Seyyid Ahmet Arvası'nın "Devlet ve Eğitim Anlayışı", Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- Sağdıç, Özgün Şerif. Johann Friedrich Herbart'ın Eğitim Felsefesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019.
- Sakça, Sevda. Hz. Muhammed (S.A.V.)'in Çocuk Eğitimine Verdiği Önem, Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2020.
- Saraçoğlu, Battal. Nurettin Topçu'da Millî Mektep Fikri, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Saral Çolak, Ecem. Kök Değerlerin Felsefe Tarihindeki Yeri ve Türkiye'de 2017 Yılı Sonrasında Eğitim Pratiğine Yansımaları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2020.
- Sarıkaya, İrfan. Kant Felsefesinde Eğitim. Yüksek Lisans Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- Sarımermer Annaç, Zeynep. Fatma Aliye Hanım'ın Hayatı, Eserleri ve Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.
- Sarp, Seyhan. Niyazi Berkes'in Çağdaşlaşma ve Eğitim ile İlgili Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- Savaş Aşık, Melek. Geleneksel Eğitim Pedagojilerine Eleştirel Bir Yaklaşım; Feminist Pedagoji, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- Savaş, Nihat. İlerlemeci Eğitim Felsefesi Üzerindeki Romantik Etkiler, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Savruk, Demet. Locke, Rousseau ve Dewey'e Göre Eğitim ve Deneyim İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019.
- Saygılı, Serdar. Paul Karl Feyerabend'de Yöntemsal Çoğulcu Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- Sel, Osman. Mehmet Kaplan'ın Eğitim-Öğretim ile İlgili Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993.
- Sevil, Hasan. Kafkasyalı Eğitimci-Yazar Ömer Faik Numanzade'nin Eğitim Hakkındaki Görüşleri ve Bu Alandaki Çalışmalar, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997.

- Sıddıqı, Jawad. Nizâmiye Medreseleri ve Eğitim Felsefesi Açısından Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- Sinal, Deniz. Öğretmenlerin Örtülü Liderlik Modellerinin Belirleyicisi Olarak Sahip Oldukları Eğitim İnançları, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2021.
- Solmaz, Mustafa. Eğitime Empirik Yaklaşımlar: Locke ve Spencer Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Söylemez, Büşra. Velilerin Eğitime İlişkin Görüşlerine Yansıyan Eğitim Felsefesi Yaklaşımları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2017.
- Süngü, Arife. İbn Haldun'un Eğitim Felsefesi, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- Şahin, Mehmet Volkan. Satı Bey'in Terbiye Mecmuasının Eğitimsel Açından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2018.
- Şahin, Sümeyye. Nurettin Topçu'nun Eğitim Anlayışında Öne Çıkan Değerler, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Şahinkaya, Aslı. Paulo Freire'nin Eleştirel Eğitim Felsefesi Zemininde Çocuklarla Felsefe, Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022.
- Şanal, Mustafa. Eşrefzade Mehmet Şevketi'nin Eğitim Anlayışı ve Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.
- Şen, Hilal. İbn Haldun'un Eğitim Görüşleri ve Eleştirel Bir Bakış Açısıyla Çağdaş Sosyal Bilgilere Aktarımının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019.
- Şen, Meral. Bedrettin Dalan'ın Eğitimsel, Toplumsal ve Siyasal Düşünceleri ile Türk Eğitim Sistemine Katkıları, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- Şentürk, Yaşar. Gazali'nin Eğitim Görüşü, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1986.
- Şimşek, Azime. Nasireddin Tûsi'nin Ahlak ve Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.
- Şimşek, Süleyman. Alfred North Whitehead'ın Eğitim Felsefesi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022.
- Tahirova, Könül. Abdulla Şaik'in Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019.
- Talay, Halim. Nurettin Topçu Düşüncesinde Eğitim, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- Taş, Fatih. Matematik Öğretmeni Yetiştiricilerinin Matematik Eğitimi Felsefeleri ve Felsefelerinin Öğretim Ortamına Yansımaları, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2021.
- Taşdöven, Zehra. Demokrat Parti Dönemi Eğitim Anlayışı (1950-1960), Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- Taşkesen, Ümit Savaş. Hasan Ali Yücel'in Eğitim Felsefesi ve Türk Milli Eğitimine Katkıları, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.
- Tekbaş, Mehmet. İbrahim Hakkı Erzurumlu'nun Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- Teltik, Tuğçenur. Din Eğitiminde Eleştirel Eğitim Teorisi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021.
- Temel, Duygu. Orta Öğretim Okul Yöneticilerinin Eğitim Felsefelerini Algılamaları, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Tepecik, Hikmet. Nakip el-Attas'ın Eğitim Felsefesi, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz

- Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021.
- Terlemiş, İncilay. İdeal Çocukların ve Çocukluğun Peşinde: Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Dönemlerinde Ahlak ve Terbiye Kitaplarında Çocuklar, Çocukluk ve Toplumsal Cinsiyet, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2021.
- Tezer Asan, Hatice. Türk Eğitiminde İktidar-Eğitim İlişkileri ve İnsan Yetiştirme Politikalarının Michel Foucault'un Panoptikon Metaforuna Göre İncelenmesi: 1795-1946, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2013.
- Tırak, Arzu. Eğitimci Şair Betül Tarıman'ın Edebi Kişiliği ve Eserlerinde Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2014.
- Tombak, Büşra. Jean Jacques Rousseau'nun Felsefesinde İnsan Doğası ve Eğitime Yansımaları, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.
- Topal, Hasan. Erol Güngör'ün Eğitim Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2003.
- Toprak, Gül Nihan. Cumhuriyetin İlk Döneminde Türk Eğitim Sistemi ve Köy Enstitüleri, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- Tozlu, Necmettin. İsmayil Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim Sistemi Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1980.
- Tuncel, Gül. Eğitim Felsefelerinin Sosyal Bilimler Programına Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2002.
- Tuncel, Kamil. Şa'ban Şifai'nin Tedbirü'l-Mevlud Adlı Eserinde Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991.
- Tuğal, Ebru. Rousseau'da Toplum ve Eğitim Felsefesi: Emile'de İnsan Tasavvuru ve Kadına Bakış, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Turgut, Ertuğrul. Dr. Reşit Galip'in Milli Eğitim Bakanlığı ve Milli Eğitim Düşüncesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 2007.
- Tüccar, Ahmet. Mevlana'nın Fihi Ma-Fih'te Eğitim ve Öğretim Görüşü, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992.
- Türer, Ali. Uluslaşma ve Evrenselleşme Sürecinde Modernleşme Dönemi Eğitim Düşüncesinin Rolü, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.
- Türkyılmaz, Selçuk. İsmail Gaspıralı'nın Eğitim Anlayışı, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- Türkeli, Anıl. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Eğitim Felsefeleri ve Teknolojiye Karşı Tutumları, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2011.
- Uçak, Selim. Ziya Gökalp'in Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2008.
- Uçak, Selim. 21. Yüzyıl Becerileri ve Eğitim Felsefesi, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2022.
- Uğur, Emine. Matematik Öğretmenlerinin Eğitim İnançlarına Göre 5. Sınıf Matematik Öğretim Programının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2022.
- Uğurlu, Ayşe. Eğitim Felsefesi Açısından Liberal Eğitim, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
- Uğurlu, Nafiz. Din Eğitimi Perspektifinde Kant'ın Eğitim Görüşü, Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.
- Uluağaç, Yetgin. John Wilson'un Eğitim Felsefesi ve Din Eğitimine Katkıları, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- Ulusoy, Aysun. Eğitim Olgusunun Kültürlere Göre Biçim Alışları ve Olgunun Özelliğinin

- Felsefi Dayanakları, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- Uslukaya, Alper. Nurettin Topçu'nun Eğitim Anlayışının Felsefi Yaklaşımlar Açısından Bir Değerlendirmesi, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- Usta, Mustafa. Mesnevi'de Mevlana'nın Eğitim Anlayışı, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989.
- Uysal, İlkey Elçin. Hilmi Ziya Ülken'in Eğitim Felsefesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.
- Varsak, Osman. Namık Kemal ve Eğitim Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- Yakuboğlu, Kenan. Osmanlı Medrese Eğitimi ve Felsefesi, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996.
- Yalçın, Recep. İsmail Hakkı Tonguç'un Türk Eğitim Sistemi Üzerine Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 2006.
- Yaman İbrahimoglu, Büşra. Taşköprülüzade Ahmed Efendi'nin Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.
- Vargeloğlu, Mehmet Fatih. Keykâvus'un Hayatı ve Kâbusnâme'de Eğitim Görüşü, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.
- Yargı, Enver. Öğretim Elemanlarının İhtiyaç Belirleme Eğilimleri ile Eğitim Felsefesi İnançları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Yeşil, Halime. Türkiye'de Köy Enstitülerinin Kapatılma Süreci ve Demokrat Parti'nin Eğitim Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- Yıldırım, Adem. Paulo Freire ve Ivan Illich'in Eğitim Anlayışları Ekseninde Radikal Eğitim Eleştirisi Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Yıldız, Fatma Hürrem. John Dewey'in Eğitim Görüşleri ve Türk Eğitim Sistemine Etkileri, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2014.
- Yılmaz, Gözde. İsmet İnönü'nün Eğitim Felsefesi (Konuşmaları ve Yazdıkları Işığında Nitel Bir Analiz), Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
- Yıldız, Murat. Eleştirel Eğitim Felsefesinde Özgürleşim Kavrayışı, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2016.
- Yılmaz, Muhsin. Sistemci Yaklaşımın Felsefe ve Eğitim Görüşleri Açısından Türk Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997.
- Yılmaz Nurcan, Havva. Terbiye Dergisi ve Eğitimde Yeniden Yapılanma Süreci, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2019.
- Yılmaz, Züleyha. 2018 Genel Seçimlerine Katılan Siyasi Partilerin Eğitim Felsefesi Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2020.
- Yinilmez Akagündüz, Seval. Türkiye'de Ahlak Eğitimi Üzerine Bir İnceleme, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2016.
- Yüksel, Büşra. Mukayeseli Medeniyet Analizi Bağlamında Ahilik Mesleği Eğitim Anlayışı ile Modern Mesleki Eğitim Anlayışının İnsan Eğitimi Yönetimi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.

2. Makaleler

- Abalı Öztürk, Yasemin ve Zehra Bilgen. "Temel Eğitim Öğretmen Adayları Tarafından Benimsenen Eğitim Felsefeleri: Çanakkale İli Örneği". Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi 12/ 26 (2018): 99-124.

- Açıkgöz, Ömer. "İktisadi ve Sosyal Darlığın Eğitim Felsefesi Bağlamında Kökenleri". *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* / 2 (2016): 135-141.
- Adanalı, A. Hadi. "Ziya Gökalp'in Eğitim Felsefesi ve Yüksek Eğitim Hakkındaki Görüşleri". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 45/ 1 (2004): 57-70.
- Akagündüz, Ümüt. "Maarif Risalesinde Toplum Bilgiyle Tanıştırılma Kaygısı ve Eğitime Yaklaşım (1891-1896)". *Turkish History Education Journal* 9/ 2 (Ekim 2020): 444-466. <http://dx.doi.org/10.17497/tuhed.797887>
- Akçin, Emine. "Hemşirelik ve Hemşirelik Eğitimi Etkileyen Bazı Felsefi Akımların İncelenmesi". *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi* 13/ 55 (2005): 161-170.
- Akdağ, Bülent. "Eğitim Felsefesi Nedir?". *Öğretmen Dünyası Dergisi* /277 (2003): 15-16.
- Akgün, Seçil ve Murat Uluğtekin. Misak-ı Maarif. *Atatürk Yolu Dergisi* 1/ 03 (Mart 1989): 285-349. http://dx.doi.org/10.1501/Tite_0000000196
- Akın, Mustafa ve Durmuş Ali Bal. "Atatürk'ün Eğitimci Kişiliği ve Eğitim-Öğretim Boyutlu Düşünceleri". *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 4/ 1 (2002): 1-9.
- Akın, Adem. Münif Efendi'nin "Ehemiyyet-i Terbiye-i Sıbyân" Adlı Makalesi Hakkında Bir Çalışma. *Erdem* 5/ 14 (Ocak 1989): 517-548.
- Akkanat, Salih. "Kemalist Modernizmin İnşası ve Gelenekçi-Muhafazakârlık: İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve Terbiye Düşüncesi". *Tarih ve Gelecek Dergisi* 3/ 3 (Aralık 2017): 236-247. <http://dx.doi.org/10.21551/jhf.357198>
- Akman Erkiş, Turan ve Beyza Himmetoğlu. "İdealist Felsefenin Eğitim Yönetimine ve Klasik Yönetim Yaklaşımlarına Etkileri". *Anadolu Journal of Educational Sciences International* 5/2 (2015): 94-108.
- Akpınar, Burhan, Ayşenur Dönder, Bilal Yıldırım ve Osman Karahan. "Eğitimde 4+4+4 Sisteminin (Modelinin) Karşıt Program Bağlamında Değerlendirilmesi". *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 36/ 36 (2012): 25-39.
- Aksakallı, Ayhan. "Eleştirel Pedagojiye Yönelik Öğretmenlerin Eğitim İnançları". *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi* 7/ 2 (2019): 583-605.
- Aktan, Sümer. "20. Yüzyılda İlerlemeci Bir Filozof: Willlliam H. Kilpatrick". *Turkish Studies* 11/ 19 (2016): 31-48.
- Akyüz, Yahya. "Atatürk'ün Türk Eğitim Tarihindeki Yeri". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* 4/ 10 (1987): 71-90.
- Akyüz, Yahya. "Maarif Nazırı Haşim Paşa İle İlgili Orijinal Bir Belge ve Bazı Eğitimsel Görüşler, Sorunlar". *BELLE TEN* 45/2/ 179 (Temmuz 1981): 205-214.
- Alkan, Cevat. "Eğitim Felsefesi ve Teknikeğitim Arası İlişki". *Eğitim ve Bilim* 7/ 39 (1982): 4-6.
- Alkan, Cevat. "Atatürk Düşüncesi ve Eğitim". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 10/ 1 (1978): 293-304.
- Alkayış, Ahmet. "Çevre ve Etik İlişkinin Eğitim Felsefesi Bakımından Sorunsallaştırılması". *Bingöl Araştırmaları Dergisi* 7/ 1 (2020): 75-98.
- Alkayış, Ahmet. "Eğitim Felsefesi Perspektifinden Dijitalleşme ve Eğitim 4.0". *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* / 21 (2021): 221-238.
- Alkın-Şahin, Senar, Nihal Tunca ve Özgür Ulubey. "Öğretmen Adaylarının Eğitim İnançları ile Eleştirel Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişki". *İlköğretim Online* 13/ 4 (2014): 1473-1492.
- Alogan, Bedrettin. "Eğitim Felsefesi Nedir?". *Ülkücü Öğretmen* 11/ 123 (1969): 3-4.
- Altay, Ekrem. "Atatürk'ün Eğitim Felsefesi". *Meslekî ve Teknik Öğretim* 21/ 248 (1973): 18-25.
- Altın, Hamza. "Halide Edip'te Eğitim Fikri ve Onun Talim ve Terbiye İsimli Eseri". *OPUS International Journal of Society Researches* 14/ 20 (Aralık 2020): 1861-1895.

<http://dx.doi.org/10.26466/opus.595764>

- Altın, Hamza. "Harputlu Selim Sırrı ve Onun Yayınladığı Terbiye ve Oyun Mecmuası". Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi 3/ 1 (Mart 2016): 97-116.
- Altın, Hamza. "II. Abdülhamid Devri Pedagojik Eserlerde Eğitimcilerle Yapılan Tavsiyeler". Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 24/ 1 (Ocak 2016): 239-254. <http://dx.doi.org/10.18069/fusbed.21339>
- Altın, Hamza. "II. Meşrutiyetten Cumhuriyete İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve Onun Eğitim ve Eğitimci Kavramları ile İlgili Düşünceleri". Tarih Araştırmaları Dergisi 33/ 55 (Mayıs 2014): 219-252. http://dx.doi.org/10.1501/Tarar_0000000570
- Altın, Hamza. "II. Meşrutiyet Dönemi Maarif Nazırlarından Emrullah Efendi ve Öğretmen Yetiştirme Tarihimize Katkıları". Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 15/ 2 (Aralık 2011): 151-165.
- Altın, Hamza. "Osmanlıda Bir Kadın Pedagog Ayşe Sıdka Hanım ve Eseri Usul-I Talim ve Terbiye Dersleri". Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 10/ 2 (Aralık 2017): 179-192.
- Altunçekiç, Alper. "Uzaktan Eğitim: Öğrenci, Öğretmen, Teknoloji, Kurum ve Pedagoji". Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi 22/ 1 (Nisan 2021): 417-443.
- Altınkurt, Yahya, Kürşad Yılmaz ve Aytunga Oğuz. "İlköğretim ve Ortaöğretim Okulu Öğretmenlerinin Eğitim İnançları". Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 31/ 2 (2012): 1-19.
- Altıntaş, Ersin. "Atatürk'ün Çağdaş Eğitim Anlayışı ve Liderliği". Erdem 11/ 32 (1998): 339-346.
- Altıntaş, Hayrani. "Eğitim ve İslâm Düşüncesi". Türk Yurdu 8/ 5 (1987): 7.
- Anar, Suat. "Felsefe ve Eğitim: Gökalp'in Eğitim Felsefesi Üzerine Bir Deneme". Çağdaş Eğitim 8 / 78 (1983): 14-20.
- Arıkan, Baha. "Yeni Eğitim Görüşleri". Ülkücü Öğretmen 9/ 100 (1967): 7-9.
- Arıöz, Mesut. "Atatürk'ün Eğitim Felsefesi". Millî Eğitim / 57 (1982): 57-59.
- Armaner, Neda. "Şahsiyet Terbiyesinde Dinî Kültürün Rolü". Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 21/ 1-4 (Temmuz 1976): 143-150.
- Arslan, Mehmet. "Günümüzde Montessori Pedagojisi". Milli Eğitim / 177 (2008): 65 – 79.
- Aslan, Battal ve İhsan Topçu. "Politeknik Eğitimin Ortaya Çıkışı ve Uygulamaları". e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi 1/ 2 (2010): 17-34.
- Aslan, Serkan. "Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim İnançlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi". Kastamonu Eğitim Dergisi 25/ 4 (2017): 1453-1458.
- Aslan, Özge Metin. "Eğitim Felsefesi Dersinin Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Felsefi Tercihlerine ve Eleştirel Pedagojiye Yönelik Görüşlerine Olan Etkisi". Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi 13/ 48 (2014): 1-14.
- Aşıkoğlu, Nevzat Yaşar. "Muhammed Hamdi Yazır'ın Terbiye Anlayışı ve Eserlerine Eğitimci Gözü ile Bir Bakış". Din Öğretimi Dergisi / 31 (1991): 63-70.
- Aşkın, Deniz. "Osmanlı Devleti'nin Son Dönemlerinde Medrese Eğitim Sistemi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Yıllarında Eğitimin Konjonktürel Boyutu". İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi 6/ 2 (2017): 977-995.
- Ata, Yavuz. "Felsefeden Yoksun Bir Eğitim Olur mu? Olursa Eğitim Ne Olur / Nasıl Olur?". Çağdaş Eğitim Dergisi / 358 (2008): 21-32.
- Atasoy, Gülsüm, İpek Yıldız ve Özler Çakır. "Köy Enstitüsü Öğretim Programının Söyleminin Derlem Temelli İncelenmesi". Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi 2/ 1 (Mayıs 2016): 1-31.
- Atıcı, Bünyamin. "Türk Eğitim Anlayışı ve Eğitimin Milli Temelleri". Erciyes Dergisi 20/ 239 (1997): 13.

- Avcı, Yusuf. "Özbekistan'da Fıtrat'ın Ceditçiliği, Eğitimciliği ve Eğitim Felsefesi". *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi* / 21 (2006): 39-51.
- Ay, Behzat. "Atatürk'ün Eğitim Görüşü". *Varlık* / 609 (1963): 10.
- Ayaydın, Abdullah. "Çoklu Zeka Kuramında Sanat Eğitimi". *Eurasian Journal of Education Research* / 14 (2004): 48-54.
- Aybek, Birsal ve Serkan Aslan. "Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimleri ile Benimsedikleri Eğitim Felsefelerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi". *Gaziantep University Journal of Social Sciences* 16/ 2 (2017): 373-385.
- Aydemir, Arcan ve Mevlüt Kaya. "Öğretmen Adaylarının Ahlaki Olgunluk Düzeyleri ile Eğitim İnançları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* / 50 (2021): 679-711.
- Aydın, Hasan. "Eleştirel Aklın Işığında Postmodernizm, Temel Dayanakları ve Eğitim Felsefesi". *Eğitimde Politika Analizleri ve Stratejik Araştırmalar Dergisi* 1/ 1 (2016): 27-48.
- Aydın, Muhammed Şevki. "Mehmed Şemseddin'in Eğitim Anlayışı". *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/ 5 (1988): 237-252.
- Aydın, Mithat. "Namık Kemal'de "Terakki" ve "Maarif" Düşüncesi". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 53/ 2 (Ocak 2013): 451-477.
- Aydın, Yahya. "Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında (Çalığışu, Acımak, Yeşil Gece, Kan Davası) "Eğitimde Şiddet Olgusu"nun İdeolojik İşlevleri". *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 17/ 1 (Mart 2017): 229-258.
- Aydın, Merve ve Akif Akto. "Paulo Freire ve Eğitim Felsefesi". *Şarkiyat* 13/ 3 (Aralık 2022): 1176-1191. <http://dx.doi.org/10.26791/sarkiat.1037987>
- Aydoğan, İsmail. "Bağımsızlığın Eğitsel Temelleri ve Milli Eğitim Anlayışı". *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 9/ 2 (Temmuz 2019): 513-518.
- Aydoğan, İsmail. "Türkiye'nin Eğitim Paradigması ve Yeni Paradigma Oluşturma Zorunluluğu Üzerine". *TYB Akademi* 5/ 13 (2015): 25-38.
- Aydoğdu, Hamza. "Yakup Kadri'nin Anamın Kitabı Adlı Eserinde Eski Eğitim Anlayışı". *Kastamonu Eğitim Dergisi* 28/ 3 (2020): 1600-1609.
- Ayhan, Mehmet. "'Okul Öncesi Öğretmeni" ve "Çocuk" Kavramlarıyla Oluşturulmuş Metaforların Eğitim Felsefelerine Göre Değerlendirilmesi". *Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi* 4/ 2 (2020): 1-18.
- Ayhan, Serap. "Paulo Freire: Yaşamı, Eğitim Felsefesi ve Uygulaması Üzerine". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 28/ 2 (1995): 193-205.
- Ayış, Mehmet Şirin. "Tasavvuf Düşüncesinde Bir Nefis Terbiye Metodu Olarak Riyazet". *Kur'an ve Sünnet Araştırmaları Dergisi* 1/ 1 (Mart 2021): 34-47.
- Aytaç, Kemal. "Köy Enstitüleri ve İsmayıl H. Baltacıoğlu'nun Değerlendirmeleri". *Sosyoloji Konferansları* / 55 (2017): 351-367.
- Bakır, Kemal. "Pragmatizm ve Eğitime Yansımaları". *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 0/ 14 (2006): 49-68.
- Bakır, Kemal. "Jean-Jacques Rousseau'nun Natüralist Eğitim Anlayışı". *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 0/ 15 (2010): 103-122.
- Bakışlı, Fuat. "Öğrencilerin Manevi Eğitimlerinin Pedagojik Teşhisi". *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1/ 2 (Eylül 2015): 125-132.
- Balcı, Aslı ve Adnan Küçüköğlü. "Okul Öncesi Öğretmen ve Öğretmen Adaylarının Eğitim İnançları ve Özyeterlik İnançları Üzerine Bir İnceleme". *Kastamonu Eğitim Dergisi* 27/ 3 (2019): 1123-1140.
- Baltacı, Cahit. "Mehmet Akif'in Eğitim Görüşleri". *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi* (Mehmet Akif Ersoy Özel Sayısı) / 73 (2006): 130-133.

- Baltacı, Ali ve Mehmet Kamil Coşkun. "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleğe Yönelik Tutumları ile Eğitime Olan İnançları Arasındaki İlişki". Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 7/ 14 (2019): 469-487.
- Baş, Gökhan. "Öğretmenlerin Eğitim Felsefesi İnançları ile Öğretme-Öğrenme Anlayışları Arasındaki İlişki." Eğitim ve Bilim 40/ 182 (2015): 111-126.
- Başar, Erdoğan. "Maarif Vekili Olarak Dr Reşit Galip (Eğitim Görüşleri ve Önemli Eğitim İcraatları)". Askerî Tarih Araştırmaları Dergisi 21/ 40 (1996): 43-66.
- Başar, Hatice. "Sâtu Bey ve Eğitimle ilgili Görüşleri". Değerler Eğitimi Dergisi 1/ 2 (Nisan 2003): 47-67.
- Bayar, Mustafa. "Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Eğitim Anlayışı". AKRA Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi 6/ 16 (Eylül 2018): 39-66.
- Bayraklı, Bayraktar. "Eğitim Felsefesinde İdealizm". Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi / 4 (1986): 185-217.
- Bayraktar, Bayraklı. "Eğitim Felsefesinde Pragmatizm". Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi / 2 (1995): 3-30.
- Bayraktar, Bayraklı. "İslam ve Batı Eğitim Felsefelerinde Varoluşçuluk". Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi / 3 (1996): 17-85.
- Bayraktar, Bayraklı. "İslam Eğitimi ile Batı Eğitim Sistemleri Arasındaki Temel Farklar". Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi / 7-8-9-10 (1989-1990-1991-1992): 519-528.
- Bayraklı, Bayraktar. "Fârâbî'nin Eğitim Felsefesinde "Adâlet" Kavramı". Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi / 5-6 (1987-1988): 231-240.
- Bayraklı, Bayraktar. "İslâm ve Batı Eğitim Felsefesinde Realizm". Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi / 7-8-9-10 (1989-1992): 113-114.
- Bayraklı, Bayraktar. "Müzekki'n-Nüfis'da Eşrefoğlu Rûmî'nin Eğitim Anlayışı". Din Öğretimi Dergisi / 43 (1993): 36-49.
- Bayraktar, Levent. "Mustafa Şekip Tunç Düşüncesinde Model İnsanı Yaratacak Olan Eğitim Anlayışı". Felsefe Dünyası / 35 (2002): 160-166.
- Bayraktar, Muhammet Mustafa. "Satı Bey'in 'Kitaplar Arasında Terbiye ve Ahlak Meseleleri; Din ve Hayat' İsimli Çalışmasının Din Eğitimi Bağlamında Değerlendirilmesi." Din ve Bilim - Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi 5/ 2 (Aralık 2023): 202-217. <http://dx.doi.org/10.47145/dinbil.1186625>
- Bayram, Abdullah. "Kur'an ve Sünnetteki Değerler Sistemi Perspektifinden Tâlim ve Terbiye Metodunun Analizi". Balıkesir İlahiyat Dergisi 3/ 1 (Haziran 2017): 115-156.
- Baysülen, Ercan ve Erdal Toprakçı. "Mehmet Akif Ersoy'un Eğitim Felsefesi (Konuşmaları ve Yazdıkları Işığında Nitel Bir Analiz)". Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 0/ 42 (2017): 168-188.
- Beken, Ahmet. "Fahrüddin Er-Râzî'nin (Öl. 606/1210) Mefâtihu'l-Ğayb Tefsirinde Eğitimle ilgili Bazı Kavramlar". Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD) 30. yıl özel sayısı/ (Eylül 2022): 219-236. <http://dx.doi.org/10.30627/cuilah.1159514>
- Beken, Ahmet. "Hâris el-Muhâsibî'de Eğitimle ilgili Bazı Kavramlar". ATEBE / 7 (Haziran 2022): 37-59. <http://dx.doi.org/10.51575/atebe.1116998>
- Beken, Ahmet. "Ahlâkî Bir Alan Olarak Tasavvufun Eğitimle/Din Eğitimiyle İlişkisi". Antakiyat 3/ 2 (Aralık 2021): 256-278.
- Bender, Merih Tekin. "John Dewey'nin Eğitime Bakışı Üzerine Yeni Bir Yorum". Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi 6/ 1 (2005): 13-19.
- Berkant, Hasan Güner ve Dildar Özaslan. "Öğretmen Adaylarının Eğitim İnançlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi". Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 20/ (2019): 923-940.

- Berker, Ender. "Eğitim Felsefesi ve Yayıncılık". Yayıncılık ve Haberleşme 8/ 99 (1983): 6-11.
- Beytekin, Osman Ferda ve Ayşegül Kadı. "Öğretmen Adaylarının Eğitim İnançları ve Değerleri Üzerine Bir Çalışma". The Journal of Academic Social Science Studies / 31 (2015): 327-341.
- Beytekin, Osman Ferda, Ayşegül Kadı ve Erdal Toprakçı. "Öğretmen Adaylarının Kontrol Odağı İnançları ve Eğitim Felsefeleri". Yükseköğretim Dergisi 5/ 1 (2015): 1-8.
- Biçer, Baykal, Hafize Er ve Aykut Özel. "Öğretmen Adaylarının Epistemolojik İnançları ve Benimsedikleri Eğitim Felsefeleri Arasındaki İlişki." Eğitimde Kuram ve Uygulama 9/ 3 (2013): 229-242.
- Bilhan, Saffet. "Atatürk'ün Eğitim Felsefesi". Eğitim ve Bilim 9/ 52 (1984): 4-18.
- Binbaşoğlu, Cavit. "Eğitimci Fuat Gündüzalp'in Bazı Eğitim Görüşleri". Çağdaş Eğitim 9/ 90 (1984): 5-11.
- Binbaşoğlu, Cavit. "Eğitimci H. Hüsnü Cırtlı'nın Bazı Eğitim Görüşleri". Çağdaş Eğitim 16/ 172 (1991): 10-14.
- Bingöl, Ulaş ve İsmail Kinay. "Türkçe Öğretmen Adaylarının Benimsedikleri Eğitim Felsefelerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi (Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Örneği)". Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi 17/ 68 (2018): 1636-1647.
- Binyazar, Adnan. "Atatürk'ün Eğitim Anlayışı". Milliyet Sanat Dergisi / 22 (1980): 10-11.
- Bircan, Hasan Hüseyin. "Eğitim ve Felsefe -Eğitimin Doğal/ İnsanı, Toplumsal ve Felsefi Temeli-". Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi / 40 (2018): 157-172.
- Bircan, Hasan Hüseyin. "Eğitim Kuramlarında ve Uygulamalarında Karşılaşılan Bazı Çatışkı ve Çelişkiler". Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi / 41 (2019): 32-45.
- Birekul, Mehmet. "Anadolu Selçuklu Devletinde Eğitim ve Konya Medreseleri". Mecmua / 5 (2018): 85-98.
- Bölükbaş, Seher ve Cevdet Yakupoğlu. "Musa Kâzım'ın Osmanlı Eğitim-Öğretimi Üzerine Görüşlerinin Günümüz Eğitim Sistemi Açısından Önemi". Kastamonu Eğitim Dergisi 27/ 2 (Mart 2019): 443-452. <http://dx.doi.org/10.24106/kefdergi.2501>
- Bucak, Melike. "Milli Terbiye ile Fedakar Nesiller". Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi 3/ 1 (Haziran 2020): 91-95.
- Budak, Şerif. "Atatürk'ün Eğitim Felsefesi ve Geliştirdiği Eğitim Sisteminin Değiştirilmesi". Millî Eğitim Dergisi /160 (2003): 23-43.
- Burkaz, Vildan. "Platon ve Rousseau'da İnsan Doğası Bağlamında Eğitim". Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2/ 2 (2014): 101-112.
- Büyükdüvenci, Sabri. "Yaşamboyu Eğitim, Felsefesi Üzerine". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 16/ 2 (1983): 225-242.
- Büyükdüvenci, Sabri. "Eğitim Problemleri ve Eğitim Felsefesi". Eğitim ve Bilim 9/ 51 (1984): 11-18.
- Büyükdüvenci, Sabri. "Eğitimde Yeni Arayışlar". Eğitim ve Bilim 8/ 47 (1984): 39-43.
- Büyükdüvenci, Sabri. "Eğitim Felsefesi Tanımlar-İşlevler-Sorunlar". Eğitim ve Bilim 7/ 41 (1983): 38-43.
- Büyükdüvenci, Sabri. "Atatürk'ün Eğitim Felsefesi". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 17/ 1 (1984): 463-474.
- Büyükdüvenci, Sabri. "Realizm ve Eğitim". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 22/ 1 (1989): 135-149.
- Büyükdüvenci, Sabri. "İdealizm ve Eğitim". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 21/ 1 (1988): 343-365.
- Büyükdüvenci, Sabri. "Varoluşçuluğun Eğitim Boyutuna Eleştirel Bir Yaklaşım". Ankara

- Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 16/ 1 (1983): 401-411.
- Büyükdüvenci, Sabri. "Pragmatizm ve Eğitim". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 20/ 1 (1987): 323-339.
- Büyükdüvenci, Sabri. "Demokrasi, Eğitim ve Türkiye". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 23 / 2 (1990): 583-597.
- Büyükdüvenci, Sabri. "Bilim ve Sanat Olarak Eğitim". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 19/ 1 (1986): 79-84.
- Büyükdüvenci, Sabri. "İnsan Yetiştirme". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 25/ 2 (1992): 653-656.
- Büyükdüvenci, Sabri. "Türkiye'nin Demokrasi ve Eğitim Sorunsalı". Yeni Türkiye (Cumhuriyet Özel Sayısı) /23-24 (Eylül-Aralık 1998): 1059-1063.
- Cangöçke Koç, Özge ve Hasan Ünder. "Claude Adrien Helvétius ve Eğitimsel Eşitlik". Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi 8/ 23 (2020): 153-174.
- Cantekin, Ömer Faruk. "Küreselleşme ve Eğitim: "Homo Economicus" Eğitim Anlayışının Dönüşümü". Akademik Hassasiyetler 2/ 4 (2015): 43-72.
- Cebeci, Suat. "Eğitim Felsefesine Toplumcu Bir Yaklaşım". Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi / 2 (1996): 99-107.
- Cebeci, Suat. "Eğitim Felsefesi Üzerine". İlim ve Sanat / 30 (1991). 12-13.
- Celkan, Hikmet Yıldırım. "Türk Millî Eğitiminden Felsefî Bir Kesit". Türk Eğitim Bilimleri Dergisi 1/ 2 (Haziran 2003): 1-9.
- Cemiloğlu, Mustafa. "Eğitim Felsefesi Açısından Türkçe Öğretimi". Türk Yurdu 31/ 288 (2011): 125-129.
- Ceylan, Tuncay. "Atatürk'ün Eğitim Anlayışı Doğrultusunda Cumhuriyet Gençliği Nasıl Yetiştirilmelidir?". Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi 0/ 9 (2004): 3-13.
- Ceylan, Tuncay. "Necmettin Tozlu'nun İnsan ve Eğitime Bakışı". Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi 13/ 25 (2018): 239-258.
- Ceylan, Yusuf. "Eğitimin Doğası ve Din Eğitimi: Günümüzde Din Alanında Eğitimli Olmanın Anlamı". Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi / 47 (2018): 35-54.
- Cırtlı, H. Hüsnü. "Değişik Millî Eğitim Görüşleri". Eğitim Dünyası 1/ 5 (1962): 3-8.
- Cihan, Mustafa. "John Locke ve Eğitim". Journal of Graduate School of Social Sciences 7/ 1 (2006): 173-178.
- Cihan, Mustafa. "Hilmi Ziya Ülken'in Eğitim Felsefesi". Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 1/ 1 (2015): 131-142.
- Cihan, Mustafa. "A. N. Whitehead, Süreç Felsefesi ve Eğitim". Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi / 18 (2008): 194-208.
- Coşgun, Sena. "Pythagoras'ın Okulu ve Eğitim Anlayışı". Tarih Okulu Dergisi / 16 (2013): 309 -324.
- Coşkun, Mehmet Kamil. "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Adaylarının Benimsedikleri Eğitim Felsefeleri". Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 7/ 1 (2019): 93-98.
- Coşkun, Seyit ve Pervin Oya Taneri. "Öğretmen Adaylarının Eğitim Yaklaşımlarının Eğitim Felsefeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi". Dört Öge / 19 (Haziran 2021): 29-49.
- Coşkun, Ufuk. "Yeni Anayasa ve Eğitim". Liberal Düşünce Dergisi / 66 (Nisan 2012): 111-121.
- Cücük, Eyüp ve Ayhan Doğan. "Osmanlı Devleti'nde Eğitimin Modernleşmesi Bağlamında Öncü Bir Şahsiyet: Ahmed Kemal Paşa'nın Eğitim Politika ve Uygulamaları (1847-1878)". Kastamonu Eğitim Dergisi 28/ 6 (Kasım 2020): 2465-2483.

<http://dx.doi.org/10.24106/kefdergi.786703>

- Çakmak, Zafer, Birol Bulut ve Cengiz Taşkıran. "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Eğitim İnançlarına Yönelik Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi". Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 16/ USBES Özel Sayı II (2016): 109-124.
- Çakır, Tuba. "John Dewey'in Eğitim Felsefesi Bağlamında Eğitim Hakkı ve Günümüz Eğitim Sistemine Eleştirel Bir Bakış". Kaygı: Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi / 6 (2006): 30-36.
- Çalışkan, İlke. "Fen Öğretmen Adaylarının Eğitim Felsefesi Yaklaşımları ile Planlama Süreçleri Üzerine Bir Çalışma". Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi / 1 (2013): 68-83.
- Çelik, İsmail. "Milli Elit Yetiştirme Problemimiz Üzerine İnceleme". Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 21/ 1 (Mart 2017): 259-279.
- Çelik, Murat. "Gelibolulu Mustafa Âlî ve Dönemin Eğitim Sistemine Yönelik Eleştirileri". Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 0/ 4 (Haziran 2015): 77-93.
- Çelik, Raşit ve Fatih Orçan. "Öğretmen Adaylarının Eğitim İnançları Üzerine Bir Çalışma". Eğitimde Kuram ve Uygulama 12/ 1 (2016): 63-77.
- Çelik, Raşit ve Fatih Orçan. "Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı ve Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Eğitim İnançlarının Karşılaştırılması". Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi 9/ 2 (2020): 872-883.
- Çelik, Raşit. "Bakım/Özen Etiği ve Eğitim Felsefesinde Feminizm Temelli Bir Yaklaşım". Fe Dergi 8/ 2 (2016): 72-85.
- Çeliköz, Mine ve Nadir Çeliköz. "Eğitim Programları ve Öğretim (EPÖ) Alanındaki Öğretim Üyelerinin Yapılandırmacılık Anlayışları". Yükseköğretim Dergisi 6/ 1 (2016): 8-21.
- Çetin, Bayram, Mustafa İlhan ve Seyfettin Arslan. "Öğretmen Adaylarının Benimsedikleri Eğitim Felsefelerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi". The Journal of Academic Social Science Studies, 5/ 5 (2012): 149-170.
- Çetin, Mustafa ve Bayramalı Nazıroğlu. "Bankacı Eğitim Kavramı Bağlamında Türkiye'de Din Eğitiminin Eleştirel Analizi". Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi / 51 (Aralık 2022): 201-226. <http://dx.doi.org/10.17120/omuifd.991175>
- Çetin, Necip ve Çetin Balanuye. "Değerler ve Eğitim İlişkisi Üzerine". Kaygı: Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi / 24 (2015): 191-203.
- Çırak, Adnan. "Eğitimin Galileo'su: Jan Amos Komensky ve Eğitim ile İlgili Görüşleri". Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi 3/ 2 (2019): 67-74.
- Çiçek, Hasan. "Eğitim Sanatı: Pedagojiden Andragojiye". Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi / 55 (Nisan 2022): 10-23. <http://dx.doi.org/10.53568/yyusbed.1111563>
- Çilingir, Lokman ve Rıdvan Küçükali. "Immanuel Kant'ın Eğitim Anlayışı". Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi 0/ 10 (2004): 81-98.
- Çoban, Ahmet. "Mehmed Akif'in Eğitim Felsefesi: Eğitim ve Öğretime İlişkin Görüşleri". EKEV Akademi Dergisi-Sosyal Bilimler- 14/ 44 (2010): 247-264.
- Çoban, Ahmet. "Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim Sürecine İlişkin Felsefi Tercihlerini Değerlendirme". Üniversite ve Toplum 7/ 4 (2007): 1-10.
- Çoban, Ahmet. "Sınıf Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının, Eğitim Sürecine İlişkin Felsefi Tercihlerinin Değerlendirilmesi". Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 26/ 2 (2002): 311-318.
- Dağ, Sinan ve Temel Çalık. "Anadolu Lisesi Öğretmenlerinin Felsefi Yaklaşımlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi". Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi 7/ 1 (2020): 51-64.
- Demir, Fatih ve Sevda Yılmaz. "Milli Eğitim Şûralarında Ahlak ve Değer Eğitimi ile İlgili Alınan Kararlara Yönelik Bir Değerlendirme". Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri

- Enstitüsü Dergisi 6/ 1 (Mart 2022): 80-104.
- Demir, Mehmet. "Ziya Gökalp'in Eğitim Hakkında Görüşleri". *Türk Dünyası Araştırmaları* / 145 (2003): 39-55.
- Demir, Okay ve Arif Akça. "Eğitimin Politeknikleştirilmesi: Felsefesi ve Uygulamalar". *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* / 38 (2021): 223-244.
- Demir, Okay ve Seda Aktı Aslan. "Öğretmenlerin Benimsedikleri Eğitim Felsefelerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi". *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 8/ 1 (2021): 307-321.
- Demiral, Seran. "Erken Çocukluk Döneminde Felsefe Aracılığıyla Yeni Pedagoji". *Antropoloji* / 43 (Haziran 2022): 50-62.
<http://dx.doi.org/10.33613/antropolojidergisi.1027047>
- Demirel, Fatih. "Osmanlı Eğitim Sisteminin Modernleşmesi Sürecinde Hiyerarşi". *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 25/ 2 (Ağustos 2012): 507-530.
- Demirel, Funda. "John Dewey ve İsmail Hakkı Tonguç'un Düşüncelerine Göre İnsan Doğasının Eğitimle İlişkilendirilmesi". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 52/ 3 (2019): 967-987.
- Demirhan, Gıyasettin. "Kültür, Eğitim, Felsefe ve Spor Eğitimi İlişkisi". *Spor Bilimleri Dergisi* 14/ 2 (2003): 92-103.
- Demirtaş, Berat ve Gülşah Batdal Karaduman. "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Eğitim İnançları". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 9/ 47 (2016): 628-635.
- Doğan Dolapçioğlu, Sevdâ. "Öğretmenlerin Program Tasarım Tercihleri Felsefi İnançları ve Sınıf İçi Uygulamalarına Yönelik Karşılaştırmalı Bir Bakış". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 19/ 75 (2020): 1108-1121.
- Doğan, Mehmet. "Türkiye'de 'Eğitim Felsefesi' Mümkün mü?". *TYB Akademi* 5/ 13 (2015): 7-10.
- Doğan, Süleyman ve Çiğdem Öztürklü. "İbn Tufeyl'den John Dewey'e Doğu ve Batı Eğitim Felsefesi Karşılaştırması". *Eğitim Yazıları Dergisi* 1/ 19 (2010): 17-34.
- Doğanay, Ahmet. "Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitiminin Öğretmen Adaylarının Felsefi Bakış Açıklarına Etkisi". *Eğitim ve Bilim* 36/ 161 (2011): 332-348.
- Doğanay, Ahmet ve Mediha Sarı. "İlköğretim Öğretmenlerinin Sahip Oldukları Eğitim Felsefelerine İlişkin Algılarının Değerlendirilmesi: 'Öğretmenlerin Eğitim Felsefeleri'". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 1/ 3 (2003): 1-14.
- Doğramacıoğlu, Hüseyin. "Halide Edip Adıvar'ın Eğitim ve Öğretim ile İlgili Görüşleri". *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi* / 62 (Ağustos 2017): 129-137.
- Dolgun, Aslan ve Hasan Aydın. "Yapılandırmacı Öğretim Kuramının Felsefi Paradigmaları: Bir Derleme Çalışması". *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi* 2/ 2 (2016): 56-71.
- Duman, Bilal. "Öğrencilerin Benimsedikleri Eğitim Felsefeleriyle Kullanıldıkları Öğrenme Strateji ve Öğrenme Stillerinin Karşılaştırılması". *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 17/ 1 (2008): 203-224.
- Duman, Bilal, Güldehan Neşe Göral ve Ali Yakar. "Üniversite Öğrencilerinin Benimsedikleri Eğitim Felsefesi ile Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 8/ 2 (2021): 674-689.
- Duman, Bilal ve Özgür Ulubey. "Öğretmen Adaylarının Benimsedikleri Eğitim Felsefelerinin Öğretim Teknolojilerini ve İnterneti Kullanma Düzeylerine Etkisi ile İlgili Görüşleri". *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* / 20 (2008): 95- 114.
- Dural, A. Baran. "Nurettin Topçu'da Eğitim Düşüncesi". *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 8/ 2 (2006): 48-70.
- Durğun, Serpil. "Kamusal ve Özel: Rousseau'nun Eğitim Anlayışı Üzerinden Bir

- Değerlendirme". FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi / 29 (2020): 17-32.
- Durhan, Gülümser. "Dünya Öğretmeni Jiddu Krishnamurti'nin Eğitim Felsefesi". Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 7/ 2 (2018): 977-987.
- Duru, Sibel. "Öğretmen Olmak: İlkokul Öğretmenlerinin Öğretimle İlgili (Yanlış) Kavramsallaştırmaları ve İnançları". Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 42/ 42 (2017): 135-147.
- Duru, Sibel. "Yapılandırmacı ve Geleneksel Öğrenme Ortamlarının Öğretmen Adaylarının Eğitim İnançları Üzerine Etkisi". Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 36/ 36 (2014): 15-28.
- Duruhan, Kemal ve S. Nihat Şad. "Türk Ailelerinde Aktif ve Geleneksel Çocuk Yetiştirme Yöntemlerinin Çocukların Davranış Gelişimine Etkisi". Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi 13/ 13 (2008): 85-96.
- Duruhan, Kemal, Oğuz Gürbüzürk, İsmail Şan ve Ezlam Pepeler. "Türk Eğitim Sistemi İçinde Eğitilmiş Olmanın, İlerlemeci ve Geleneksel Anlayışlar ile Uygulamalar Yönünden Değerlendirilmesi (Malatya İli Örneği)". İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 14/ 3 (2013): 59-78.
- Dündar, Mahmut. "İhsan Süreyya Sırma'nın Eğitim Anlayışı". Şarkiyat 12/ 2 (Nisan 2020): 1-23.
- Ece, Abdurrahman. "Hadisler Bağlamında Hz. Peygamber'in Eğitim ve Öğretim Metodu". Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 6/ 10 (Haziran 2019): 291-314.
- Eğmir, Eray. "Eğitim İnançlarına İlişkin Türkiye'de Yapılmış Çalışmaların Analizi: Öğretmen ve Öğretmen Adaylarına İlişkin Bir İnceleme". PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 5/ 3 (2019): 264-278.
- Eğmir, Eray, Arzu Göres ve Fatmanur Beycan. "Öğretmenlerin Eğitim İnançlarının Mesleki Yeterlilik Algılarını Yordama Düzeyinin İncelenmesi". Türk Eğitim Bilimleri Dergisi 19/ 1 (2021): 663-684.
- Ekiz, Durmuş. "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Eğitim Felsefesi Akımlarına İlişkin Eğilimlerinin Karşılaştırılması". Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi / 19 (2005): 1-11.
- Ekiz, Durmuş. "Öğretmen Adaylarının Eğitim Felsefesi Akımları Hakkında Görüşlerinin Farklı Programlar Açısından İncelenmesi". Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi / 24 (2007): 1-12.
- Elbir, Bilal. "‘Çalığışu’ ve ‘Yeni Turan’ Romanlarındaki Eğitim Felsefesi ve Öğretmen Modeli". Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi 5/ 8 (2004): 163-174.
- Engin, Ali Osman. "Program Geliştirme Mantığıyla Eğitim Programlarının Felsefi, Kültürel Temeli ve Türk Eğitim Sisteminin Dayandığı Felsefe". Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi 12/ 31 (2006): 259-289.
- Erdem, Ali Rıza. "Eğitim Bilimine Giriş mi? Eğitimi Biliminin Temelleri mi?". Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 33/ 33 (2013): 219-220.
- Erdem, Ali Rıza. "Eğitim Fakültelerinde Uygulanan Öğretmen Yetiştirme Programlarının Felsefesi". Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi / 9 (2011): 89-97.
- Erdem, Cahit ve Eray Eğmir. "Demokrasi ve Eğitim: Kavramsal Bir İnceleme". Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 22/ TBMM'nin 100. Yılı ve Millî İrade Özel Sayısı (2020): 159-171.
- Erdoğan, Selami. "Tasavvuf Ekolleri ve Modern Eğitim Felsefeleri: Eleştirel ve Kurgusal Bir Mukayese". Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 12/ 65 (2019): 1326-1335.
- Ergün, Mustafa. "Türk Eğitim Sisteminin Batılılaşmasını Belirleyen Dinamikler". Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi / 17 (1990): 435-457.
- Erkılıç, Mualla. "Eğitim Felsefeleri ve Okul Yapıları". Mimarlık Kültürü Dergisi / 1 (2000):

72-76.

- Erkılıç, Turan Akman. "Eğitim Felsefeleri Açısından Köy Enstitüleri". Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi / 9 (2013): 1-19.
- Erol, Müslüm ve Fatma Zuhul Erol. "Yeniden Var Olma Sürecinde Köy Enstitülerinin Rolü". Akademik Matbuat 5/ 1 (2021): 73-90.
- Eroğlu, Özlem ve Hasan Ali Şimşek. "Türkiye’de Okul Öncesi Eğitime Eleştirel Pedagojik Yaklaşım". Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi 8/ 2 (Nisan 2021): 387-397.
- Erten, Murat. "İbn Haldûn’un Eğitim Felsefesinde Üç Mesele Hadâret, Tekrar Kuramı ve Üç Özet Metodu". Al Farabi International Journal on Social Sciences 3/ 3 (2019): 106-118.
- Ertürk, Selahattin. "Türkiye’de Eğitim Felsefesi Sorunu". Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi / 3 (1988):11-16.
- Ev, Hacer. "İbn Haldun’un Eğitim Felsefesi". Felsefe Dünyası / 46 (2007): 247-275.
- Etan, Akın. "Platon’da Eğitim Düşüncesi". Eflatun 18/ 207 (1969): 5-6.
- Fakioğlu Bağcı, H. (2022). "Din ve Ahlak Eğitimine Deweyci Bir Yaklaşım". Hitit İlahiyat Dergisi 21 / 1 (Haziran 2022): 429-450. <https://doi.org/10.14395/hid.1073968>
- Fakioğlu Bağcı, H. (2020). "Din Eğitimine Gadameryan Bir Bakış". Değerler Eğitimi Dergisi 18 (39) (Haziran 2020): 415-445.
- Feyzoğlu, Osman Güngör. "Cumhuriyet ve Eğitim (Atatürk’ün Eğitim Üzerine Görüşleri)". Millî Eğitim / 62 (1983): 17-19.
- Fındıkoğlu, Fahri. "Terbiye ve Tevdin Sosyolojileri Bakımından Köy Enstitüleri Meseleleri". Istanbul Journal of Sociological Studies 0/ 6 (Eylül 2011): 65-83.
- Fildiş, Berna. "Prens Sabahattin’in Eğitim Anlayışı ve Nezahat Nurettin Ege’nin ‘İki Kıt’a Üzerinde Bir Şehirde Yaşayan Turgut’ Romanı". Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi / 33 (2018): 29-44.
- Geçgel, Hulusi ve Mustafa Aydın Başar. "Ece Ayhan’ın Şiirinde ‘Çocuk ve Eğitim’ Teması ve Felsefi Temelleri". Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi / 18 (2005): 47-52.
- Geçici, Süleyman ve Şenay Yapıcı. "İlköğretim Öğretmenlerinin Eğitim Felsefesiyle İlgili Görüşleri". Kuramsal Eğitimbilim 1/ 2 (2008): 57-64.
- Gıorgetti, Filiz Meşeci. "İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu: Bir Ömür Pedagoji". Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi / 12 (Eylül 2008): 713-726.
- Gokmenoglu, Tuba ve Yasar Kondakci. "Atatürk’ün Söylev ve Demeçlerinde Eğitim". İlköğretim Online 14/ 3 (2015): 1029-1043.
- Göçeri, Nebahat. "İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun Halk Eğitim Anlayışı". Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD) 3/ 1 (2003): 39-81.
- Göçgün, Önder. "Türk Edebiyatı’nda Dinî Çocuk Şiirleri ve Terbiye Bakımından Değeri". Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 0/ 5 (Haziran 1982): 109-128.
- Gök, Ömer. "Sinan Paşa Maârif-nâme Kitabı Üzerine". Erdem 0/ 78 (Haziran 2020): 299-302. <http://dx.doi.org/10.32704/erdem.749174>
- Gökbel, Burhan. "Atatürk’ün Eğitim Konusunda Görüşleri ve Misak-ı Maarif". Atatürk Merkezi Dergisi 1/ 3 (1985): 921-958.
- Gökbulut, Bayram. "Pedagojik Formasyon Öğrencilerinin Bireysel Yenilikçilik Özellikleri ve Eğitim İnançları Arasındaki İlişki". Milli Eğitim Dergisi 48/ 1 (2019): 521-533.
- Göktaş, Erkan. "Nurettin Topçu’nun Eğitim, Öğretmen ve Okul Anlayışına Eleştirel Bir Bakış". Harran Maarif Dergisi 4/ 1 (2019): 50-64.
- Göktaş, Vahit. "Tasavvufî Terbiye’nin Günümüz Din Eğitim-Öğretimine Sunabileceği İmkânlar". Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 52/ 2 (Ağustos 2011): 137-155. http://dx.doi.org/10.1501/Ilhfak_0000001083

- Göküş, Şeref. "Milli Terbiye". Marife Dini Araştırmalar Dergisi 13/ 2 (Ağustos 2013): 211-216. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.3344412>
- Göksel, Burhan. "Atatürk'ün Eğitim Hakkında Görüşleri ve Misak-ı Maarif". Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi 1/ 3 (Temmuz 1985): 921-958.
- Görgeç, Celâl. "Hasan Sabri Ayvazof'un 'Usûl-i Tadrîs ve Ta'lim-Terbiye' Adlı Eseri ve Pedagojik Açısından Değerlendirilmesi". Türklük Bilimi Araştırmaları / 44 (Aralık 2018): 79-106. <http://dx.doi.org/10.17133/tubar.382380>
- Görgülü Arı, Aslı ve Kevser Arslan. "Fen Bilimleri Öğretim Programının Eğitim Felsefesi Akımları Açısından İncelenmesi". Ulakbilge 53 (2020): 1127-1141.
- Gözütok, F. Dilek. "Milli Eğitim, Çocuklara Ulusal Değerleri Kazandırmaktan Neden Vazgeçiyor?" İlköğretim Online 9/ 2 (Haziran 2010): 601-629.
- Gül, Ali. "Nurettin Topçu'da Anadolu Milliyetçiliğinin Ahlakî Temelleri ve Maarifin İnşa Edici Rolü". İlahiyat Araştırmaları Dergisi / 15 (Haziran 2021): 1-22.
- Gül, Yavuz Ercan. "Eski Türk kültüründe Terbiye Kavramı ve Terbiye Yöntemleri". EKEV Akademi Dergisi 0/ 82 (Haziran 2020): 531-546.
- Gülcü, Nursel. "John Dewey'in Demokrasi ve Eğitim Anlayışının Atatürk Dönemi Eğitim Politikasına Yansımaları". Turkish Studies, 15/1 (2020): 251-262.
- Gülersoy, Ali Ekber, Gizem Özbay, Gönül Yıldırım ve Büşra Çetinkaya. "Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının (4., 5., 6. ve 7. Sınıflar) Eğitim Felsefesi ve Eğitim Teorileri Açısından İncelenmesi". Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi 7/ 1 (2021): 151-199.
- Gülpınar, Mehmet Ali. "Yeni Bir Anlam Çerçevesi/ Paradigma Arayışı". Tıp Eğitimi Dünyası 20/ 60 (2021): 82-100.
- Gülşen, Celal. "Mehmet Akif Ersoy'un Eğitim Anlayışı". New Era International Journal of Interdisciplinary Social Researches / 8 (2021): 21-34.
- Gümüşoğlu, Firdevs. "Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet'e Türk Yurdu Dergisinde Eğitim Anlayışı". Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi 2/ 2 (2018): 18-36.
- Gümüşoğlu, Firdevs. "İsmail Hakkı Tonguç'un Mektupları ve Klasik Eğitime Karşı Özgürleştirici Eğitim". MSGSÜ Sosyal Bilimler / 10 (Eylül 2014): 129-148.
- Günay, Durmuş. "Eğitim Felsefesine Bir Yaklaşım". Üniversite Araştırmaları Dergisi 2/ 3 (2020): 131-137.
- Günay, Durmuş. "Türkiye'de Lisansüstü Eğitim ve Lisansüstü Eğitime Felsefi Bir Bakış". Üniversite Araştırmaları Dergisi 1/ 2 (2018): 71-88.
- Gündüz, Mustafa. "Abdullah Cevdet'in Eğitim Görüşleri ve İctihad Dergisinde Bazı Eğitim Sorunları". Millî Eğitim 36/ 176 (2007): 149-168.
- Gündüz, Mustafa. "Toplumsal Sorunları Çözmede Eğitime Bîçilen Merkezi Rol ve Son Dönem Osmanlı Aydınlarında Eğitim Düşüncesi". Erdem Atatürk Kültür Merkezi Dergisi 16/ 48 (2007): 21-54.
- Gündüz, Mustafa, Barış Erdoğan ve Selim Selimoğlu. "Said Paşa'nın Hatırât'ı ve Modern Eğitim Sorununa Bakışı". Türkiye Eğitim Dergisi 6/ 1 (Haziran 2021): 146-164.
- Gündüz, Mustafa ve Musa Bardak. "Eğitimde Millîlik ve Millî Talim ve Terbiye Cemiyeti Mecmuası Üzerine Bir İnceleme". Education Sciences 5/ 4 (Mayıs 2010): 1932-1954.
- Gündoğan, Saim. "Muhammed İkbâl Düşüncesinde Eğitim Felsefesi ve İnsan". İHYA Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi 6/ 2 (2020): 591-616.
- Gündoğar, Feruzan. "Değişen Eğitim Anlayışı Işığında Değişen Öğretmen Yetiştirme Programları Üzerine Düşünceler". Diyalog 2/ 1 (2014): 118-127.
- Güneş, Firdevs. "Eğitimde Yapılandırmacı Yaklaşımla Gelen Yenilikler". Eğitim, Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi 16/ 6 (2010): 3-9.
- Güneş, Deva. "Geçmişten Bugüne Ali Suavi, "Talim ü Terbiye". İslam Dünyası 2/2 (1331), s.

- 24-25.". Sakarya University Journal of Education 1/ 2 (Ocak 2013): 96-97.
- Güneş, Gökhan. "Türkiye'nin Maarif Davası Üzerine". Türkiye Eğitim Dergisi 1/ 1 (Aralık 2016): 98-102.
- Güngör Ergan, Nevin. "Ziya Gökalp ve Prens Sabahaddin'in Eğitim Konusundaki Görüşlerinin Karşılaştırılması". Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi 6/ 1-2 (1989): 39-48.
- Güntürk, SümeYra ve Şakir Berber. "Hüseyin Nihal Atsız'ın Eğitim Görüşleri". 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum 8/ 23 (2019): 313-324.
- Gürkan, Tanju ve Gürcan Ültanır. "Rudolf Steiner'in Eğitim Felsefesi ve Waldorf Okullarına Genel Bir Bakış". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 27/ 2 (1994): 509-528.
- Güven, İsmail. "Osmanlı Devletinde Modern Eğitiminin Düşünsel ve Bürokratik Temelleri: Mülkiye Sınıfının Eğitiminden Halkın Eğitimine Geçiş". OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi / 50 (Aralık 2021): 113-132.
- Hayırsever, Fahriye ve Ebru Oğuz. "Öğretmen Adaylarının Eğitim İnançlarının Eleştirel Düşünme Eğilimlerine Etkisi". Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 17/ 2 (2017): 757-778.
- Hesapçioğlu, Muhsin. "Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Eğitim Politikası ve Felsefesi". Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi 29/ 29 (2009): 121-138.
- Hotaman, Davut. "Eğitim Programlarının Hazırlanmasında Felsefenin Rolü". Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 13/2 (2017): 430-437.
- İlgar, Mehmet Zeki ve Semra Coşkun İlgar. "Eğitime Aile Odaklı Yaklaşmak". Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi 2/ 1 (Haziran 2018): 33-49.
- İlgaz, Gökhan, Tuncer Bülbül ve Cem Çuhadar. "Öğretmen Adaylarının Eğitim İnançları ile Öz-Yeterlik Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 13/ 1 (2013): 50-65.
- İşık, Zeynep. "İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim Yaklaşımı". Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi 9/ 9 (Ekim 2013): 255-261.
- İşıkdoğan, Davut. "Ziya Gökalp'in Din ve Dini Terbiye Anlayışı". Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi / 29 (Şubat 2022): 380-398.
- İşıkoğlu, Nesrin. "Okul Öncesi Eğitimi Öğretmen Adayları ve Uygulama Öğretmenlerinin Yapılandırmacı Yaklaşım ile İlgili Görüşleri". Çağdaş Eğitim 32/ 347 (2007): 5-11.
- İçen, Mustafa ve Gül Tuncel. "Eğitim Felsefesinde İnsan Doğasının Rolü". Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi 2/ 1 (Haziran 2018): 62-69.
- İçen, Mustafa, Gül Tuncel ve Cihan Özay. "Eğitim Felsefesinin Bir Yansıması Olarak Öğrencilerin Defterlerini Çözümleme: Sosyal Bilgiler Dersi". Turkish Studies 13/ 11 (2018): 693-705.
- İnal, Kemal. "Bazı Paradigmalarda Eğitim ve Özgürlük İlişkisi". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 25/ 2 (1992): 795-820.
- İnal, Kemal. "Durkheim'ın Eğitim Anlayışı". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 24/ 2 (1991): 511-518.
- İnal, Kemal. "Neoliberal Eğitim ve Yeni İlköğretim Müfredatının Eleştirisi". Praksis / 14 (2006): 265-287.
- İnal, Kemal. "Yeni İlköğretim Müfredatının Felsefesi". Muhafazakâr Düşünce Dergisi 2/ 6 (2005): 75-92.
- İnce, Adem ve Mehmet Tayanç. "Kadim ve Modern Eğitim Yaklaşımları Bağlamında Kant'ın Eğitim Nazariyesi". İnsan ve İnsan 8/ 27 (2021): 139-155.
- İnce, Abdullah. "İbn-i Tufeyl ve Jean Jacques Rousseau'da Eğitim Düşüncesi". Usul İslam Araştırmaları 21/ 21 (2014): 67-102.

- İnce, Mehmet ve Göksel Yıkılmış. "Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Eğitim Felsefesi Dersine İlişkin Görüşleri". Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 21/ 1 (2021): 334-347.
- İpek, İsmet. "İstanbul'da Yetişen İlk Filozoflarımızdan Kınalızâde Ali Efendi'nin Terbiye Hakkındaki Efkâr ve Telakkîyatına Bir Nazar". Sakarya University Journal of Education 2/ 3 (Ocak 2013): 110-115.
- İsmailoğlu, Semiha. "Yapılandırmacı Eğitim Felsefesinde Dersliklerin Mekânsal Özellikleri Üzerine Bir Değerlendirme: Rize İli Örneği". Online Journal of Art and Design 6/ 1 (2018): 148-173.
- Kabadayı, Talip. "Aristoteles'te Erdem Eğitimi". Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi / 14 (2013): 77-84.
- Kabapınar, Yücel. "Eğitim Felsefesinin Yansıması Olarak İngiliz Öğrencilerin Tarih Dersi Defterleri: Nicola ve Arkadaşlarının Tarihsel Bilinçlerinin Oluşum Sürecinden Kesitler". Milli Eğitim 35/ 170 (2006): 8-31.
- Kabasakal Badamcı, Devrim. "Immanuel Kant'ın Jean Jacques Rousseau'dan Çıkaradıkları: Eğitim Üzerine". FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi / 21 (2016): 161-180.
- Kahramanoglu, Recep ve Fulya Şahin. "Hacı Bektaş Veli Felsefesinin Etnopedagojik Açından İncelenmesi". Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 21/ (2019): 41-58.
- Kahramanoglu, Recep ve Gönül Özbakış. "Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim İnançlarının ve Epistemolojik İnançlarının Belirlenmesi ve Aralarındaki İlişkinin İncelenmesi". Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi 2/ 3 (2018): 8-27.
- Kahveci, Hakkı. "Öğretmenlerin Rekabetçi Tutumlarının Eğitim Felsefesi İnançları Tarafından Yordanma Düzeyinin Belirlenmesi". Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 50/ 2 (2021): 1069-1099.
- Kahveci, Kutsi. "Cumhuriyet Dönemi Ütopyası: 'Rüyamdaki Okullar' (1936)". Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 22/ 1 (2018): 199-205.
- Kahveci, K. Ali. "J.J. Rousseau'da Ahlâkî Vicdan ve Değeri". Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD) 12/ 1 (Mart 2012): 205-213.
- Kale, Nesrin. "Aristoteles'te Liberal Eğitim". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 26/ 1 (1993): 269-274.
- Kale, Nesrin. "Eğitime İlişkin Felsefi ve İdeolojik Görüşler Realizm ve Eğitim". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 26/ 1 (1993): 275-287.
- Kalın, Faiz. "Kur'an'da Yaratılış, Terbiye ve Ahlak İlişkisi". Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 26/ 3 (Eylül 2022): 306-311.
- Kanad, Halil Fikret. "Aristo'nun Felsefesi ve Eğitim Görüşleri". Eğitim Hareketleri 18/ 208-209 (1972): 5-6.
- Kanad, Halil Fikret. "Eflatun, Hayatı, Felsefesi ve Eğitim Görüşleri". Eğitim Hareketleri 17/ 198-199 (1971): 8-15.
- Kanad, Halil Fikret. "Eflatun, Hayatı, Felsefesi ve Pedagoji Görüşleri". Eğitim Hareketleri 17/ 196-197 (1971): 12-19.
- Kanad, Halil Fikret. "Eflâtun'un Eğitim Görüşleri". Eğitim Hareketleri 18/ 208-209 (1972): 7-10.
- Kanatlı, Fikriye ve Sinan Schreglman. "İlköğretim Öğretmenlerinin Sahip Oldukları Eğitim Felsefelerine İlişkin Algılarının Değerlendirilmesi". Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi 9/ 1 (2014): 127-138.
- Kantarıcı, Zeynep. "Sokrates ve Eğitim Felsefesi". Mavi Atlas / 1 (2013): 78-90.
- Kaplan, Mehmet. "Edebiyat ve Terbiye". Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi 1/ 1 (Ekim 2013): 62-70.
- Kaptan, Saim. "Siyasal Partilerin Eğitim Görüşleri". Çağdaş Eğitim 6/ 54 (1981): 6-10.

- Karaçam, Nazif. "Atatürkçü Eğitim Felsefesi". Halkevleri Dergisi 7/ 78 (1973): 5-9.
- Karaçay, Timur. "Cumhuriyet'in Eğitim Felsefesi Nasıl Oluşturdu?". Bilim ve Ütopya 15/ 182 (2009): 63-68.
- Karadağ, Engin, Nuri Baloğlu ve Sedat Kaya. "Okul Yöneticilerinin Eğitim Felsefesi Akımlarını Benimseme Düzeylerine İlişkin Ampirik Bir Çalışma". Kaygı: Uludağ Üniversitesi Felsefe Dergisi /12 (2009): 181-200.
- Karaduman, Betül ve Sedat Uçar. "Öğretmen Adaylarının Eğitim Felsefeleri ve Program Yönelimleri Üzerine Bir İnceleme". Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi 14/ 2 (2020): 1343-1380.
- Karahan, Şükran. "Maarif Çilemiz". İslam Medeniyeti Dergisi 2/ 23 (Eylül 1969): 35-35.
- Karakaya, Zeki. "Çocuk Felsefesi ve Çocuk Eğitimi". Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi 6/ 1 (2006): 23-37.
- Karakuş, Mehmet. "Kindi'nin Eğitim Felsefesi". Felsefe Dünyası / 71 (2020): 208-231.
- Karakuş, Mehmet. "Öğretmen Yetiştirmede Felsefenin Yeri ve Önemi". Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 1/ 31 (2006): 79-85.
- Karataş, Kasım. "Kültürel Değerlere Duyarlı Pedagojinin Temel Eğitime Yansımaları". Milli Eğitim Dergisi 49/ 228 (Kasım 2020): 107-127. <http://dx.doi.org/10.37669/milliegitim.611903>
- Kartal, Sadık. "Türkiye Cumhuriyeti'nin Eğitim İdeolojisi ve 'Andımız' Metni". Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi 6/ 12 (Ocak 2020): 25-31.
- Kavcar, Zehra. "Atatürk'ün Eğitim Görüşü". Öğretmen Dünyası 2/ 18 (1981): 9-10.
- Kavgaoğlu, Derya ve Seval Fer. "Örtük Program, Resmi Program ve Okul Dışı Etmenlerin Değerleri Kazandırma Etkililiğinin İncelenmesi". İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 7/ 2 (2020): 404-420.
- Kaya, Volkan Hasan, Zafer Bahçeci ve Elif Kaya. "Atatürk'ün Eğitime Bakışı Üzerine Bir Çalışma". Yükseköğretim ve Bilim Dergisi / 3 (Aralık 2016): 297-303.
- Hasan Kavruk ve Emine Özlek. "Fazıl Ahmet Aykaç'ın Eğitimle İlgili Görüşleri Üzerine Bir Araştırma". Tarih Okulu Dergisi 14/ 52 (2021): 1833 – 1860.
- Kaya, Murat. "Gençliğin Ruhsal Problemleri Çerçevesinde Hz. Peygamber'in Eğitim Anlayışı ve Uygulama Örnekleri". Diyanet İlmi Dergi 55/ 4 (2019): 951-973.
- Kaya, Murat. "Gençliğin Sosyal Problemleri Çerçevesinde Hz. Peygamber'in Eğitim Anlayışı ve Uygulama Örnekleri". HADITH / 2 (2019): 7-40.
- Kaya, Yahya Kemal. "Atatürk'ün Eğitim Görüşü ve Bugünkü Eğitimimiz". Amme İdaresi Dergisi 14/ 4 (1981): 75-86.
- Kaygısız, İbrahim. "Eğitim Felsefesi ve Türk Eğitim Sisteminin Felsefi Temelleri". Eğitim ve Yaşam (1997): 5-15
- Kaynar, Reşat. "Atatürk'ün Kültür ve Eğitim Anlayışı". Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi 2/ 6 (Temmuz 1986): 579-584.
- Keklik, Ebubekir. "Maarif Nazırı Emrullah Efendi ve Tuba Ağacı Nazariyesi: Eğitim Reformuna Nereden Başlamalı?" Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 11/2 (Kasım 2020): 79-96.
- Keklik, Ebubekir. "II. Meşrutiyet Döneminde Eğitim Tartışmaları: Ziya Gökalp, Millî Terbiye ve Satı Bey [el-Husrî]". Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 9/ 1 (Nisan 2018): 47-69.
- Kenan, Seyfi. "Türk Eğitim Düşüncesi ve Deneyiminin Dönüm Noktaları Üzerine Bir Çözümleme." Osmanlı Araştırmaları 41/ 41 (2013): 1-31.
- Kesgin, Safiye. "Batıcılık Akımı Temsilcilerinden Celal Nuri İleri'nin Eğitim Görüşleri". Dini Araştırmalar 16/ 42 (Haziran 2013): 166-189.

- Kesik, Fatma ve Arslan Bayram. "Eğitim Sisteminin Eleştirel Pedagoji Perspektifinden Bir Değerlendirmesi". Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 11/ 3 (Ağustos 2015): 900-921.
- Keyifli, Şükrü. "Hz. Peygamber'in Bazı Eğitici Davranışlarının Günümüze Yansıyan Yönleri". Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD) 13/ 2 (2013): 47-67.
- Kılbaş, Şükran. "Varoluşçu Eğitim Felsefesi Açısından Eğitsel Etkinlikler." Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2/ 19 (2001): 34-35.
- Kılıç, D. "Eğitim Programlarının Felsefi Boyutları". Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi 2/9 (2001): 387-394.
- Kılıç, Elife. "Platon'un Devlet Diyalogu Bağlamında Eğitim Anlayışı". Felsefe Arkivi / 45 (2016): 67-84.
- Kılıç, Eşref. "Atatürk'ün Eğitime İlişkin Görüşleri". Millî Eğitim / Özel Sayı (1981): 59-60.
- Kıyakürek, Mehmet Ali. "Eğitim Felsefe İlişkileri Üzerine". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 15/ 1 (1982): 67-75.
- Kızılaslan, Aydın, Ayşegül Avcı Tuncay ve Çiğdem Nilüfer Umar. "Kapsayıcı Pedagoji: Özel Gereksinimli Öğrencinin Psikopatolojik Analizi". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi 22/ 2 (Haziran 2021): 517-542. <http://dx.doi.org/10.21565/ozelgitimdergisi.606589>
- Kiraz, Ercan, Cennet Engin Demir, Meral Aksu, Ayşegül Daloğlu ve Soner Yıldırım. "Öğretmen Adaylarının Eğitim Görüşlerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi". İlköğretim Online 9/ 2 (2010): 526-540.
- Kirişçi Sarıkaya, Aylin. "Terbiyenin Sosyal ve Kültürel Temelleri 1". Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi 12/ 1 (Haziran 2021): 29-32.
- Kocaman, Ayşe Çiğdem. "Eğitimin Neliğine Felsefi Bir Bakış: Takiyettin Mengüşoğlu'nun İnsan ve Eğitim Görüşü". Dört Öge / 19 (2021): 49-75.
- Kocmanoğlu, Emine. "Eğitim Hakkında Görüşleri ve Ayşe Sıdika Hanım". Tarih ve Toplum 32/ 189 (1999): 51-55.
- Koç, Emel. "Yunus Emre Düşüncesinde Aşk ve Eğitim". Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi 9/ 26 (2003): 243—252.
- Komşu, Ufuk Cem. "Konfüçyüs ve Sokrates'in Eğitim Felsefelerinin Yetişkin Eğitimi Açısından Karşılaştırılması". Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi 12/ 4 (2011): 25-54.
- Kop, Yaşar. "Progressivizm ve Progressivizme Eleştirel Bir Yaklaşım". Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi 0/ 10 (2004): 270-288.
- Kop, Yaşar. "Safahat'a Göre Mehmet Akif'in Eğitim Anlayışı". Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 1/ 41 (2017): 363-377.
- Korkmaz, Mehmet. "Türk-İslam Eğitim Geleneğinde Öğretmen-Öğrenci İlişkilerinin Ahlaki Çerçevesi". MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi 9/ 1 (2020): 529-538.
- Korkmaz, Veli ve Şahin Oruç. "Selim Sırrı Tarcan ve 'İbtidâi Muallimlerine Öğütlerim' Adlı Eseri". International Journal of Social Science Research 4/ 1 (Mayıs 2015): 1-20.
- Kostik, Tamer. "Atatürk'ün Eğitim Görüşü". Öğretmen Dünyası 2/ 14 (1981): 5-6.
- Koyuncu, Mehmet Kasım ve Ahmet Şükrü Özdemir. "Matematik Eğitimi Felsefesi Üzerine Bir Literatür Taraması". International Journal of Social Sciences and Education Research 3/ 2 (2017): 1033-1040.
- Kotluk, Nihat ve Serhat Kocakaya. "Türkiye için Alternatif Bir Anlayış: Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitim". Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 15/ 1 (Kasım 2018): 749-789.
- Kozikoğlu, İshak ve Rezzan Zeliha Erden. "Öğretmen Adaylarının Eğitim Felsefesi İnançları ile Eleştirel Pedagojiye İlişkin Görüşleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". İlköğretim

- Online 17/ 3 (2018): 1566-1582.
- Kozikoğlu, İshak ve Nur Uygun. "Öğretmenlerin Benimsedikleri Eğitim Felsefeleri ile Eğitim Programı Tasarım Yaklaşımları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 47/ 2 (2018): 411-438.
- Köylü, Mustafa. "İbn Haldun'un Eğitim Anlayışı". Din Öğretimi Dergisi / 22 (1990): 59-63.
- Kumral, Orhan. "Eğitsel Düşünce ve Uygulamalar (EDU) Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi 4/ 2 (2014): 131-144.
- Kumral, Orhan. "Öğretmen Adaylarının Eğitim Felsefeleri: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği". HAYEF Journal of Education 12/ 2 (2015): 59-68.
- Kurt, İhsan. "Bir Toplumun Eğitim Felsefesinin Oluşmasında Din ve Ahlâkın Etkisi". Din Öğretimi Dergisi / 35 (1992): 30-34
- Kutlu, Halil İleriş. "Güvâhî'nin Pend-Nâme'sini İdealizm Bağlamında Okumak". Başkent University Journal of Education 6/ 2 (2019): 328-335.
- Kuyumcu, Yeşim. "Nasîruddîn Tûsî'nin Ahlâk-ı Nâsirî Eserinde Talim-Terbiye ve Tedris Üzerine Görüşleri". Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi 8/ 3 (Eylül 2021): 984-1001.
- Küçükaslan, Alaattin, Akif Akto, Turan Akman Erkilic ve Hicret Ulu. "İdealist ve Realist Eğitim Felsefelerinin Karşılaştırılması Üzerine Bir Değerlendirme". Electronic Journal of Education Sciences 10/ 19 (2021): 118-137.
- Metin Göksu, Meral. "Sınıf Dışı Öğrenme Ortamları: Köy Enstitüleri Örneği". Turkish History Education Journal 9/ 1 (2020): 1-16.
- Meşe, İlknur. "Taşra' Üniversitesinde Feminist Pedagoji: Ne Kadar Mümkün?". Fe Dergi 10/ 1 (Ocak 2018): 66-78. http://dx.doi.org/10.1501/Fe0001_0000000197
- Meydan, Hasan. "Son Dönem Osmanlı Mütefekkirlerinden Abdullah Şevket'in Ahlak ve Terbiyeye İlişkin Görüşleri Üzerine Bir Değerlendirme". BEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi 4/ 2 (Haziran 2017): 133-156.
- Meydan, Hasan. "Osmanlı Son Döneminden Ahlak ve Terbiye'ye İki Farklı Yaklaşım: Abdullah Şevket ve Mehmet Hazık'ın Ahlak ve Terbiye Anlayışları Üzerine Bir Karşılaştırma". Tarih Okulu Dergisi 10/ 29 (2017): 1 – 22.
- Miller, Ron. "Eğitim Alternatifleri Niçin Var?". Alternatif Eğitim e- Dergisi /1 (2010): 24-26.
- Miller, Ron. "Bütüncül Eğitimin Felsefi Kaynakları". Değerler Eğitimi Dergisi 3/ 10 (Temmuz 2005): 35-42.
- Muşta, Muammer C. "Sekülerleşme Laiklik Demokrasi ve Eğitim." Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 40/ 1 (1999): 461-473.
- Namal, Yücel ve Duygu Kartal İncebacak. "İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim Anlayışı ile MEB 2023 Eğitim Vizyonunun Karşılaştırılması". Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi E-Dergisi 8/ 1 (2021): 30-57.
- Nami, Kazım ve Şeref Göküş. "Dinî Terbiye, Dinî Tedris". Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 31/ 31 (Haziran 2014): 311-322.
- Nural, Eşref ve Hüseyin Durguter. "Hz. Muhammed Sallallahü Aleyhi Vesellem'in Eğitim Liderliği". Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2/ 1 (2016): 26-53.
- Ocak, Gürbüz. "Eğitim Programlarına Felsefi ve Kültürel Temelin Etkileri". Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi 8/ 1 (2011): 1-19.
- Oflaz, Abdulhalim. "Çocuk Eğitimi/Terbiyesi'nde Nebevî Metod". Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi / 11 (Nisan 2017): 287-306.
- Oğuz, Aytunga, Yahya Altinkurt, Kürşad Yılmaz ve Sebahat Hatipoğlu. "Öğretmenlerin Eğitim İnançları ile Öğrenen Özerkliğini Destekleme Davranışları Arasındaki İlişki". Turkish Journal of Educational Studies 1/ 1 (2014): 37-78.
- Okçabol, Rıfat. "Geçmişten Bugüne Eğitim Felsefesi". İktisat Dergisi / 364 (1997): 31-35.

- Okumuşlar, Muhiddin. "Kur'an'da Tebliğ, Davet ve Emir-Nehiy Kavramlarının Eğitim Felsefesi Açısından Değerlendirilmesi". *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 7/ 1 (2007): 93-104.
- Okumuşlar, Muhiddin ve Sümeyra Bilecik. "Kültürel Din Pedagojisi". *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 23/ 3 (Aralık 2019): 1279-1292. <http://dx.doi.org/10.18505/cuid.589992>.
- Okur, Mehmet. "Milli Mücadele ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Milli ve Modern Bir Eğitim Sistemi Oluşturma Çabaları". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 5/ 1 (2005): 199-217.
- Okutan, Mehmet. "Mehmet Akif'in Eğitim Felsefesi". *Millî Kültür* / 57 (1987): 82-86.
- Ödemiş, İbrahim. "Enderun Mektebi ve Demokratik Eğitim Modeli Perspektifinden Mesleki Eğitim: Teorik Bir Çözümleme". *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* 3/ 3 (2014): 65-75.
- Öge, Zafer. "Elmalılı Hamdi Yazır'ın Eğitim (Terbiye) Anlayışı ve Eserlerinin Eğitim Özellikleri". *Mehir* / 4 (1999): 56-65.
- Öymen, Hıfzırahman Raşit. "Atatürk'ün Türk Eğitimini Etkileyen Görüşleri". *Eğitim Hareketleri* 20/ 244-245 (1975): 1-8.
- Öymen, Hıfzırahman Raşit. "Halkevlerinin Eğitim Felsefesi". *Eğitim Hareketleri* 12/ 140-141 (1966): 4-7.
- Öymen, Hıfzırahman Raşit. "Halkevlerinin Eğitim Felsefesi". *Halkevleri Dergisi* (1966): 11-12.
- Öymen, Münir Raşit. "Cumhuriyet'in 50. Yılı Kutlarken Türkiye'de Vatandaşlık Eğitimi ve Millî Terbiye Anlayışları". *Eğitim Hareketleri*, 19/ 220-221 (1973): 11-16.
- Özaydınlık, Kevser Baykara, Yüksel Baykara Acar ve Hakan Acar. "Sosyal Hizmet Öğretim Elemanlarının Eğitim Felsefelerine İlişkin Bir Araştırma". *Electronic Journal of Education Sciences* 3/ 5 (2014): 1-11.
- Özbaş, Banu Çulha. "Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adayların Felsefi Bakış Açılarının Öğretmenlik Eğitimi Sürecinde İncelenmesi." *The Journal of Turkish Social Research* 19/ 1 (2015): 117-138.
- Özcan, Ali Osman. "Atatürk'ün Eğitim Görüşü". *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 1/ 1 (2013): 116-128.
- Özçelik, İsmail. "Atatürk Eğitim Felsefesi". *Çağdaş Eğitim* 16/ 162 (1991): 9-11.
- Özdemir, Fuat. "Karacaoğlan'ın Dünya Görüşü ve Eğitim Anlayışı". *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 3/ 3 (1995): 23-26.
- Özdemir, Osman. "Psikiyatride Akademik Terbiye veya Pedagojik Psikiyatri". *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 8/ 3 (Eylül 2016): 303-308. <http://dx.doi.org/10.18863/pgy.238192>
- Özen Baykent, Ufuk. "Yabancı Dil Öğretim Yöntemlerine Felsefe Bir Bakış". *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi* / 66 (2018): 35-43.
- Özgür, İbrahim N. "Eğitim Felsefesi". *Ülkücü Öğretmen* 9/ 101 (1967): 20-21.
- Özgür, İbrahim N. "Nasıl Bir Eğitim Felsefesi?". *Eğitim Öğretim* 21/ 248 (1980): 5-15.
- Özkan, Murat Sultan. "Thomas More, Francis Bacon ve Tommaso Campanella'nın Ütopyalarında Bilim ve Eğitim Felsefesi". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 21/ 2 (2017): 609-624.
- Özlu, Hüsnü. "Atatürk'ün 'Ta'lim ve Terbiye-i Askeriyye Hakkında Nokta-i Nazarlar' Adlı Eserinin Liderlik ve Eğitim Anlayışı Açısından Analizi". *Atatürk Yolu Dergisi* 13/ 49 (Eylül 2012): 217-240. http://dx.doi.org/10.1501/Tite_0000000357
- Özpolat, Abdulvahap. "Bir Toplumsal Değişme Paradigması Olarak Demokrasinin Eğitime Yansımaları: Demokratik Eğitim". *Millî Eğitim* /185 (2010): 365-381.
- Özsarı, Mustafa. "Cumhuriyet Döneminde İzmir'de Bir Pedagoji Okulu: Mustafa Rahmi ve Çevresi". *Akademik Kaynak* 5/ 10-11 (Aralık 2019): 21-32.

- Özüçetin, Yaşar. "Türkiye Büyük Millet Meclisi Birinci Döneminde Maarifçiler". Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi 14/ 42 (Mayıs 1998): 871-887.
- Öztürk, Faruk. "İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim Felsefesinde 'İman' ve 'Ahlak' Kavramı". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 41/ 1 (Mayıs 2008): 223-239.
- Öztürk, Murat. "İbn Tufeyl'in Doğaya Dönük Eğitim ve Felsefe Anlayışını Aktardığı Hay Bin Yakzan Adlı Felsefi Romanı Üzerine Bir İnceleme". HAYEF Journal of Education 12/ 1 (Haziran 2015): 1-8.
- Öztürk Fidan, İnci. "Hedonizmden Püritanizme: Eğitim Felsefesine İlişkin Bir Değerlendirme". Anemon: Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 5/ 3 (2017): 597-621.
- Öztürk, Rıdvan ve Nurbolat Sembi. "Kazak Millî Şairi Abay (İbrahim) Kunanbayev'in Pedagojik Görüşleri Üzerine Bir İnceleme". Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi / 41 (Mayıs 2017): 39-51. <http://dx.doi.org/10.21563/sutad.317755>
- Öztürk, Kurtuluş ve Seyfi Kenan. "II. Meşrutiyet Dönemi Süreli Yayınlarında Yeni Eğitim Arayışları ve Modern Birey Düşüncesi". Osmanlı Araştırmaları 60/ 60 (Aralık 2023): 217-252. <http://dx.doi.org/10.18589/oa.1225434>
- Öztürk, Temel. "Türk Kültüründe Pedagoji Eğitimi Açısından Ahlâk-ı Alâî: Çocuk Terbiyesinin Adabı". BELLETEN 78/ 283 (Aralık 2014): 931-954. <http://dx.doi.org/10.37879/belleten.2014.931>
- Parladır, Selâhattin. "Hz. Peygamber Devrindeki Eğitim Anlayışı ve İşleyişi". Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi / 1 (1983): 259-284.
- Parlatır, Selâhattin. "Terbiye Meselesi". İslam Medeniyeti Dergisi 1/ 3 (Ekim 1967): 30-32.
- Sadık, Fatma. "Pedagojik Formasyon Sertifika Programı Öğrencilerinin Eğitim İnançlarının İncelenmesi". Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 48/ 1 (2019): 757-786.
- Sağbaş, Nuray Özge ve Murat Özdemir. "Türk Eğitim Sistemindeki Kozmik Yapının Felsefi". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi / (2021): 1-25.
- Sarı, Muhammed. "Yeni Türk Devletinin İlk Maarif Vekâleti (Kuruluşu ve Çalışmaları 1920-1923)". Atatürk Yolu Dergisi 14/ 54 (Mart 2014): 169-194. http://dx.doi.org/10.1501/Tite_0000000408
- Sarıbaş, Süleyman ve Gonca Babadağ. "Temel Eğitimin Temel Sorunları". Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi 3/ 1 (2015): 18-34.
- Saygılı, Serdar. "Paul Karl Feyerabend'in Çoğulcu Eğitim Felsefesi". Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 16/ 2 (2012): 87-98.
- Sayın, Gülşen. "Maâriften Eğitime: Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Eğitim Düşüncesinde Dönüşüm". İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 7/ 2 (Nisan 2017): 145-152.
- Selçuk, Sefa ve Mehmet Hakan Özçelik. "Gaspıralı İsmail Bey ve Modern Eğitim Anlayışı". Aydın Türklük Bilgisi 6/ 1 (2020): 71-84.
- Selçuk, Mustafa. "Harb-i Umumi, Eğitim ve Toplum: Bir Neslin Yok Oluşu". Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ 13/ 18 (Mayıs 2015): 465-506. <http://dx.doi.org/10.17518/caty.65684>
- Seven, M. Ali. "Eğitimde Bilginin Felsefi Temelleri". Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 4/ 2 (2004): 197-207.
- Solmaz, Süleyman. "Sinan Paşa'nın Maârif-Nâmesi'nde İdeal İnsan". Türk Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi 1/ 12 (Nisan 2018): 106-117.
- Sönmez Ektem, Işıl. "Öğretmen Adaylarının Eğitim Felsefesi İnançları ve Demokratik Tutumları Arasındaki İlişki". Kastamonu Eğitim Dergisi 27/ 6 (2019): 2391-2402.
- Sönmez, Selâmi. "Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Eğitim Felsefesi, Amacı ve Politikası". Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi 9/ 19 (2002): 305-330.

- Sönmez, Selâmi. "Eğitim Felsefesi Bakışı ile Çağdaş Türk Öğretmeni Profili". Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi 0/ 22 (2011):
- Sönmez, Selami. "Türk Öğretmen Yetiştirme (Öğretmen Okulları) Felsefesi". SAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi /14 (2007): 230-239.
- Söylemez, Mikail. "Eğitimimizin Yeniden İnşasında Özgün Bir Proje: Necmettin Tozlu'nun Kâmil İnsan Yetiştirme Felsefesi Üzerine Bir İnceleme". Felsefe Dünyası / 63 (2016): 57-75.
- Sözer, Mehmet Akif ve Burcu Sel. "John Dewey'in Görüşlerinin Ontolojik ve Epistemolojik Temelde İrdelenmesi". Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi 16/ 3 (2015): 313-327.
- Sunar, Cavit. "Aşk'ın Terbiyede Rolü". Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 25/ 3-4 (Aralık 1981): 95-128.
- Sunar, Cavit. "Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Terbiye Kuralları". Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 24/ 1-2 (Haziran 1981): 127-150.
- Sümertaş, Burhan. "Eğitim Öğretim İlkeleri Terbiye ve Talim Umdeleri". İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi 1/ 2 (Haziran 2012): 377-396.
- Şahin, İsmet. "Hümanizm ve Eğitim". Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi 3/ 11 (2005): 47-55.
- Şahin, M. Cem. "Ziya Gökalp'in Düşünce Sisteminde Din, Eğitim ve Kültür". EKEV Akademi Dergisi 15/ 48 (2011): 363-378.
- Şahin, Muhittin. "Eğitime İşlevselci Bir Yaklaşımla Kant Okuması". Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 4/ 8 (2015): 87-100.
- Şanal, Mustafa ve Mustafa Güçlü. "Türk Eğitim Tarihinin Tozlu Sayfalarına Sıkışıp Kalan Aydın Bir Kadın Eğitimci: Ayşe Sıdika Hanım (1872-1903), Öğretmen ve Öğretmenlik Mesleğine Bakışı". OPUS International Journal of Society Researches 6/ 10 (Haziran 2016): 233-250.
- Şanal, Mustafa. "Bir Osmanlı Eğitimcisi: Abdullah Vehbi Bey ve 'Usul-i İbtidai Yahut Muallimlere Rehnüma' Adlı Eseri". İdrak Dini Araştırmalar Dergisi 1/ 1 (Haziran 2021): 77-94.
- Şengül, Abdullah. "Necip Fazıl Kısakürek'in Yazılarında Eğitim Sorunu". Milli Eğitim Dergisi 45/ 206 (Mayıs 2015): 54-68.
- Şenkaloğlu, Sevcan. "Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Türk Eğitim Sistemi ve Sorunları". Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi 6/ 1 (2021): 24-36.
- Şimşek, Ayşe ve Sadık Kartal. "Türkiye Eğitim Sisteminin Amaçlarında Felsefi Akımlar". Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 12/ 65 (2019): 873-880.
- Şimşek, Ufuk, Birgül Küçük ve Yavuz Topkaya. "Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikalarının İdeolojik Temelleri". Turkish Studies 7/ 4 (2012): 2809-2823.
- Tak, İsa. "Atatürk Dönemi Eğitim Politikasının Cumhuriyetçi Karakteri". Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi 2/ 1 (2007): 120-135.
- Tan, Çetin, Burhan Akpınar ve Yusuf Gezer. "İbrahim Hakkı'nın Talim, Terbiye ve İrşada Yönelik Görüşlerinin Eğitim Bilim Perspektifinden Değerlendirilmesi". Bayburt Eğitim Fakültesi 9/ 2 (2014): 193-209
- Tarhan, Murat, Fahri Kılıç ve Mehmet Solak. "Altın Yaprak Dergisi (1925): Ahmet İzzet ve Mehmet Zekâi Bey'in Kaleminden 'Terbiye Notları'". Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 16/ 4 (Ocak 2016): 1795-1812.
- Taş, Sait. "Yenilikçi Bir Eğitim Anlayışı: Zilsiz Okul". Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi 2010/ 22 (2010): 207-226.
- Tascier, Feysel. "Krishnamurti'nin Eğitim Anlayışı". Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi 5/ 4 (2021): 1177-1204.
- Taşdelen, Vefa. "Necmettin Tozlu'nun Eserlerinde Düşünce, Değer ve Otantisite". MANAS

- Sosyal Araştırmalar Dergisi 8/ 3 (2019): 2967-2978.
- Taşdelen, Vefa. "Eğitimde Kuram ve Uygulama Bağının Kurulmasına Yönelik Felsefi Bir Araştırma." Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 36/ 1-2 (2003): 151-166.
- Taşdelen, Vefa. "Din Eğitimi ve Bireysel Otonomi: Felsefi Perspektif". Çocuk ve Medeniyet 6/ 12 (Aralık 2021): 101-119.
- Taşdemir, Mehmet. "Okul ve Okul Programı Felsefesinin Değerlendirmesinde Wiles And Bondi'nin Yaklaşımı". Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi 14/ 54 (2015): 19-45.
- Taşdemirci, Ersoy. "20. Yüzyılda Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Sisteminde Çağdaş Pedagoji Akımları". Erdem 14/ 40 (Ocak 2002): 269-304.
- Taşgetiren, Ömer. "Nurettin Topçu'nun Eğitim Anlayışında Liberal Etkiler". Muhafazakâr Düşünce 16/ 57 (2019): 43-60.
- Taşkın, Tuğba. "Fizik, Kimya ve Biyoloji Öğretmenlerinin Eğitim Felsefesi Tercihlerinin ve Bilimsel Epistemolojik İnançlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi". Eğitimde Kuram ve Uygulama 16/ 1 (2020): 1-19.
- Tek, Akın ve Süleyman Dulkar. "Türkiye'nin Eğitimde Modernleşme Süreci Aralığından Bozkırdaki Çekirdek Romanına Bakış: Köy Enstitüleri". Talim 4/ 2 (2021): 45-54.
- Tekin, Seher ve Ahmet Üstün. "Amasya Eğitim Fakültesi Öğretmen Adaylarının Eğitim Süreci Hakkındaki Felsefi Tercihlerinin Tespiti". Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi 25 (2008): 145-158.
- Tekkeli, Hazal Sema ve Akif Akto. "Sigmund Freud'un Görüşlerinin Eğitime Yansımaları". e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi 14/ 3 (2022): 964 – 982.
- Teoman, Zeki. "Atatürk'ün Eğitim-Öğretim Görüşleri". Eflatun 17/ 204 (1985): 14.
- Tezcan, Mahmut. "Atatürk'ün Eğitim Anlayışına Felsefi ve Sosyolojik Bir Yaklaşım". Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi 5/ 15 (1989): 557-594.
- Tezcan, Mahmut. "İbni Haldun'un Eğitime İlişkin Görüşleri". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 14/ 1-2 (1981): 205-212.
- Tolun, Haydar. "Aristo'nun Eğitim Felsefesi". Bugünkü Terbiye / 2 (1958): 3-7.
- Toprak, Salih. "Farabi'nin Eğitim Anlayışı". Genç Mütefekkirler Dergisi 1/ 2 (2020): 136-149.
- Toprakçı, Erdal ve Gözde Yılmaz. "İsmet İnönü'nün Eğitim Felsefesi (Konuşmaları ve Yazdıkları Işığında Nitel Bir Analiz)". MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi 4/ 2 (2015): 155-182.
- Toprakçı, Erdal. "Atatürk'ün Eğitim Felsefesi (Atatürk'ün Söyledikleri ve Yazdıkları Işığında)". e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi 2/ 4 (2011): 1-27.
- Topsakal, Cem. "Orhun Yazıtlarının Eğitim Bilimleri Açısından İncelenmesi". Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 4/ 8 (2018): 296-312.
- Tozlu, Necmettin. "Necmettin Tozlu ile Eğitim Meselelerimiz Üzerine". Muhafazakâr Düşünce Dergisi 2/ 6 (2005): 141-154.
- Tozlu, Necmettin. "İkbal'in Eğitim Felsefesi". Felsefe Dünyası / 16 (1995): 21-39.
- Tozlu, Necmettin. "İnsan Yetiştirme Modelimiz, Geleceğimiz ve Eğitim Felsefemiz". TYB Akademi 5/ 13 (2015): 15-25.
- Tozlu, Necmettin. "İvan İllich'in Okulsuz Toplumu veya Liberal Eğitim Anlayışının Radikal Eleştirisi Üzerine". Felsefe Dünyası / 10 (1993):
- Tozlu, Necmettin. "Değişen Dünyada Eğitime Bıçılan Rol." TYB Akademi 5/ 13 (2015): 11-14.
- Tunca, Nihal, Senar Alkın Şahin ve Aytunga Oğuz. "Öğretmenlerin Eğitim İnançları ile Meslekî Değerleri Arasındaki İlişki". Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi 5/ 1 (2015): 11-47.

- Tuncel, Gül. "Öğretmenlerin Kendi Eğitim Felsefelerini İnşa Etmeleri Üzerine". Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi 0/ 10 (2004): 223-242.
- Tuncel, Gül ve Cemil Öztürk. "Köy Enstitüleri Modelinin Eğitim Felsefesi Üzerine Bir Değerlendirme". Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2/ 26 (2004): 36-42.
- Tural, Murat. "Geç Antik Çağ'da Hristiyan Eğitiminin Ruhu ve Manastırlarda Eğitim Anlayışı". Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi 3/ 2 (2017): 253-277.
- Turan, Sevgi. "Eğitimde 20.yy Kuram(cı)larına Aykırı bir Dijital Dönüşüm Olanaklı mı?". Tıp Eğitimi Dünyası 19/ 59 (2020): 5-17.
- Tural, Ayşegül. "Türk Eğitim Tarihinde Alternatif Bir Model: Köy Enstitüleri". Manisa Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 4/ 2 (2016): 16-21.
- Turanalp, M. Fatih. "Din ve Eğitim Bağlamında "Yorgunluk Toplumu"". Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 48/ 48 (2019): 227-278.
- Tutkun, Ömer F. "21. Yüzyılda Eğitim Programının Felsefi Boyutları". Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi 30/ 3 (2010): 993-1016.
- Tüfenkçi, Semra ve Mustafa Çetin. "Rousseau'da İnsan Doğası ve Değerler Eğitimi." Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 16/ 32 (2017): 487-506.
- Türkmen, Faik. "Eğitim Felsefesi". Ordu Dergisi 77-78/ 188-189 (1958): 48-71.
- Uçak, Selim ve Hasan Haluk Erdem. "Eğitimde Yeni Bir Yön Arayışı Bağlamında "21. Yüzyıl Becerileri ve Eğitim Felsefesi"". Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi 6/ 1 (2020): 76-93.
- Uğurlu, Celal Teyyar ve Hilal Çalmaşur. "Öğretmenlerin ve Öğretmen Adaylarının Eğitim İnançlarına İlişkin Görüşleri: Bir Karma Yöntem Çalışması". Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi / 25 (2017): 215-258.
- Ulu, Hicret, Akif Akto ve Alaattin Küçükaskan. "Spiritüalist Eğitim Felsefesi ile Natüralist Eğitim Felsefesinin Karşılaştırılması". Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi (Journal of International Social Research) 14/ 81 (2021): 36-50.
- Ulubey, Özgür ve Necdet Aykaç. "Türkiye Cumhuriyetin İlanından 2005'e Eğitim Felsefelerinin İlkokul Programlarına Yansımaları". Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 13/ 3 (2017): 1173-1202.
- Uluçay, Mustafa. "Eğitimde Gelenekten Faydalanma: Nasreddin Hoca Örneği". The Journal of Social Science 2/ 3 (2018): 117-125.
- Uludağ, Zekeriya. "Şehbender-Zâde Filibeli Ahmet Hilmi'nin Eğitime Bakışı." Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 9 (1994): 233-245.
- Uludağ, Zekeriya. "Postmodern Pedagoji". Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty 10/ 1 (Kasım 2014): 391-443.
- Uludağ, Zekeriyya ve Ali Yılmaz. "Eğitime Yeni Bakışlar ve Alternatif Düşünceler". Milli Eğitim Dergisi 48/ 223 (Ağustos 2019): 341-360.
- Usta, Mehmet Emin. "Siyasi Parti Programlarına Göre Eğitim Politikaları". TYB Akademi 5/ 13 (2015): 55-74.
- Uygun, Selçuk. "Halil Fikret Kanad'ın Milliyet İdeali ve Topyekün Millî Terbiye Yaklaşımı". Liberal Düşünce Dergisi / 108 (Aralık 2022): 85-107. <http://dx.doi.org/10.36484/liberal.1121692>
- Uysal, Ahmet. "Millî Eğitimin Ortaya Çıkışı". Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 23/ 44 (2020): 747-781.
- Uysal, Enver. "Eğitim'e Felsefi Antropoloji Çerçevesinde Kavramsal Bir Yaklaşım". Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 8/ 2 (Aralık 2004): 81-100.
- Üke, Meryem. "Emrullah Efendi ve Tuba Ağacı Nazariyesi". Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi / 12 (Eylül 2008): 653-664.
- Ülken, Hilmi Ziya. "Eğitim Felsefesi". Teknik Öğretmen / 172 (1971): 2.

- Ülken, Hilmi Ziya. "Eğitim Felsefesi". Meslekî ve Teknik Öğretim 19/ 226 (1971): 41-42.
- Ülken, Yüksel. "Atatürk'te Eğitim, Bilim ve Teknik Anlayışı". Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi / 4 (1988): 551-556.
- Ümüt Akagündüz. "Düşünce Tarihimizin Eğitimi Simalarından Ayşe Sıdıka Hanım ve Usûl-i Talim ve Terbiye Dersleri Adlı Eseri". Folklor/Edebiyat 21/ 81 (2015): 87 - 106.
- Ünder, Hasan. "Platon'un Devletinde Eğitim ve İnsan Doğası". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 26/ 1 (1993): 185-201.
- Vâhid, Yusuf. "İslâm Eğitim Felsefesi Mutlaka Doktriner Düşünceye Yol Açarmı?", İslâmî Sosyal Bilimler Dergisi 3/ 4 (1995): 59-68.
- Varlıkgörücü, Nurcan ve Mehmet Şahin. "Radikal Felsefe, Eleştirel Pedagoji ve Okulsuz Toplum". Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi 7/ 3 (2018): 75-82.
- Varol, Hüseyin. "Gençlik, Sevgi, Terbiye ve Olgun İnsan". Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 0/ 7 (Aralık 1987): 235-257.
- Varol, Hüseyin. "Pedagoji Gözüyle Kur'anı Kerim 1". İslam Medeniyeti Dergisi 3/ 31 (Mayıs 1973): 38-42.
- Varol, Hüseyin. "Pedagoji Gözüyle Kur'anı Kerim 2". İslam Medeniyeti Dergisi 3/ 32 (Haziran 1973): 31-34.
- Yağcı, Esed. "Demokrasi ve Eğitim". Eğitim ve Bilim 22/ 107 (1998): 15-22.
- Yahya, Akyüz. "Mehmet Akif'in Eğitim Görüşleri ve Türk Eğitim Tarihindeki Yeri". Milli Eğitim / 67 (1986): 18-23.
- Yahya, Akyüz. "Sadi'nin Eğitimsel Görüşleri". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 2/ 1-14 (1969): 73-82.
- Yakar, Ali. "Geleceğin Eğitimi Üzerine Program ve Tasarım Modeli Önerileri: 'Yaşamsal Eğitim Programları' ve 'Yaşamsal Öğretim Tasarımları'". Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 3/ 2 (2016): 1-15.
- Yakut, Emrullah. "Klasik Türk ve Fars Edebiyatlarında Çocuğun Eğitilebilirliği ve Bir Mübalağa Unsuru Olarak Terbiye". Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi / 43 (Mart 2021): 179-190. <http://dx.doi.org/10.30794/pausbed.697204>.
- Yalçın, Mikdat. "İslâmî Ahlâk Eğitim Felsefesi". Diyanet 14/ 5 (1975): 300-320.
- Yanardağ, Ayşe. "Millî Terbiye Hedefleri – Reşit". Turkish History Education Journal 6/ 2 (Ekim 2017): 438-468.
- Yanardağ, Ayşe. "Erken Cumhuriyet Dönemi Millî Eğitim Tartışmalarında Ali Haydar Bey'in 'Millî Terbiye' Başlıklı Raporu". Atatürk Yolu Dergisi 16/ 63 (Eylül 2018): 387-418. http://dx.doi.org/10.1501/Tite_0000000518
- Yapıcı, Şenay. "Öğretmen ve Öğretmen Adaylarının Eğitim Felsefeleri". Turkish Studies 8/ 8 (2013): 1431-1452.
- Yaralı, Dilek. "Öğretmen Adaylarının Eğitim İnançlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Kafkas Üniversitesi Örneği)". Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi 15/ 29 (2020): 160-185.
- Yaraloğlu, Osman. "Eğitim Felsefesi ve Atatürk'ün Eğitim Görüşü". Askeri Hava Dergisi 65/ 301 (1988): 43-48.
- Yargı, Enver ve Sadık Yüksel Sıvacı. "Öğretim Elemanlarının İhtiyaç Belirleme Eğilimleri ile Eğitim Felsefesi İnançları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 7/ 1 (2021): 65-84.
- Yavaş, Tuba, Bahar Aygün ve Hüseyin Ulak. "Türk Millî Eğitim Sisteminin Amaçladığı İnsan Profili: Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Temelinde Bir Değerlendirme". Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi 4/ 1 (2021): 42-56.
- Yayla, Ahmet. "Eğitimin Felsefi Temelleri". Pegem Atıf İndeksi (2017):21-46.

- Yazgan, Nesibe. "Anadolu'da Maarif Nasıl Taammüm Edebilir?". Sakarya University Journal of Education 2/ 2 (Ocak 2013): 103-105.
- Yazıcı, Tarkan. "Müzik Öğretmeni Adaylarının Eğitim Felsefesi İnançları". Kastamonu Eğitim Dergisi 25/ 2 (2017): 627-642.
- Yeşilçayır, Celal. "Farabi'nin Eğitim Felsefesi Bağlamında Din ve Felsefeyi Konumlandırışı". Kilikya Felsefe Dergisi / 1 (2021): 52-64.
- Yeşilçayır, Celal. "Eğitim Felsefesi Bağlamında Necmettin Tozlu'nun Önemi". Disiplinlerarası Sosyal Bilimler Dergisi /2 (2017): 65-77.
- Yeşiltaş, Namık Kemal ve Selahattin Kaymakçı. "John Dewey'nin Eğitim Anlayışı ve Sosyal Bilgiler Eğitimine Yönelik Bazı Örnek Uygulamaları". Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 1/ 4 (2009): 227-242.
- Yıldırım, Kevser. "Öğrenen Öğretmen, 'Cahil Hoca' Olabilir mi?". Alanyazın 1/ 2 (2020): 70-74.
- Yılmaz, Emrullah. "Öğretmen Adaylarının Benimsedikleri Eğitim Felsefeleri ile Başarı Motivasyonları Arasındaki İlişkiler". Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 6/ 3 (2017): 1420-1429.
- Yılmaz, Kürşad. "Eğitim Fakülteleri Yeni Bir Eğitim Felsefesi Oluşturabilir Mi?". Türkiye Eğitim Dergisi 2/ 1 (2017): 22-41.
- Yılmaz, Kürşad ve M. Fethullah Tosun. "Öğretmenlerin Eğitim İnançları ile Öğretmen Öğrenci İlişkilerine Yönelik Görüşleri Arasındaki İlişki". Eğitim Öğretim Araştırmaları Dergisi 2/4 (2013): 205-218.
- Yılmaz, Kürşad, Yahya Altınkurt ve Ömay Çokluk. "Eğitim İnançları Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması". Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 11/ 1 (2011), 335-350.
- Yılmaz, Yasemin ve Enver Uysal. "Taşköprülüzâde'de Eğitimin İlkesi Olarak Sevgi". Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 3/ 1 (Haziran 2019): 209-232. <http://dx.doi.org/10.30561/sinopusd.511529>
- Yılmaz, Zafer. "Aristoteles'in Eğitim Anlayışı". Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi 0/ 10 (2004): 148-159.
- Yılmaz, Zafer. "Paulo Freire'nin Felsefesinde Özgürleşmenin Aracı Olarak Eğitim". FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi / 22 (2016): 299-313.
- Yinilmez Akagündüz, Seval ve Ayşe Soylu. "Eğitim Felsefesi Dersi Kapsamında 'İnsan Doğası' Sorunsalının Öğretmen Adaylarının Mesleki Kimliklerine Yansımaları". International Journal of Eurasian Education and Culture 6/12 (2021): 310-331.
- Yinilmez Akagündüz, Seval. "Mehmet Emin Erişirgil'in 'Terbiye ve Felsefe' Adlı Makalesinden Hareketle Günümüzde Eğitim-Felsefe İlişkisi Üzerine Bir İnceleme". Turkish History Education Journal 5/ 2 (Ekim 2016): 630-642.
- Yokuş, Gürol. "Eğitim Felsefesi Dersindeki Sinematografik Deneyimler Üzerine Öğretmen Adaylarının Görüşlerinin İncelenmesi: 'Yavaş Bakış'". Journal of Advanced Education Studies 2/ 2 (2020): 158-172.
- Yokuş, Tuba. "Müzik Öğretmeni Adaylarının Benimsedikleri Eğitim Felsefelerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi". Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 3/ 1 (2016): 26-36.
- Yücel, Tülay. "Modern İslam Düşüncesinde Eğitim Anlayışı (Fazlur Rahman Muhammed İkbâl ve Cemaleddin Afgani Örneği)". İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi 9/ 2 (2020): 1173-1199.
- Yüksel, Ahmet Halûk. "Atatürkçü Düşünce Sistemine Dayalı Eğitim Anlayışı ve Eğitim İletişimi". Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi 5/ 5 (1989): 329-345.
- Yürük, Tuğrul, Yıldız Kızılabdullah ve Aygül Düzenli. "Hasan Sabri Ayvazov'un (1878-1938)

Usûl-i Tadrîs ve Ta'lim Terbiye Adlı Eserinin Din Eğitimi Açısından İncelenmesi".
Bilimname / 47 (Nisan 2022): 519-546. <http://dx.doi.org/10.28949/bilimname.1058975>

Zabun, Engin. "Mustafa Necati ve Eğitim Felsefesi". Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi 6/ 2 (Aralık 2022): 322-330.

Zakir, Nurəliyeva Mehriban. "Maria Montessori Eğitim Metodu". Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi 6/ 12 (2019): 59-62.

3. Kitaplar

Ada, Sefer. Eğitim Felsefesi. Nobel Akademik Yayıncılık, 2021.

Adem, Mahmut. Atatürkçü Düşünce Işığında Eğitim Politikamız. İstanbul: Cumhuriyet, 2000.

Akdağ, Bülent. Eğitime Felsefeyle Bakmak. İstanbul: Sobil Yayıncılık, 2011.

Alıncıgüzel, İzzettin. Çağdaş Okulda Eğitim ve Öğretim. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 1999.

Alkan, Cevat. Eğitim Felsefesi. Bursa: Uludağ Üniversitesi, 1983.

Alkayış, Ahmet. Çağdaş Sorunlar Karşısında İnsan ve Eğitim. Ankara: Astana Yayınları, 2020.

Akar, İlhan. İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim ve Kültür Görüşleri Üzerine Bir Araştırma. Ankara: Siyasal Kitabevi, 1994.

Akçay, Tahsin. Eğitimde Temel Boyut İnsan. İstanbul: Yağmur Yayınları, 2012.

Akdeniz, Sabri. Toplumumuz ve Eğitim. İstanbul: İktisadi Yayınlar, 1982.

Akgündüz, Hasan. Hürafe ve Gerçek İkileminde Eğitim: Eğitime Kuramsal ve Tarihsel Yaklaşımlar. Erol Şahnacı (ed.). İstanbul: Hayat Akademi, 2013.

Akyüz, Hüseyin. Türk Eğitimcileri. Ankara: MEB Yayınları, 2001.

Aral, Vecdi. Yaşamda Eğitim ve Öğrenim. İstanbul: Filiz Yayınları, 2003.

Arıbaş, Sabahattin. Mehmet Akif'in Eğitim Üzerine Düşünceleri. İstanbul: Medeniyet Yayınları, 1992.

Anğ, Tüten. Felsefe Eğitim Tarih ve İnsan Üzerine Düşünceler. Toroslu Kitaplığı, 2006.

Arslanoğlu, İbrahim. Eğitim Felsefesi. Ankara: Nobel Akademi Yayınları, 2012.

Aruç, Numan Yusuf. İbn Rüşd'ün Eğitim Felsefesi. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2004.

Ata, Bahri (ed.). Fichte'nin Eğitim Üzerine Düşünceleri ve Türkiye'deki Yansımaları. Ankara: Pegem Akademi, 2009.

Ata, Bahri (ed.). Ignatius Loyola ve Cizvit Okullarının Eğitim Anlayışı. Ankara Pegem Akademi Yayıncılık, 2016.

Ata, Bahri (ed.). Emile Durkheim: Üçüncü Fransa Cumhuriyeti'nde Öğretmenlerin Eğitimcisi ve Eğitim Görüşleri. Ankara: Pegem Yayınları, 2013.

Atalar, Kürşad. Düşüncenin Okullaşması. İstanbul: Pınar Yayınları, 2015.

Atasoy, Emin (der.). Çevre için Eğitim: Çevre Eğitimi, Çevre Felsefesi, Çevre Sorunları. Bursa, 2003.

Ataunal, Aydoğan. Çağdaş Eğitim Anlayışı. Ankara: Milli Eğitim Vakfı, 2013.

Aydın, Hasan. Felsefi Temelleri Işığında Yapılandırmacılık. Ankara: Nobel Yayınları, 2007.

Aydın, İnanet. Eğitim ve Öğretimde Etik. Ankara: Pegem Yayıncılık, 2003.

Ayhan, Halis. Eğitime Giriş ve İslâmiyetin Eğitime Getirdiği Değerler. İstanbul: Damla Yayınevi, 1982.

Aytaç, Kemal. Politeknik Eğitim Reformları (Teori ve Uygulamaları). Ankara: Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1971.

Aytaç, Kemal. Çağdaş Eğitim Akımları- Yabancı Ülkelerde. Ankara, 1976.

Bakır, Kemal. Eğitim Felsefesi. Pegem Akademi, 2019.

- Bakır, Kemal. Demokratik Eğitim- John Dewey'in Eğitim Felsefesi Üzerine. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2011.
- Bakioğlu, Ayşen ve Tamer Kurt. Eğitimde Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatanserverlik. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2016.
- Bal, Hüseyin. John Dewey'in Eğitim Felsefesi ve 1924 Raporunun Türk Eğitimine Etkileri. İstanbul: Kor, 1991.
- Baltacıoğlu, İsmayıl Hakkı. Talim ve Terbiyede İnkılâp. Rıdav Canım ve Remzi Yavaş Kınçal (haz.). İstanbul: MEB Yayınları, 1995.
- Baltacıoğlu, İsmayıl Hakkı. Pedagojide İhtilal. İstanbul, 1964.
- Baltacıoğlu, İsmail Hakkı. J.J. Rousseau'nun Terbiye Felsefesi. İstanbul: Cumhuriyet Matbaası, (t.y.).
- Başgöz, İlhan. Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk. İstanbul: Pan Yayınları, 2005.
- Başgöz, İlhan ve Howard E. Wilson. Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim ve Atatürk. Ankara: Dost Yayınları, 1968.
- Batuhan, Hüseyin. Bilim, Din ve Eğitim Üzerine Düşünceler. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1994.
- Bayraklı, Bayraktar. Mukayeseli Eğitim Felsefesi Sistemleri. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1999.
- Bayraklı, Bayraktar. İslam'da Eğitim: Batı Eğitim Sistemiyle Mukayeseli. İstanbul: Anda, 1980.
- Bayrak, Coşkun ve diğerleri. Adnan Boyacı (ed.). Eğitim Sosyolojisi ve Felsefesi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 2008.
- Biçer, Baykal ve Beyhan Zabun (ed.). Eğitim Felsefesi. İstanbul: Lisans Yayıncılık, 2019.
- Bilhan, Saffet. Eğitim Felsefesi: Kavram Çözümlemesi (1.Cilt, 1.Kısım). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 1991.
- Binbaşıoğlu, Cavit. Eğitim Düşüncesi Tarihi. Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi, 1982.
- Binbaşıoğlu, Cavit. Türk Eğitim Düşüncesi Tarihi. Ankara: Anı Yayıncılık, 2005.
- Bolay, Süleyman. Felsefeye Giriş. İstanbul, 2010.
- Boyacı, Adnan (ed.). Eğitim Felsefesi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2013.
- Büyükdüvenci, Sabri. Eğitim Felsefesi-Yazılar-. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası, 1987.
- Büyükdüvenci, Sabri. Eğitim Felsefesine Giriş. Ankara: Savaş Yayınları, 1991.
- Büyükdüvenci, Sabri. Eğitim Felsefesine Giriş: 'İzm'lerde Eğitim. Ankara: Fol Kitap, 2019.
- Büyükdüvenci, Sabri. Varoluşçuluk ve Eğitim. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2001.
- Büyükdüvenci, Sabri ve Vefa Taşdelen (haz.). Felsefe, Eğitim, Sanat: Saffet Bilhan Armağanı. Ankara: Hece Yayınları, 2006.
- Can, Nevzat. Özgürlükçü Eğitimin Felsefesi. Mehmet Vural (ed.), Ankara: Elis Yayıncılık, 2011.
- Canatan, Kadir. Eğitim Felsefesi. İstanbul: Beyan Yayınları, 2018.
- Cevizci, Ahmet. Eğitim Felsefesi. İstanbul: Say Yayınları, 2016.
- Cihan, Mustafa ve Zafer Yılmaz (ed.). Eğitim Felsefesi. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2020.
- Çelik, Vehbi. Eğitimsel Liderlik. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2000.
- Çelikel, Bülent. Gazali ve Eğitim. İzmir: İzmir İlahiyat Vakfı, 2008.
- Çengel, Yunus. Geleceğin Eğitimi: Felsefesi ve Temel İlkeleri. İstanbul: Beyan Yayınları, 2021.

- Çiftçi, Abdullah (haz.). Türk Düşüncesi: Türk Düşünce Hareketi. İstanbul: İrfan Yayınları, 2007.
- Çiftçi, Bestami (haz.). Risale-i Nur'da Eğitim Düşüncesi. Ankara: Merak Yayınları, 2013.
- Çoraklı, H. İbrahim. Hayatın İçinden Yaşanmış Eğitim-Öğretimde Usul ve Vusul. İstanbul: Arı Sanat Yayınları, 2015.
- Çotuksöken, Betül. İnsan Hakları ve Felsefe: Nasıl Bir Felsefi Yaklaşım? Nasıl Bir Eğitim? Papatya Yayıncılık, 2010.
- Demirel, Özcan. Eğitimde Program Geliştirme: Kuramdan Uygulamaya. Ankara: Pegem A Yayınları, 2007.
- Demirkasımoğlu, Nihan. Etik ve Eğitim. Anı Yayıncılık, 2020.
- Dilmaç, Bülent. İnsanca Değerler Eğitimi. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2012.
- Dodurgalı, Abdurrahman. İbn Sina Felsefesinde Eğitim. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1995.
- Doğan, İsmail. Toplum ve Eğitim Sorunları Üzerine Felsefi ve Sosyolojik Tahliller. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2004.
- Doğan, Recai. İslamcıların Eğitim ve Öğretim Görüşleri. Ankara, 1999.
- Doğan, Süleyman. 100 Soru Cevapta Eğitim Felsefesi. Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık, 2020.
- Egemen, Bedi Ziya. Terbiye İlminin Ana Meseleleri: Sistem, Nazariye ve Cereyanlar Üzerine Tahlili ve Tenkidî Bir Araştırma (Birinci Kitap). Ankara: Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T. A. O, 1951.
- Egemen, Bedi Ziya. Terbiya İlminin Ana Meseleleri: Terbiye Felsefesi (İkinci Kitap). Ankara: Yaprak Basımevi, 1957.
- Egemen, Bedi Ziya. Terbiye İlminin Problemleri ve Terbiye Felsefesi. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları LIV, 1965.
- Erçetin, Ş. Şule (ed.). İlk Günden Başöğretmenliğe. Ankara: Asil Yayın Dağıtım, 2004.
- Erdal, Kelime. Örneklerle Değerler Eğitimi. İstanbul: Sentez Yayınları, 2020.
- Erdem, H. Haluk. Aydınlanma Penceresinden Eğitim Kültür ve Toplum Yazıları. Ankara: Ürün Yayınları, 2010.
- Erdoğan, İrfan. Çağdaş Eğitim Sistemleri. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 1997.
- Erdoğan, İrfan. Eğitime Dair: Yazılar, Konuşmalar ve Söyleşiler. Ankara: Pegem A, 2009.
- Erdoğan, İrfan (ed.). Eğitim Bilimleri: Türk Milli Eğitim Sistemi, Eğitim Tarihi, Eğitim Felsefesi, Eğitim Sosyolojisi, Eğitim Ekonomisi. İstanbul: Kitap Matbaacılık, 2010.
- Erdoğan, İrfan. Eğitim Bilimleri ve Milli Eğitime Dair. Ankara: Nobel Yayınları, 2015.
- Erdoğan, İrfan. Türk Eğitim Sistemi-Eğitim Tarihi- Eğitim Politikası-Eğitim Felsefesi: Milli Eğitime Dair Mülâhazalar. 2010.
- Erdoğan, İrfan. Türk Eğitim Sistemi, Eğitim Tarihi, Eğitim Politikası, Eğitim Felsefesi: Milli Eğitime Dair Yazılar, Konuşmalar, Söyleşiler, Demeçler, Haberler. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2010.
- Erginer, Aysun. Avrupa Birliği Eğitim Sistemleri. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2007.
- Ergün, Mustafa. Eğitim Felsefesi. Ankara: Ocak Yayınları, 1996.
- Ergün, Mustafa. İkinci Meşrûtiyet Devrinde Eğitim Hareketleri (1908-1914). Ankara: Ocak Yayınları, 1996.
- Ergün, Mustafa. İnsan ve Eğitim: Mevlana Üzerine Bir Deneme. Ankara: Ocak Yayınları, 1993.
- Ergün, Mustafa. Mevlana'nın Eğitim Görüşleri. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2019.
- Ergün, Mustafa ve Ahmet Çoban (ed.). Eğitim Felsefesi. Ankara: Pegem Akademi, 2019.

- Ergün, Mustafa, Behçet Oral ve Taha Yazar. Öğretmen Yetiştirme Sistemimiz (Dn, Bugün ve Yarın). Ankara: Pegem Akademi, 2018.
- Erkılıç, Turan Akman, Selahattin Turan ve Veysel Sönmez. Adnan Boyacı (ed.). Eğitim Felsefesi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2011.
- Ertuğrul, Halit. Eğitimde Bediüzzaman Modeli. İstanbul: Yeni Asya Yayınları, 2006.
- Fakioğlu Bağcı, Hatice. Tecrübe ve Eğitim: Dewey ve Gadamer Arasında Bir Karşılaştırma. İstanbul: Hiperlink, 2020.
- Ferhadov, Ali. XX. Asrın Başlarında Azerbaycan'da İşlami Düşünce, Eğitim ve Islahat Anlayışı. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2014.
- Genç, Salih Zeki ve Adem Beldağ (ed.). Karakter ve Değer Eğitimi: Farklı Bakışlar ve rnek Etkinlikler. Ankara: Pegem Akademi, 2019.
- Gezer, İbrahim. Değişen Dünyada Eğitim. Naci Eroğlu (ed.). Malatya: Bilsam Yayınları, 2012.
- Gezer, İlhan. Nasıl Bir Eğitim? Eğitimde Alternatif Arayışlar. Yusuf Melih (ed.). İstanbul: Bakış Yayınları, 2007.
- Gezer, Nadir. Atatürk'n Ulusal Eğitim Anlayışı ve Köy Enstitüleri. Bursa: Alp, 2011.
- Gceri, Nebahat. Dini Grupların Eğitim Anlayışı. Adana: Karahan Yayınları, 2004.
- Gökalp, Ziya. Terbiyenin Sosyal ve Kültürel Temelleri. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1973.
- Gökalp, Ziya. Milli Terbiye ve Maarif Meselesi. Ankara: Diyarbakır Tanıtma ve Turizm Derneği Yayınları, 1964.
- Gökalp, Nurten ve şengül elik (ed.), Eğitim Felsefesi. İstanbul: Lisans Yayıncılık, 2012.
- Gökçe, Feyyat. Değişme Sürecinde Devlet ve Eğitim. Ankara: Eylül Yayınları, 2000.
- Güçlü, Mustafa. Eğitim Felsefesi. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2018.
- Günay, Mustafa. Eğitim Felsefesi. Konya: izgi Kitabevi, 2018.
- Günay, Mustafa (ed.). Antik ağdan Günümüze Eğitim Felsefesi Tartışmaları. Ankara: Sentez Yayınları, 2022.
- Gündüz, Mustafa. Maâriften Eğitime- Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Eğitim Düşüncesinde Dönüşüm. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016.
- Güngör, Nevin. Kültür-Eğitim-Dil zerine Görüşleri ile Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu. Ankara: Kültür Bakanlığı, 1991.
- Güven, İsmail. Eğitim Tarihi. Ankara: Pegem Akademi, 2019.
- Gözütok, şakir. İşlam Medeniyetinde Eğitim Felsefesi. Ensar Yayınları, 2019.
- Haydar, Ali. Milli Terbiye. İstanbul: Doğu Kitabı, 2016.
- İhsanoğlu, Ekmeleddin. Tanzimat ncesi ve Tanzimat Dönemi Osmanlı Bilim ve Eğitim Anlayışı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1992.
- İnal, Kemal. Eğitimde İdeolojik Boyut: Yazılar. Ankara: Doruk Yayıncılık, 1996.
- İnal, Kemal. Eğitim ve İdeoloji. İstanbul: Kalkedon, 2008.
- İnce, Adem. Eğitilmiş İnsanın İmali-Günümüz Eğitim Anlayışı zerine Deneme. İstanbul: İnsan Yayınları, 2021.
- İpek, Muammer. Maarif Nazırı Emrullah Efendi'nin Eğitim Anlayışı ve Uygulamaları (1858-1924). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, 2008.
- Kafadar, Osman. Türk Eğitim Düşüncesinde Batılılaşma. Ankara: Vadi Yayınları, 1997.
- Kağan, Mücahit ve Nusrettin Yılmaz (ed.). Karakter ve Değer Eğitimi. Ankara: Pegem Akademi, 2019.
- Kağnıcı, Ramazan (ed.). Hz. Muhammed (sav)'in Eğitim Anlayışı. Ankara: Eğitimde Birlik Derneği, 2011.

- Kale, Nesrin. Nasıl Bir İnsan? Nasıl Bir Öğretim. Ankara: Ütopya Yayınları, 2003.
- Kalıpçı, İlknur. Atatürk ve Eğitim. 1987.
- Kanad, Fikret. Pedagoji. Ankara: MEB Yayınları, 1966.
- Kaplan, İsmail. Türkiye’de Milli Eğitim İdeolojisi. İstanbul: İletişim Yayınları, 1999.
- Kaplan, İsmail. Türkiye’de Milli Eğitim İdeolojisi ve Siyasal Toplumsallaşma Üzerindeki Etkisi. İstanbul: İletişim Yayınları, 1999.
- Kavaklı, Ali Erkan. En Sevilen Öğretmen Hz. Muhammed. İstanbul: Nesil Yayınları, 2006.
- Kayaalp, İsa. Eğitim Düşüncesi ve İletişim Kültürü. İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2002.
- Kaynar, Reşat. Atatürk’ün Kültür ve Eğitim Anlayışı. Ankara: T.T.K. Basımevi, 1986.
- Kıncal, Remzi Y. (ed.). Eğitim Felsefesi. Nobel Akademik Yayıncılık, 1.Baskı, 2019.
- Kırıkçı, Recep. Abderi’nin Eğitim Düşüncesi. İstanbul: Binbirdirek Yayınları, 1992.
- Koç, Ahmet. İhvan-ı Safa’nın Eğitim Felsefesi. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1999.
- Kolçak, Sabri. İ. H. Baltacıoğlu: Eğitimin Felsefesini Yapan Pedagog. İzmir; Ege Üniversitesi Matbaası, 1968.
- Kolçak, Sabri (haz.). Türk Eğitim Felsefesi Açısından Özel Eğitime ve Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Muhtıra. İzmir Eğitim Enstitüsü: Uyanış Dergisi Yayınları, 1963.
- Kotaman, Hüseyin. Öğretmenler için Eğitim Felsefesi. Doruk Yayınları, 2022.
- Kula, Onur Bilge. Aydınlanma Eğitim Felsefesi / Eğitim ve Bilimin Sefaleti. İstanbul: Tekin Yayınevi, 2020.
- Küçükali, Rıdvan (ed.). Eğitim Felsefesi. Ankara: Anı Yayıncılık, 2021.
- Küken, Gülnihal. Ortaçağda Eğitim Felsefesi. İstanbul: Alfa Basım Yayın, 2001.
- Küken, Gülnihal. İlkçağda Eğitim Felsefesi. İstanbul: Alfa Basım Yayın, 2003.
- Küken, Gülnihal. Yeni ve Yakın Çağda Eğitim Felsefesi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 2006.
- Küken, Gülnihal. Felsefe Açısından Eğitim: Platon, J. J. Rousseau, Bertrand Russel. İstanbul: Alfa Yayınları, 1996.
- Kökten, Hasret. Neoliberalizmin Eğitim Felsefesi. Nobel Akademik Yayıncılık, 2022.
- Maltaş, Rahmi. Sümerlerden Günümüze Eğitim-I: İlk ve Ortaçağ. Konya: Çizgi Kitabevi, 2011.
- Manav, Faruk (ed.) Eğitim Felsefesi. Pegem Akademi, 2018.
- Nayır, Funda (ed.). Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitim. Anı Yayıncılık, 2020.
- Obuz, Ömer. Türk Rönesansı’nın Peşinde Bir Aydın: İsmail Hakkı Baltacıoğlu. İstanbul: Libra Kitap, 2018.
- Okçabol, Rıfat. Türkiye Eğitim Sistemi: Tarihsel Gelişim, Sistemin Betimlenmesi ve Yeniden Yapılanması. Ankara: Ütopya Yayınları, 2005.
- Oral, Behçet, Ahmet Çoban ve Mehmet Bars (ed.). Eğitimde Ahlak ve Etik. Ankara: Pegem Akademi, 2019.
- Öner, Necati. Görüşler. İstanbul: Beyaz Kule Yayınları, 2009.
- Özbek, Abdullah. Bir Eğitimci Olarak Hz. Muhammed. Konya: Esra Yayınları, 1991.
- Özbek, Ömer ve Hüseyin Kotaman. Eğitim Felsefesi ve Özgürlük, İstanbul: Doruk Yayınları, 2020.
- Özdemir, Şuayip. Seyyit Ahmet Arvasi’nin Hayatı, Eserleri ve Eğitim Üzerine Görüşleri. Malatya: Huzur Matbaası, 2005.

- Özdemir, Şuayip. Asrın Yesevisi Seyyit Ahmet Arvasi: Hayatı, Eserleri ve Eğitim Üzerine Görüşleri. İstanbul: Arı Sanat Yayınları, 2006.
- Özden, Yüksel. Eğitimde Yeni Değerler: Eğitimde Dönüşüm. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 1998.
- Özden, Yüksel. Öğrenme ve Öğretme. Ankara: Pegem A Yayınları, 2003.
- Özdil, İlhan. Eğitimde Yeniliğe Doğru, OECD CERİ ve Eğitim Reformu. Ankara: MEB, 1973.
- Özdil, İlhan. Eğitim Felsefesi Üzerine Bir Sempozyum (Kavramsal Bir Yaklaşım).
- Özgül, Fatih. Hilmi Ziya Ülken ve Eğitim Anlayışı. Kayseri: Laçın Yayınları, 2013.
- Özkan, Umut Birkan. 21. Yüzyıl Eğitim Anlayışıyla Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları. Ankara: Pegem Yayıncılık, 2017.
- Özmen, Ünal ve Kemal İnal (yay. haz.). Bülent Akdağ'la Eğitime Felsefeyle Bakmak. Ankara: Sobil Yayıncılık, 2011.
- Öztürk, Faruk. Ütopya ve Eğitim. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2006.
- Öztürk, Hüseyin. Eğitim Felsefesi. Ankara: Reyhan Ltd. Şti. 1992.
- Perhat, Erna. Aliya İzzetbegoviç'in Eğitim Anlayışı. İstanbul: Kurtiş Matbaacılık, 2006.
- Savcı, Salim. Bir Eğitimci Gözüyle. Hasan Sinan Cem (ed.). Samsun, 2013.
- Sezgin, Osman. Eğitim: Kavram ve Kuram. İstanbul: Kalem Vakfı Yayınları, 2019.
- Solak, Adem (ed.). Felsefe ve Eğitim. Ankara: HEGEM Yayınları, 2006.
- Sönmez, Veysel. Eğitim Felsefesi. Ankara: Adım Yayınları, 1991.
- Sönmez, Veysel. Felsefe Yolunda. Ankara: Hegem & Bilimadamı Yayınları, 2005.
- Sönmez, Veysel ve diğerleri. Felsefe Yolunda. Adem Solak (ed.). İstanbul: Bilimadamı Yayınları, 2005.
- Sönmez, Veysel ve Mustafa Ergün. Eğitim Felsefesi. 2010.
- Söylemez, Mikail. Eğitimimiz. İzmir: Çağlayan Kitabevi, 1997.
- Stone, Frank A. Çağdaş Türk Eğitim Düşüncesine Bibliyografik Giriş. Hacettepe Üniversitesi, 1971.
- Sünbül, Murat (ed.). Eğitim Gelişim ve Değişim. Konya: Eğitim Kitabevi, 2007.
- Şakar, Mehmet Cafer. Türk Düşünürlerinden Eğitim Anlayışı. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, 2008.
- Şaraphı, Onur. Aliya İzzetbegoviç'in Düşüncesinde İslam ve Eğitim. İstanbul: Kriter Yayınevi, 2020.
- Tanhan, Fuat. Türkiye Eğitim Vizyonu Üzerine Değerlendirmeler. Ankara: Pegem Akademi, 2019.
- Tanilli, Server. Nasıl bir Eğitim İstiyoruz? İstanbul: Cem Yayınevi, 1996.
- Taşdelen, Vefa ve diğerleri (ed.). Eğitimden Felsefeye: Necmettin Tozlu Armağanı. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, 2011.
- Taşer, Seyit. Son Dönem Osmanlı Aydınlarının Eğitim Meseleleri Hakkında Görüşleri (1839-1923). Konya: Eğitim Yayınevi, 2011.
- Tezcan, Hülya. Atatürk'ün Eğitim Anlayışı Felsefesi ve Sosyolojik Bir Yaklaşım. Ankara: T.T.K. Basımevi, 1989.
- Tezci, Erdoğan (ed.). Eğitim Felsefesi: Temeller, Ekoller ve Kavramlar, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2019.
- Timuçin, Afşar. Eğitim Üzerine: Kendimle Konuşmalar. İstanbul: Bulut, 2007.
- Timuçin, Afşar. Eğitim Sohbetleri. İstanbul: Bulut Yayınları, 2013.

- Titiz, M. Tınaz. Ezbere Hayır! İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1996.
- Titiz, M. Tınaz. Ezbersiz Eğitim “Yol Haritası”: Öğretmen, Öğrenci ve Ana-Babalar için. İstanbul: Beyaz Yayınları, 1998.
- Titiz, M. Tınaz. Okulda Yeni Eğitim. Ankara: Beyaz Yayınları, 2000.
- Nurettin Topçu, Türkiye'nin Maarif Davası, İstanbul: Çeltüt Matbaası, 1960.
- Topses, Gürsen. Eğitim Felsefesi Temel Sorunları. Ankara: Dayanışma Yayınları, 1982.
- Toprakçı, Erdal (ed.). Eğitim Üzerine. Ankara: Ütopya Yayınevi. 2002.
- Tozlu, Necmettin. Eğitim Felsefesi. Araştırma İnceleme Dizisi: 69, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, 1997.
- Tozlu, Necmettin. I. H. Baltacıoğlu'nun Eğitim Sistemi Üzerine Bir Araştırma. İstanbul: MEB, 1989.
- Tozlu, Necmettin. Eğitim Problemlerimiz Üzerine Düşünceler. Van, 1992.
- Tozlu, Necmettin. İbn Tufeyl'in Eğitim Felsefesi. İstanbul: İnkılâb Yayınları, 1993.
- Tozlu, Necmettin. İnsandan Devlete Eğitim. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2003.
- Tozlu, Necmettin. Eğitimden Felsefeye-1 – Eğitim Felsefesi, Eğitim Üzerine Düşünceler ve İnsandan Devlete Eğitim. Bayburt: Bayburt Üniversitesi, 2014.
- Tozlu, Necmettin. Eğitimden Felsefeye-2 - Eğitim ve Eğitim Felsefesi Üzerine Düşünceler. Bayburt: Bayburt Üniversitesi, 2014.
- Tozlu, Necmettin. Eğitimden Felsefeye-3 – Bilim, Kültür ve Eğitim Üzerine Düşünceler. Bayburt: Bayburt Üniversitesi, 2014.
- Tozlu, Necmettin. Eğitim Felsefesi Üzerine Makaleler. İstanbul: Elis Yayınları, 2003.
- Tunçel, Ahu (ed.). Rehberim Felsefe: Eğitime Felsefeye Bakışlar. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Yayınları, 2021.
- Turan, Refik ve Kadir Ulusoy (ed.). Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi. Ankara: Pegem Akademi, 2016.
- Turgut, İhsan. Eğitim Üzerine Felsefi Bir Deneme. İzmir: Bilgehan Matbaası, 1991.
- Turgut, İhsan. Eğitim ve Etik: Ahlak Felsefesi- Türk Eğitim Sisteminin Ahlaksal Sorunları. İzmir, 2002.
- Türkeri, Mehmet. Etik Değer Açısından Eğitim, Siyaset, Kamu, Çalışma Hayatı ve Bilim. İstanbul: Lotus Yayınevi, 2015.
- Uludağ, Zekerriyya. Eğitim Felsefesi Bir Giriş Denemesi. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2019.
- Usta, Mustafa. Divan-ı Kebir'de Mevlana'nın Eğitim Görüşü. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1995.
- Ülken, Hilmi Ziya. Aşk Ahlakı. İstanbul: Anıl Yayınevi, 1959.
- Ülken, Hilmi Ziya. Eğitim Felsefesi. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı 1967.
- Ünal, L. Işıl ve Seçkin Özsoy (ed.). Eğitim Bilimleri Felsefesine Doğru. Ankara: Tan Kitabevi Yayınları, 2010.
- Ünder, Hasan ve Cengiz Aslan (haz.). John Dewey: Demokrasi ve Eğitim Kitabının 100. Yılı. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 2020.
- Yağanak, Eray (ed.). Eğitim, Adalet, Ekonomi-Eğitim Felsefesi Tartışmaları. Nika Yayınevi, 2022.
- Yakuboğlu, Kenan. Osmanlı Medrese Eğitimi ve Felsefesi. İstanbul: Gökkübe Yayınları, 2006.
- Yapıcı, Mehmet (ed.). Eğitim Felsefesi. Ankara: Eğiten Kitap, 2019.
- Yelkenci, Ömer Faruk. Hayat Denge Modeli. İstanbul: Birikim Eğitim Kurumları, 2013.

- Yıldırım, Adem. Eleştirel Pedagoji: Ivan Illich ve Paulo Freire'nin Eğitim Anlayışı Đzerine. Ankara: Anı Yayıncılık, 2010.
- Yıldırım, Cemal. Eğitim Felsefesi. Ankara: Anadolu Đniversitesi, 1987.
- Yıldırım, Cemal. Eğitim Bilimleri (Eğitim Felsefesi, Eğitim Psikolojisi, Eğitim Sosyolojisi, Eğitim Ekonomisi). Anadolu Đniversitesi Yayınları, 1988.
- Yıldırım, Cemal. Eğitim Bilimleri: Eğitim Felsefesi. Ayhan Hakan (ed.). Eskişehir: Anadolu Đniversitesi Yayınları, 1987.
- Yıldırım, Cemal. Eğitim Bilimleri: Eğitim Felsefesi. Eskişehir: Ađıkđđretim Fakđltesi Yayınları, 1991.
- Yıldırım, Hayri. Cumhuriyetin Eğitim Anlayışı: Lozanda Yabancı Okullar ve Bursa Amerikan Kız Kolejinin Misyonerlik Davası. İstanbul: Kumsaati Yayın Dağıtım, 2011.
- Yıldırım, Muhammed Emin. Nebevi Eğitim Modeli: Darđ'l-Erkan: Vahyin Nuzul Sđrecinde şahsiyet Eğitimi. İstanbul: Siyer Yayınları, 2017.
- Yılmaz, Muhsin. Eğitime Felsefe Gerek- Bir Felsefi Temellendirme Denemesi. İstanbul: Sentez Yayıncılık, 2014.
- Yücel, Hasan Ali. İyi Vatandaş İyi İnsan. İstanbul: MEB Yayınları, 1956.
- Zavalsız, Y. Sinan (yay. haz.). Değerler Eğitimi. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2014.
- Zđlfđ, Kemal. Yeni Bir Pedagoji Anlayışı ve Aktif Metod. İstanbul: Sultanahmet Matbaacılık, 1958.

Öğretmen ve öğretmen adaylarının sorgulama becerileri ile ilgili tezlerin incelenmesi ¹

Biken Taş²Kamil Arif Kırkıcı³

Özet: Bu çalışmanın temel amacı, eğitim kurumlarında öğretmenler, öğretmen adaylarının yer aldığı ve sorgulama becerilerinin araştırıldığı tezlerin incelenmesidir. Nitel araştırma desenlerinden olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. YÖK TEZ (Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi) veri tabanından “Sorgulama Becerileri” anahtar kelimesi ile taratılarak 49 teze ulaşılmış ve 2010-2021 yılları arasındaki tezlerden öğretmen ve öğretmen adaylarının sorgulama becerilerini inceleyen 12 tez seçilmiştir. Tezler; tez türü, yayınlanma yılları, enstitüsü, araştırma yaklaşımı, danışman unvanı ve anahtar kelimelere göre incelenmiş, toplanan veriler frekans(f) ve yüzde (%) değerleri ile analiz edilmiştir. Seçilen tezler incelendiğinde öğretmenlerin sorgulama becerileri üzerine yüksek lisans alanındaki çalışmaların doktora alanındaki çalışmalardan fazla olduğu, tezlerin yayın yıllarına bakıldığında ise 2019 yılında çalışma sayısının daha fazla olduğu görülmüştür. Bu alandaki çalışmaların Fen Bilimleri Enstitüsünde yoğunlaştığı ve tezlerin araştırma yaklaşımları incelendiğinde nicel çalışma sayısının, nitel ve karma çalışma sayısında fazla olduğu fark edilmiştir. Tez danışmanlarından Doç. Dr. unvanının tezleri daha fazla yönettiği bilgisine varılmıştır. Kullanılan anahtar kelimeler, kelime bulutuyla gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Sorgulama becerileri, doküman analizi, lisansüstü tezler, öğretmenler, öğretmen adayları.*

Examination of thesis conducted about teachers' and pre-service teachers' inquiry skills

Abstract: This study aims to examine the theses about teachers' questioning skills working in schools and reflect the findings of the studies. Document analysis was used as the method of the research. Document analysis, one of the qualitative research models, aims to answer the research problem by examining existing documents and documents. Within the criteria framework determined to collect data during the document analysis process, a search was made from the Thesis Center of the Council of Higher Education (YÖK TEZ) database with the keywords “Inquiry Skills.” As a result of the scanning, 49 theses made between 2010-2021 related to “Inquiry Skills” were reached from the YÖK TEZ database. After the detailed examination of the theses reached, 12 theses examining the questioning skills of teachers and prospective teachers were selected according to the criteria. The theses were examined according to the type of thesis, year of publication, institute, research approach, the title of advisor, and keywords, and the collected data were frequency(f) and percentage(%). When 12 theses selected between the years 2010-2021 were examined, it was determined that the theses on the inquiry skills of teachers were mostly master's theses. Doctoral studies are fewer in number than master's theses. After examining the publication years of the theses, it was seen that the number of studies was higher in 2019. When the studies in this field were concentrated in the Institute of Science, and the research approaches of the theses were examined, it was found that the number of quantitative studies outweighed the qualitative and mixed studies. In this study, which examines the theses written on teachers' inquiry skills, the most common title of the thesis's advisors was Assoc. Prof. The keywords used in the theses were examined in the concept map, and the most used words were determined and placed by increasing their size according to the number.

Keywords: *Inquiry skills, document analysis, graduate theses, teachers, pre-service teachers.*

¹ Bu çalışmanın bir kısmı, 20-21 Mayıs 2023 tarihlerinde gerçekleştirilen 14.Sosyal Beşeri ve Eğitim Bilimleri Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

²Öğretmen, bb_biken@hotmail.com ORCID: 0000-0002-5788-3524

³ Doç. Dr., kamil.kirkic@izu.edu.tr ORCID: 0000-0002-8902-437X

Başvuru/Submitted
17 Şub / Feb 2023
Kabul/Accepted
06 Tem / Jul 2023
Yayın/Published
29 Eki / Oct 2023

DOI:
10.59320/alanyazin.1252515

İnceleme Makalesi
Review Article

*Alanyazın Eğitim
Bilimleri Eleştirel
İnceleme
Dergisi*
CRES Journal
*Critical Reviews in
Educational Sciences*
2023, 4/2, 159-171

B.Taş; K.A.Kırkıcı,
(2023). Öğretmen ve
öğretmen adaylarının
sorgulama becerileri ile
ilgili tezlerin incelenmesi,
Alanyazın, 4(2), 159-171.

Okul Yöneticileri Derneği
e-ISSN: 2718-0808

Giriş

Günümüz dinamiğinde teknolojideki gelişmelerle birlikte toplumların düşünceleri ve beklentileri de değişmektedir. Değişim ve gelişimden söz ederken, toplumla birlikte çağa uyum sağlayan yeni bir eğitim öğretim, yeni bir öğretmen ve yeni bir öğrenci profili gerekliliği doğmuş ve roller değişmiştir. Beklentilerin karşılanması, toplumsal gelişimi sağlamak ve bireylerin geleceğe yönelik yaşamlarına katkı sunmak için eğitime gerekli önem verilmelidir. Kavcar (2019), eğitimin temel sorunu olarak nitelik ve nicelik arasındaki farkı şöyle belirtmiştir:

“Nitelik, öğrencinin edindiği kuru bilgileri belleğinde saklamasını sağlamakla kazandırılmaz. Öğrencinin bu bilgilerle gerçekleştirilmek istenen davranışları kazanıp kazanmadığıdır. Önemli olan edindiği temel bilgi ve kavramları uygulayabilme, analiz ve sentez yapabilme, bunlardan inceleme ve araştırmalarda yararlanabilme yetenek ve alışkanlıklarını sağlıklı bir biçimde kazandırmaktır.”

Öğrencilerin kendisine ve topluma yararlı olması için ezber bilgiler yerine sorgulayıp ulaştığı bilgiler elde etmesi istenir. Yetiştirmek istediğimiz bireylerde; sorgulama, problem çözme, bilimsel düşünme ve ifade etme, öğrenmeyi öğrenme ve takım çalışması yapma gibi özelliklere sahip olması beklenir (Şen ve Erişen, 2002, s. 100).

Yapılan 2004 öğretim reformu ve 2005 yılında geçilen yeni programlarda davranışçı yaklaşımdan daha çok bilişsel ve yapılandırmacı yaklaşımlara yer verilmiştir. Yapılandırmacı yaklaşım; öğrencilerin birincil kaynaklara ulaşmasını, kendisinin araştırmasını, sorgulamasını isteyen, eleştirel, yaratıcı, iş birliği ile çalışabildiği ortam yaratan bir yaklaşımdır (Baş, 2012, s. 204). Yapılandırmacılığın aktif olarak uygulandığı öğretim programında ortak beceriler oluşturulmuş ve bunlardan biri araştırma-sorgulama becerisi olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin rahatça sorabildiği ortamlar yaratılarak, aktif katılımı sağlanması istenmiştir. Fakat sorgulayan ve araştıran bireylerin yetişmesi için de sorgulama becerilerine sahip öğretmenlere ihtiyaç vardır (Aldan Karademir ve Saracaloğlu, 2013, s. 56).

Yaşanan gelişmeler öğretmenlik mesleğinin gelişimini beraberinde getirmiştir. Öğretmenlik mesleği herkesin yapabileceği türde bir meslek olmaktan çıkarılmıştır. Toplumun beklentilerinin artması ve dünyadaki gelişmeler Türkiye’de öğretmenlik mesleği daha donanımlı olarak yetiştirilen kişilerce yapılmaya başlanmıştır (Taşkaya: 2012, s.283-298). Eğitimde istendik davranışlar kazandırılmak istenen öğrenciler ve yenilenen programlarla beraber bunları kazandıracak olan öğretmen nitelikleri de bu araştırmada vurgulanmak istenilen noktadır. Öğretmenin genel kültür, alan bilgisi ve meslek bilgisine hâkim olması beklenir (MEB, 2001). Öğretmen eğitim sisteminin en önemli parçasıdır. Öğrencilerin daha yaratıcı ve verimli olabilmesi öğretmenlere bağlıdır. Bu sebeple daha nitelikli öğretmene, çağdaş öğretim programlarına, kaliteli bir yönetim ve istekli öğrenciye ihtiyaç vardır (İlhan, 2004). Bunlar sağlandığı takdirde geleceği şekillendirecek olanlar öğretmenlerdir.

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de öğretmenler ve öğretmen adaylarının sorgulama becerileri ile ilgili 2010-2021 yılları arasında yazılmış olan yüksek lisans ve doktora tezlerini incelemektir. Çalışmanın problem cümlesi ise “Türkiye’ de öğretmenler ve öğretmen adaylarının sorgulama becerileri ile ilgili 2010-2021 yılları arasında yazılmış olan yüksek lisans ve doktora tezlerinin özellikleri nelerdir?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu probleme yanıt aramak için aşağıdaki alt problemler de yanıtlanacaktır:

1. Öğretmenler ve öğretmen adaylarının sorgulama becerileri ile ilgili hazırlanan tezlerin yayınlanma türüne göre dağılımları nedir?
2. Öğretmenler ve öğretmen adaylarının sorgulama becerileri ile ilgili lisansüstü tezlerin yayınlanma yılına göre dağılımları nedir?
3. Öğretmenleri ve öğretmen adaylarının sorgulama becerileri ile ilgili lisansüstü tezlerin hazırlandığı enstitülere göre dağılımları nedir?
4. Öğretmenler ve öğretmen adaylarının sorgulama becerileri ile ilgili lisansüstü tezlerin araştırma yaklaşımına göre dağılımları nedir?
5. Öğretmenler ve öğretmen adaylarının sorgulama becerileri ile ilgili lisansüstü tezlerin danışman unvanlarına göre dağılımları nedir?
6. Öğretmenler ve öğretmen adaylarının sorgulama becerileri ile ilgili lisansüstü tezlerin anahtar kelimelerine göre dağılımları nedir?

Yöntem

Nitel araştırmalar, ölçümleri,gözlemleri kolaylık ve kesinlik taşımayan insan davranışlarını inceleyen araştırmalardır. Değişkenler birbirini etkiler,insan davranışlarının temel nedenleri motivasyonlarını anlamaya çalışır. Yapılan çalışmalar sonucunda tümevarım yöntemi ile bilgiye ulaşmaya çalışır. Özellikle sosyoloji, psikoloji, eğitim, ekonomi vb. sosyal bilim dallarında uygulandığı görülür (Arıkan, 2013,s. 21). Sosyal bilimlerde mevcut kuramlardan yararlanılarak hipotezler oluşturulması, bu hipotezlerin örneklemeden toplanan veriler ile test edilmesi ve böylece oluşturulan hipotezlerin desteklenmesi ya da yanlışlanması yönünde bulgular elde edilerek bilgi birikimine katkı sağlanır (Gürbüz ve Şahin, 2015s.374). Bu çalışmada nitel araştırma modelinden olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, yazılı dokümanların içeriklerini titiz ve sistemli bir biçimde analiz eden bir araştırma yöntemidir (Wach, 2013).

Çalışma Grubu

Araştırma verileri YÖK TEZ veri tabanından temin edilmiştir. “Sorgulama Becerileri” anahtar kelimesi ile tarandığında 2010-2021 yılları arasında eğitim alanındaki 37 yüksek lisans tezi, 12 doktora tezi olmak üzere toplam 49 teze ulaşılmıştır. Ulaşılan tezlerden öğretmenler ve öğretmen adaylarının yer aldığı,sorgulama becerileri araştırılmak istendiğinden, öğretmen ve öğretmen adaylarının sorgulama becerilerinin incelendiği 10 yüksek lisans tezi, 2 doktora tezi olmak üzere 12 tez ile çalışma gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Toplanması

Yapılan araştırma sonucunda YÖK TEZ veri tabanından elde edilen 2010-2021 yılları arasında eğitim öğretim alanından 12 tez belirlenmiş ve incelenmiştir. Tezler yıllarına göre Ek 1 tablosunda sıralanmış ve araştırılmak istenen başlıklar Ek 2 tablosunda belirtilmiştir. Hazırlanan Ek 1 ve Ek 2 tabloları ile veriler toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Doküman analizi yöntemi ile elde edilen bilgiler sekiz başlık altında toplanmıştır. Bu sekiz alt başlık, araştırma alt problemlerine cevap olacak şekilde sınıflandırılmıştır. Öğretmenler ve öğretmen adaylarının yer aldığı, sorgulama becerileri ile ilgili yayınlanan tezlerin incelenmesi için; tez türüne, yayın yılına, enstitüsüne, araştırma yaklaşımına, danışman unvanları ve anahtar kelimelere bakılmıştır.

Bulgular

Eğitim ve öğretim alanında öğretmenler ve öğretmen adaylarının yer aldığı,sorgulama becerilerinin incelendiği tezlerden elde edilen bulgular alt problemlere göre sunulmuştur. Sırasıyla tezlerin türü, yayın yılı, enstitüsü, araştırma yaklaşımı, danışman unvanları ve anahtar kelimelere ait bulgulara bu bölümde yer verilmiştir.

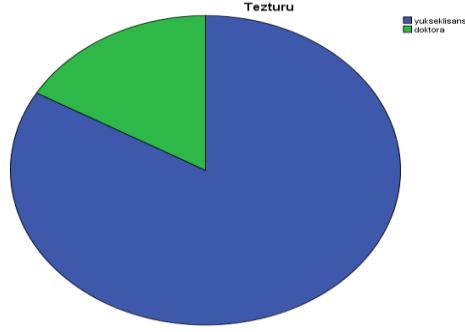
1. Öğretmen ve Öğretmen Adaylarının Sorgulama Becerileri İle İlgili Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı

“Öğretmenler ve öğretmen adaylarının sorgulama becerileri ile ilgili hazırlanan tezlerin yüksek lisans ve doktora tezine göre dağılımı nasıldır?” alt problemine göre incelenen tezler sonucunda elde edilen veriler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. *İncelenen tezlerin frekans ve yüzdesi*

Tez Türü	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yüksek Lisans	10	83,3
Doktora	2	16,7
Toplam	12	100

Tablo 1 incelendiğinde seçilen tezlerden 10'unun (%83,3) yüksek lisans alanında, 2'sinin (%16,7) doktora alanında yapıldığı görülmektedir.

Grafik 1. Tezlerin türüne göre dağılımı

Veriler sonucunda elde edilen grafikten görüldüğü üzere öğretmenler ve öğretmen adaylarının sorgulama becerileri alanında yüksek lisans çalışması daha fazladır.

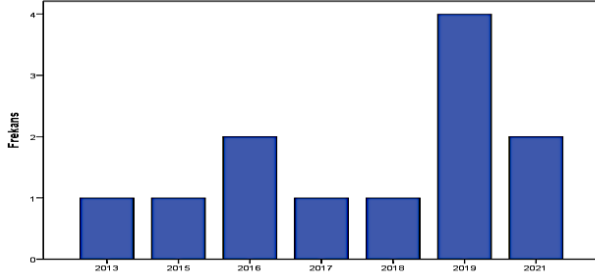
2. Öğretmenler ve Öğretmen Adaylarının Sorgulama Becerileri İle İlgili Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

“Öğretmenler ve öğretmen adaylarının sorgulama becerileri ile ilgili tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?” alt problemine göre incelenerek elde edilen bulgular, Tablo 2 ve Grafik 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. İncelenen tezlerin yıllara göre dağılımı

Yayın Yılı	Frekans (f)	Yüzde (%)
2013	1	8,3
2015	1	8,3
2016	2	16,7
2017	1	8,3
2018	1	8,3
2019	4	33,3
2021	2	16,7
Toplam	12	100,0

Üst kısımda Tablo 2 incelendiğinde; 2013, 2015, 2017 ve 2018 yıllarında öğretmenler ve öğretmen adaylarının sorgulama becerileriyle ilgili 1 tez (%8,3), 2016 ve 2021 yıllarında 2 tez (%16,7), 2019 yılında 4 tez (%33,3) yazıldığı görülmüştür.

Grafik 2. Tezlerin yıllara göre dağılımı

Tablo 2 ve Grafik 2 incelendiğinde; 2014 yılında bu konuyla ilgili bir çalışma görülmezken, 2019 yılında en fazla çalışmanın yapıldığı görülmektedir.

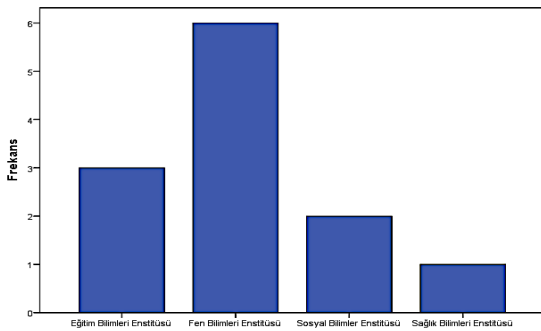
3.Öğretmenleri ve Öğretmen Adaylarının Sorgulama Becerileri İle İlgili Tezlerin Enstitülerine Göre Dağılımı

“Öğretmenleri ve öğretmen adaylarının sorgulama becerileri ile ilgili tezlerin enstitüye göre dağılımı nasıldır?” alt problemine göre incelenerek elde edilen bulgular, Tablo 3 ve Grafik 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. İncelenen tezlerin enstitülere göre dağılımı

Enstitü	Frekans (f)	Yüzde (%)
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	3	25,0
Fen Bilimleri Enstitüsü	6	50,0
Sosyal Bilimler Enstitüsü	2	16,7
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	1	8,3
Toplam	12	100,0

Tablo 3 incelendiğinde Eğitim Bilimleri Enstitüsünde 3 (%25), Fen Bilimleri Enstitüsünde 6 (%50), Sosyal Bilimler Enstitüsünde 2 (%16,7) ve Sağlık Bilimleri Enstitüsünde 1 (%8,3) çalışmanın olduğu görülmüştür.

Grafik 3. Tezlerin enstitüye göre dağılımı

Fen Bilimleri Enstitüsünde 6 tez ile en fazla çalışmanın olduğu, Sağlık Bilimlerindeki 1 çalışma ile en az çalışmanın olduğu görülmektedir.

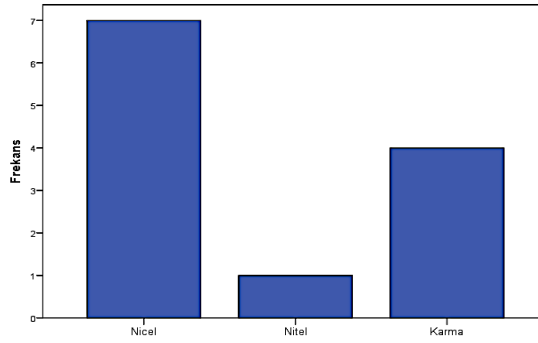
4. Öğretmenler ve Öğretmen Adaylarının Sorgulama Becerileri İle İlgili Tezlerin Araştırma Yaklaşımına Göre Dağılımı

“Öğretmenler ve öğretmen adaylarının sorgulama becerileri ile ilgili tezlerin araştırma yaklaşımına göre dağılımı nasıldır?” alt problemine göre incelenerek elde edilen bulgular, Tablo 4 ve Grafik 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. *İncelenen tezlerin araştırma yaklaşımına göre dağılımı*

Araştırma Yaklaşımı	Frekans (f)	Yüzde (%)
Nicel	7	58,3
Nitel	1	8,3
Karma	4	33,3
Total	12	100,0

Nicel araştırmada 7 (%58,3), nitel araştırmada 1 (%8,3), karma araştırmada 4 (%33,3) çalışma yapılmıştır.

Grafik 4. Tezlerin araştırma yaklaşımına göre dağılımı

Tablo 4 ve Grafik 4 incelendiğinde çalışmalarda en fazla nicel araştırma, en az nitel araştırma uygulandığı görülmektedir.

5. Öğretmenler ve Öğretmen Adaylarının Sorgulama Becerileri İle İlgili Tezlerin Danışman Unvanına Göre Dağılımı

“Öğretmenler ve öğretmen adaylarının sorgulama becerileri ile ilgili tezlerin danışman unvanına göre dağılımı nasıldır?” alt problemine göre incelenerek elde edilen bulgular, Tablo 5 ve Grafik 5’te gösterilmiştir.

Araştırmada tezler incelendiğinde en fazla kullanılan anahtar kavram “Sorgulama Becerisi” kelimesidir. Beş kez kullanılan Sorgulama Becerisini, dört kez tekrarlanan Öğretmen Adayı ve Bilimsel Süreç Becerileri kelimeleri takip etmiştir. Sorgulama Becerileri üç, Eleştirel Düşünme Becerisi, Öz Yeterlik İnancı ve Sorgulamaya Dayalı Öğrenme kelimeleri iki kere görülmüştür.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Öğretmenler ve öğretmen adaylarının sorgulama becerileri üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin incelendiği bu çalışmada yapılan tezler incelenmiş ve ulaşılan sonuçlar karşılaştırılmıştır. Aşağıda öğretmenler ve öğretmen adaylarının sorgulama becerileri üzerine yapılan çalışmalar betimlenmiş ve sonuçlar belirtilmiştir.

Yapılan araştırmalar sonucunda 2010-2021 yılları arasında 10 yüksek lisans, 2 doktora tezi ile çalışılmıştır. Kocagül (2013), “Sorgulamaya Dayalı Mesleki Gelişim Etkinliklerinin İlköğretim Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Bilimsel Süreç Becerilerine, Öz-Yeterlik ve Sorgulamaya Dayalı Öğretime İlişkin İnançlarına Etkisi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında sorgulamaya dayalı mesleki gelişim etkinlikleri ile öğretmenlerin sorgulamaya dayalı öğretim konusunda becerilerinin ve öz yeterliklerinin gelişmesini ve inançlarını olumlu bir şekilde etkilemek amaçlı çalışmasına yer vermiştir. Engin (2009) yüksek lisans tez çalışmasında, “Türkiye ve Hollanda’daki Sınıf Öğretmenliği bölümü öğrencilerinin fen bilgisi öğretiminde sorgulama yaklaşımının kullanımı hakkında sahip oldukları bilgi düzeylerine ilişkin düşünceleri ve sorgulama yaklaşımının derslerde kullanımına yükledikleri önem düzeyi arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna cevap aramıştır. Evrekli (2010) Manisa ilinin Demirci ilçesinde farklı iki ilkokuldan birer sınıf belirlemiştir. Yüksek lisans tez çalışmasında, fen ve teknoloji öğretiminde zihin haritası, kavram karikatürü etkinliklerinin öğrencilerin akademik başarılarına ve sorgulayıcı öğrenme becerileri algılarına etkisini araştırmıştır. Gül (2011) yüksek lisans çalışmasında, sorgulamaya dayalı öğrenme yaklaşımında alternatif bir araç olarak “T-diagramı” aracının kullanılmasının etkisini 36 tane 1.sınıf Biyoloji öğretmen adayı üzerinde araştırmıştır.

Sorgulama becerileri ile ilgili yapılan tezlerin yüksek lisans alanında yoğunlaştığı, özellikle de doktora alanındaki çalışmaların yüksek lisans çalışmalarından daha az olduğu görülmüştür. Gelecek yıllarda doktora düzeyinde öğretmenler açısından sorgulama becerileri ile ilgili araştırmaların doktora düzeyinde yapılması bu becerinin geliştirilmesi ve bu becerinin gelişimine dikkat çekilmesi açısından önemli olarak değerlendirilmektedir.

Tezlerin yıllara göre dağılımları incelendiğinde ise 2019 yılında 4, 2021 yılında 2 çalışmanın olduğu sonucuna varılmış ve daha önceki yıllarda bu alanda çalışmaların az olduğu görülmüştür (Diğer yıllarda 1 çalışma bulunmaktadır). Marlow (2001), yaptığı araştırmasında araştırma-sorgulamaya dayalı öğrenmenin 1950-1960 yılları arasında fen öğretiminde kullanıldığında, günümüzde de gitgide ilgi gören, üzerinde durulan bir yöntem olduğunu, bu yöntemin öğrencilerin birebir işin içinde olduğundan öğrenmeyi kolaylaştırdığını, yaparak yaşayarak öğrenildiğinden öğrenmede kalıcılığı sağladığının üzerinde durmuştur. Özellikle 21.yy becerileri bakımından öğrencilere kazandırılması gereken becerilerinden birisi olan sorgulama becerilerinin öğretmenler üzerinde de ne olduğu, nasıl geliştiği ve ne kadar öğretmenler tarafından kazanılmış olduğunun anlaşılması gelecekte öğrencilere bu becerinin kazandırılması bakımından önem arz etmektedir. Dolayısıyla gelecek yıllarda, öğretmenlerin sorgulama becerileri üzerine odaklanması ve öğrencilere de bu becerilerin kazandırılması anlamında katkı sağlayabilir.

Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının sorgulama becerileri için incelenen tezlerin enstitüye göre dağılımına baktığımızda en fazla Fen Bilimleri Enstitüsünde 6 çalışmanın olduğu görülmektedir. Eğitim Bilimleri 3, Sosyal Bilimler 2 ve Sağlık Bilimleri Enstitüsünde 1 çalışma yapılmıştır. Arslan (2013), çalışmasında “Araştırma-Sorgulama ve Model Tabanlı Araştırma-Sorgulama Ortamlarında Öğretmen Adaylarının Bilimsel Süreç Becerilerinin ve Kavramsal Değişim Süreçlerinin İncelenmesi” konusunu ele almıştır. 2012-2013 öğretim yılında öğrenim gören fizik öğretmen adayları ile karma yöntem çalışmıştır.

Güney (2017), nitel çalışma deseni ile “Fen Bilimleri Dersinde Sorgulamaya Dayalı Öğrenme Ortamında Öğretmen Geribildirimlerinin İncelenmesi” adlı çalışmasını yürütmüştür. Fen Bilimleri dersinde 5E modeli ile dokuz hafta boyunca iki sınıfta etkinlik uygulanmıştır. Duru,

vd. (2011); deneysel çalışmalarında rehbersiz araştırma-sorgulama temelli laboratuvar etkinliklerinin Fen Bilgisi öğretmen adaylarının laboratuvar çevresini algılamalarına, laboratuvara karşı tutumlarına ve bilimsel süreç becerilerini kullanma becerilerine etkisini belirlemek için 51 öğretmen adayıyla çalışmışlardır. Elde edilen veriler sonucunda bilimsel süreçleri kullanma becerilerinde deney grubunun lehine anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin ve öğrencilerin sorgulama becerisi açısından gelişimlerini incelemek Eğitim Bilimlerinin öncelikli alanlarından biri olmalıdır. O yüzden gelecek yıllarda Eğitim Bilimlerinde bu çalışmaların daha fazla olması beklenmektedir. Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının sorgulama becerilerinde yürütülen tezler incelendiğinde araştırma yaklaşımları olarak en fazla nicel çalışılmıştır. 7 nicel çalışma, 1 nitel ve 4 karma çalışması vardır.

Şensoy ve Aydoğdu (2008), çalışmalarında yarı deneysel araştırma yöntemiyle araştırma-sorgulamaya dayalı öğrenme ile geleneksel öğretimin fen bilgisi öğretmen adaylarının fen derslerine yönelik inanç düzeyleri üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Araştırmadan önce gerçekleştirdikleri ön-testler sonucunda iki grup arasında fen öğretimine yönelik inanç düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık gözükmezken, araştırmanın sonunda uygulanan son-test ile öğretmen adaylarının fen öğretimine yönelik inanç düzeylerinde deney grubunun lehine anlamlı bir farklılık görülmüştür.

Tarkun (1994), tarama yöntemi ile öğretmen adaylarının araştırma-sorgulamaya dayalı öğrenmeye yönelik tutumlarını karşılaştırmayı amaçlamıştır. Çalışmada 1. sınıftan 4. sınıfa kadar farklı branşlarda dört yüz elli sekiz öğretmen adayına araştırma-sorgulamaya yönelik tutum ölçeği uygulanmıştır. Uygulama sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının araştırma-sorgulamaya yönelik tutum puanlarının fen bilimleri öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca araştırma- sorgulama sürecindeki öğretmen adaylarının olmayanlara oranla tutum puanları daha yüksek çıkmış ve anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir. Bedir (2017), yaptığı tez çalışması sonucunda sorgulama becerisiyle ilgi çalışmaların genelde fen alanında yapıldığı ve yöntem olarak tarama yöntemi ve deneysel yöntem kullanıldığı görüldüğünü dile getirmiştir.

Bu alanda nicel çalışmaların daha fazla olduğu ancak nitel çalışmaların az olduğu göze çarpmaktadır Nitel ve nicel çalışmaların birleştiren bir çalışma olan karma çalışmaların yapılması da oldukça önemlidir. Yaklaşık üçte biri karma çalışmalardan oluşmaktadır. Gelecek yıllarda nitel ve karma çalışma yapılması derinlemesine öğretmen sorgulama becerisinin anlaşılması bakımından fayda sağlayabilir.

Tez danışmanlarında Doç. Dr. unvanlı danışmanların tezleri en fazla yönettiği bilgisine ulaşılmıştır. Prof. Dr. 2, Doç. Dr. 7, Yrd. Doç. Dr. 3 kez yürütmüştür. Doç. Dr. 7 ve Yrd. Doç. Dr. 3 çalışmanın olması daha çok Doçent ve Yardımcı Doçent Doktor düzeyinde yürütüldüğünü göstermektedir. Akademik kariyerinin başında olan akademisyenlerin bu konuya daha fazla ilgi duyduğunu, çalışmak istediğinin göstergesi olabilir.

Kelime bulutunu incelediğimizde birçok anahtar kelimelere ulaşılmıştır. Çalışmalarda en fazla Sorgulama Becerisi kelimesinin taratıldığı görülmüştür. Bunu izleyen kelime de Bilimsel Süreç Becerileri olmuştur. Öğretmen Adayı, Eleştirel Düşünme Becerisi, Öğretmen, Öz Yeterlik İnancı, Sorgulamaya Dayalı Öğrenme kelimeleri devamında tekrar eden kelimelerdir. Bu da göstermektedir ki bilgi toplumu olarak adlandırılan günümüzde öğretmenler için beklenen belli nitelikler vardır. Bu niteliklerin başında araştıran, bilgiyi arayan, eleştirel düşünen ve sorgulayan öğretmenler gelmektedir.

Öneriler

1. Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının yer aldığı ve sorgulama becerileri ile ilgili yazılan tezler incelendiğinde doktora alanında yapılan çalışmaların az olduğu görülmüştür. Bu alanda daha fazla çalışma yapılması önerilebilir.
2. Araştırma yöntemlerine baktığımızda nicel çalışmaların sayısı daha fazladır. Nitel çalışmalara araştırmalarda daha fazla yer verilebilir.
3. Yabancı dildeki çalışmalar araştırmalara dâhil edilebilir.
4. Öğretmenlerin sorgulama becerileri alanındaki tezler YÖK TEZ'den alınarak incelenmiştir. Tezlerin yanı sıra makaleler de dâhil edilerek çalışmalara eklenebilir.

5. Çalışma gruplarına bakıldığında öğretmen adaylarının daha çok tercih edildiği görülmüştür. Süreçte öğretmenlerle çalışmalar artırılabilir.5. Çalışma gruplarına bakıldığında öğretmen adaylarının daha çok tercih edildiği görülmüştür. Süreçte öğretmenlerle çalışmalar artırılabilir.

Kaynakça

- *⁴Akçay, A. Karim, (2015). *Programlama becerisi öz yeterliğinin problem çözme ve sorgulama becerileri bağlamında incelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- *Aktaş, A.T. (2019). *STEM uygulamalarının sınıf öğretmeni adaylarının öz yeterlik inançlarına, STEM farkındalıklarına ve sorgulama becerilerine etkisi*. Adnan Menderes Üniversitesi. Aydın.
- *Aldan Karademir, Ç. (2013). *Öğretmen adaylarının sorgulama ve eleştirel düşünme becerilerinin öğretmen öz yeterlik düzeyine etkisi*. Adnan Menderes Üniversitesi. Aydın.
- Aldan Karademir, Ç. ve Saracaloğlu, A. S. (2013). Sorgulama becerileri ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Asya Öğretim Dergisi*, 1(2), 56-65.
- Arıkan, R. (2013). *Araştırma yöntem ve teknikleri*. Nobel Akademi.
- Arslan, A. (2013). *Araştırma-sorgulama ve model tabanlı araştırma-sorgulama ortamlarında öğretmen adaylarının bilimsel süreç becerilerinin ve kavramsal değişim süreçlerinin incelenmesi*. Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- Baş, G. (2012). İlköğretim öğrencilerinin yapılandırmacı öğrenme ortamına ilişkin algılarının farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 203-215.
- *Bedir, T. (2017). *Öğretmen adaylarının sorgulama becerileri ile üst bilişsel farkındalık düzeylerinin incelenmesi*. Bartın Üniversitesi. Bartın.
- *Celep Havuz, A. (2019). *Araştırma ve sorgulamaya dayalı öğrenme yaklaşımının sınıf öğretmen adaylarının bilişsel ve duyuşsal becerilerine etkisi*. Amasya Üniversitesi. Amasya.
- *Dindar, S. (2018). *Okulöncesi öğretmen adaylarının sorgulama becerileri ile yansıtıcı düşünme eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Okan Üniversitesi. İstanbul.
- Duru, M. K., Demir, S., Önen, F. ve Benzer, E. (2011). Sorgulamaya dayalı laboratuvar uygulamalarının öğretmen adaylarının laboratuvar algısına tutumuna ve bilimsel süreç becerilerine etkisi. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (33), 25-44.
- Engin, G. (2009). *Sınıf öğretmeni adaylarının sorgulama yaklaşımını algılama ve öğretim becerilerinin araştırılması: Türkiye-Hollanda karşılaştırma çalışması*. Ege Üniversitesi. İzmir.
- Evrekli, E. (2010). *Fen ve teknoloji öğretiminde zihin haritası ve kavram karikatürü etkinliklerinin öğrencilerin akademik başarılarına ve sorgulayıcı öğrenme beceri algularına etkisi*. Dokuz Eylül Üniversitesi. İzmir.
- Gül Z. (2011). *Sorgulamaya dayalı öğrenme sürecinde alternatif bir araç 't-diyagramı': enzimler ve enzimlerin çalışmasına etki eden faktörler üzerinde örnek bir uygulama*. Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Güney, S. (2017). Fen bilimleri dersinde sorgulamaya dayalı öğrenme ortamında öğretmen geribildirimlerinin incelenmesi. Adnan Menderes Üniversitesi. Aydın.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- İlhan, A. Ç. (2004). *21. yüzyılda öğretmen yeterlilikleri*. <http://80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/ilhan/makaleler/M21.doc>
- *Karapınar, A. (2016). *Sorgulamaya dayalı öğrenme ortamının öğretmen adaylarının bilimsel*

⁴ “*” işareti ile işaretlenmiş kaynaklar çalışma için incelenen tezleri ifade etmektedir.

- süreç becerileri, sorgulama becerileri ve bilimsel düşünme yetenekleri üzerindeki etkisi. Celal Bayar Üniversitesi. Manisa.
- Kavcar, C. (2019) Eğitimimizde nitelik-nicelik ve öğretmen sorunu. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 6(1), 113-126.
- Kocagül, M. (2013). *Sorgulamaya dayalı mesleki gelişim etkinliklerinin ilköğretim fen ve teknoloji öğretmenlerinin bilimsel süreç becerilerine, öz-yeterlik ve sorgulamaya dayalı öğretime ilişkin inançlarına etkisi*. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- *Kırtak Ad, V.N. (2016). *Tam stüdyo modelinin Fen Bilgisi öğretmen adaylarının kavramsal anlamaları ile sosyal duygusal öğrenme, sorgulama ve bilimsel süreç becerilerine etkisi; Akışkanlar mekaniği örneği*. Balıkesir Üniversitesi. Balıkesir.
- Marlow, E. (2001). Assessing: inquiry learning in science. *Experiments in Education*, 29(4), 59-65.
- MEB (2001). *21.yüzyıla girerken Türk eğitim sisteminin ihtiyaç duyduğu çağdaş öğretmen profili*. Milli Eğitim Basımevi.
- *Nazlı, C. (2019). *Argümantasyon tabanlı bilim öğretmeni (ATBÖ) rapor formatına göre raporlaştırmanın bilimsel süreç becerisine, sorgulama becerisine ve yazılı argüman kalitesine etkisi*. Yozgat Bozok Üniversitesi. Yozgat.
- Şen, H S., Erişen, Y. (2002). *Öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretim elemanlarının etkiliöğretmenlik özellikleri*. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(1), 99-116.
- Şensoy, Ö. ve Aydoğdu, M. (2008). Araştırma soruşturma tabanlı öğrenme yaklaşımının fen bilgisi öğretmen adaylarının fen öğretimine yönelik öz yeterlik inanç düzeylerinin gelişimine etkisi. *Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(2), 69-93.
- Tarkun, E. (1994). Öğretmen adaylarının araştırmaya yönelik tutumları. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (6), 239-253.
- Taşkaya, S. M. (2012) Nitelikli bir öğretmende bulunması gereken özelliklerin öğretmen adaylarının görüşlerine göre incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (33), 283-298.
- *Ünlü, P. (2021). *Fen Bilgisi öğretmen adaylarının açık uçlu araştırma sorgulamaya dayalı evde bilim uygulamaları ile ilgili yansımaları*. Akdeniz Üniversitesi. Antalya.
- Wach, E. (2013). Learning about qualitative document analysis. IDS Practice Paper in Brief 13 August 2013. <https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/2989/PP%20InBrief%2013%20QDA%20FINAL2.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
- *Yılmaz, S. (2021). *Öğretmen adaylarının sorgulama becerilerinin fen öğretimi yeterlik inançları ve karşılaşılan engeller açısından incelenmesi*. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi. Kırşehir.
- *Yüksel, K. (2019). *Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerine göre sorgulama becerilerinin incelenmesi*. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi. Erzincan.

Ek1: İncelenen Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yazan	Yıl	Üniversite	Konu
Çiğdem Aldan Demir	2013	Adnan Menderes Üniversitesi	Öğretmen adaylarının sorgulama ve eleştirel düşünme becerilerinin öğretmen öz yeterlik düzeyine etkisi
Arif Akçay	2015	Hacettepe Üniversitesi	Programlama becerisi öz yeterliğinin problem çözme ve sorgulama becerileri bağlamında incelenmesi
Ayşegül Karapınar	2016	Celal Bayar Üniversitesi	Sorgulamaya dayalı öğrenme ortamının öğretmen adaylarının bilimsel süreç becerileri, sorgulama becerileri ve bilimsel düşünme yetenekleri üzerindeki etkisi
Vahide Nilay Kırtak Ad	2016	Balıkesir Üniversitesi	Tam stüdyo modelinin Fen Bilgisi öğretmen adaylarının kavramsal anlamaları ile sosyal duygusal öğrenme, sorgulama ve bilimsel süreç becerilerine etkisi; Akışkanlar mekaniği örneği
Tuğba Bedir	2017	Bartın Üniversitesi	Öğretmen adaylarının sorgulama becerileri ile üst bilişsel farkındalık düzeylerinin incelenmesi
Semra Dindar	2018	Okan Üniversitesi	Okul öncesi öğretmen adaylarının sorgulama becerileri ile yansıtıcı düşünme eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi
Ayşegül Celep Havuz	2019	Amasya Üniversitesi	Araştırma ve sorgulamaya dayalı öğrenme yaklaşımının sınıf öğretmen adaylarının bilişsel ve duyuşsal becerilerine etkisi
Azime Tuğçe Aktaş	2019	Adnan Menderes Üniversitesi	STEM uygulamalarının sınıf öğretmeni adaylarının öz yeterlik inançlarına, STEM farkındalıklarına ve sorgulama becerilerine etkisi
	2019	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerine göre sorgulama becerilerinin incelenmesi
Kübra Yüksel	2021	Yozgat Bozok Üniversitesi	Argümantasyon tabanlı bilim öğrenme(ATBÖ) rapor formatına göre raporlaştırmanın bilimsel süreç becerisine, sorgulama becerisine ve yazılı argüman kalitesine etkisi
	2021	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	Öğretmen adaylarının sorgulama becerilerinin fen öğretimi yeterlik inançları ve karşılaşılan engeller açısından incelenmesi
Celal Nazlı			
Süleyman Yılmaz		Akdeniz Üniversitesi	
Pelin Ünlü			Fen bilgisi öğretmen adaylarının açık uçlu araştırma sorgulamaya dayalı evde bilim uygulamaları ile ilgili yansımaları

Ek 2: Örnek Kodlama Tablosu

Tez No	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Tez Türü												
Tez Yayın Yılı												
Tezin Yazıldığı Enstitü												
Tezin Araştırma Yaklaşımı												
Danışman Unvanı												
Anahtar Kelimeler												

Eğitim teknolojilerinde güncel uygulamaların incelenmesi

İsmail Tonbuloğlu¹

Özet: Eğitim teknolojilerinin kullanımı, geçmiş yüzyıllarda başlayıp film, radyo, televizyon, bilgisayar, mobil telefon, internet vb. önemli yakın geçmişteki gelişmelerle şekillenmiştir. Eğitim teknolojileri bağlamında güncel alanlar olarak; nesnelerin interneti, artırılmış gerçeklik, sanal gerçeklik, giyilebilir teknolojiler, 360 derece videolar, zeki sistemler, kitlesel açık çevrimiçi dersler, öğrenme analitikleri ve yapay zeka alanları öne çıkmaktadır. Eğitim teknolojilerinde güncel uygulamaların kullanımı, bireyselleştirme, dijital ve fiziksel etkileşim, öğrenme performansını artırma, pratik deneyim kazanma, oyunlaştırma, motive etme, teşvik etme, öğrenme deneyimini iyileştirme ve etkinliğini artırma, somutlaştırma, ağ oluşturma, geri bildirim, etkili ve özgün içerik sunma, alternatif öğrenme süreçleri oluşturma, veriye dayalı yönlendirme ve öngörü gibi katkılar sunmaktadır. Bununla birlikte veri güvenliği, veri gizliği, aşırı teknoloji kullanımı, aşırı bilişsel yüklenme ve aracın amaca dönüşmesi gibi yönleriyle bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu katkı ve sınırlılıkların göz önünde bulundurularak eğitim teknolojilerinde güncel uygulamalardan eğitim hedefleri kapsamında ve uygun eğitsel bağlamlarda yararlanılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim teknolojileri, öğretim teknolojileri, bireyselleştirilmiş öğrenme, öğrenmenin zenginleştirilmesi, öğrenme analitiği.

Examination of current applications in educational technologies

Abstract: The use of educational technologies started in the past centuries and has been shaped by significant recent developments such as movies, radio, television, computers, mobile phones, internet, etc. Current areas in the context of educational technologies include the internet of things, augmented reality, virtual reality, wearable technologies, 360-degree videos, intelligent systems, massive open online courses, learning analytics and artificial intelligence. The use of current applications in educational technologies contributes to individualization, digital and physical interaction, increasing learning performance, gaining practical experience, gamification, motivating, encouraging, improving the learning experience and increasing its effectiveness, concretization, networking, feedback, providing effective and original content, creating alternative learning processes, data-based guidance and prediction. However, it has some limitations in terms of data security, data privacy, excessive use of technology, cognitive overload, and the transformation of a tool into an end. Considering these contributions and limitations, it is recommended that current applications in educational technologies should be utilized within the scope of educational goals and in appropriate educational contexts.

Keywords: Educational technologies, instructional technologies, individualized learning, enrichment of learning, learning analytics.

Başvuru/Submitted
30 Eylül / Sep 2023
Kabul/Accepted
13 Ekim / Oct 2023
Yayın/Published
29 Ekim / Oct 2023

DOI:
10.59320/alanyazin.1369322

İnceleme Makalesi
Review Article

*Alanyazın Eğitim
Bilimleri Eleştirel
İnceleme
Dergisi*
CRES Journal
Critical Reviews in
Educational Sciences
2023, 4/2, 173-186

Tonbuloğlu, İ. (2023).
Eğitim teknolojilerinde
güncel uygulamaların
incelenmesi, *Alanyazın*,
4(2), 173-186.

Okul Yöneticileri Derneği
e-ISSN: 2718-0808

¹Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, ismailt@yildiz.edu.tr, ismailtonbuloglu@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5618-1926

Giriş

Eğitim teknolojileri, eğitim s¼reçlerinin t¼m bileşenlerinde yer almaktadır. Eğitim teknolojilerinin geçmişi, film ve radyo gibi g¼rsel-işitsel materyallerin sınıflarda kullanılmaya başlandığı 20. y¼zyılın başlarına kadar uzanmaktadır (Jameson, 2013). Bu ilk teknolojiler, ¼đrencilerin ilgisini çekmek için g¼rsel ve işitsel uyarılar sağlayarak ¼đretme ve ¼đrenmeyi geliştirmeyi amaçlamıştır. Ancak, 20. y¼zyılın sonlarında bilgisayarların ve internetin ortaya çıkmasıyla ¼nemli değişimler başlamıştır. Eğitim teknolojileri alanı yıllar içinde ¼nemli değişimler geçirmiş, teknolojiadaki gelişmeler eğitimin geçmişini, bug¼n¼n¼ ve geleceğini şekillendirmiştir. Tıp,tarih, matematik ve beşeri bilimler eğitimi gibi çeşitli disiplinlerde eğitim teknolojilerinin kullanımı, ¼đretme ve ¼đrenme deneyimlerini geliştirmek için araştırılmıştır.

Bilgisayarların ve internetin gelişimi, eğitim teknolojisi için yeni olanaklar yarattı. 1980'ler ve 1990'larda, eğitim yazılımları ve multimedia programları sınıflarda kullanılmaya başlanmış ve ¼đrencilerin içerikle daha ilgi çekici ve etkileşimli bir şekilde etkileşime girmesine olanak sağlamıştır (Niederhauser vd., 2018). Bu, teknolojinin m¼fredata entegrasyonunun başlangıcı olmuş, ¼đretmenler bilgisayarları ve yazılımları ¼đretimlerini desteklemek için kullanmışlardır. Teknoloji gelişmeye devam ettikçe eğitim teknolojileri de gelişmiştir. 2000'li yılların başında, uzaktan ¼đrenmeye ve eşzamansız eğitime olanak tanıyan çevrimiçi ¼đrenme platformları ve ¼đrenme y¼netim sistemleri ortaya çıkmıştır (Dubé & Wen, 2021). Bu durum, ¼zellikle çeşitli nedenlerle geleneksel okullara devam edemeyen ¼đrenciler için faydalı olmuştur. Bu yıllarda eğitim teknolojisi ¼ncelikle bilgisayar ve internet kullanımına odaklanmıştır (Mayes vd., 2015). Ancak, sanal gerçeklik, yapay zeka ve ¼đrenme analitiği gibi yeni teknolojilerin ortaya çıkmasıyla, eğitim teknolojisi olanakları genişlemiştir. Ortaya çıkan bu teknolojiler, ¼đrencilerin ilgisini çekmek ve s¼r¼kleyici ¼đrenme ortamları yaratmak için yeni yollar sunmaktadır.

Bir yaklaşımda eğitim teknolojilerinin mevcut durumu, çeşitli teknolojilerin m¼fredata entegrasyonu ile karakterize edilmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojileri, ağ teknolojileri ve dijital içerikler, ¼đretme ve ¼đrenmeyi d¼n¼řt¼ren teknolojilere sadece birkaç ¼rnektir (Ghory & Ghafory, 2021). Bloom taksonomisi temel alınarak yapay zeka araçlarının ¼đrenme çıktılarına g¼re yapılandırıldığı bir tasarım oluşturulmuş, bu tasarımda hatırlama ve analiz etme basamaklarının değiştirilmesi ¼nerilmiřtir (Ecampus, 2023). Bu da eğitim teknolojilerinin pedagojik entegrasyonu s¼reçlerine ¼rnek olarak verilebilir. Bununla birlikte, eğitimde teknolojinin yaygın olarak benimsenmesine rağmen, etkileşimli ¼đrenme teknolojisinin etkili bir şekilde kullanılmasında zorluklar yaşanmaktadır. Bunu sebebi olarak yeni teknolojilerin eğitim çıktıları üzerindeki etkisinin hala belirsiz olduğu g¼r¼ř¼ belirtilmektedir (Tuma, 2021). Siemens ve arkadaşlarının (2022) araştırmasındaki hangi bilişsel faaliyetlerin makinelere ve yapay zekaya devredilebileceği, hangilerinin insan performansı ¼zeline kalması gerektiği gibi ilişkilerin eğitimsel bağlam ¼zeline çeşitli boyutlarıyla ¼alıřılmasına ihtiyaç vardır. Bu, teknolojilerin ¼đretme ve ¼đrenme üzerindeki etkilerini daha detaylı anlamak için gereklidir.

Son yıllarda, eğitimde mobil teknolojilerin ve ¼đrenme analitiğinin kullanımına giderek daha fazla odaklanılmaktadır. Akıllı telefonlar ve tabletler gibi mobil cihazlar giderek daha yaygın hale gelmiş ve eğitimciler bunların ¼đrenme deneyimlerini geliştirme potansiyelinin farkına varmıştır (Dubé & Wen, 2021). ¼đrenciler için kişişelleştirilmiş ve uyarlanabilir ¼đrenme deneyimleri sağlamak ¼zere mobil uygulamalar ve platformlar geliştirilmiştir. Ayrıca, eğitimde ¼đrenme analitiği kullanımı da ilgi g¼rmeye başlamıştır. Eğitim teknolojileri artık ¼đrenci performansı ve katılımı hakkında b¼y¼k miktarda veri toplama ve analiz etme kapasitesine sahip olup eğitimcilerin veriye dayalı kararlar almasına ve ¼đretimi bireysel ¼đrenci ihtiyaçlarına g¼re uyarlamasına olanak tanımaktadır (Dubé & Wen, 2021).

Geleceğe doğru bakıldığında, sanal gerçeklik (VR) ve yapay zeka (AI) gibi gelişmekte olan teknolojilerin eğitim teknolojileri üzerinde ¼nemli bir etkisi olacağı tahmin edilmektedir (Dubé & Wen, 2021). Sanal gerçeklik, s¼r¼kleyici ve etkileşimli ¼đrenme deneyimleri sunabilirken, yapay zeka da eğitimi kişişelleştirebilir ve akıllı ¼zel ders sistemleri sağlayabilir. Bunun yanında, eğitim teknolojilerinin gelişimi k¼resel eğilimlerden ve zorluklardan etkilenmektedir (Moshinski vd., 2021). COVID-19 salgını, eğitimcileri ve ¼đrencileri uzaktan ¼đrenme için teknolojiye g¼venmeye zorladığından, eğitimde teknolojinin ¼nemini daha da vurgulamış,

pandemi, öğrencilerin teknolojiyi kullanma becerilerini geliştirme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Al-Absy, 2023). Teknoloji gelişmeye devam ettikçe, eğitim teknolojileri yeni teknolojileri eğitim sistemlerine ve öğrenme ortamlarına etkili bir şekilde entegre etme konusunda zorluklarla karşılaşmaktadır (Mayes vd., 2015).

Eğitim teknolojilerinin tarihi, sürekli bir gelişim, değişim ve yeni teknolojilerin eğitim alanına entegrasyonu ile karakterize edilmiştir. Görsel-işitsel materyallerin ilk kullanımından mobil teknolojilerin ve analitiğin mevcut kullanımına kadar, eğitim teknolojileri öğretim ve öğrenimin yürütülme şeklini dönüştürmüştür. Teknoloji ilerlemeye devam ettikçe, eğitim teknolojilerinin eğitimin geleceğini şekillendirmede önemli bir rol oynamaya devam etmesi muhtemeldir. Eğitim teknolojilerinin geçmişi, bugünü ve geleceği, teknolojideki ilerlemeler ve eğitimin değişen ihtiyaçları tarafından şekillendirilmektedir. Eğitimde teknoloji kullanımı sanal gerçeklik, yapay zeka, öğrenme analitiği, büyük veri ve diğer yeni teknolojileri de kapsayacak şekilde genişlemiş olsa da, eğitim çıktılarını iyileştirmek için bu teknolojilerin etkili bir şekilde kullanılmasında hala zorluklar bulunmaktadır. Teknoloji gelişmeye devam ettikçe, eğitim teknolojileri, eğitim teknolojilerinin öğretme ve öğrenme deneyimlerini geliştirmesini sağlamak için ortaya çıkan zorlukları ve fırsatları ele almalıdır. Eğitim teknolojilerindeki potansiyeli, katkıları, zorlukları ve sınırlılıkları öngörebilmek adına öne çıkan eğitim teknolojilerindeki güncel uygulamaların detaylı incelenmesi önemlidir.

Nesnelerin interneti

Nesnelerin interneti, nesnelere ve bireyleri birbirine bağlamayı amaçlayan, yenilikçi uygulamaların ve hizmetlerin geliştirilmesini sağlayan teknolojik bir yaklaşımdır (Lu vd., 2018; Kassab vd., 2020). Mevcut ve gelişen bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak fiziksel ve sanal nesnelere birbirine bağlayan bir altyapıdır (Donno vd., 2019). Nesnelerin interneti, yapay zeka, blok zinciri ve sanal/artırılmış gerçeklik teknolojilerinin entegrasyonunu içermektedir. Eğitim, tarım, enerji ve ulaşım vb. sektörlerde uygulamaları vardır. Bununla birlikte, nesnelerin interneti uygulamalarında güvenlik önemli bir sınırlılık olmaya devam etmektedir.

Eğitim teknolojilerinde nesnelerin internetinin büyük veri analizi, yapay zeka ve bulut bilişim gibi modern teknolojilerle entegrasyonu, akıllı öğrenme platformlarının ve eğitsel uygulama platformlarının geliştirilmesine yol açmıştır. Bu platformlar, belirli öğretim sorunlarını ele almayı ve eğitim deneyimini iyileştirmeyi amaçlamaktadır (Zhang & Cao, 2021). Nesnelerin internetinin, eğitimde farklı uygulama örnekleri bulunmaktadır. Örneğin nesnelerin interneti teknolojisi, özellikle programlamada öğrenmeyi geliştirmek için bir eğitim aracı olarak kullanılabilir (Uspabayeva vd., 2022). Ayrıca, daha hızlı öğrenmeyi kolaylaştırarak ve eğitim sürecini iyileştirerek eğitimin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Abd-Alli vd., 2020). Nesnelerin interneti ile sis bilişim ve bulut bilişim gibi gelişmekte olan teknolojilerin entegrasyonunu içeren Eğitim 4.0 bağlamında, gerçek zamanlı izleme ve devamsızlık tespiti eğitim kurumları için uygulanmaktadır (Verma vd., 2021). Nesnelerin interneti tabanlı bir izleme ve raporlama çerçevesi, her yerde gerçek zamanlı izleme sağlayabilir ve eğitim kurumlarındaki devamsızlıkların tespit edilmesine yardımcı olabilir (Verma vd., 2021). Nesnelerin interneti üzerine yapılan çalışmaların incelendiği bir diğer çalışmada nesnelerin internetinin eğitime katkılarının öğretim türü (çevrimiçi, harmanlanmış, yüzyüze), kitle (öğrenci, öğretmen, yönetici), öğrenme ilkeleri açısından katkılarının farklılaştığı belirtilmiştir. Zorlukları ise güvenlik, ölçeklendirilebilirlik, insanlaştırma olarak ifade edilmiştir (Kassab vd., 2020).

Nesnelerin interneti eğitsel amaçlı nesnelere birbirine bağlayarak, öğrenme deneyimlerini iyileştirerek ve akıllı eğitim ortamları yaratarak eğitim teknolojilerini dönüştürme potansiyeline sahiptir. Nesnelerin internetinin yapay zeka ve bulut bilişim gibi diğer teknolojilerle entegrasyonu, eğitim platformlarının işlevselliğini ve etkinliğini artırabilir. Sensör teknolojisi, şifreleme algoritmaları, geri bildirim ve öğrenme mekanizmaları nesnelerin interneti tabanlı eğitim sistemlerinin uygulanmasında önemli bileşenlerdir.

Artırılmış gerçeklik

Artırılmış gerçeklik (AG), dijital bilgileri gerçek d¼nya ile harmanlayan bir teknolojidir. Kullanıcıların, dijital bilgileri ¼zerine bindirerek fiziksel çevreleriyle etkileşime girmelerini sağlar (Grubert vd., 2017). Aslında AG yeni bir teknoloji değildir. Uygun fiyatlı yazılım ve donanımlarla daha uygulanabilir hale gelmiştir (Elmqaddem, 2019). AG; eğitim, ¼đretim, tasarım ve sağlık hizmetleri gibi çeşitli alanlarda kullanılmaktadır (Challenor ve Ma, 2019; Richey, 2018; Carroll vd., 2021).

Eğitim alanında AG, ¼đrenme deneyimlerini geliştirme konusunda ¼ne çıkmaktadır. ¼đrencilerin bilgi, beceri ve performansına olumlu katkılar sağlamaktadır. Ayrıca ¼đrenme motivasyonu ve tutumunu olumlu etkilemektedir (Chang vd., 2022). Mevcut ¼rneklerde ilkokul ve tarih m¼fredatı gibi çeşitli konuların ¼đretiminde kullanılmıştır (Challenor ve Ma, 2019; Wang vd., 2021). Bir başka araştırmada otizm spektrum bozukluğu olan ilkokul ¼đrencileriyle yapılan bir çalışmada, işaretleyici tabanlı bir AG resim isteminin bir video model klibini tetiklediği bir zincir g¼revini ¼đretmek için AG kullanılmıştır (Cihak vd., 2016). Bu yaklaşımın, ¼đrencilere g¼rsel ve etkileşimli destek sağlayarak ¼đrenmeyi daha ilgi çekici ve etkili hale getirdiği belirtilmiştir. AG'nin bir başka eğitimsel kullanımı da eğitim performansına y¼neliktir. AG'nin temel bileşenleri olan varlığı ve daldırmayı artırarak ¼đrenme çıktılarını iyileştirme potansiyeline sahiptir. Varlık, sanal bir ortamda fiziksel olarak mevcut olma hissini ifade eder ve ¼đrenme ıktıları ve performans ¼zerinde bir etkisi olduğu belirtilmiştir (Richey, 2018). Varlığı teşvik eden AG deneyimlerini tasarlayarak, eğitim programları ¼đrencilerin ilgisini çekmeye ve performanslarını artırmaya katkı sağlanabilir.

AR teknolojisi ilerlemeye devam ettikçe, daha erişilebilir ve çok y¼nl¼ hale gelmektedir. AR uygulamalarını destekleyebilen mobil cihazların yaygın kullanımı ile AR projelerinin uygulanabilirliği ¼nemli ¼l¼de artmıştır (Challenor & Ma, 2019). Diğer alanların yanı sıra eğitim, ¼đretim, tasarım ve sağlık hizmetlerinde kullanılmaktadır. AG, ¼đrenme deneyimlerini geliştirme, eğitim ortamlarında performans artırma ve kullanıcı deneyimleri için yeni olanaklar sağlama potansiyeline sahiptir.

Sanal gerçeklik

Sanal gerçeklik (SG), kullanıcılara gerçek d¼nyadaki nesnelere ve olaylara benzer g¼r¼nen ve benzer hissettiren ortamlarda bulunma fırsatları sunmak için bilgisayar donanımı ve yazılımı ile oluşturulan etkileşimli sim¼lasyonların kullanımını ifade eder (Perez-Marcos, 2018; Rojas-Sánchez vd., 2023). Tamamen s¼r¼kleyici olabilen, buradalık (mevcudiyet) ve uzaktan bulunma hissi sağlayan bilgisayar tarafından oluşturulan ortamların kullanımını içerir. Buradalık, bir ortamda bulunma hissini ifade ederken; telebulunma, duysal zenginlik ve etkileşim yoluyla elde edilen ortam kaynaklı bir buradalığı ifade eder (Kardong-Edgren vd., 2019).

Sanal gerçeklik, yapay ortamların etkileşimli insan-bilgisayar aracılı sim¼lasyonları olan sanal gerçeklik uygulamalarının bir alt k¼mesi olarak g¼r¼lebilir (Nevelsteen, 2017). Sanal gerçeklik deneyimlerinde daldırma kavramı çok ¼nemli bir rol oynamaktadır. Daldırma, kullanıcıların kendilerini fiziksel ve psikolojik olarak sanal ortamda ne ¼l¼de mevcut hissettiklerini ifade eder (Cypress & Caboral-Stevens, 2022). Sanal gerçeklik deneyimi sırasında doğal bir v¼cut pozisyonu gibi fakt¼rlerle geliştirilebilir (Leveau & Camus, 2023). Ayrıca, taşınabilir ve etkileşimli sistemlerin kullanımı, dokunsal geri bildirim sağlayarak s¼r¼kleyici deneyimi daha da geliştirebilir (Kim vd., 2017).

Rojas Sánchez ve arkadaşları (2023) son on yılda yapılan sanal gerçeklik ve eğitim çalışmalarını incelemişlerdir. Sanal gerçeklik tabanlı ¼đretim ve ¼đrenme, sanal gerçeklik ¼đrenimi, sanal gerçekliğin farklı alanlarda kullanımı, sanal gerçeklik uygulamaları, cihazları veya oyunları, sim¼lasyon, ve Covid-19 pandemisi olmak ¼zere altı başlıkta sınıflandırmışlardır. Sanal gerçeklik, hem ¼đretme hem de ¼đrenme faaliyetlerini zenginleştirme yetenekleri ve etkili eğitim araçları olarak ¼ne çıkmaktadır (Lampropoulos vd., 2022). Sanal gerçeklik, yabancı dil ¼đretimi ve ¼đrenimi, tıp, m¼hendislik, dil ve sosyal ¼đrenme gibi çeşitli konu alanlarında deneyimsel ¼đrenmeyi geliştirmek için pedagojik bir araç

olarak kullanılmıştır (Asad vd., 2021; Solak ve Erdem, 2015). Öğrencilerin öğrenme sürecine aktif olarak katılmalarını sağlar ve katılımlarını teşvik eder. Eğitimde sanal gerçeklik kullanımı, öğrenme çıktılarına iyileştirmede umut verici sonuçlar göstermiştir. Sürükleyici üç boyutlu (3D) SG teknolojisinin, daldırma ve öğrenme etkinliği açısından basit web tabanlı SG'den daha üstün olduğu bulunmuştur (Kim ve Ahn, 2021). Bununla birlikte, sürükleyici 3D SG ortamlarını kullanarak öğrenme içeriğinin geliştirilmesi hala minimum düzeydedir ve daha fazla sistematikleştirilmesi gerekmektedir (Kim ve Ahn, 2021). Geliştirilmesindeki sınırlılığa rağmen eğitimde sanal gerçeklik kullanımının, geleneksel veya diğer dijital eğitim girişimlerine kıyasla öğrencilerin bilgi ve becerilerini geliştirdiği gösterilmiştir (Lie vd., 2022). Sanal gerçekliğin sınıfa entegrasyonunda öğretim faaliyetlerinin sınıf içi ve sınıf sonrası öğrenme faaliyetlerine bölündüğü sanal gerçeklik etkileşimli sınıfların oluşturulması önerilmiştir (Chen vd., 2020). Sanal gerçeklik teknolojisi, öğrencilere zamanında ve olumlu geri bildirimler verebilen, onları yeni şeyler keşfetmeye ve denemeye teşvik eden ve öğrenme özgüvenlerini geliştiren etkileşimli bir öğrenme ortamı sağlamaktadır (Yin ve Tsai, 2021). Ayrıca, öğretim yöntemlerinin çeşitliliğini ve ifade gücünü artırarak öğretimin etkinliğini ve verimliliğini geliştirir (Yin ve Tsai, 2021). Bir diğer örnekte, sanal gerçeklik matematik derslerinde öğrenmeyi desteklemek için kullanılmıştır. Sanal laboratuvarlar ve artırılmış gerçeklik, öğrencilerin öğrenme durumunu ve başarı motivasyonunu geliştirmek için etkili olduğu belirtilmiştir (Buchori vd., 2022).

Eğitimde sanal gerçeklik süreçlerinde daldırma ve etkileşim, sanal gerçeklik olguları öne çıkan bileşenlerdir. Eğitimde sanal gerçeklik, sürükleyici ve etkileşimli bir öğrenme ortamı sağlayarak öğrencilerin pratik deneyim kazanmalarına ve öğrenme sürecine aktif olarak katılmalarına olanak sağlamaktadır. Bazı sınırlılıklarına rağmen, SG'nin eğitimde kullanımı, öğrenme çıktılarına iyileştirme ve öğretim yöntemlerini geliştirme konusunda katkı sağlamaktadır.

Giyilebilir teknolojiler

Giyilebilir teknoloji, giyilebilen teknolojik aletler olarak ifade edilmektedir. Giyilebilir teknolojiler, akıllı saatler, akıllı gözlükler, akıllı kumaşlar ve sensörler vb. şeklinde daha yaygın hale gelmektedir (Al-Emran vd., 2022). Bu teknolojiler vücut hareketlerini izleyen akıllı sensörlerle tasarlanmıştır. Giyilebilir teknolojilerin eğitimde çeşitli kullanım alanları bulunmaktadır. Ana kullanım alanlarından biri, öğrencilere eğitim materyalleriyle etkileşim kurmaları için yeni yollar sunarak öğrenme deneyimini geliştirmektir. Giyilebilir teknoloji, öğrenme materyallerini farklı perspektiflerden keşfetmelerini sağlayarak öğrencileri motive edebilir, teşvik edebilir ve ilgilerini çekebilir (Fesol vd., 2022). Eğitimciler, sanal gerçeklik veya artırılmış gerçeklik gibi özelliklerle bütüncül olarak öğrencilerin gerçek dünyada ilk elden deneyim kazanamayabilecekleri konuları açıklama olanağı da sunabilir. Giyilebilir teknolojiler, her yerde iletişime olanak sağlayarak hem öğrenciler hem de öğretmenler için benzersiz fırsatlar sunabilir (Al-Emran vd., 2022). Ayrıca giyilebilir teknoloji, öğrenciler ve eğitimciler arasında işbirliğini teşvik etmenin yanı sıra yaratıcılığı ve hayal gücünü de harekete geçirebilir. Ek olarak öğrencilerin öğrenmelerini kendi hızlarında ve kendi yollarında yönetmelerine yardımcı olarak farklı öğrenme stillerine hitap edebilir (Fesol ve ark., 2022).

Giyilebilir teknolojilerin eğitimdeki bir diğer kullanımı da eller serbest öğrenme deneyimleri sağlamaktır. Giyilebilir teknoloji, eğitimcilerin ve öğrencilerin eller serbest cihazlar kullanarak daha iyi işbirliği yapmalarına olanak tanır. Özellikle tıp ve yüksek öğrenim gibi alanlarda faydalı olabilir (Fesol vd., 2018). Giyilebilir teknoloji, yerinde bağlamsal bilgi, kayıt yeteneği, simülasyon, iletişim, birinci şahıs görüşü, katılım, yerinde rehberlik, eller serbest erişim, hızlı geri bildirim, verimlilik, buradalık (mevcudiyet), dağıtım ve oyunlaştırma yeteneklerine katkı sağlamaktadır (Almusawi vd., 2021; Bower & Sturman, 2015; Fesol vd., 2018). Bu işlevler öğrenme sürecini geliştirebilir ve daha etkileşimli ve sürükleyici hale getirebilir.

Ayrıca, giyilebilir teknolojiler eğitim ortamlarında sağlık izleme ve zindelik için kullanılabilir. Öğrencilerin kalp atış hızı, bilek nabızı, hareket, kan basıncı ve sağlıkla ilgili diğer durumlar gibi sağlık koşullarını izlemek için kullanılabilirler (An vd., 2017). Giyilebilir teknolojiler, öğrencilerin derslere konsantre olma becerilerini en üst düzeye çıkarmak için öğrenme ortamını gerçek zamanlı olarak optimize eden akıllı sınıf sistemleri oluşturmak için de

kullanılabilmektedir (Bagheri & Movahed, 2016).

Giyilebilir teknolojilerin eğitim sürecinde kullanımının olumlu katkılarının yanı sıra, giyilebilir teknolojilerin eğitimde kullanımıyla ilgili sınırlılıkları ve riskleri göz önünde bulundurmamak önemlidir. Sınırlı yönlerinde öğrencilerin dikkatinin dağılması, teknik sorunlar, teknolojiye aşırı güven, gizlilik sorunları ve eğitimcilerin pedagojiden ziyade teknolojiye öncelik verme riski yer almaktadır (Bower & Sturman, 2015). Eğitimcilerin sınıflarını dikkatli bir şekilde tasarlamaları ve giyilebilir teknolojileri eğitim kalitesinden ödün vermeden öğrenme deneyimini geliştirecek şekilde entegre etmeleri çok önemlidir. Eğitim ortamlarına etkili bir şekilde entegre edilmesi için ise sınırlılıkları ve riskleri iyi tanımak ve süreci ona göre yapılandırmak gerekmektedir.

360 derece videolar

360 derece video, etrafın tamamen görünümünü içeren video türüdür. Video izleyen kişiye, video çekimi yapar gibi anlık olarak görüntü içerisinde gezinti yapabilmeye fırsatı verir. 360 derece videolar eğitimde çeşitli şekillerde kullanılmaktadır. Ana kullanım alanlarından biri, sürükleyici bir öğrenme deneyimi sağlamaktır. Alana yönelik yapılan çalışmaların incelendiği bir araştırmada 360 derece videoların en sık yükseköğretimde sağlık ve öğretmen eğitiminde kullanıldığı, 5- 15 dakika sürdüğü ve başa takılan ekranlar aracılığıyla izlendiği belirtilmektedir (Evens vd., 2023). Sanal gerçeklik başlıkları veya diğer cihazlar kullanılarak, öğrenciler 360 derecelik bir videoya tamamen daldırılabilir ve tasvir edilen ortamda fiziksel olarak varmış gibi hissetmeleri sağlanabilir. Bu, özellikle öğrencilerin fiziksel kaynaklara veya gerçek hastalara ihtiyaç duymadan gerçekçi senaryoları deneyimleyebildiği ve uygulamalı deneyim kazanabildiği tıp gibi alanlarda öğrenim sürecine katkı sağlamaktadır (Hérault vd., 2018). Örnek olarak hasta travma tedavisi eğitiminde, 360 derece videolar gerçekçi senaryoları simüle etmek ve sağlık çalışanlarına eğitim sağlamak için uygulanmıştır. Bir diğer kullanımına da öğretmen eğitimini ve pedagojisini geliştirme örnek verilebilir. Araştırmalar, öğretmen eğitiminde 360 derece videoların kullanılmasının, öğretmenlerin sınıf olaylarını ve öğrenci öğrenimini gözleme ve yorumlama becerisini ifade eden öğretmeni fark etmeyi kolaylaştırabilmektedir. Öğretmen adayları, bir sınıfın 360 derecelik bir görünümünü üzerinden örneğin matematik içeriği ve sınıf dinamikleri hakkında daha ayrıntılı ve spesifik bir anlayış geliştirebilir (Kosko vd., 2020). Bu uygulama biçimi öğretmen adaylarının öğretim uygulamalarını geliştirmelerine ve öğrencilerin öğrenmesini daha iyi desteklemelerine yardımcı olabilir. Farklı bir kullanım alanı olarak 360 derece videolar sanal turlar ve saha gezileri sağlamak için kullanılmaktadır. Öğrenciler 360 derece videolar aracılığıyla farklı yerleri ve ortamları keşfederek sınıftan çıkmadan birincil kaynaktan deneyim yaşayabilirler (Hérault vd., 2018). Özellikle sınırlı kaynaklara sahip okullar veya fiziksel saha gezilerinin mümkün olmayan durumlar için faydalı ve yararlı bir seçenek olarak öne çıkmaktadır. Örneğin, öğrenciler tarihi yerleri, müzeleri veya doğal simge yapıları sanal olarak ziyaret edebilir, böylece ilişkili ders konularını daha iyi anlayabilir ve konuya daha fazla odaklanabilirler. Bu alanların dışında 360 derece videolar mesleki gelişim eğitimleri için de kullanılabilir. Çeşitli alanlardaki profesyoneller, gerçek dünya senaryolarını simüle etmek ve belirli beceriler veya prosedürler için eğitim sağlamak için 360 derece videoları kullanmaktadır (Hérault vd., 2018). 360 derece videolar öğrenme içeriğinin öğrenilmesi, tutumlar, daldırma ve buradalık (mevcudiyet) gibi çeşitli yönlerden öğrenme ortamına katkı sağlamaktadır (Evens vd., 2023). Özellikle çalışanların zor ve karmaşık görevleri güvenli ve kontrollü bir ortamda uygulayabilecekleri mühendislik ve iş sağlığı, gibi sektörlerde önemli avantaj sağlamaktadır.

Zeki sistemler

Zeki sistemler eğitimde geniş bir uygulama alanına sahiptir. Kişiselleştirilmiş öğrenme, uyarlanabilir değerlendirme, akıllı özel ders, kurs önerisi ve içerik özelleştirmeyi desteklemektedir. Zeki sistemler, yapay zeka ve makine öğrenimi tekniklerinden yararlanarak eğitim deneyimini geliştirebilir, öğrenme çıktılarını iyileştirebilir ve bireysel öğrencilere özel destek sağlayabilir. Teknoloji ilerlemeye devam ettikçe, akıllı sistemlerin eğitimin geleceğini şekillendirmede giderek daha önemli bir rol oynaması beklenmektedir. Zeki (akıllı) sistemlerin eğitimdeki en önemli uygulamalarından biri akıllı özel ders sistemleridir (Fardinpour vd., 2014). Akıllı özel ders sistemleri, öğrencilere kişiselleştirilmiş ve etkileşimli öğrenme

deneyimleri sunmak için yapay zekadan yararlanan yazılım tabanlı uygulamalardır. Bu sistemler her öğrencinin bireysel ihtiyaçlarını ve yeteneklerini belirleyebilir, öğretimin içeriğini ve hızını buna göre uyarlayabilir, gerçek zamanlı geri bildirim ve rehberlik sağlayabilir, zayıf alanları belirleyebilir ve kavramların öğrenilmesini desteklemek için hedefli müdahaleler sağlayabilir.

Eğitimde akıllı sistemlerin bir başka kullanımı da uyarlanabilir değerlendirme alanındadır (Salem, 2020). Uyarlanabilir değerlendirme sistemleri, değerlendirme sürecini bireysel öğrenciye özgün olarak uyarlamak için yapay zeka ve makine öğrenimi tekniklerini kullanır. Zeki sistemler, öğrencinin performansına göre değerlendirme öğelerinin zorluk derecesini ve içeriğini dinamik olarak ayarlayarak değerlendirmenin zorlayıcı ancak bilgi ve beceri düzeylerine uygun olmasını sağlayabilir. Uyarlanabilir değerlendirme sistemleri, öğrencilere anında geri bildirim sağlayarak güçlü ve zayıf oldukları alanları belirlemelerine yardımcı olabilir ve onları daha fazla öğrenmeye yönlendirebilir.

Ders seçimi için akıllı öneri sistemleri de eğitim alanında önem kazanan zeki sistem örneklerindedir (Jia-jun vd., 2018). Zeki sistemler, akademik performansları, ilgi alanları ve hedefleri gibi öğrenci verilerini analiz etmek ve ihtiyaç ve tercihlerine uygun kurslar için kişiselleştirilmiş öneriler sunmak için yapay zeka ve makine öğrenimi algoritmalarından yararlanmaktadır. Bu sistemler, kavramlar arasındaki ön koşul ilişkileri ve ders bağımlılıkları gibi faktörleri göz önünde bulundurarak öğrencilerin ders seçimleri konusunda bilinçli kararlar almalarına yardımcı olabilir ve böylece daha özel ve etkili bir öğrenme deneyimi sağlayabilir. Bir başka yönüyle zeki sistemler eğitim kurumlarının yönetim ve idaresini de destekleyebilir. Örneğin, akıllı öğrenme yönetim sistemleri ders planlama, not verme ve öğrenci ilerleme takibi gibi idari görevleri otomatikleştirebilmektedir (Fardinpour vd., 2014). Zeki sistemler aynı zamanda öğrenci performansı ve katılımına ilişkin analitik ve öngörü sağlayarak eğitimcilerin ve yöneticilerin öğretim ve öğrenim çıktılarını iyileştirmek için veriye dayalı kararlar almasına fırsat sağlamaktadır. Akıllı sistemler eğitim içeriğinin oluşturulmasını ve sunulmasını kolaylaştırabilir. Örneğin, yapay zeka tabanlı içerik özelleştirme ve bireyselleştirme sistemleri öğrenme materyallerini öğrencilerin özel ihtiyaçlarını ve tercihlerini karşılayacak şekilde uyarlayabilmektedir (Salem, 2020). Zeki sistemler, öğrenme stilleri, tercihleri ve önceki bilgileri gibi öğrenen verilerini analiz ederek; öğrenenin katılımı ve anlamasını optimize ederek kişiselleştirilmiş öğrenme materyalleri oluşturabilmektedir.

Kitlesele açık çevrimiçi dersler

Kitlesele Açık Çevrimiçi Kurslar (KAÇK – MOOC Massive Open Online Courses) son yıllarda büyük ilgi ve popülerlik kazanmıştır. KAÇK'lar popüler ve erişilebilir bir çevrimiçi eğitim biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Eğitime erişimi artırma, maliyet tasarrufu sağlayan alternatifler sunma ve kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri sunma potansiyeline sahiptirler (Wulf vd., 2014). Bununla birlikte, KAÇK'ların etkinliğini, tasarım ve sunumlarını optimize etmek için daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğu konusunda tartışmalar devam etmektedir. KAÇK'lar çok sayıda katılımcıya açık olan ve genellikle ücretsiz veya düşük maliyetle sunulan çevrimiçi kurslardır. Bu kurslar çevrimiçi platformlar aracılığıyla verilmekte ve çok çeşitli öğrencilere eğitim içeriğine ve kaynaklarına erişim sağlamaktadır (Sinclair vd., 2015).

KAÇK'lar, geleneksel eğitim kurumlarına erişimi olmayan bireylere eğitim fırsatları sunma potansiyeline sahiptir. Ayrıca, fiziksel altyapı ihtiyacını ortadan kaldırdıkları ve aynı anda çok sayıda öğrenciye ulaşabildikleri için geleneksel eğitime maliyet tasarrufu sağlayan bir alternatif sunabilirler (Sinclair vd., 2015). Diğer taraftan KAÇK'larda yüz yüze etkileşim ve kişiselleştirilmiş destek eksikliğinin etkinliklerini sınırlayabileceğini savunmaktadır. Ayrıca, KAÇK'lardaki yüksek yıpranma oranları, öğrenen motivasyonu ve tamamlama oranlarıyla ilgili endişeleri artırmaktadır (Bingol vd., 2019; Sinclair vd., 2015). KAÇK'ların literatürde kullanım, değer, gelenek ve imaj açısından dört grupta sınırlılıkları olduğu ifade edilmektedir (Dann vd., 2022).

Çeşitli faktörlere göre Kitlesele Açık Çevrimiçi Kurslar sınıflandırılmaktadır. KAÇK'lar pedagojilerine, yönelimlerine, hedef katılımcılarına, kaynaklarına ve içeriklerine göre sınıflandırılmaktadır (Pilli & Admiraal, 2016). Bir diğer sınıflandırmada da KAÇK'ları

Bağlantıcı Kitlese Açık Çevrimiçi Kurslar (cMOOC) ile Genişletilmiş Kitlese Açık Çevrimiçi Kurslar (xMOOC'ler) olarak ayırmaktadır. Bağlantıcı KAÇK'lar yarı yapılandırılmış yapılarıyla karakterize edilmekte ve öğrenen işbirliğine ve ağ bağlantılı öğrenmeye odaklanmaktadır. Ayrıca öğrenen özerkliğini, sosyal etkileşimi ve kişisel öğrenme ağlarının oluşturulmasını vurgulamaktadır. Açık uçlu ve öğrenen odaklıdır ve katılımcıların kursun yönünü ve içeriğini şekillendirmesine imkan vermektedir. Genişletilmiş KAÇK'lar ise daha yapılandırılmıştır ve genellikle geleneksel bir öğretim tasarımı yaklaşımını benimserler. Önceden tanımlanmış öğrenme hedefleri ve değerlendirmelerle daha yapılandırılmış bir müfredata sahiptirler. Video dersler, sınavlar ve ödevler içerirler ve tipik olarak merkezi bir platform aracılığıyla sunulmaktadır (Bozkurt, 2015; Sinclair vd., 2015; Pili & Admiraal, 2016). Fakat KAÇK sınıflandırmaları birbirini dışlamadığını ve farklı KAÇK türlerinin varyasyonları ve kombinasyonları olabileceğini belirtmek önemlidir.

Öğrenme analitikleri

Öğrenme analitiği, öğrenmeyi ve öğrenmenin gerçekleştiği ortamları anlamak ve optimize etmek için öğrenenler ve bağları hakkındaki verilerin ölçülmesini, toplanmasını, analiz edilmesini ve raporlanmasını içeren bir süreçtir (Chan vd., 2019; Lang vd., 2017) Öğrenme analitiği yapısından veri, analiz ve eylem olmak üzere üç temel öge bulunmaktadır (Siemens, 2013).

Öğrenme analitiği farklı amaçlarla kullanılmaktadır. Örneğin, kolejlerde ve üniversitelerde öğrenci kalıcılığını artırmaya yönelik stratejilerin belirlenmesine ve değerlendirilmesine yardımcı olacak verileri inceleyerek karar vermek için öngörüler sağlayabilir. Farklı olarak, öğrencileri desteklemek için müdahalelerin gerekli olup olmadığını belirlemede öğretmenlere yardımcı olabilir (Chan vd., 2019). Öğrenme analitiğinin kullanımı, öğrenciler hakkındaki verilerin artan kullanılabilirliğine dayanır ve nicel ölçümlere odaklanan yönetim yaklaşımlarıyla bağlantılıdır. Öğrenme analitiği, öğrenciler hakkındaki verileri analiz ve temsil ederek; öğretmenlere eğitimi anlayabilecekleri yeni bir merceğe sağlar (Clow, 2013). Öğrenci davranışı, katılımı ve performansı hakkında öngörü kazanmalarını sağlar, bu da öğretim uygulamalarını ve kişiselleştirilmiş öğrenmeyi destekleyebilir. Yükseköğretim kurumlarında, öğrenme analitiği sürekli iyileştirmeye katkıda bulunma potansiyeline sahiptir. Veriye dayalı karar verme için fırsatlar sunar ve kurumların iyileştirme alanlarını belirlemelerine ve eğitim süreçlerini optimize etmelerine yardımcı olabilir. Bununla birlikte, yükseköğretimde öğrenme analitiğinin tam olarak kullanılmasını engelleyen zorluklar vardır. Bu zorluklar arasında veri gizliliği ve güvenliği ile ilgili konular, eğitmen eğitimi ve desteğine duyulan ihtiyaç ve öğrenme analitiğinin mevcut kurumsal sistemlere ve uygulamalara entegrasyonu yer almaktadır (Alfy vd., 2019). Diğer bir sınırlılıkta öğrenme analitiğinin yalnızca öğrencilerin ve öğretim uygulamalarının yararına kullanılıp kullanılmayacağı konusunda kuşkuvarını dile getirmiştir. Öğrenme analitiğinin bir performans yönetimi aracı olarak potansiyel kötüye kullanımı ve verilere dayanarak öğrencilerin etiketlenmesi veya kalıplaştırılması olasılığı hakkında endişeler vardır (Howell vd., 2017). Bu endişeleri gidermek ve öğrenme analitiğinin etik ve sorumlu bir şekilde kullanılmasını sağlamak önemlidir.

Yapay zeka

Yapay zeka, öğretme ve öğrenme süreçlerini geliştirerek eğitimde önemli değişiklikler oluşturma potansiyeline sahiptir. Literatürde yapay zeka eğitimde çeşitli kullanım alanlarında yer almaktadır. 2023 yılı üretken yapay zeka tarihteki en hızlı benimsenen teknoloji olarak ortaya çıkmıştır . Öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler, akademisyenler, araştırmacılar vb. eğitim paydaşları üretken yapay zeka araçlarının yaşam, öğrenme ve iş üzerinde ne gibi etkileri olabileceğini, olacağını ve olması gerektiğini belirlemeye çalışıyor (Robert & Muscanell, 2023). Yapay zekanın ana akım haline gelme potansiyeli giderek artmaktadır (Pelletier vd., 2023). Yapay zeka üzerine kişiselleştirilmiş öğrenme, akıllı özel ders sistemleri, geri bildirim, eğitimsel veri madenciliği ve uyarlanabilir öğrenme platformları öne çıkan alanlardır. Eğitimde yapay zekanın bu kullanım alanları, öğrenci öğrenme sürecini ve sonucunu iyileştirme, öğretim uygulamalarını geliştirme ve eğitimcilere ve yöneticilere öngörüler sağlama potansiyeline sahiptir.

Literatürde yapay zekanın kullanım alanlarına baktığımızda kişiselleştirilmiş öğrenme temel kullanım alanlarından biridir. Yapay zeka algoritmaları, öğrenci verilerini analiz ederek ve bireysel öğrenme ihtiyaçlarına ve tercihlerine göre kişiselleştirilmiş öneriler ve kaynaklar sunmaktadır (Hinojo-Lucena vd., 2019). Öneriler kapsamında yapılandırılan öğrenme süreci, öğrencilerin kendi hızlarında öğrenmelerine ve daha fazla desteğe ihtiyaç duydukları alanlara odaklanmalarına olanak tanıyarak öğrenme sonuçlarının iyileşmesini sağlar. Yapay zekanın bir diğer uygulama alanı akıllı özel ders sistemleridir. Akıllı özel ders sistemleri kişiselleştirilmiş eğitim ve geri bildirim sağlamak için yapay zeka tekniklerinden yararlanır. Diğer bir adı ile zeki sistemler bireysel öğrenci ihtiyaçlarına uyum sağlayabilir, gerçek zamanlı geri bildirim sağlayabilir ve öğrenmeyi desteklemek için ek kaynaklar sunabilir (Hinojo-Lucena vd., 2019). Zeki sistemlerin öğrenci performansını ve katılımını artırmada etkili olduğu belirtilmektedir. Yapay zekanın eğitimde bir diğer kullanım yeri ise otomatik not verme ve geri bildirimdir. Yapay zeka algoritmaları, kompozisyonlar veya programlama ödevleri gibi öğrenci çalışmalarını analiz edebilir ve otomatik notlandırma ve geri bildirim sağlayabilir. Oluşturulan yapay zeka yapılandırması öğretmenlere zaman kazandırmakla kalmaz, aynı zamanda öğrencilere anında geri bildirim sağlayarak çalışmalarını zamanında iyileştirme imkanı sunmaktadır (Chen vd., 2020). Yapay zeka eğitimsel veri madenciliği bünyesinde kullanılarak, büyük miktarda eğitim verisini analiz ederek ve anlamlı öngörü ve kestirimler sağlayabilmektedir. Öngörü ve kestirimlerin, öğrenci performansındaki kalıpları ve eğilimleri belirlemeye, öğrenme davranışlarını anlamaya ve öğretim tasarımı bilgilendirmeye önemli katkıları vardır (Hinojo-Lucena vd., 2019). Bu bağlamda yapay zeka, öğrenme yönetim sistemleri ve çevrimiçi platformlar gibi çeşitli kaynaklardan gelen verileri analiz ederek; eğitimcilere ve yöneticilere değerli öngörü ve kestirimler sunabilir. Ayrıca yapay zeka uyarlanabilir öğrenme platformlarında da kullanılmaktadır. Bu platformlar, öğrenme deneyimini bireysel öğrenci ihtiyaçlarına uyarlamak için yapay zeka algoritmalarını kullanır. Öğrenci performansına ve ilerlemesine dayalı olarak; kişiselleştirilmiş içerik, değerlendirme ve öneriler sağlayabilir. Uyarlanabilir öğrenme platformları, öğrenme deneyimini her öğrenciye göre uyarlayarak öğrenci katılımını ve motivasyonunu artırma potansiyeline sahiptir (Chen vd., 2020).

Sonuç

Eğitim teknolojilerinde güncel uygulamalar kapsamına bir çok teknolojik uygulama girebilmektedir. Eğitsel bağlamda nesnelerin interneti, artırılmış gerçeklik, sanal gerçeklik, giyilebilir teknolojiler, 360 derece videolar, zeki sistemler, kitlesel açık çevrimiçi dersler, öğrenme analitikleri ve yapay zeka alanları literatürde öne çıkmaktadır. Nesnelerin interneti, nesnelere ve bireyleri birbirine bağlamayı amaçlayan, yenilikçi uygulamaların ve hizmetlerin geliştirilmesini sağlayan teknolojik bir yaklaşımdır. Nesnelerin interneti, yapay zeka ve bulut bilişim gibi diğer teknolojiler entegre edilerek eğitim teknolojileri dönüştürülebilir. Bu entegrasyon, eğitim amaçlı nesnelere birbirine bağlayarak, öğrenme deneyimlerini iyileştirerek ve akıllı öğrenme ortamları yaratarak eğitim platformlarının işlevselliğini ve etkinliğini artırabilir. Artırılmış gerçeklik, dijital bilgileri gerçek dünya ile harmanlayarak kullanıcıların dijital bilgileri üzerine bindirerek fiziksel çevreleriyle etkileşime girmelerini sağlar. Artırılmış gerçeklik, öğrenme deneyimlerini geliştirme, eğitim ortamlarında performansı artırma ve kullanıcı deneyimleri için yeni olanaklar sağlama potansiyeline sahiptir. Sanal gerçeklik, öğrencilerin pratik deneyim kazanmalarına ve öğrenme sürecine aktif olarak katılmalarına olanak tanıyan sürükleyici ve etkileşimli bir öğrenme ortamı sağlar. Bazı sınırlamalara rağmen, sanal gerçekliğin eğitimde kullanımı öğrenme çıktılarının iyileştirilmesine ve öğretim yöntemlerinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Giyilebilir teknoloji, öğrencilerin eğitim materyalleriyle etkileşime girmeleri için yeni yollar sağlayarak öğrenme deneyimini geliştirir. Öğrenme materyallerini farklı perspektiflerden keşfetmelerini sağlayarak öğrencileri motive edebilir, teşvik edebilir ve ilgilerini çekebilir. 360 derece video, çeşitli alanlardaki profesyonellerin gerçek dünya senaryolarını simüle etmelerine ve belirli beceriler veya prosedürler için eğitim vermelerine olanak tanır. Yapay zeka ve makine öğrenimi tekniklerini kullanan zeki (akıllı) sistemler, eğitimde kişiselleştirilmiş öğrenme, uyarlanabilir değerlendirme, akıllı özel ders ve ders öneri sistemleri gibi faydalar sağlayan çeşitli uygulamalara sahiptir. Kitlesel Açık Çevrimiçi Kurslar son yıllarda büyük ilgi ve popülerlik kazanmıştır. Kitlesel Açık Çevrimiçi Kurslar popüler ve erişilebilir bir çevrimiçi eğitim biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Eğitime erişimi artırma, maliyet tasarrufu sağlayan alternatifler sunma ve kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri sunma potansiyeline sahiptir. Öğrenme analitiği,

ğrenme ve eğitim ortamlarını optimize etmek için öğrenciler ve bağımları hakkındaki verilerin analiz edilmesini içerir. Öğretmenlere ğrenci davranışı ve performansı hakkında igr¼ kazanma, kişiselleştirilmiş öğrenmeyi destekleme ve veriye dayalı kararlar alma fırsatları sunar. Yapay zeka, kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri, akıllı özel ders sistemleri, otomatik not verme ve geri bildirim, eğitimsel veri madenciliği ve uyarlanabilir öğrenme platformları sağlayarak eğitimi dn¼řt¼rme potansiyeline sahiptir. Eğitimde yapay zekanın kullanım alanları; ğrenci sonuçlarını iyileştirme, ğretim uygulamalarını geliştirme ve eğitimcilere ve yöneticilere değerli ngr¼ler sağlama potansiyeline sahiptir.

Yapay zekanın t¼m diğer eğitim teknolojileri alanlarıyla ilişkili yapısı ile eğitim teknolojilerinde etkisini arttırmaktadır. Eğitim teknolojilerinde g¼ncel uygulamalar b¼t¼nc¼l olarak değerlendirildiğinde bireyselleştirme, dijital ve fiziksel etkileşim, öğrenen performansını artırma, pratik deneyim kazanma, oyunlaştırma, motive etme, teşvik etme, öğrenme deneyimini iyileştirme ve etkinliğini artırma, somutlaştırma, ağ oluşturma, geri bildirim, etkili ve zg¼n içerik sunma, alternatif öğrenme s¼releri oluşturma, veriye dayalı yönlendirme ve ngr¼ sağlama gibi esneklikler sağladığı ifade edilebilir. Dikkate alınması ve iyi yapılandırılması gereken yönler ise veri g¼venliđi, veri gizliği, aşırı teknoloji kullanımı ve aşırı bilişsel y¼kleme olarak ifade edilebilir. Diğer bir önemli husus ise eğitim teknolojisinin; öğrenme s¼recinin niteliğine katkı sağlaması amacıyla bir araç olarak yapılandırılması, amaca dn¼řmemesi gerekliliğidir.

Kaynakça

- Abd-Ali, R. S., Radhi, S. A., & Rasool, Z. I. (2020). A survey: the role of the internet of things in the development of education. *Indonesian Journal of Electrical Engineering and Computer Science*, 19(1), 215-221. <https://doi.org/10.11591/ijeecs.v19.i1.pp215-221>
- Al-Absy, M. S. M. (2023). Effects of covid-19 pandemic on accounting students' capability to use technology. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 22(1), 247-267. <https://doi.org/10.26803/ijlter.22.1.14>
- Al-Emran, M., Al-Maroofof, R., Al-Sharafi, M. A., & Arpaci, I. (2022). What impacts learning with wearables? An integrated theoretical model. *Interactive Learning Environments*, 30(10), 1897-1917.
- Alfy, S. E., Gmez, J. M., & Dani, A. (2019). Exploring the benefits and challenges of learning analytics in higher education institutions: a systematic literature review. *Information Discovery and Delivery*, 47(1), 25-34. <https://doi.org/10.1108/idd-06-2018-0018>
- Almusawi, H. A., Durugbo, C. M., & Bugawa, A. M. (2021). Innovation in physical education: Teachers' perspectives on readiness for wearable technology integration. *Computers & Education*, 167, 104185, 1-19. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2021.104185>
- An, B.W.; Shin, J.H.; Kim, S.-Y.; Kim, J.; Ji, S.; Park, J.; Lee, Y.; Jang, J.; Park, Y.-G.; Cho, E., and et al. (2017). Smart sensor systems for wearable electronic devices. *Polymers* 9 (8), 1-42. <https://doi.org/10.3390/polym9080303>
- Asad, M. M., Naz, A., Churi, P., & Tahanzadeh, M. M. (2021). Virtual reality as pedagogical tool to enhance experiential learning: a systematic literature review. *Education Research International*, 2021, 1-17. <https://doi.org/10.1155/2021/7061623>
- Bagheri, M., & Movahed, S. H. (2016, November). The effect of the Internet of Things (IoT) on education business model. In *2016 12th International Conference on Signal-Image Technology & Internet-Based Systems (SITIS)* (pp. 435-441). IEEE. <https://doi.org/10.1109/sitis.2016.74>
- Bingol, I., Kursun, E., & Kayaduman, H. (2020). Factors for success and course completion in Massive Open Online Courses through the lens of participant types. *Open Praxis*, 12(2), 223-239. <https://doi.org/10.5944/openpraxis.12.2.1067>
- Bower, M., & Sturman, D. (2015). What are the educational affordances of wearable technologies?. *Computers & Education*, (88), 343-353. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2015.07.013>
- Bower, M., & Sturman, D. (2015). What are the educational affordances of wearable technologies?. *Computers & Education*, (88), 343-353.

- Bozkurt, Ö. A. (2015). Kitlesele açık çevrimiçi dersler (Massive Open Online Courses-MOOCs) ve sayısal bilgi çağında yaşamboyu öğrenme fırsatı. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 56-81.
- Buchori, A., Prasetyowati, D., & Wijayanto, .. (2022). Design of virtual lab geometry using virtual to supplement learning in mathematics classes. *KnE Social Sciences*, 444-453. <https://doi.org/10.18502/kss.v7i19.12464>
- Carroll, J., Hopper, L., Farrelly, A. M., Lombard-Vance, R., Bamidis, P. D., & Konstantinidis, E. I. (2021). A scoping review of augmented/virtual reality health and wellbeing interventions for older adults: redefining immersive virtual reality. *Frontiers in Virtual Reality*, (2). <https://doi.org/10.3389/frvir.2021.655338>
- Challenor, J. & Ma, M. (2019). A review of augmented reality applications for history education and heritage visualisation. *Multimodal Technologies and Interaction*, 3(2), 39. <https://doi.org/10.3390/mti3020039>
- Chan, A. K. M., Botelho, M., & Lam, O. (2019). Use of learning analytics data in health care-related educational disciplines: systematic review. *Journal of Medical Internet Research*, 21(2), e11241. <https://doi.org/10.2196/11241>
- Chang, H. Y., Binali, T., Liang, J. C., Chiou, G. L., Cheng, K. H., Lee, S. W. Y., & Tsai, C. C. (2022). Ten years of augmented reality in education: A meta-analysis of (quasi-) experimental studies to investigate the impact. *Computers & Education*, (191), 104641.
- Chen, L., Chen, P., & Lin, Z. (2020). Artificial intelligence in education: a review. *IEEE Access*, 8, 75264-75278. <https://doi.org/10.1109/access.2020.2988510>
- Chen, W., Liu, X., Qiao, L., Wang, J., & Zhao, Y. (2020). Construction of virtual reality-interactive classroom based on deep learning algorithm. *Wireless Communications and Mobile Computing*, 2020, 1-9. <https://doi.org/10.1155/2020/8870536>
- Cihak, D. F., Moore, E., Wright, R., McMahon, D., Gibbons, M. M., & Smith, C. C. (2016). Evaluating augmented reality to complete a chain task for elementary students with autism. *Journal of Special Education Technology*, 31(2), 99-108. <https://doi.org/10.1177/0162643416651724>
- Clow, D. (2013). An overview of learning analytics. *Teaching in Higher Education*, 18(6), 683-695. <https://doi.org/10.1080/13562517.2013.827653>
- Cypress, B. S. and Caboral-Stevens, M. (2022). "sense of presence" in immersive virtual reality environment. *Dimensions of Critical Care Nursing*, 41(5), 235-245. <https://doi.org/10.1097/dcc.0000000000000538>
- Dang, A., Khanra, S., & Kagzi, M. (2022). Barriers towards the continued usage of massive open online courses: A case study in India. *The International Journal of Management Education*, 20(1), 100562.
- Donno, M. D., Tange, K., & Dragoni, N. (2019). Foundations and evolution of modern computing paradigms: cloud, iot, edge, and fog. *IEEE Access*, 7, 150936-150948. <https://doi.org/10.1109/access.2019.2947652>
- Dubé, A. K. and Wen, R. (2021). Identification and evaluation of technology trends in k-12 education from 2011 to 2021. *Education and Information Technologies*, 27(2), 1929-1958. <https://doi.org/10.1007/s10639-021-10689-8>
- Ecampus, (2023). Bloom's taxonomy revisited. <https://ecampus.oregonstate.edu/faculty/artificial-intelligence-tools/blooms-taxonomy-revisited.pdf>
- Elmqaddem, N. (2019). Augmented reality and virtual reality in education. Myth or reality?. *International journal of emerging technologies in learning*, 14(3). 234-242.
- Evens, M., Empsen, M., & Hustinx, W. (2023). A literature review on 360-degree video as an educational tool: towards design guidelines. *Journal of Computers in Education*, 10(2), 325-375.
- Fardinpour, A., Pedram, M. M., & Burkle, M. (2014). Intelligent learning management systems. *International Journal of Distance Education Technologies*, 12(4), 19-31.

<https://doi.org/10.4018/ijdet.2014100102>

- Fardinpour, A., Pedram, M. M., & Burkle, M. (2014). Intelligent learning management systems. *International Journal of Distance Education Technologies*, 12(4), 19-31. <https://doi.org/10.4018/ijdet.2014100102>
- Fesol, S. F. A., Salam, S., & Bakar, N. (2018). Wearable technology in education to enhance technical moocs. *International Journal on Advanced Science, Engineering and Information Technology*, 8(5), 1873. <https://doi.org/10.18517/ijaseit.8.5.3929>
- Ghory, S. & Ghafory, H. (2021). The impact of modern technology in the teaching and learning process. *International Journal of Innovative Research and Scientific Studies*, 4(3), 168-173. <https://doi.org/10.53894/ijirss.v4i3.73>
- Grubert, J., Langlotz, T., Zollmann, S., & Regenbrecht, H. (2017). Towards pervasive augmented reality: context-awareness in augmented reality. *IEEE Transactions on Visualization and Computer Graphics*, 23(6), 1706-1724. <https://doi.org/10.1109/tvcg.2016.2543720>
- Hinojo-Lucena, F., Díaz, I. A., Reche, M. d. P. C., & Rodríguez, J. M. R. (2019). Artificial intelligence in higher education: a bibliometric study on its impact in the scientific literature. *Education Sciences*, 9(1), 51. <https://doi.org/10.3390/educsci9010051>
- Howell, J., Roberts, L. D., Seaman, K., & Gibson, D. (2017). Are we on our way to becoming a “helicopter university”? academics’ views on learning analytics. *Technology, Knowledge and Learning*, 23(1), 1-20. <https://doi.org/10.1007/s10758-017-9329-9>
- Jameson, J. (2013). e-leadership in higher education: the fifth “age” of educational technology research. *British Journal of Educational Technology*, 44(6), 889-915. <https://doi.org/10.1111/bjet.12103>
- Jia-jun, L., Pu, H., Li, Y., & Lian, J. (2018). Intelligent recommendation system for course selection in smart education. *Procedia Computer Science*, 129, 449-453. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2018.03.023>
- Kardong-Edgren, S., Farra, S. L., Alinier, G., & Young, H. (2019). A call to unify definitions of virtual reality. *Clinical Simulation in Nursing*, 31, 28-34. <https://doi.org/10.1016/j.ecns.2019.02.006>
- Kassab, M., DeFranco, J., & Laplante, P. (2020). A systematic literature review on internet of things in education: Benefits and challenges. *Journal of Computer Assisted learning*, 36(2), 115-127.
- Kim, M., Jeon, C., & Kim, J. (2017). A study on immersion and presence of a portable hand haptic system for immersive virtual reality. *Sensors*, 17(5), 1141. <https://doi.org/10.3390/s17051141>
- Kim, Y. and Ahn, S. (2021). Factors influencing nursing students’ immersive virtual reality media technology-based learning. *Sensors*, 21(23), 8088. <https://doi.org/10.3390/s21238088>
- Lampropoulos, G., Keramopoulos, E., Diamantaras, K., & Evangelidis, G. (2022). Augmented reality and virtual reality in education: Public perspectives, sentiments, attitudes, and discourses. *Education Sciences*, 12(11), 798.
- Lang, C., Siemens, G., Wise, A., & Gasevic, D. (2017). *Handbook of learning analytics*. SOLAR, Society for Learning Analytics and Research. SOLAR.
- Leveau, P. and Camus, e. S. (2023). Embodiment, immersion, and enjoyment in virtual reality marketing experiences. *Psychology & Marketing*, 40(7), 1329-1343. <https://doi.org/10.1002/mar.21822>
- Lie, S. S., Helle, N., Sletteland, N. V., Vikman, M. D., & Bonsaksen, T. (2022). Implementation of virtual reality in health professional higher education: protocol for a scoping review. *JMIR Research Protocols*, 11(7), e37222. <https://doi.org/10.2196/37222>
- Lu, Y., Papagiannidis, S., & Alamanos, E. (2018). Internet of things: a systematic review of the business literature from the user and organisational perspectives. *Technological Forecasting and Social Change*, 136, 285-297.

<https://doi.org/10.1016/j.techfore.2018.01.022>

- Mayes, R., Natividad, G., & Spector, J. M. (2015). Challenges for educational technologists in the 21st century. *Education Sciences*, 5(3), 221-237. <https://doi.org/10.3390/educsci5030221>
- Moshinski, V., Позняковська, Н. М., Mikluha, O., & Voitko, M. (2021). Modern education technologies: 21st century trends and challenges. *SHS Web of Conferences*, 104, 03009. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110403009>
- Nevelsteen, K. J. L. (2017). Virtual world, defined from a technological perspective and applied to video games, mixed reality, and the metaverse. *Computer Animation and Virtual Worlds*, 29(1), e1752. <https://doi.org/10.1002/cav.1752>
- Niederhauser, D. S., Howard, S., Voogt, J., Agyei, D. D., Laferrière, T., Tondeur, J., ... & Cox, M. (2018). Sustainability and scalability in educational technology initiatives: research-informed practice. *Technology, Knowledge and Learning*, 23(3), 507-523. <https://doi.org/10.1007/s10758-018-9382-z>
- Pelletier, K. Robert, J., Muscanell, N., McCormack, M., Reeves, J., Arbino, N., Grajek, S., Birdwell, T., Liu, D., Mandernach, J., Moore, A., Porcaro, A., Rutledge, R. & Zimmern, J., (2023) *EDUCAUSE Horizon Report, Teaching and Learning Edition*. <https://library.educause.edu/-/media/files/library/2023/4/2023hrteachinglearning.pdf>
- Perez-Marcos, D. (2018). Virtual reality experiences, embodiment, videogames and their dimensions in neurorehabilitation. *Journal of NeuroEngineering and Rehabilitation*, 15(1). <https://doi.org/10.1186/s12984-018-0461-0>
- Pilli, O. and Admiraal, W. (2016). A taxonomy of massive open online courses. *Contemporary Educational Technology*, 7(3), 223-240. <https://doi.org/10.30935/cedtech/6174>
- Richey, S. B. (2018). Utilizing presence in augmented-reality applications to improve learning outcomes. *Performance Improvement*, 57(4), 10-18. <https://doi.org/10.1002/pfi.21773>
- Richey, S. B. (2018). Utilizing presence in augmented-reality applications to improve learning outcomes. *Performance Improvement*, 57(4), 10-18. <https://doi.org/10.1002/pfi.21773>
- Robert, J. & Muscanell, N. (2023). *2023 EDUCAUSE Horizon Action Plan: Generative AI*. <https://library.educause.edu/-/media/files/library/2023/9/2023horizonactplangenai.pdf>
- Rojas-Sánchez, M. A., Palos-Sánchez, P. R., & Folgado-Fernández, J. A. (2023). Systematic literature review and bibliometric analysis on virtual reality and education. *Education and Information Technologies*, 28(1), 155-192.
- Salem, A. B. M., Mikhalkina, E. V., & Nikitaeva, A. Y. (2020). Exploration of knowledge engineering paradigms for smart education: techniques, tools, benefits and challenges. *Transactions on Advances in Engineering Education*, 1(9). [Http://doi.org/10.37394/232010.2020.17.1](http://doi.org/10.37394/232010.2020.17.1)
- Siemens, G. (2013). Learning analytics: The emergence of a discipline. *American Behavioral Scientist*, 57(10), 1380-1400.
- Siemens, G., Marmolejo-Ramos, F., Gabriel, F., Medeiros, K., Marrone, R., Joksimovic, S., & de Laat, M. (2022). Human and artificial cognition. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 3, 100107.
- Sinclair, J., Boyatt, R., Rocks, C., & Joy, M. (2015). Massive open online courses: a review of usage and evaluation. *International Journal of Learning Technology*, 10(1), 71. <https://doi.org/10.1504/ijlt.2015.069450>
- Solak, E. and Erdem, G. (2015). A content analysis of virtual reality studies in foreign language education. *Participatory Educational Research*, spi15(2), 21-26. <https://doi.org/10.17275/per.15.spi.2.3>
- Tuma, F. (2021). The use of educational technology for interactive teaching in lectures. *Annals of Medicine and Surgery*, 62, 231-235. <https://doi.org/10.1016/j.amsu.2021.01.051>
- Uspabayeva, A., Sattarova, A., Mirza, N., Kubeeva, M., Abdualievich, Z. K., & Rysbayeva, G. (2022). Evaluation of high school students' new trends in education: internet of things.

International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET), 17(19), 159-175.
<https://doi.org/10.3991/ijet.v17i19.32183>

Verma, A., Singh, A., Anand, D., Aljahdali, H. M., Alsubhi, K., & Khan, B. (2021). Iot inspired intelligent monitoring and reporting framework for education 4.0. *IEEE Access*, 9, 131286-131305. <https://doi.org/10.1109/access.2021.3114286>

Wang, L., Sukmawarti, S., & Suwanto, S. (2021). The application of augmented reality in elementary school education. *Research, Society and Development*, 10(3), e14910312823. <https://doi.org/10.33448/rsd-v10i3.12823>

Wulf, J., Blohm, I., Leimeister, J. M., & Brenner, W. (2014). Massive open online courses. *Business & Information Systems Engineering*, 6, 111-114.

Yin, Z. and Tsai, S. (2021). Research on virtual reality interactive teaching under the environment of big data. *Mathematical Problems in Engineering*, 2021, 1-11. <https://doi.org/10.1155/2021/7980383>

Zhang, X., Cao, Z., & Wei, D. (2020). Overview of edge computing in the agricultural internet of things: key technologies, applications, challenges. *IEEE Access*, 8, 141748-141761. <https://doi.org/10.1109/access.2020.3013005>

Eğitimde kapsayıcı liderlik

Necibe Damla Özdemir¹ İbrahim Umut² & Ahmet Talha Özdemir³

Özet: Küreselleşme ve beraberinde getirdiği teknolojik gelişmeler, örgütleri ve toplulukları çok kültürlü bir yapı haline getirmiştir. Günümüzün başarılı örgütleri, çok kültürlülüğün ve insan sermayesindeki bu çeşitliliğin farklı örgütsel seviyelerde, iş süreçlerinin etkinliğine daha fazla katkı sağlayabileceğini fark ettiklerinde örgütlerde çeşitlilik yöntemi kavramı ve beraberinde kapsayıcı bir örgüt kültürünün yaratılması gündeme gelmiştir. En genel tanımıyla kapsayıcı lider, çalışanları oldukları gibi kabul etmeye, benzersiz yetenek ve bakış açılarıyla örgüte katkıda bulunmalarına izin vermeye odaklanır. Kapsayıcı liderlik, çalışanların kendilerini örgütün bir parçası gibi hissetmelerini sağlayarak onlar üzerinde bir güven algısı oluşturmaktadır. Kapsayıcı liderin görev yaptığı örgütlerde, çalışanlara enerji ve motivasyon sağladığından dolayı çalışanlar kendilerini önemli, saygın ve değerli hissederler. Bu çalışmanın amacı, kapsayıcı liderlik kavramını ve önemini açıklamak, diğer liderlik tarzlarıyla karşılaştırmak, yapılan araştırmaları inceleyerek kapsayıcı liderliğin bireysel ve örgütsel sonuçlarını belirtmek ve öneriler geliştirmektir. Bu çalışma kuramsal bir çalışmadır. Konu ile ilgili alanyazın taramasında doküman incelemesi yapılarak çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kapsayıcılık, liderlik, eğitim, okul, eğitim yönetimi.

Inclusive leadership in education

Abstract: Globalization and the technological developments it brings have made organizations and communities a multicultural structure. When today's successful organizations realize that multiculturalism and this diversity in human capital can contribute more to the effectiveness of business processes at different organizational levels, the concept of diversity method in organizations and the creation of an inclusive organizational culture have come to the fore. In its most general definition, inclusive leader focuses on accepting employees as they are and allowing them to contribute to the organization with their unique abilities and perspectives. Inclusive leadership creates a perception of trust on employees by making them feel like a part of the organization. Since the inclusive leader provides energy and motivation to the employees, the employees feel important, respected and valued and they are expected to put forth extra performance towards achieving common goals. The aim of this study is to explain the concept of inclusive leadership and its importance, to compare it with other leadership styles, to examine the researches, to specify the individual and organizational results and to develop suggestions. This study is a theoretical study. In the literature review on the subject, various suggestions were developed by making document analysis..

Keywords: Inclusion, leadership, education, school, educational administration.

Başvuru/Submitted
05 Eyl / Sep 2023
Kabul/Accepted
24 Eki / Oct 2023
Yayın/Published
29 Eki / Oct 2023

DOI:
10.59320/alanyazin.1355788

İnceleme Makalesi
Review Article

*Alanyazın Eğitim
Bilimleri Eleştirel
İnceleme
Dergisi*
CRES Journal
*Critical Reviews in
Educational Sciences*
2023, 4/2, 187-196

Damla-Özdemir, N.,
Umut, İ., & Özdemir, A.
T. (2023). Eğitimde
kapsayıcı liderlik.
Alanyazın, 4(2), 187-196.

Okul Yöneticileri Derneği
e-ISSN: 2718-0808

¹ MEB, damlamumcuozdemir@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1546-5340

² MEB, umut6277@gmail.com ORCID:0009-0009-7999-8259

³ MEB, talhaozdemird@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5240-9268

Giriş

Günümüzde çağcıl yönetim kuramlarının ortaya çıkması ile birlikte karardan etkilenenlerin yönetim faaliyetlerine dahil edilmesinin beraberinde, örgütlerin etkililiğinin ve verimliliğinin artıracığı yönündeki görüşler giderek yaygınlaşmaktadır (Ryan, 2006). Öte yandan, işletmelerde çalışanlar arasında artan çeşitlilikle birlikte yönetim süreçlerinde de çeşitli zorluklar yaşanmaya başlamıştır. Küreselleşme, savaşlar ve iç çatışmalar başta olmak üzere çeşitli nedenlerle ortaya çıkan göç hareketleri yöneticileri de etkilemiş, göçmen öğrenci ve öğretmenlerin okullarda yaygınlaşması okul yöneticileri ve diğer öğretmenlerin farklı yaşam ve kültürlerle sahip bireylerle karşı karşıya bırakmıştır (Sandoval, 2021)

Çeşitliliklerin hızla arttığı örgütlerde yönetim yaklaşımlarında da değişikliklere gidilmiş, çalışanlar daha kapsayıcı, şeffaf ve hesap verebilir bir liderlik tarzına ihtiyaç duymaya başlamışlardır (Anthony, 2017). Bu çalışmayla ilişkili olarak ele alınan kapsayıcı liderlik kavramı; daha fazla çeşitlilik ve daha iyi lider-takipçi ilişkileri ihtiyacını vurgulamak için kullanılan bir kavramdır (Wuffli, 2016). Kapsayıcı lider; söz ve eylemleriyle takipçilerinin katkısını talep eden, takipçilerinin çabalarını takdir ettiğini gösteren, grubun tüm üyelerini konuşmaya teşvik eden, statü farklılıklarını dikkate almayan, her grup üyesinin önemli ve değerli olduğuna inanan kişidir (Nembhard ve Edmondson, 2006). Kapsayıcı liderlik, herkesin ortak yararına olacak şekilde ortak sonuçlara doğru yönlendirilmek ve varlıklarını sürdürmek için birey ve grupların bütünü bir parçası olmalarını sağlayan, iş birliği ve saygı temelinde ilişkisel uygulamalarla devam eden bir öğrenme döngüsü olarak tanımlanmaktadır (Booyens, 2014). Kapsayıcı liderlik, tüm örgüt üyelerinin potansiyellerinin açığa çıkarılmasını ve böylece örgütün etkinliğinin artırılmasını varsayar (Randel vd., 2018). Geleneksel liderlik türlerinden oldukça farklı bir liderlik türü olan kapsayıcı liderliğin temel özellikleri arasında; sosyal süreç ve ekip çalışmasına kişisel ve örgütsel gelişimin temel unsurları olarak değer verilmesi, herkesin kendi potansiyeline göre organizasyon faaliyetlerine dahil edilmesi, kişilerarası ve profesyonel iletişimde uygun koşullar yaratılarak herkesin sesinin duyulmasının sağlanması, grup içinde herkese kişisel ve mesleki gelişim alanı ve fırsatı verilmesi, kişi, grup ve kuruluşların sürekli değişim ve gelişimi desteklenmesi, özerklik, karşılıklı saygı, güven ve sorumluluk gibi değerlerin ön planda tutulması gibi yönetsel yaklaşımlar örnek verilebilir (Dorczak, 2011).

Kapsayıcı liderlik, farklılıkları kucaklamayı ve bireylerin yetenekleri ve güçlü yönleriyle çalışmayı gerektirir (Rayner, 2009). Toplum tarafından yok sayılma veya dışlanma riski taşıyan bireylerin hakları, istekleri, beklentileri, ihtiyaçları ve potansiyelleri dikkate alınır ve her bireye değer verilir. Bu anlayış herkesi olumlu yönde etkileyebilir. Birey, bir insan olarak kendisine değer verildiğini ve tam potansiyeline ulaşma yetkisine sahip olduğunu hissederken, lider aynı zamanda daha motive olmuş bireylerle çalışmakta ve takipçilerinin desteği ile karşılaşılacak zorluklarla baş edebilmektedir (Bortini, vd., 2016). Özellikle eğitim örgütlerinde organik liderlik paradigmasının bir uzantısı olarak kapsayıcı liderlik, örgütün tüm operasyonel süreçlerine katılma ve herkesin kişisel gelişimi için uygun koşulları yaratma anlamında bir çerçeve çizmektedir (Dorczak, 2011).

Kapsayıcı liderler, karardan etkileneceklerin kararlara katılımının desteklediği, sağlıklı iletişim ortamının oluşturulacağı bir örgüt iklimi ortaya çıkması için çabalayan kişidir (Chrobot-Mason, Ruderman ve Nishii, 2014). Kapsayıcı lider, işgörenlerin farklılıklarını fark edip, onları kabul ederek bu farklılıklarına ilişkin yönetsel yaklaşımlarında çeşitliliğe giden, işgörenleri motive eden, onların potansiyellerini ortaya çıkarmak için fırsatlar yaratan, işgörenlerin kendilerini önemli hissetmesi için ortam sağlayan kişidir (Nembhard ve Edmondson, 2006: 247; Shore vd., 2011: 1265; Kiikkila, 2021: 22). Kapsayıcı lider; deneyime, risklere ve farklı düşünceler ile astlarının yardım talebine her zaman açıktır. Kapsayıcı lider işgörenler tarafından her daim ulaşılabilen, iletişim ve yaklaşım engeli bulunmayan liderdir (Carmeli vd., 2010).

Kapsayıcı liderin görev yaptığı örgütlerde işgörenlerin kendilerini değerli hissetmeleri, onların performanslarını olumlu yönde etkileyecek, örgütsel etkililik ve verimlilik artacak ve kapsayıcı liderlerin yer aldığı örgütler uzun vadede yaşamaya devam edecektir. Bu öngörülerden hareketle, bu çalışmanın amacı; kapsayıcı liderlik kavramını ve kapsayıcı lider davranışının

temel prensiplerini incelemek, örgütlerde kapsayıcı liderlerin önemini açıklayarak yapılan araştırmalar ışığında diğer liderlik türleri ile benzerlik ve farklılıklarını ortaya çıkarmaktır.

Liderlik Kavramı

Son yıllarda yönetim konu başlığı altında ele alınan liderlik kavramı; işgörenler ile yöneticiler arasındaki ilişkinin ve yönetsel uygulamaların farklılaşması ile literatürde önemli bir yer bulmaktadır. Örgütlerde özellikle farklı yönetsel uygulamalar ve yaklaşımlar ile yöneticilik kavramından farklılaşmaya başlayan liderleri; işgörenlerin motivasyonunu artırarak, örgütsel gelişmeye katkı sağlayan, örgüt için işlevsel fikirler sunan, örgütsel etkililik ve verimliliği var olan düzeyin üzerine çıkarmaya çalışan, örgütün geleceğinin resmini çizebilen kişidir. Yöneticiler ise daha çok iş görenlere yardımcı olan, örgütsel yapı ve süreçler üzerinde yoğunlaşan, vizyondan çok örgütün o an ki resmi ile ilgilenen kişilerdir.

Yöneticilerin iş görenlerle kurdukları ilişkiler de liderlere göre oldukça farklılıklar göstermektedir. Yöneticiler iş görenlerle daha resmi ve görev tanımlı bir ilişki içindeyken, liderler daha samimi ve etkileşim içinde yer alırlar. Yöneticiler için iş görenin çıktısı önemli iken, liderler daha çok işin yapılışı sırasında yaşanan süreçle ilgilenirler. Bunu yaparken işgörenlerin iş tatmini ve motivasyonlarını ön plana çıkarma gayreti gösterirler (Şahin, 2012: 23).

Bir örgütte liderin varlığı oldukça önemlidir. Lider; insan ilişkileri sağlıklı olan, doğru zamanda doğru hamleler yapabilen, işgörenlerin mesleki ve kişisel gelişimlerini desteklemek için başarılı deneyimlerini onlarla paylaşan olumlu kişilik özelliklerini içinde barındıran sevgi ve saygı dolu olan, özgüveni yüksek, demokrasi davranışını karakteri ile bütünleştirmiş ve iş görenlerine de bunu aktarabilen vizyon sahibi kişidir (İnce vd., 2004).

Lider ve işgörenler arasındaki ilişki, örgütün süreçlerinde belirleyici rol oynamaktadır. Liderin davranışları örgüt yapısı ve işgörenlerin niteliğine göre çeşitli şekiller alabilir. Lider, belirli güçleri sayesinde etrafındaki insanları etkilemektedir. Lider farklı güçlerini kullanırken, grubun özelliğini göz önünde bulundurmaktadır. Bu sebeple liderlik davranışı; liderin kendisinin özellikleri, gurubun özellikleri, çevrenin özellikleri e liderin hedeflerine göre değişkenlik gösterebilmektedir (Yılmaz, 2014).

Liderlik üzerine yapılmış araştırmalar göstermektedir ki; iletişim yönü gelişmiş, dürüst, çalışkan, şeffaf, görev odaklı, insanlar üzerinde etki gücü yüksek, uyumlu, sorumlu, psikolojik olarak sağlam, özgüvenli kişilerin lider özellikleri sergiledikleri söylenebilir.

Kapsayıcı Liderlik

Kapsayıcılık kelime olarak; Oxford sözlüğünde “inclusiveness” kavramı; farklı fikirlere sahip insanları sürece katma şeklinde; Cambridge Üniversitesi sözlüğünde ise “farklı özelliğe sahip insanları eşit olarak kabul etme, tamamını kapsama” şeklinde tanımlanmaktadır.

Kapsayıcı liderlik kavramını ilk kez Nembhard ve Edmondson (2006) kullanmıştır. Nembhard ve Edmondson (2006) “liderin kapsayıcılığı” olarak ele aldıkları kavramı, liderin iş görenleri tüm farklılıklarıyla örgütsel işlere dahil etmesi ve tüm iş görenleri takdir etmesi olarak ele almıştır. Kapsayıcı liderlik; örgütlerde işgörenlerin çeşitliliğinin doğru şekilde yönetilerek, her iş görenin ayrı ayrı fikrinin önemli olduğunu onlara hissettirmesi davranışıdır. Kapsayıcı liderlerin; tüm farklılıklarıyla iş görenleri birtakım olarak gören, grup dinamiğini yönetebilen, takım kurabilen ve onlara gerektiğinde geribildirim verebilen, iş görenleri karar alma süreçlerine dahil eden liderler olduklarını ifade etmişlerdir. Carmeli ve arkadaşları (2010: 250) kapsayıcı lideri, kendisini takip eden işgörenlerin tamamıyla açık ve etkili iletişim kurabilen kişi olarak tanımlamıştır. Hollander (2012) kapsayıcı lideri, iş görenlerle birlikte çalışan kişi olarak tanımlamıştır. Ona göre, kapsayıcı liderliğin temelinde, iş görenlerin tamamıyla birlikte çalışabilme kapasitesi yer almaktadır. Shore ve arkadaşları (2011) diğer araştırmacıardan farklı bir bakış açısıyla kapsayıcı liderliği; iş görenin örgütsel bağlılığı boyutuyla açıklamaya çalışmış ve lideri iş görenin kendi bireyselliği ile örgütsel aidiyetini sağlayan kişi olarak

yorumlamışlardır. Yine Randel ve arkadaşları (2018) kapsayıcı liderliği grup üyelerinin grubun bir parçası olduklarını hissetmelerinin (aidiyet), yanı sıra gruba katkıda bulunurken kendi bireyselliklerini (benzersizlik) korumalarını hedefleyen lider davranışları olarak tanımlamışlardır. Miller (1998) kapsayıcılığı, işgörenlerin kararlara katılımında liderin kendilerine hak tanması, Nishii (2013) iş görenlerin farklılıklarının kabul edilerek onlara adil davranan ve tüm iş görenlere eşit şekilde değer veren ve bunu onlara hissettiren lider olarak tanımlamışlardır. Pless ve Maak (2004) işgörenlerin çeşitliliklerine rağmen onlara farklı yönetsel uygulamalarla eşit şartlar yaratan ve işgörenlerin tamamının potansiyellerini ortaya çıkarmayı amaçlayan lider olarak tanımlamışlardır. Tüm tanımların yoğunlaştığı ortak kavram iş gören çeşitliliği ve bunların yönetilmesi şeklinde olup, kapsayıcı liderlerin iş gören farklılıklarına rağmen tüm işgörenler için farklı yönetsel yaklaşımlar uygulayan ve tamamının potansiyellerini ve performanslarını artırmaya dönük örgütsel davranışlar sergileyen lider olduğudur (Kikkila, 2021).

Kapsayıcı bir okul kültürü, eleştirinin teşvik edildiği, müdür, öğretmen, veli ve öğrencilerin diyalog halinde olduğu, tüm paydaşların dikkate alındığı ve aktif katılımlarının sağlandığı, herkesin ortak bir paydada bulunduğu bir ortamın oluşmasını kolaylaştırır. Bu noktada belirleyici olan okul müdürünün liderliğidir (Keyes vd., 1999). Okul müdürünün kapsayıcı bir liderlik yaklaşımı, sadece okul yönetimini veya baskın grupları değil, herkesin ihtiyaçlarını dikkate alır (Ryan, 2006). Başarılı bir kapsayıcı lider; insan kaynaklarının potansiyelinden nasıl yararlanılacağını bildiği için, böyle bir ortamda tüm kesimlerin eğitim faaliyetlerine aktif katılımının sağlanmasına, daha kaliteli eğitim alınmasına, eleştirel farkındalığın geliştirilmesine, tüm paydaşlar arasındaki diyalogun güçlendirilmesine, karar ve politikaların oluşturulmasında ve uygulanmasında tüm kesimlerin özelliklerinin dikkate alınmasına özen gösteren kişidir. Ancak liderlik adil, yatay ilişkiler temelinde ve kolektif bir süreç olarak sergilenmektedir (Ryan, 2006). Böyle bir liderlik, toplumu olumlu yönde dönüştüren ve toplumda fark yaratan kapsayıcı bir liderliktir (Anthony, 2017).

Küreselleşme ile örgütler gittikçe çeşitli iş görenleri bünyesinde barındırmaktadır. Dolayısıyla gelişen örgütler bu iş gören farklılıklarının doğru yönetilmesine, işgörenlerin performanslarını en üst seviyeye çıkarmak için yapılacak yeni çağcıl yönetsel yaklaşımlar aramaya başlamaktadır. Örgütlerde grup dinamiğini yönetebilmek ve grubu örgütün amaçlarına uygun hale getirebilmek kapsayıcı liderlerin en temel görevidir (Randel vd., 2018). Kapsayıcı lider, işgörenlerin farklılıklarını örgüt amaçları ile entegre etmenin yollarını bulan kişidir (Hollander, 2008).

Kapsayıcı liderlik, örgütlerde dil, din, ırk, cinsiyet, gelenek, görenek ve çeşitli kültürel simgeleriyle yer alan iş görenlerin, örgütün tüm imkanlarından eşit şekilde faydalanacak çağcıl bir yaklaşımdır ve bu yönüyle sadece örgüt yapı ve süreçlerine odaklanan geleneksel liderlik anlayışından uzaktır (Ryan, 2014). Kapsayıcı liderlik, örgütlerde artan iş gören farklılıklarını kabul eden, yöneten ve örgütün yaşaması yolunda akıllıca kullanan bir anlayıştır (Rayner 2009).

Hollander (2008) kapsayıcı liderin en genel özelliklerini şu şekilde belirtmiştir:

- İşgörenlerin tamamına saygılı,
- İşgörenlerin farklılıklarının farkında olan ve bu farkları örgütsel adalet davranışına ters düşmeyen,
- Örgütün amaçları konusunda tüm işgörenler ile etkileşim halinde olan,
- Örgütün amaçları konusunda yerinde geri bildirim sağlayabilen,
- Vizyoner bakış açısına sahip,
- Sorumluluklarına ve örgüt amaçlarına sadakat gösteren,
- Örgütsel güven ve örgütsel adalet davranışını kişiliği haline getirmiş liderlerdir.

Kapsayıcı liderler gerektiğinde inisiyatif alabilen ve tüm riski kabul ederek sorumluluk alabilen kişilerdir (Hollander, 1992; 2004). Ayrıca kapsayıcı liderin yer aldığı örgütlerde işgörenlerin daha mutlu çalıştığı (Suk vd., 2015), işgörenlerin psikolojik iyi oluşlarının desteklendiği (Hirak vd., 2012), işgörenlerin örgütsel güven davranışı sergiledikleri (Walumbwa ve Schaubroeck, 2009), örgütsel sinerjinin oluştuğu (Mitchell vd., 2015) ve iş tatmini ve örgütsel bağlılığın

yüksek olduğu (Den Hartog ve Belschak, 2012) araştırmalarla ortaya çıkmıştır.

Kapsayıcı örgüt; heterojen iş görenleri örgütün amaçları doğrultusunda bir araya getirerek örgütsel etkililiği artıran bir yapıdır. Farklı yeteneklerdeki iş görenleri ortak bir amaç altında toplayarak olumlu bir örgütsel ortam yaratılmasını sağlar (Gerritsen, 2020). Randel ve arkadaşları (2018) örgütlerde kapsayıcılığın; işten ayrıma niyeti, örgütsel sapma gibi negatif örgütsel davranışları azaltırken; iş tatmini, örgütsel bağlılık, örgütsel güven vb. pozitif örgütsel davranışları artırdığını belirtmişlerdir. Ayrıca kapsayıcılığın örgütlerde; kariyer hedefleri, iş yaşam kalitesi, örgütsel güven, örgütsel sinerji gibi olumlu sonuçlarının olduğu iddia edilmektedir (Workman-Stark, 2017).

Kapsayıcı liderlik işi yapmaktan çok, iş görenlerle birlikte işi yapmaya yoğunlaşan bir kavramdır (Hollander, 2012). Bu nedenle kapsayıcı liderlik; sadece bir liderlik tarzı değil, aynı zaman da grup dinamiğine odaklanan sosyal ilişkilerin ön planda olduğu bir liderlik yaklaşımıdır. (Carmeli vd., 2010). Bu çağcıl yaklaşım; işgörenlerin hem kişisel hem mesleki gelişimine katkı sağlarken onların duygusal ve örgütsel bütünlüğünü de korumaktadır (Hollander, 2012).

Kapsayıcı lider temelinde işgörenlerin bireysel farklılıklarını fark eder, kabul eder, saygı duyar ve bu farklılıklara ilişkin yeni yönetsel uygulamalar arayan kişidir. İşgörenlerin farklı fikirlerini dinleyen, anlayan liderdir. Bu yönüyle kapsayıcı liderlerin bulunduğu örgütlerde işgörenler; fikirlerinin dinlenerek önemseneneğini, eleştirilmeyeceklerini, cezalandırılmayacaklarını, dışlanmayacaklarını bilirler ve örgüt davranışları için endişe içerisinde olmazlar (Carmeli vd., 2010; Ye, Wang ve Guo, 2019). Kapsayıcı liderler; işgörenlerin farklı fikirlerini ifade özgürlüğü sağladığından, bu liderlerin yer aldığı örgütlerde işgörenler fikirlerini rahatça ifade edebilirler. Bunun sonucunda farklı fikirler örgüte yenilikçi yaklaşımlar ortaya çıkması için iyi bir fırsat olabilir (Qi, Liu, Wei, Hu, 2019). Kapsayıcı liderlik farklı işgörenlerin olduğu ortamda işgörenlerin de birbirlerine saygı duymalarını destelediğinden grup üyeleri arasında çalışırken iş birliğinin artmasını sağlayacaktır. Üyeler farklılıkların hoş görüldüğü bir ortamda kendilerini gruba ve örgüte ait hissedeceklerdir (Randel vd., 2018).

Kapsayıcı liderler, öğrenen örgüt olma yolunda iş görenleri teşvik eden kişilerdir. Hem bireysel hem de örgütsel öğrenmenin paylaşımın yüksek olduğu örgütler oluşumunda kapsayıcı liderlerin önemli bir yeri vardır (Boekhorst, 2015). İşgörenlerin fikirlerini rahatça dile getirebildikleri bir örgütte işgörenlerin farklı bakış açılarıyla birbirlerinden öğrenme de desteklenmekte, işgörenlerin problem çözme ve öğrenmeyi öğrenme becerileri gelişmektedir (Chrobot-Mason vd., 2014).

Kapsayıcı liderlik, iş gören farklılıklarının yoğun olduğu örgütlerde işgörenlerin tamamına adil davranmakla yakından ilgilidir. Yapılan kapsayıcı lider özelliklerinin temelinde iş gören farklılıklarını verimlilik ve örgütsel etkililiğe dönüştürme yer almaktadır. Kapsayıcı liderlik; örgütlerde iş görenleri desteklemek, örgütsel adaleti, örgütsel güveni sağlamak, karardan etkilenenlerin yine örgütte yer alan işgörenler olduğu için karara katılımda tüm iş görenleri sürece dahil etmeyi içerir. Shore ve arkadaşları (2018), kapsayıcı liderin bir örgütte örgütsel dışlanmaya engel olurken, örgüt süreçlerine dahil etmeyi güçlendirdiğini belirtmişlerdir. Kapsayıcı liderlikte; işgörenlerin tamamını tüm farklılıklarıyla benimsemek, onlara değer vermek ve örgüte işgörenlerin kendilerini ait hissetmesini sağlamak temel amaçtır. Kapsayıcı liderlik, örgütteki işgörenlerin hepsinin ayrı ayrı potansiyelleri ve yetenekleri olduğunu kabul eden ve bunları en üst düzeye çıkarmak için iş görenleri destekleyen bir yaklaşımdır (Kanaga ve Uthayasuriyan, 2020).

Bourke ve Espedido (2019), yaptıkları araştırmalarla kapsayıcı liderlerin ortak ve belirgin bazı davranış kalıplarının olduğunu belirtmişlerdir. Bu davranışlar:

Bağlılık: Farklılıkları bir kenara bırakarak iş görenleri yönetimin tüm süreçlerine dahil ederek onlara bağlılıklarını gösterirler.

Tevazu: Kendisinin ve iş görenlerinin hatalarını kabule ederek bunları birer öğrenme deneyimi olarak görürler. İyi ve başarılı oldukları işlerde mütevazı davranarak iş

görenlere doğal davranmayı tercih ederler.

Önyargı farkındalığı: Kendi kusurlarını iyi bilir, bunu göstermek için çaba sarf ederler.

Başkaları hakkında merak: İş görenlere insan olarak değer verirler. İşgörenlerin farklılıkları konusunda duyarlılık kazanmak için onların farklılıklarını merak eder ve öğrenmeye çalışırlar.

Kültürel zekâ: İş görenlerin farklı yaşam şekilleri konusunda duyarlılık kazanarak onlara uyum sağlamaya çalışırlar.

Etkili iş birliği: Heterojen yapıya güvenirlir. Tüm iş görenleri kendi potansiyelleri doğrultusunda doğru yönlendirerek grup sinerjisi oluşturmaya çabalarlar.

Hollander (2008) ise kapsayıcı lideri; işgörenlerin kişiliklerine saygılı, her iş görenin katkısına ayrı ayrı değer veren, örgütsel adalet davranışı çerçevesinde iş görenleri yerinde ve doğru uygulamalarla takdir eden, işlevsel tartışmalarla örgütün amaçlarını iyileştirmeye çalışan, her zaman ulaşılabilir, vizyoner, öngörüsü açık, sorumlu, dürüst ve etkili iletişim becerisine sahip birey olarak tanımlamıştır.

Sosyal bir sitem olarak okullar, toplumun önemli örgütleri içerisinde yer almaktadır. Okul örgütlerinde kapsayıcı liderlerin yer alması okul etkili ve verimli olmasına katkı sağlayacaktır. Bu örgütlerde; öğretmenlerin tüm farklılıklarını kabul ederek yönetsel yaklaşımlarında farklı uygulamalar yoluna gitmesi, öğretmenlerin tamamına adil davranılması, liderin okul içerisinde ulaşılabilir olması, öğretmenlerin ayrı ayrı yetenekleri için takdir edilmesi ve ödüllendirilmesi, öğretmenlerin motivasyonlarının artmasını ve daha çok çalışarak uzun vadede örgütlerin yaşamasını sağlayacaktır. Kapsayıcı liderin bulunduğu okullarda öğretmenler benlik saygısını daha çok geliştirecek, işe bağlılıkları ve iş tatmini artacaktır (Luthans vd., 2008; Kelloway vd., 2013).

Kapsayıcı liderlik, etkisi altındaki işgörenlerin ihtiyaçlarını önemseyen ve onların istediği zaman ulaşabildikleri, insan ilişkilerine dikkat çeken bir liderlik yaklaşımıdır (Hollander, 2009). Kapsayıcı liderler, işgörenler tarafından örgütün amaçlarına uygun olarak geliştirilmiş yeni fikirlere açık, onların kararlara ve yönetim süreçlerine katılımını teşvik eden, işgörenlerin çekinmeden görüş ve öneriler geliştirebildikleri bir örgüt kültürü yaratırlar (Carmeli ve diğ., 2010). Kapsayıcı liderin yer aldığı örgütlerde, çalışanlar kendilerini örgüte ait hissetmekte ve kendilerini örgütün bir parçası olarak görmektedirler. Örgütte yer alan bu olumlu iklim, iş görenlerin motivasyonlarını ve iş tatminini olumlu yönde etkilemektedir (Gündüzöz, 2013). Kapsayıcı liderlikte; işgörenler kararlara katılma sürecinde aktif rol aldıkları ve fikirlerini rahatça ifade edebildikleri için örgüt için oluşturulan hedeflerde yaratıcı ve işlevsel, bu hedeflere ulaşma noktasında oldukça başarılı olmaktadır. Süreçte birbirleriyle iyi ilişkiler kuran işgörenler geleneksel liderlik yaklaşımlarının aksine, yeteneklerini ve potansiyellerini daha fazla açığa çıkarabilmektedirler. Geleneksel yaklaşımda çoğunlukla işe yoğunlaşan liderler bu yaklaşımda sürece ve insanların farklılıklarına rağmen zenginliklerini ortaya çıkarmaya yoğunlaşmıştır. Bu nedenle kapsayıcı liderlik, geleneksel liderlik anlayışının sınırlarını aşmaktadır. Kapsayıcı liderlik yaklaşımı, örgütte yer alan tüm işgörenlerin çıkarlarını gözeten bir yaklaşımdır (Adapa ve Sheridan, 2018).

Kapsayıcı liderler, öğrenmeyi hayat boyu alışkanlık haline getiren kişiler olmalıdırlar. Bu yönüyle öğrenen örgüt oluşturma sürecinin, kapsayıcı liderlerin yer aldığı örgütlerde daha kolay olduğu söylenebilir. Kapsayıcı liderler, iş gören farklılıklarını, onların yaşam şekillerini, kültürlerini, sosyal ve siyasal görüşlerinin farkında olmalıdırlar (Wasserman ve arkadaşları, 2008). Kapsayıcı lider, işgörenler arasındaki farklılıkları kabul etme sürecinde sık sık öğrenme davranışı gerçekleştirdiği için, öğrenme eylemi önce bireysel sonra grup içerisinde daha sonra örgütsel anlamda gerçekleşmektedir. Kapsayıcı liderler, işgörenlerin kararlara katılımı konusunda adil davranarak; örgüt içerisinde güvenli alanın oluşturulmasına, farklı işgörenlerin farklı pozisyonlarda görev yapmasına, tüm işgörenlerin örgüt içerisinde sağlıklı bir iklimin oluşmasına yardımcı olan kişilerdir (Chrobot Mason vd. 2014). Booyesen (2014), kapsayıcı liderliğin oluşabilmesi için üç temel şartın sağlanması gerektiğini vurgulamıştır. Bunlar; bireysel, grupsal ve örgütsel şartlar şeklinde gruplandırılmıştır. Kapsayıcı liderliğin bireysel boyutunda, liderin sahip olduğu kişilik özellikleri, insan ilişkileri ve diğerleri üzerinde kurabileceği etki ve güç ifade edilmiştir. Diğer bir koşul olan grupsal düzeyde; örgütte yer alan informal süreçler, grup dinamiği ve sinerji açıklanmıştır. Üçüncü olarak örgütsel düzeyde

kapsayıcı liderin, örgütün sahip olduğu örgüt kültür ve iklimi ile örgütün yapısı ve işleyişi kastedilmektedir.

Alanyazın incelendiğinde kapsayıcı liderlik, bazı liderlik türleri ile karıştırılabilir. Örneğin; dönüşümcü liderler yaşanan çağa ayak uydurabilen, geleceğin resmini çizebilen, vizyoner kişilerdir. Bu yönüyle iş görenleri farklılıklarıyla kabul eden kapsayıcı liderlerin, farklı bakış açıları örgüte yansıtılmaları sebebiyle dönüşümcü liderlikten ayrılmaktadır. Dönüşümcü liderin odağında örgütün ihtiyaçları ve geleceği varken, kapsayıcı liderin odağında işgörenlerin benzersiz yetenekleri ile örgütü bütünleştirmek yer almaktadır (Randel vd., 2018). Yine güçlendirici lider, çalışanları önemser ve onların motivasyonları için yeni uygulamalar denese de işleyişi nihayetinde kendi kararları ve amaçları doğrultusunda yönetmeyi tercih etmektedir. Onun kararları, örgütte gücün paylaşımı, iş görenlere destek olmak fikri vardır. Ancak kapsayıcı liderlikte liderin kararlarından çok, işgörenlerin farklılıklarının örgütün kararlar üzerinde etkili olmasına izin vermek yer almaktadır. Benzer şekilde Gotsis ve Grimani (2016) hizmetkâr liderliği, iş gören farklılıklarının örgütsel etkililiğin bir yordayıcısı olduğunu ve bu liderlik türünde işgörenlerin kişisel faydalarından çok örgütün çıkarlarının gözetilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Hizmetkar liderlik bu yönüyle kapsayıcılığa benziyor olsa da iş görenlerle kültürel farklılıktan çok kurumun ve iş görenin potansiyellerini ortaya çıkarmayı esasa almaktadır (Liden, Wayne, Zhao ve Henderson, 2008). Hizmetkâr lider, çalışanlar için başarı geliştirmeye ve yaratmaya odaklanır, ancak çalışma grubuna ait olma veya benzersizlik için çalışan ihtiyaçlarına yönelme konusunda zorunlu değildir Dolayısı ile kapsayıcı lider, hizmetkâr lider tarafından tam olarak ele alınmayan odakları içermektedir. Bu odak noktaları içerisinde, farklı bakış açıları ve yaklaşımları talep etmeye özel önem vererek, norm olmayan ancak performansa katkıda bulunan bakış açıları ve yönelimleri desteklemek bulunur. Yine Srivastava ve Dhar (2017), otantik liderliğin kapsayıcılığı geliştirdiğini savunmaktadır (Boekhorst, 2015). Otantik lider, daha çok bilişsel boyutta farkındalık, evrensel bir ahlaki bakış açısı ve etik inancı ile iş gören çeşitliliğinden ziyade bireysel çeşitliliğe odaklanmaktadır. (Walumbwa, 2008). Son olarak Avolio, Gardner, Wernsing ve Peterson, (2008) tanımından da anlaşılacağı üzere, otantik lider başkalarında özgünlüğe izin vermeye ve/veya teşvik etmeye odaklanmak yerine büyük ölçüde kendine dayalı bir yaklaşımdır (Walumbwa vd., 2008). Bu yönüyle otantik liderlikte bir liderin davranışı vurgulanırken, kapsayıcı liderlikte ise çalışanların, çalışma grubu içindeki sadakat ve benzersizlik ihtiyaçlarının yerine getirilmesi için grup ortamını oluşturulması vurgulanır. Otantik liderlik, liderin eylemlerine ve davranışlarına dayanır. Buna karşılık, kapsayıcı liderlik, üyelerin kabul görmesini sağlamağa ve farklı bakış açılarıyla örgüte katkıda bulunmaya odaklanmaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Küreselleşme ile ülkeler arasındaki mesafeler en aza inmiş, farklı dil, din, ırk, cinsiyet vb. özelliklerdeki işgörenler dünyanın farklı bölgelerinde iş yaşamına dahil olmuştur. İş yaşamında meydana gelen bu çeşitlilik, farklı özelliklerdeki işgörenlerin aynı örgütsel amaç etrafında toplanmasına sebep olmuştur. Farklı özelliklere sahip işgörenlerin aynı amaç etrafında toplanma fikri başta olumsuz olarak algılsa da farklılıkların yaratıcılık ve farklı bakış açıları ile yeni yönetsel yaklaşımları ortaya çıkarması birçok yönetsel uygulamada farklılıklara gitmeyi beraberinde getirmiştir. Farklı kültürlerden işgörenlerin yer aldığı örgütlerde; zamanla örgüt amaçlarına farklı katkılar gelmeye başlamış, farklı fikirler, farklı bakış açıları, farklı kararlar örgütlerin ve yönetimin de farklılaşmasını zorunlu hale getirmiştir. Tüm bu farklılıklara saygı ve farklılıkları yönetim süreçlerine dahil etme kapsayıcılık kavramını ortaya çıkarmıştır. Kapsayıcılığın örgüt davranışlarına yansımaları; çok kültürlü örgütlerde örgütsel etkililiğin ve verimliliğin artmasına olanak sağlamıştır (Sanyal vd., 2015).

Araştırmalar; örgütlerde liderin kapsayıcı davranışlar sergilemesinin, iş görenler arasında aidiyet, güven, adalet, iş tatmini, işe ve örgüte bağlılık, etkililik ve verimliliğin artması gibi olumlu örgütsel davranışların artırdığını ortaya çıkarmıştır (Randel vd., 2018; Qi vd., 2019).

Choi ve diğ. (2015), kapsayıcı liderliğin çalışanın işe adanmışlığı ile olumlu ilişkili olduğu ve hem duygusal örgütsel bağlılığın hem de çalışan yaratıcılığının bu ilişkiye aracılık ettiği sonucuna ulaşmışlardır. Wang ve arkadaşları (2019), kapsayıcı liderliğin, yenilikçi davranış ve işe adanmışlık ile anlamlı ve pozitif ilişkili olduğunu ve işe adanmışlığın yenilikçi davranış ile

bağlantılı olduğunu tespit etmişlerdir. Aslan (2019), işe adanmışlığın yenilikçi iş davranışı ve kapsayıcı liderlik üzerinde pozitif ve anlamlı ilişkili, kapsayıcı liderliğin yenilikçi iş davranışı üzerinde olumlu ve anlamlı ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Khan ve arkadaşları (2020), kapsayıcı liderlik ile proje başarısı arasında pozitif bir ilişki olduğunu, kapsayıcı liderliğin psikolojik güçlendirme ve psikolojik güvenliğin aracılık rolleri yoluyla hem doğrudan hem de dolaylı olarak proje başarısını arttırdığını tespit etmişlerdir. Carmeli ve arkadaşları (2010) kapsayıcı liderin örgüt içerisindeki farklılıkların yönetilmesinin yanı sıra, bu farklılıkları fark etme, değer verme ve farklıları memnuniyetle karşılayan liderlik olduğunu belirtmişlerdir. Wuffli (2016) kapsayıcı liderlik üzerine yaptığı araştırmalarda kapsayıcı liderlerin en temel özelliğinin; farklı kültürlerden tüm iş görenleri bütünleştirmesi ve geniş bir örgüt yapısı oluşturarak örgütün amaçları etrafında toplanılması şeklinde belirtmiştir.

Bu çalışma ile vurgulanmak istenen; eğitimle ilgisi bulunan tüm kesimlerin eğitim faaliyetlerine aktif katılımının ve yönetsel dahil edilmesinin sağlandığı kültürler oluşturmak için okulların kültürel çeşitliliği kabul etmek ve duyarlı olmak gerekmektedir. Eğitim faaliyetlerine dahil olan tüm paydaşların aktif katılımını sağlamak, motivasyonlarını artırmak ve kendilerini değerli hissettirmek önemli bir gerekliliktir. Okul müdürlerinin; öğretmenleri, öğrencileri ve velileri dikkate alan, hepsini ayrı ayrı önemseyen ve kararlara katılımlarını sağlayan kapsayıcı davranışları; toplumsallaşmanın ve ilerlemenin önemli bir adımı olarak görülmektedir. Kapsayıcı okul liderlerinin, farklılıkları sosyal yapılar olarak kabul etmesi, öğrencilerin ve ailelerin geçmiş deneyimlerine değer vermesi ve kültürel değerlere duyarlı olması, uzun vadede okullarda da kapsayıcı kültürün geliştirilmesinde faydalı olacaktır. Ayrıca, bir örgütte liderin kapsayıcı davranış özellikleri göstermesi; işgörenlerin performanslarının, motivasyonlarının, iş tatmininin artmasına, kendilerini değerli hissetmelerine neden olacaktır. Bu sebeple liderlerin bu davranış özelliklerini sergilemeleri ve örgütlerinin devamlılığı için oldukça önemli görülmektedir.

,Kaynakça

- Adapa, S. & Sheridan, A. (2018). *Inclusive leadership: negotiating gendered spaces* (1rd ed.). Springer.
- Anthony, K. I. (2017). Igwebuike as an Igbo-African philosophy of inclusive leadership. *Igwebuike: An African Journal of Arts and Humanities*, 3(7), 165-183.
- Arik, S. (2016). *Hayat bilgisi dersinde liderlik becerisinin kazandırılmasının sınıf öğretmeni görüşlerine göre incelenmesi*. (Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Programı Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Bakan, İ. (2010). Liderlik türleri ve güç kaynaklarına ilişkin mevcut-gelecek durum karşılaştırması: eğitim kurumu yöneticilerinin algılarına dayalı bir alan araştırması. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(19): 73-84.
- Boekhorst, J. A. (2015). The role of authentic leadership in fostering workplace inclusion: A social information processing perspective. *Human Resource Management*, 54(2), 241–264
- Booyesen, L. A., Ng, E., Tatli, A., & Roper, I. (2014). *International handbook on diversity management at work:: country perspectives on diversity and equal treatment*. Edward Elgar Publishing.
- Burns, J. M. (1978). *Leadership*. Harper & Row.
- Carmeli, A., Reiter-Palmon, R. & Ziv, E. (2010). Inclusive leadership and employee involvement in creative tasks in the workplace: The mediating role of psychological safety. *Creativity Research Journal*, 22(3), 250–260.
- Choi, S. B., Tran, T. B. H. & Park, B. I. (2015). Inclusive leadership and work engagement: Mediating roles of affective organizational commitment and creativity. *Social Behavior and Personality*, 43(6), 931–944.
- Chrobot-Mason, D., Ruderman, M. D. & Nishii, L. H. (2014). Leadership in a diverse workplace. D. Day (Eds.). In *The Oxford Handbook Of Leadership and Organizations* içinde (ss. 683–708). Oxford University Press.
- DeMatthews, D. E., Serafini, A. & Watson, T. N. (2021). Leading inclusive schools: Principal

- perceptions, practices, and challenges to meaningful change. *Educational Administration Quarterly*, 57(1), 3-48.
- Den Hartog, D. N., & Belschak, F. D. (2012). Work engagement and Machiavellianism in the ethical leadership process. *Journal of Business Ethics*, 107(1), 35-47.
- Dorczak, R. (2011). School organisational culture and inclusive educational leadership. *Contemporary Management Quarterly/Współczesne Zarządzanie*, 2, 45-55
- Garrison-Wade, D., Sobel, D. & Fulmer, C. L. (2007). Inclusive leadership: Preparing principals for the role that awaits them. *Educational Leadership and Administration: Teaching and Program Development*, 19, 117-132
- Gotsis, G., & Grimani, K. (2016). The role of servant leadership in fostering inclusive organizations. *Journal of Management Development*, 35(8), 985-1010.
- Hirak, R., Peng, A. C., Carmeli, A. & Schaubroeck, J. M. (2012). Linking leader inclusiveness to work unit performance: the importance of psychological safety and learning from failures. *Leadership Quarterly*, 23, 107-117.
- Hollander, E. P., Park, B. B., & Elman, B. (2008). *Inclusive leadership and leader-follower relations: Concepts, research, and applications*. The Member Connector, International Leadership Association, 5.
- Hollander, E. (2012). *Inclusive leadership: The essential leader-follower relationship*. Routledge.
- İnce, M., Bedük, A. & Aydoğan, E., (2004). Örgütlerde takım çalışmasına yönelik etkin liderlik nitelikleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 423-446.
- Kanaga ve Uthayasuriyan, (2020), Inclusive Leadership Management – On Overview. *International Journal Of Scientific Research*. 8 (1).
- Kelloway, K. E., Weigand, H., McKee, M. C. & Das, H. (2013). Positive leadership and employee wellbeing. *Journal of Leadership and Organizational Studies*, 20(1), 107-117
- Khan, J., Jaafar, M., Javed, B., Mubarak, N. & Saudagar, T. (2020). Does inclusive leadership affect project success? The mediating role of perceived psychological empowerment and psychological safety. *International Journal of Managing Projects in Business*, 13(5), 1077-1096.
- Kikkila, O. (2021). *Characteristics of inclusive leadership and differences in awareness and attitudes*. (Unpublished Master's Thesis). Department of Industrial Engineering and Management, AALTO University, Finland.
- Liden, R. C., Erdogan, B., Wayne, S. J. & Sparrowe, R. T. (2006). Leader-member exchange, differentiation, and task interdependence: implications for individual and group performance. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 27(6), 723-746.
- Luthans, F., Norman, S. M., Avolio, B., & Avey, J. (2008). The mediating role of psychological capital in the supportive organizational climate – employee performance relationship. *Journal of Organizational Behavior*, 29, 219-238.
- Miller, F. A. (1998). Strategic culture change: The door to achieving high performance and inclusion. *Public Personnel Management*, 27, 151-160.
- Mitchell, R., Boyle, B., Parker, V., Giles, M., Chiang, V., & Joyce, P. (2015). Managing inclusiveness and diversity in teams: How leader inclusiveness affects performance through status and team identity. *Human Resource Management*, 54(2) 217-232.
- Nembhard, I. M., & Edmondson, A. C. (2006). Making it safe: The effects of leader inclusiveness and professional status on psychological safety and improvement efforts in health care teams. *Journal of Organisational Behaviour*, 27(7), 941-966.
- Nishii, L. H., & Mayer, D. M. (2009). Do Inclusive leaders help to reduce turnover in diverse groups? the moderating role of leader-member exchange in the diversity to turnover relationship. *Journal of Applied Psychology*, 94(6),

- Özmen, A. (2017). Okul yöneticilerinin liderlik davranışları ile öğretmenlerin iş motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Randel, A. E., Galvin, B. M., Shore, L. M., Ehrhart, K. H., Chung, B. G., Dean, M. A., & Kedharnath, U. (2018). Inclusive leadership: Realizing positive outcomes through belongingness and being valued for uniqueness. *Human Resource Management Review*, 28(2), 190-203.
- Rayner, S. (2009). Educational diversity and learning leadership: A proposition, some principles and a model of inclusive leadership? *Educational Review*, 61(4), 433-447.
- Ryan, J. (2006b). *Inclusive leadership: A review*. Jossey Bass.
- Sanyal, C., Wilson, D., Sweeney, C., Rachele, J. S., Kaur, S. & Yates, C. (2015). Diversity and inclusion depend on effective engagement. *Human Resource Management International Digest*, 23(5), 21-24.
- Shore, L. M., Randel, A. E., Chung, B. G., Dean, M. A., Ehrhart, K., & Singh, G. (2011). Inclusion and diversity in work groups: A review and model for future research. *Journal of Management*, 37(4), 1262-1289.
- Şahin, N. (2012). *Bazı değişkenler açısından milli eğitim müdürlüğü ile ilk ve orta öğretim okul yöneticilerinin liderlik stilleri ve iş doyumunu düzeyleri (Amasya ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı, Samsun.
- U. (2018). Inclusive leadership: Realizing positive outcomes through belongingness and being valued for uniqueness. *Human Resource Management Review*, 28(2), 190-203.
- Walumbwa, F. O., Avolio, B. J., Gardner, W. L., Wernsing, T. S. ve Peterson, S. J. (2008). Authentic leadership: Development and validation of a theory-based measure. *Journal of Management*, 34(1), 89-126.
- Walumbwa, F. O., & Schaubroeck, J. (2009). Leader personality traits and employee voice behavior: mediating roles of ethical leadership and work group psychological safety. *Journal of Applied Psychology*, 94(5), 1275.
- Workman-Stark, A. L. (2017). *Inclusive policing from the inside out*. Springer International Publishing.
- Wuffli, P. A. (2016). *Inclusive leadership a framework for the global era*. Springer.
- Ye, Q., Wang, D. & Li, X. (2019). Inclusive leadership and employees' learning from errors: a moderated mediation model. *Australian Journal of Management*, 44(3), 462-481.
- Yılmaz, H. (2014). Bilgi liderliğinin işletme performansı üzerine etkilerinin değerlendirilmesi. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 51-68.